

Narodowy
Program
Rozwoju
Czytelnictwa
2.0

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROGRAMU W 2025 ROKU SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI PROGRAMU W LATACH 2021-2025

Materiał przygotowany przez Departament Mecenatu Państwa MKiDN,
na podstawie danych otrzymanych od Operatorów Priorytetów NPRCz 2.0

SPIS TREŚCI

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROGRAMU W 2025 ROKU	5
I. WPROWADZENIE	5
1. Informacje podstawowe.	5
2. Założenia i struktura Programu wyznaczone na lata 2021-2025	5
3. Priorytety i Kierunki interwencji NPRCz 2.0 – opis zakresu ich realizacji	6
4. Dokumenty i rozwiązania przyjęte na potrzeby realizacji Programu.	10
5. Cele Programu z uwzględnieniem aspektów terytorializacji [OSI]	13
6. Cele Programu z uwzględnieniem polityk horyzontalnych	17
7. Informacja o wykonaniu planu finansowego Programu w 2025 r.	26
8. Informacja o wykonaniu wskaźników Programu.	31
II. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA NPRCz 2.0 ZA 2025 ROK	53
1. PRIORYTET 1: POPRAWA OFERTY BIBLIOTEK PUBLICZNYCH	53
2. Priorytet 2 - Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych	61
3. Priorytet 3 - Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych	68
4. Priorytet 4 - Program dotacyjny dla bibliotek oraz promocja czytelnictwa	82
5. Ewaluacja i Monitoring NPRCz 2.0	95
6. Obsługa Priorytetów NPRCz 2.0	99
SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI PROGRAMU	101
I. WPROWADZENIE	101
II. FINANSOWANIE PROGRAMU	102
III. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA 2.0 ..	108
IV. EFEKTY DZIAŁAŃ PODJĘTYCH W RAMACH NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA	114
V. EWALUACJA I MONITORING	136
VI. PODSUMOWANIE WSKAŹNIKÓW CELU GŁÓWNEGO I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH	137
VII. PROBLEMY I BARIERY NAPOTKANE PODCZAS REALIZACJI PROGRAMU	143
VIII. WNIOSKI I REKOMENDACJE DLA NOWEJ EDYCJI NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA	151
IV. WYKAZ SKRÓTÓW	159

SPIS TABEL

Tabela 1	Struktura Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0	6
Tabela 2	Wykaz umów celowych wraz z aneksami zawarte na potrzeby realizacji NPRCz 2.0 ..	11
Tabela 3	Procentowy rozkład zaangażowania środków Programu w poszczególnych latach.....	27
Tabela 4	Informacja o wykonaniu planu finansowego NPRCz za 2025 r. - stan na dzień 31.12.2025 z uwzględnieniem okresu przejściowego	28
Tabela 5	Wskaźnik społecznego oddziaływania bibliotek.....	36
Tabela 6	Odsetek osób, które w danym roku odwiedziły bibliotekę publiczną, szkolną lub innego typu	37
Tabela 7	Szczegółowe zestawienie wykonania wskaźników NPRCz 2.0 w 2025 r.....	39
Tabela 8	Szczegółowe zestawienie wskaźników monitorowanych NPRCz 2.0 za 2025 r.	46
Tabela 9	Szczegółowe zestawienie wskaźników monitorowanych NPRCz 2.0 w okresie trwałości projektu za 2025 r.....	51
Tabela 10	Wykaz beneficjentów, którzy zakończyli realizację swoich zadań w 2025 r.....	62
Tabela 11	Liczba nowości wydawniczych zakupionych przez placówki wychowania przedszkolnego w 2025 r.	70
Tabela 12	Liczba zakupionych książek – ogółem.....	73
Tabela 13	Postęp finansowy realizacji zadań związanych z ewaluacją i monitoringiem Programu – wartości w tys.....	99
Tabela 14	Finansowanie kosztów przeznaczonych na obsługę Priorytetów w roku 2025	100
Tabela 15	Procentowy rozkład zaangażowania środków Programu w poszczególnych latach..	103
Tabela 16	Informacja o wykonaniu planu finansowego NPRCz 2.0 w latach 2021-2025 - stan na dzień 31.12.2025 z uwzględnieniem okresu przejściowego.....	104
Tabela 17	Liczba placówek wychowania przedszkolnego w latach 2021-2025 z podziałem na rodzaj placówki	127
Tabela 18	Szczegółowe zestawienie wykonania wskaźników szacowanych NPRCz 2.0 w latach 2021-2025	139
Tabela 19	Liczba beneficjentów korzystających z jednego Kierunku interwencji i więcej (dotyczy beneficjentów Priorytetów 1, 2 i 4, tj. Kierunków interwencji: 1.1, 1.2, 2.1, 4.1)	143

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1	Liczba uprawnionych bibliotek i udzielonych dofinansowań z podziałem na województwa w 2025 r.....	55
Wykres 2	Liczba zakupionych książek w 2025 r. razem (dotacja i wkład własny)	57
Wykres 3	Wykaz dofinansowanych inwestycji z podziałem na województwa w latach 2021-2025.....	65
Wykres 4	Liczba placówek wychowania przedszkolnego, które skorzystały z dofinansowania w ramach K.I.3.1 – w podziale na województwa.....	70
Wykres 5	Liczba bibliotek szkolnych i pedagogicznych, które skorzystały z dofinansowania NPRCz 2.0. w 2025 (ogółem).....	73
Wykres 6	Odsetek zakupionych do bibliotek szkolnych - lektur szkolnych.....	75
Wykres 7	Wykaz udzielonych dofinansowań w czwartym naborze z podziałem na województwa.....	84
Wykres 8	Liczba beneficjentów, którzy wzięli udział w K.I.1.1. w stosunku do liczby uprawnionych instytucji	115
Wykres 9	Liczba zakupionych publikacji w latach 2021-2025	116
Wykres 10	Rodzaje zadań zgłoszone w trzech naborach- w ramach K.I. 2.1	118
Wykres 11	Liczba bibliotek publicznych z podziałem na województwa – złożone i dofinansowywane wnioski w ramach K.I.2.1.....	119
Wykres 12	Liczba złożonych wniosków do Priorytetu 3 w latach 2021-2025.....	125
Wykres 13	Liczba nowości wydawniczych w latach 2021-2025	126
Wykres 14	Liczba szkół biorących udział w Programie w latach 2021-2025	128
Wykres 15	Liczba bibliotek szkolnych i pedagogicznych, które skorzystały z dofinansowania w latach 2021-2025	128
Wykres 16	Liczba dofinansowanych beneficjentów w ramach K.I. 4.1 w latach 2021-2025 z podziałem na województwa	129
Wykres 17	Liczba beneficjentów bezpośrednich i pośrednich K.I. 4.1	130
Wykres 18	Zasięg kampanii promocyjnej NPRCz 2.0 (narastająco w całym okresie realizacji NPRCz 2.0)	135
Wykres 19	Liczba wejść na stronę www NPRCz 2.0 (narastająco).....	136

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROGRAMU W 2025 ROKU

I. WPROWADZENIE

1. Informacje podstawowe.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025 (później zwany Programem lub NPRCz 2.0) był programem wieloletnim, w rozumieniu art. 136 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530 z późn. zm.) i jednocześnie programem rozwoju, zgodnie z postanowieniami art. 15 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2025r. poz. 198, z późn. zm.).

Program realizowany w latach 2021–2025 został zakończony zgodnie z przyjętym okresem jego realizacji.

Podstawę jego funkcjonowania stanowiła uchwała nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025” (z późn. zm.)

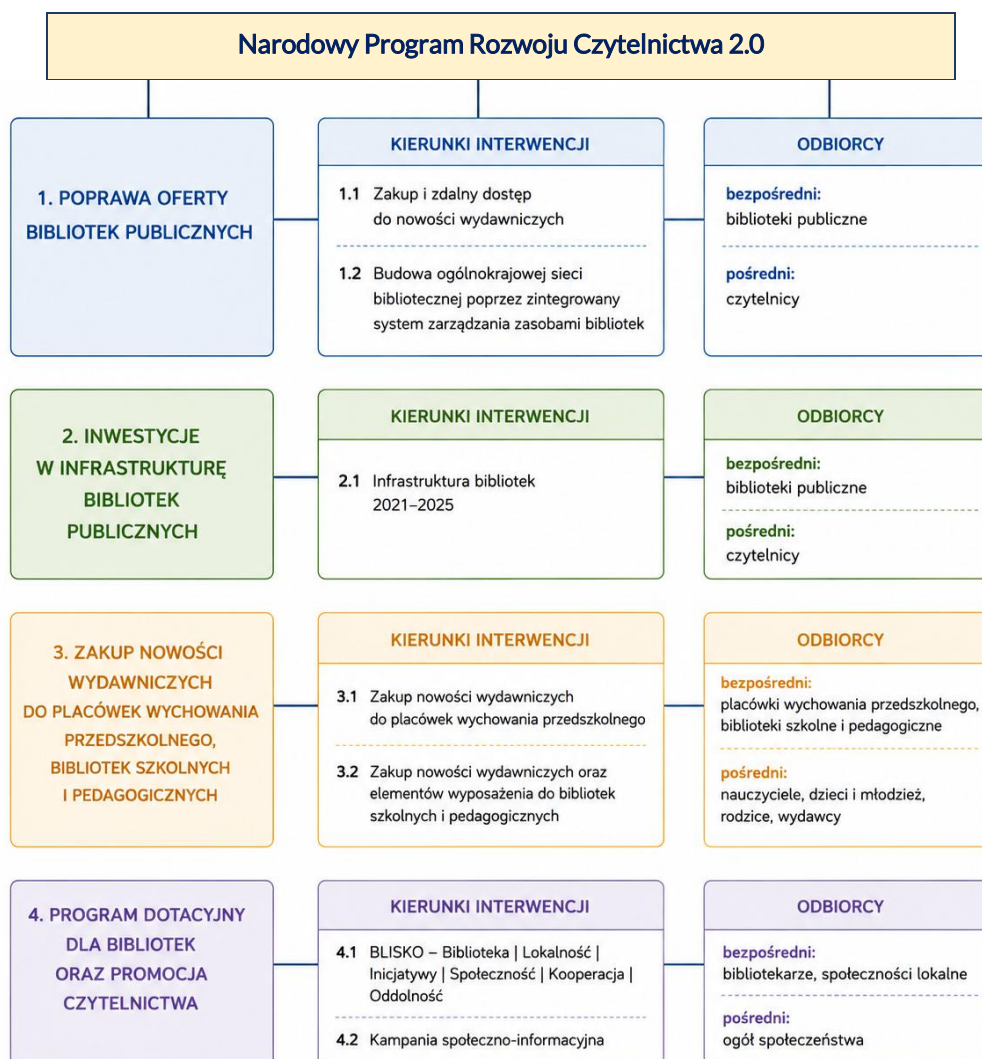
W realizację programu zaangażowani byli minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Biblioteka Narodowa, Instytut Książki i Narodowe Centrum Kultury jako operatorzy Priorytetów 1, 2 i 4, a także Ministerstwo Edukacji Narodowej pełniące rolę operatora Priorytetu 3.

2. Założenia i struktura Programu wyznaczone na lata 2021-2025

Zgodnie z przyjętymi założeniami Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0, miał tworzyć warunki dla realizacji działań proczytelniczych na poziomie społeczności lokalnych. Grupą odbiorców docelowych NPRCz 2.0 byli czytelnicy i użytkownicy wszystkich typów bibliotek publicznych z całego kraju, a także dzieci, młodzież i osoby dorosłe korzystające z bibliotek szkolnych i pedagogicznych oraz dzieci z placówek wychowania przedszkolnego.

Struktura Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 zakładała podział Programu na Priorytety, w ramach których wyodrębniono Kierunki interwencji. Dodatkowo w każdym roku realizacji Programu zaplanowano działania związane z ewaluacją i monitoringiem NPRCz 2.0.

Tabela 1 Struktura Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0

Opracowanie własne

3. Priorytety i Kierunki interwencji NPRCz 2.0 – opis zakresu ich realizacji

3.1 Poprawa oferty bibliotek publicznych - Priorytet 1

W odniesieniu do Priorytetu 1, przyjęto, iż przy obecnych trendach czytelniczych systematyczne aktualizowanie księgozbioru jest warunkiem utrzymania w bibliotekach osób obecnie z nich korzystających oraz pozyskania nowych czytelników. Jednocześnie, za równie kluczową uznano budowę zintegrowanego systemu zarządzania zasobami bibliotek.

W ramach Priorytetu realizowane były następujące kierunki interwencji (K.I) :

- 1.1 Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych
- 1.2 Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek.

W ramach K.I. 1.1. o dofinansowanie zakupu i zdalnego dostępu do nowości wydawniczych mogły się ubiegać biblioteki publiczne zlokalizowane na terenie całego kraju. Jednocześnie wprowadzono zróżnicowanie wielkości udzielanego dofinansowania z uwagi na zamożność gminy. Wymagana minimalna wielkość wkładu własnego wyniosła dla wnioskodawców zaliczonych do I grupy: 50%, do II grupy: 65% , a do III grupy: 80% .

Odrębne zagadnienie, na które odpowiedź daje K.I. 1.2., stanowiła kwestia nadmiernego zróżnicowania systemów bibliotecznych w bibliotekach publicznych w Polsce. W zakresie tego Kierunku Interwencji wkład własny nie był wymagany od beneficjentów.

3.2 Priorytet 2: Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych.

Priorytet 2 *Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych*, służył dostosowaniu bazy infrastrukturalnej gminnych bibliotek publicznych do współczesnych standardów obiektów użyteczności publicznej; stworzeniu warunków lokalowo-technicznych do rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców, w tym służących podnoszeniu ich kompetencji czytelniczych; zwiększeniu poziomu atrakcyjności świadczonych usług bibliotecznych, w szczególności poprzez odpowiednią aranżację przestrzeni i wyposażenie bibliotek.

W ramach Priorytetu realizowany był *Kierunek interwencji 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021-2025*. O dofinansowanie w jego ramach mogły ubiegać się biblioteki publiczne zlokalizowane w: gminach wiejskich, miejsko-wiejskich i miastach do 100 tys. mieszkańców. Dodatkowo wprowadzono progi wymaganego wkładu własnego, w stosunku do wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, zwanego dalej "wskaźnikiem G", do wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin, zwanego dalej "wskaźnikiem Gg", publikowanych przez Ministerstwo Finansów. Wymagana minimalna wielkość wkładu własnego wyniosła dla wnioskodawców zaliczonych do I grupy: 15% kosztów całkowitych zadania, zaliczonych do II grupy: 25% a do III grupy - 35% .

Wnioskodawcy mogli ubiegać się o dofinansowanie w przedziale od 500.000 zł do 2.250.000 zł. Realizacja zadania mogła trwać maksymalnie 36 miesięcy kalendarzowych, przy czym – niezależnie od jej długości – musiała zakończyć się najpóźniej 31 grudnia 2025 r.

3.3 Priorytet 3: Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Realizacja Priorytetu 3 Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych, opierała się na wdrażaniu dwóch, komplementarnych kierunków interwencji (K.I):

- 3.1. *Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego;*
- 3.2. *Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych.*

W ramach Kierunku interwencji 3.1., wnioskodawcy (organy prowadzące) mogli otrzymać dofinansowanie na zakup nowości wydawniczych, w tym książek opublikowanych drukiem lub na innym nośniku, do placówek wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3–6 lat. Wspierana była także realizacja działań promujących czytelnictwo, w tym: *zakup nagród książkowych dla dzieci, organizacja spotkań autorskich, wystaw, konkursów.*

Wymagany był wkład własny beneficjentów w wysokości 20%. Wysokość wsparcia finansowego uzależniona była od liczby dzieci w danej placówce wychowania przedszkolnego – maksymalnie dla placówek do których uczęszcza do 25 dzieci była to kwota 1 500 zł, dla placówek do których uczęszcza do 75 dzieci – 2 500 zł, dla placówek do których uczęszcza od 76 dzieci – 3 000 zł.

W ramach K.I 3.2, wnioskodawcy (organy prowadzące) mogli zaś otrzymać dofinansowanie na zakup nowości wydawniczych książek niebędących podręcznikami oraz elementów wyposażenia (na kwotę nie większą niż 50% otrzymanego wsparcia, jak np. sprzętu komputerowego, oprogramowania oraz czytników e-booków, w ramach budżetu środków bieżących). Wspierana była także realizacja działań promujących czytelnictwo, w tym: zakup nagród książkowych dla uczniów szkół biorących udział w akcjach promujących czytelnictwo, organizacja spotkań autorskich, wystaw, konkursów. Ustalono, że wymagany wkład własny beneficjentów będzie wynosić 20% przy czym wysokość wsparcia finansowego zależeć będzie od liczby uczniów w szkole¹.

¹ 1) dla szkół i szkół w ORPEG, w których liczba uczniów wynosi do 70, z wyjątkiem szkół polskich – 3 000 zł; 2) dla szkół i szkół w ORPEG, w których liczba uczniów wynosi od 71 do 170, z wyjątkiem szkół polskich – 4 000 zł; 3) dla szkół i szkół w ORPEG, w których liczba uczniów wynosi więcej niż 170, z wyjątkiem szkół polskich – 12 000 zł; 4) dla bibliotek pedagogicznych – 3 000 zł; 5) dla szkół polskich, w których liczba uczniów wynosi: a) do 70 – 2 500 zł, b) od 71 do 170 – 3 000 zł, c) więcej niż 170 – 4 500 zł.

3.4 Priorytet 4: Program dotacyjny dla bibliotek oraz promocja czytelnictwa.

W zakresie Priorytetu 4 realizowane były zadania rozwijające funkcjonalności bibliotek jako instytucji działających na rzecz integracji społecznej, które mogą podejmować nowe działania, aktywizujące lokalną społeczność do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych oraz szeroko rozumiane działania promocyjno-informacyjno-wizerunkowe.

W ramach Priorytetu realizowane były następujące kierunki interwencji (K.I):

- 4.1. *BLISKO – Biblioteka / Lokalność / Inicjatywy / Społeczność / Kooperacja / Oddolność,*
- 4.2. *Kampania społeczno-informacyjna.*

W ramach Kierunku interwencji 4.1. dofinansowania skierowane były do bibliotek publicznych, które mają służyć realizacji projektów edukacyjno-animacyjnych. Istotnym elementem współpracy było podnoszenie kompetencji pracowników bibliotek (związanych z rozpoznawaniem potrzeb lokalnych społeczności) oraz wzmacnianie partnerstw lokalnych na rzecz rozwoju czytelnictwa. Wymagany był wkład własny beneficjentów w wysokości 10%, a o dofinansowanie w K.I. 4.1., mogły ubiegać się biblioteki publiczne zlokalizowane w: gminach wiejskich, gminach miejsko-wiejskich, gminach miejskich (w tym w miastach na prawach powiatu) do 100 tys. mieszkańców.

W Kierunku interwencji 4.2. Kampania społeczno-informacyjna, prowadzona była kampania w dwóch obszarach: *promocyjno-informacyjnym* oraz *społeczno-wizerunkowym*.

Działania promocyjno-informacyjne odnosiły się do wszystkich priorytetów NPRCz 2.0. i polegały m.in. na przygotowaniu jednolitej identyfikacji wizualnej dla programu wieloletniego, wspólnego brandingu dla wszystkich działań realizowanych w ramach Programu czy produkcji gadżetów reklamowych.

Działania społeczno-wizerunkowe zakładały realizację kampanii społeczno-edukacyjnej skoncentrowanej wokół biblioteki, której celem była zmiana nastawienia wobec czytelnictwa, literatury oraz korzystania z bibliotek w określonych grupach docelowych. Stworzenie narracji dotyczącej czytelnictwa, w tym przekonanie odbiorców, że czytanie książek i wizyta w bibliotece jest doskonałym sposobem spędzania czasu. Celem kampanii było również budowanie wizerunku NPRCz 2.0, jako kluczowego rządowego programu rozwijającego czytelnictwo w Polsce.

4. Dokumenty i rozwiązania przyjęte na potrzeby realizacji Programu.

Dokumenty przyjęte na potrzeby realizacji Programu służyły komplementarności poszczególnych procesów i działań Programu, zaś w szerszej perspektywie miały przyczynić się do osiągnięcia celu głównego, to jest wzmocnienia *czytelnictwa w Polsce oraz rozwoju bibliotek do 2025 r.*

Dokumenty przyjęte na potrzeby realizacji Programu to:

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 "Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025" (Dz.U. z 2023 r. poz. 2682)
- Zarządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 26 stycznia 2022 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw oceny wniosków o udzielenie wsparcia finansowego w odniesieniu do szkół polskich oraz szkół i zespołów szkół w Polsce oraz przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, działających w ramach Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą, realizowanego w ramach Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025”. (Dz. Urz. MEiN poz. 6)
- Regulamin konkursu w ramach Priorytetu 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych,
- Regulamin konkursu w ramach Priorytetu 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych Kierunek interwencji 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek'
- Regulamin konkursu w ramach Kierunku interwencji 2.1. „Infrastruktura bibliotek 2021-2025”, Priorytet 2 Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa
- Regulamin konkursu w ramach Kierunku interwencji 4.1. BLISKO – BIBLIOTEKA | LOKALNOŚĆ | INICJATYWY | SPOŁECZNOŚĆ | KOOPERACJA | ODDOLNOŚĆ
- Zarządzenie Ministra Kultury Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 15 czerwca 2021 r. w sprawie wytycznych do wdrażania instrumentów wykonawczych dla Operatorów Priorytetów 1, 2 i 4 Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025 (Dz.Urz. MKDNiS poz. 53 i poz. 56),
- Porozumienie o współadministrowaniu danymi osobowymi w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025 zawarte w dniu 22 września 2021 r. pomiędzy Biblioteką Narodową, jako Administratorem 1, a Instytutem Książki, jako Administratorem 2, a Narodowym Centrum Kultury, jako Administratorem 3 a Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jako Administratorem 4,
- Porozumienie o współadministrowaniu danymi osobowymi w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025 zawarte w dniu 21 lutego 2022 r. pomiędzy między prof. dr hab. Piotrem Glińskim Ministrem

Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a dr hab. prof. KUL Przemysławem Czarnkiem Ministrem Edukacji i Nauki,

- Plan Ewaluacji i Monitoringu oraz Plan Promocji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025,
- Umowy celowe zawarte na potrzeby realizacji NPRCz 2.0:

Tabela 2 Wykaz umów celowych wraz z aneksami zawarte na potrzeby realizacji NPRCz 2.0

Zakres NPRCz 2.0, którego dotyczy umowa	Przedmiot umowy	Nr umowy	Okres obowiązywania
Priorytet 1	Finansowanie kosztów obsługi Priorytetu 1 w ramach NPRCz. 2.0.	235/DF-VII/2021 (aneks nr 1 z 30 grudnia 2024)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 1 Kierunek interwencji 1.1	Dofinansowania dla bibliotek publicznych na zakup nowości wydawniczych oraz usługi zdalnego dostępu do książek w formatach e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków - Priorytet 1, Kierunek interwencji 1.1. w ramach NPRCz. 2.0.	271/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 10 z 17 lipca 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 1 Kierunek interwencji 1.2	„Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek” – Priorytet 1, Kierunek interwencji 1.2. w ramach NPRCz. 2.0.	260/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 5 z 20 grudnia 2024)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 2	Finansowanie kosztów obsługi Priorytetu 2., w ramach PW NPRCz 2.0	236/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 12 z 19 grudnia 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 2 Kierunek interwencji 2.1	Dofinansowanie naboru wniosków w ramach Priorytetu 2. Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych oraz przypisanego do niego Kierunku interwencji: 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021-2025	75/DF-V/AJ/2021 (ostatni aneks nr 19 z 2 września 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 4	Finansowanie kosztów obsługi Priorytetu 4., w ramach PW NPRCz 2.0	250/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 7 z 17 stycznia 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 4 Kierunek interwencji 4.1	Koordinacja i organizacja działań Kierunku interwencji 4.1. w skali ogólnopolskiej, w ramach PW NPRCz 2.0., Priorytet 4., Kierunek interwencji 4.1.	251/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 9 z 15 października 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 4 Kierunek interwencji 4.1	Realizacja dofinansowań dla bibliotek publicznych w ramach PW NPRCz 2.0., Priorytet 4., Kierunek interwencji 4.1.	272/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 10 z 12 grudnia 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Priorytet 4 Kierunek interwencji 4.2	Działania społeczno-wizerunkowe, w ramach PW NPRCz 2.0., Priorytet 4., Kierunek Interwencji 4.2.	258/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 5 z 20 maja 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025

Priorytet 4 Kierunek interwencji 4.2	Działania promocyjno-informacyjne, w ramach PW NPRCz 2.0., Priorytet 4., Kierunek Interwencji 4.2.	259/DF-VII/2021 (ostatni aneks nr 9 z 23 kwietnia 2025)	21 maja 2021 - 31 grudnia 2025
Monitoring i ewaluacja	„Realizacja zadań realizowanych w ramach Planu Ewaluacji i Monitoringu Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025”	32/DF-VII/2025 z 5 lutego 2025	1 stycznia 2025-31 grudnia 2025
Monitoring i ewaluacja	„Stan czytelnictwa w Polsce (badanie naukowe BN)” realizowane w ramach Planu Ewaluacji i Monitoringu NPRCz. 2.0 na lata 2021-2025”	69/DF-VII/2025 z 7 marca 2025	1 stycznia 2025 - 31 grudnia 2025

Opracowanie własne

5. Rozwiązania przyjęte na potrzeby wdrażania Programu:

Realizacja Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025 była prowadzona na kilku poziomach i zakładała ścisłą współpracę ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Kluczową rolę w tym zakresie pełniła również komunikacja prowadzona na poziomie Operatorów Priorytetów NPRCz 2.0.

5.1 Grupa robocza ds. monitoringu i ewaluacji Programu

Grupa robocza ds. monitoringu i ewaluacji Programu została powołana przez Narodowe Centrum Kultury, instytucję pełniącą funkcję Jednostki Ewaluacji i Monitoringu Programu [JEMP]. W jej skład wchodziłi przedstawiciele Operatorów Priorytetów- Biblioteki Narodowej, Instytutu Książki, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Narodowego Centrum Kultury, a także przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Spotkania grupy odbywały się regularnie, z uwagi na fakt, iż kluczowa rola w systemie sprawozdawczości, monitoringu i ewaluacji była przypisana Operatorom Programu odpowiedzialnym za wdrażanie poszczególnych Priorytetów, jako tym, którzy bezpośrednio lub pośrednio nadzorują wybór, realizację i rozliczenie projektów dofinansowywanych w ramach Programu. Częstotliwość organizowanych spotkań wynikała z bieżących potrzeb zidentyfikowanych przez JEMP. W 2025 r. odbyło się 9 spotkań grupy roboczej ds. monitoringu i ewaluacji Programu, które poświęcone były m.in. ocenie stanu wdrażania rekomendacji ze wszystkich ewaluacji NPRCz 2.0 z lat 2022-2024, wynikom ewaluacji podsumowującej NPRCz 2.0, ustaleniu statusu rekomendacji z ewaluacji podsumowującej NPRCz 2.0, wynikom badania stanu czytelnictwa w Polsce w 2024 r., wynikom badania efektywności kampanii promocyjnej NPRCz 2.0 w 2024 r., pracom nad Planem Ewaluacji i Monitoringu kolejnej edycji Programu.

5.2 Grupa robocza ds. promocji NPRCz 2.0

Grupa robocza ds. promocji NPRCz 2.0 została powołana w ramach wdrażania Kierunku interwencji 4.2. *Kampania społeczno-informacyjna*. Zasadniczym celem jej działania było zachowanie przepływu informacji między Narodowym Centrum Kultury, jako Operatorem Priorytetu 4 NPRCz 2.0, a pozostałymi Operatorami.

W 2025 r. odbyły się 2 spotkania grupy roboczej ds. promocji NPRCz 2.0. Pierwsze dotyczyło prezentacji i wyboru kierunku kampanii promującej czytelnictwo, drugie poświęcone było organizacji Konferencji podsumowującej Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0.

Ponadto w ramach wdrażania Priorytetu 3 NPRCz 2.0, wypełniając zadania przypisane w NPRCz 2.0 do komórek organizacyjnych urzędów administracji rządowej obsługujących ministrów, Ministerstwo Edukacji Narodowej utrzymywało stały kontakt (mailowy oraz telefoniczny) z koordynatorami programu w województwach i ministerstwach. Korespondencja kierowana do wszystkich koordynatorów dotyczyła przede wszystkim przekazania komunikatu o naborze wniosków na 2025 rok (wrzesień 2023 r.) oraz sprawozdawczości i monitorowania programu (grudzień 2024 r.).

5. Cele Programu z uwzględnieniem aspektów terytorializacji [OSI]

Uwzględniając postanowienia zawarte w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*[SOR] oraz mając na uwadze zalecenia *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, w NPRCz 2.0, wskazano następujące obszary strategicznej interwencji Programu [tzw. OSI]:

- a) miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- b) obszary zmarginalizowane (obejmujące małe miasta i obszary wiejskie),
- c) Polskę Wschodnią,
- d) Śląsk.

OSI obligatoryjne stanowią dwie pierwsze grupy - lit. a i b - które zgodnie z SOR muszą zostać uwzględnione na każdym poziomie planowanej interwencji. Definicję miast średnich oparto na metodologii stosowanej przez Główny Urząd Statystyczny. Przyjęto, że były to miasta od 20 do 100 tys. mieszkańców². Z uwagi na specyfikę

² Publikacja cykliczna GUS pt. Miasta w liczbach. por. „Miasta w liczbach 2016, publikacja GUS, Warszawa, Poznań 2018 r.” <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/inne-opracowania/miasta-województwa/miasta-w-liczbach-2016.3.8.html> (dostęp z dnia 23.03.2022 r.)

zadań NPRCz 2.0, część zadań Programu realizowana była w skali ogólnopolskiej, a część na obszarach dedykowanych. Przyporządkowanie zostało przeprowadzone na poziomie Kierunku interwencji. Tym samym w ramach danego Priorytetu NPRCz 2.0 jeden Kierunek interwencji mógł być realizowany w skali ogólnopolskiej, a inny jedynie w wybranych obszarach strategicznej interwencji. Obszary strategicznej interwencji Programu zostały wskazane dla Kierunków interwencji 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek, 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021–2025, oraz 4.1. BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność. Przy czym specyficznym przykładem był Kierunek interwencji 1.2, w ramach którego zgodnie z postanowieniami NPRCz 2.0, konkurs dla dużych bibliotek publicznych oraz innych zaliczonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do OSB o księgozbiorach liczących powyżej 50 tys. jednostek zbiorów nie był ograniczony terytorialnie. Z możliwości przyłączenia do ZSZB skorzystały biblioteki publiczne, akademickie i inne z całego kraju. Natomiast konkurs był ograniczony terytorialnie do województw Polski Wschodniej tj. dla bibliotek publicznych województw świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego, w których występują liczne ośrodki tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zmarginalizowane.

Działania w pozostałych Kierunkach interwencji realizowane były w skali ogólnopolskiej, niemniej można określić skalę udzielonych dofinansowań w odniesieniu do poszczególnych Obszarów Strategicznej Interwencji. Uwzględnienie aspektów terytorializacji podczas realizacji NPRCz 2.0 w 2025 r., zostało przedstawione przez Operatorów Priorytetów, na podstawie danych sprawozdawanych przez beneficjentów Programu.

5.1 Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych.

Ze względu na swój ogólnopolski charakter ten kierunek interwencji nie był ograniczony terytorialnie. Jego celem było przekazanie dofinansowania każdej bibliotece publicznej lub instytucji kultury posiadającej w swojej strukturze bibliotekę publiczną. Wśród beneficjentów (zgodnie z SOR) Kierunku interwencji 1.1. wyodrębniono wnioskodawców, reprezentujących następujące obszary strategicznej interwencji:

- a) miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze: **183** bibliotek,
- b) obszary zmarginalizowane: **620** bibliotek,
- c) Polska Wschodnia: **234** bibliotek,
- d) Śląsk: **118** bibliotek.

5.2 Kierunek interwencji 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek.

Konkurs dla bibliotek publicznych województw świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego był ograniczony terytorialnie do województw Polski Wschodniej (woj. świętokrzyskie i lubelskie) oraz do województwa łódzkiego, w którym występują liczne ośrodki tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zmarginalizowane.

W tej grupie podział ukształtował się następująco:

- a) miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze: **16** bibliotek,
- b) obszary zmarginalizowane: **57** bibliotek,
- c) Polska Wschodnia: **20** bibliotek.

W grupie 5 bibliotek podłączonych do ZSZB w 2025 roku podział ukształtował się następująco:

- a) miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze: **0** bibliotek,
- b) obszary zmarginalizowane: **0** bibliotek,
- c) Polska Wschodnia: **0** biblioteka,
- d) pozostałe: **5** bibliotek.

Realizacja K.I.1.2. miała na celu podniesienie jakości regionalnej i terenowej infrastruktury informatycznej i informacyjnej, pozwalając obywatelom zamieszkałym w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, na obszarach zmarginalizowanych i w Polsce Wschodniej na dostęp do zasobów wiedzy i wyrównując tym samym poziom ww. infrastruktury przez zaoferowanie nowoczesnego systemu bibliotecznego nawet niewielkim bibliotekom.

5.3 Kierunek interwencji 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021–2025

Podział zaangażowania środków ze względu na OSI dotyczy beneficjentów zarówno z miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, jak też obszarów zmarginalizowanych obejmujących małe miasta i obszary wiejskie. Na OSI obligatoryjnie można nałożyć wydzielenie wtórne, dotyczące zaszeregowania beneficjentów do przedstawicieli Polski Wschodniej lub Śląska tj.

- c) Polska Wschodnia - od początku trwania programu udzielono **21** dofinansowań;
- d) Śląsk – od początku trwania programu udzielono **9** dofinansowań.

5.4 Kierunek interwencji 3.1. Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego oraz Kierunek interwencji 3.2. Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Wśród beneficjentów Priorytetu 3 NPRCz 2.0 w obu kierunkach interwencji, wsparciem zostały objęte podmioty ze wszystkich Obszarów Strategicznej Interwencji. Przy realizacji Priorytetu 3 NPRCz 2.0 istotne było zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. Wsparcie zostało skierowane do organów prowadzących placówki wychowania przedszkolnego, szkoły i biblioteki pedagogiczne położone:

- a) w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze – 316 beneficjentów,
- b) na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją – 413 beneficjentów,
- c) na terenach Polski Wschodniej – 770 beneficjentów
- d) na Śląsku – 750 beneficjentów.

Istotne było zaangażowanie samorządów lokalnych (organów prowadzących placówki wychowania, przedszkolnego i biblioteki pedagogiczne) jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej, gdyż to oni bezpośrednio składali wnioski o udzielenie wsparcia do właściwych wojewodów i przeznaczają środki z własnych budżetów na zapewnienie wkładu własnego w wysokości co najmniej 20% kwoty kosztów realizacji zadania objętego wsparciem finansowym.

5.5 Kierunek interwencji 4.1. BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność.

W ramach Kierunku interwencji ogół beneficjentów, reprezentuje dwa spośród obligatoryjnych Obszarów Strategicznej Interwencji - tj. miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zmarginalizowane.

Najwięcej projektów, które uzyskały dofinansowanie, było realizowanych w gminach miejsko-wiejskich, niewiele mniejsze wsparcie trafiło do bibliotek zlokalizowanych w gminach wiejskich.

W schemacie terytorializacji zamieszczonym w NPRCz 2.0 przyjęto, że z uwagi na charakter zadania realizowanego w ramach Kierunku interwencji 4.1 nie jest zasadne terytorialne ograniczanie zasięgu interwencji. Wszystkie 47 projektów dofinansowanych w ramach czwartego naboru BLISKO (2024 - 2025) było realizowanych w gminie wiejskiej (14 projektów) lub gminie miejsko-wiejskiej (17 projektów), bądź w gminie miejskiej lub mieście na prawach powiatu do 100 tys. mieszkańców (16 projektów) - przy czym 12 z nich było zlokalizowanych na obszarze Polski Wschodniej i Śląska.

5.6 Kierunek interwencji 4.2. Kampania społeczno-informacyjna.

Zgodnie z postanowieniami programu działania realizowane w ramach Kierunku interwencji 4.2. NPRCz 2.0 miały zasięg ogólnopolski i nie podlegały terytorializacji.

6. Cele Programu z uwzględnieniem polityk horyzontalnych

Z perspektywy ewaluacji projektów współfinansowanych z NPRCz 2.0, za szczególnie istotne uznano dwie polityki horyzontalne: zrównoważony rozwój oraz równość szans i niedyskryminacji, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Podejście to wypracowano w oparciu o rozwiązania stosowane dla projektów realizowanych z udziałem Funduszy Europejskich.

Na potrzeby NPRCz 2.0 przyjęto, iż zasada zrównoważonego rozwoju oznacza, że realizowane działania nie mogą naruszać równowagi przyrodniczej i przestrzennej. Z kolei zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oznacza, iż projektowane produkty oraz otoczenie powinny zapewniać ich dostępność dla wszystkich ludzi, w największym możliwym stopniu, bez potrzeby adaptacji bądź wyspecjalizowanego projektowania.

W 2025 r., podczas realizacji NPRCz 2.0, Operatorzy Priorytetów, na podstawie danych sprawozdawanych przez beneficjentów Programu uwzględnili następujące polityki horyzontalne.

6.1 Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych

Beneficjenci K.I.1.1. mieli możliwość zakupu nowości wydawniczych oraz usług zdalnego dostępu do publikacji w formie e-booków, audiobooków i synchrobooków. Biblioteki realizowały zakupy przede wszystkim w oparciu o potrzeby czytelników, którzy zgłaszali konkretne tytuły oraz preferowane formy ich udostępniania. Użytkownicy bibliotek mogli korzystać zarówno z książek tradycyjnych, jak i publikacji w wersji elektronicznej.

Publikacje cyfrowe odpowiadały na potrzeby nie tylko osób preferujących nowoczesne formy czytelnictwa, lecz przede wszystkim czytelników z niepełnosprawnościami ruchowymi oraz osób słabowidzących. Dzięki temu zyskali oni równorzędny dostęp do nowości wydawniczych dostępnych na rynku za pośrednictwem bibliotek publicznych. Biblioteki systematycznie poszerzały swoje zasoby o audiobooki, e-booki oraz usługi zdalnego dostępu do publikacji.

Różnorodność dostępnych form i tematyki zakupionych materiałów przyczynia się do zwiększania uczestnictwa grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w życiu

kulturalnym i społecznym, a także sprzyja wyrównywaniu szans w dostępie do rynku wydawniczego i zasobów wiedzy.

Zakup publikacji elektronicznych oraz rozwój usług zdalnego dostępu mają również pozytywny wpływ na środowisko naturalne. Ograniczenie produkcji papieru niezbędnego do druku tradycyjnych książek przyczynia się do bardziej efektywnego gospodarowania zasobami, redukcji zanieczyszczeń oraz zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko.

Warto podkreślić, że jednym z warunków przystąpienia do K.I.1.1. było posiadanie przez bibliotekę co najmniej jednego terminala cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej książek i czasopism naukowych *Academica*. Dzięki temu, czytelnicy bibliotek publicznych z całej Polski – beneficjentów Programu wyposażonych w terminal – zyskali dostęp do zbiorów Narodowej Książnicy na takich samych zasadach jak mieszkańcy Warszawy.

6.2 Kierunek interwencji 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek.

Dzięki udostępnieniu w ramach K.I.1.2. nowoczesnego systemu zarządzania zasobami bibliotecznymi każdy użytkownik bibliotek będących beneficjentami programu uzyskał równy dostęp do katalogów bibliotecznych bez konieczności osobistej wizyty w bibliotece. Należy również podkreślić, że system Alma spełnia standardy dostępności stron internetowych, zapewniając osobom z niepełnosprawnościami możliwość komfortowego korzystania z oferowanych usług.

Wszystkie wskazane działania pozostają zgodne z politykami horyzontalnymi, w szczególności z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, a także z zasadą zrównoważonego rozwoju

6.3 Kierunek interwencji 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021–2025

Najczęściej wskazywane przez wnioskodawców i beneficjentów Priorytetu 2 rozwiązania³ odnoszące się do realizacji polityki horyzontalnej w zakresie zrównoważonego rozwoju obejmowały:

³ Każdy wnioskodawca Kierunku interwencji 2.1. był zobowiązany do uzupełnienia dwóch pól opisowych znajdujących się w formularzu wniosku poprzez udzielenie odpowiedzi na następujące pytania (nie miały wpływu na ocenę wniosku): „Czy realizacja zadania uwzględnia założenia polityki horyzontalnej dotyczącej zrównoważonego rozwoju?” „Czy realizacja zadania uwzględnia założenia polityki horyzontalnej dotyczącej zapobiegania dyskryminacji, w tym zapewnienia dostępu dla osób z niepełnosprawnościami?”.

- ✓ montaż rozwiązań wspierających wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, m.in. pomp ciepła, instalacji fotowoltaicznych oraz innych technologii poprawiających efektywność energetyczną obiektów objętych inwestycją;
- ✓ prowadzenie działań termomodernizacyjnych budynków bibliotecznych, z wykorzystaniem nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań;
- ✓ zagospodarowanie terenów wokół bibliotek z uwzględnieniem nowych nasadzeń, ochrony istniejącej zieleni, pielęgnacji drzewostanu oraz tworzenia terenów zielonych;
- ✓ ograniczanie emisji zanieczyszczeń, w tym zobowiązywanie wykonawców robót budowlanych do stosowania zasad ochrony środowiska naturalnego;
- ✓ wdrażanie rozwiązań infrastrukturalnych wspierających działalność merytoryczną bibliotek, w tym działania z zakresu edukacji ekologicznej;
- ✓ dobór materiałów, urządzeń i wyposażenia spełniających wysokie standardy proekologiczne.

Najczęściej wskazywane rozwiązania dotyczące realizacji polityki horyzontalnej w zakresie zapobiegania dyskryminacji i zapewniania dostępności obejmowały:

- ✓ uwzględnianie w projektach rozwiązań zapewniających dostępność architektoniczną dla osób ze szczególnymi potrzebami, np. montaż wind, pętli indukcyjnych czy oznaczeń w alfabecie Braille'a;
- ✓ wdrażanie rozwiązań sprzyjających integracji międzypokoleniowej;
- ✓ umożliwienie korzystania z biblioteki osobom korzystającym z pomocy psa asystującego;
- ✓ dostosowanie infrastruktury i wyposażenia obiektów do prowadzenia działań skierowanych do osób ze szczególnymi potrzebami, migrantów (szczególnie często wskazywane we wnioskach składanych w 2023 r.), osób różnych wyznań, światopoglądów oraz środowisk społecznych, m.in. poprzez zakup wyposażenia odpowiadającego potrzebom osób z niepełnosprawnościami.

6.4 Kierunek interwencji 3.1. Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego oraz Kierunek interwencji 3.2. Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Większość beneficjentów wywiązała się z zobowiązań dotyczących wsparcia osób z niepełnosprawnościami i dysfunkcjami dokonując zakupów książek i wyposażenia biblioteki szkolnej oraz planując działania promujące czytelnictwo.

Najczęstsze rozwiązania, wdrożone przez beneficjentów w:

Kierunku interwencji 3.1. to m.in.:

- ✓ zakupiono książki obrazkowe poświęcone problemom osób niepełnosprawnych, mówiące o równości szans, wzajemnej akceptacji, tolerancji, uczuciach, emocjach, strachu, złości, empatii, przyjaźni, niesieniu

pomocy innym. Zakupiono również książki terapeutyczne dotyczące integracji i edukacji włączającej;

- ✓ zakupiono audiobooki, komiksy oraz książki z dużą czcionką dla dzieci niedowidzących i słabosłyszących, a także książki bogato ilustrowane, interaktywne (z okienkami), pisane prostym językiem, przeznaczone do teatrzyków KAMISHIBAI, książki sensoryczne, zapachowe, dźwiękowe, terapeutyczne, logopedyczne (z zestawami ćwiczeniowymi i lusterkiem), książki pisane alfabetem Braille'a oraz publikacje uwrażliwiające na potrzeby osób z niepełnosprawnościami i wspierające samoakceptację;;
- ✓ w zakupach uwzględniono także książki wspierające dzieci w trudnych sytuacjach życiowych oraz pomagające radzić sobie z emocjami (m.in. serie dotyczące uczuć, seria o Jadzi Pętelce oraz serie o Fenku i Kici Koci), ukazujące wzory prawidłowych zachowań w różnych sytuacjach życiowych;
- ✓ zakupiono również książki w twardych oprawach, z dużymi ilustracjami oraz dołączonymi płytami ze słuchowiskami;
- ✓ w działaniach promujących czytelnictwo stosowano zasadę dostępności, aby osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności mogły bez barier uczestniczyć w zaplanowanych aktywnościach. Zapewniano odpowiednie dostosowania przestrzeni, materiałów i form komunikacji, stosowano indywidualizację pracy.
- ✓ dostosowywano metody i formy pracy do potrzeb dzieci, wykorzystując m.in. czytanie wspomagane obrazem, ruchem, gestem oraz elementami dramy. Umożliwiano dzieciom aktywny udział w konkursach i zajęciach bibliotecznych, podczas których poruszano tematykę niepełnosprawności;
- ✓ organizowano imprezy, lekcje biblioteczne i konkursy dostosowane do potrzeb i możliwości psychorozwojowych dzieci, szczególny nacisk kładziono na wielozmysłowe rozwijanie zainteresowań czytelniczych, np. wykorzystanie uproszczonych ilustracji, druku z powiększoną czcionką, zgromadzonych audiobooków, książek multisensorycznych wyposażonych w obrazki przestrzenne itp.;
- ✓ prowadzono w przedszkolach zajęcia z elementami biblioterapii, stosowano bajkoterapię;
- ✓ w realizowanej innowacji czytelniczej „Książka ma moc” poruszano problematykę osób z niepełnosprawnościami podczas wydarzeń i akcji edukacyjnych, takich jak Tydzień Życzliwości, Dzień Tolerancji, Dzień Osób z Niepełnosprawnościami, Dzień Świadomości Autyzmu oraz Dzień Osób z Zespołem Downa;
- ✓ uwzględniano zalecenia specjalistów oraz współpracowano z rodzicami dzieci z niepełnosprawnościami;
- ✓ włączano rodziców w działania informacyjne dotyczące dostępności i wspólnego czytania w różnych formach;
- ✓ zapewniono dostępność architektoniczną bibliotek – znajdują się na parterze, są pozbawione barier architektonicznych, zostały wyposażone w łagodne

podjazdy dla osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwiają swobodny dostęp do wszystkich przestrzeni bibliotecznych.

W kierunku interwencji 3.2. zaś:

- ✓ przy zakupach brano pod uwagę potrzeby różnych grup uczniów, w tym mających trudności z nauką oraz osób z niepełnosprawnościami. Zakupiono książki przydatne dla uczniów, ułatwiające radzenie sobie z problemami, uczące tolerancji, samoakceptacji, budujące postawę zrozumienia i akceptacji różnorodności kulturowej i językowej, poruszające problemy integracji, wyrozumiałości i pomocy innym, przybliżające problematykę osób z chorobami i zaburzeniami rozwoju umysłowego, rozwijające umiejętność radzenia sobie ze stresem i presją społeczną, umiejętności komunikacji interpersonalnej, poczucie własnej wartości, a także książki motywacyjne dla nastolatków i książki z profilaktyki zdrowotnej;
- ✓ zakupiono książki z dużą czcionką, małą ilością tekstu, pisane prostym językiem, książki obrazkowe, książki KAMISHIBAI, bogato ilustrowane, wspierające działania logopedyczne;
- ✓ zakupiono książki łatwe w czytaniu (sztywna oprawa, grubsze kartki, prosty język), książki obrazkowe, poradniki oraz książki do pracy z uczniami o specyficznych trudnościach; część zakupionych pozycji wykorzystywano do realizacji treści programowych, również podczas zajęć specjalistycznych, indywidualnych i rewalidacyjnych;
- ✓ przeprowadzono zajęcia dla uczniów dotyczące emocji i uczuć innych oraz zajęcia mające na celu kształtowanie empatii i uwrażliwienie na problemy osób niepełnosprawnych;
- ✓ zakupiono książki w formie audiobooków i e-booków;
- ✓ umożliwiono udział osobom z niepełnosprawnościami w akcjach takich jak bookcrossing, z odpowiednimi ułatwieniami technicznymi;
- ✓ organizowano konkursy czytelniczo-literackie, lekcje biblioteczne z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych oraz spotkania autorskie;
- ✓ organizowano przedsięwzięcia poświęcone osobom z niepełnosprawnościami oraz dni tematyczne, np. Dzień Zdrowia Psychicznego, Dzień Osób z Niepełnosprawnościami, Dzień Świadomości Autyzmu, Dzień Osób z Zespołem Downa;
- ✓ zorganizowano przedstawienie „Wigilia Reymontowska” z okazji 100. rocznicy śmierci Władysława Reymonta, podczas którego ukazano los osób wykluczonych i niepełnosprawnych na XIX-wiecznej wsi;
- ✓ działania promujące czytelnictwo były nakierowane również na uczniów ze specjalnymi potrzebami i prowadzone w formach umożliwiających udział uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności; uczniowie mogli angażować się w wybrane aktywności, by pokazać swój sposób patrzenia na świat, swoją wrażliwość i możliwości;

- ✓ zakupiono książki poruszające tematykę funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, książki z czytającym długopisem dla uczniów słabowidzących oraz nieumiejących czytać, książki sensoryczne i terapeutyczne umożliwiające działania biblioterapeutyczne;
- ✓ zakupiono pozycje wspierające uczniów z problemami adaptacyjnymi, niskim poczuciem własnej wartości oraz wymagających wsparcia w sferze psychicznej; wzbogacono dział książek dla dzieci z wadami wymowy, dysleksją; zakupiono książki zawierające ćwiczenia umiejętności społecznych, wzmacniające koncentrację oraz przybliżające problematykę osób z zaburzeniami rozwoju umysłowego;
- ✓ zakup książek konsultowano z nauczycielami specjalistami, dokonywano wyboru na podstawie wywiadu z uczniami oraz uwzględniano propozycje rodziców (ankiety dla rodziców, uczniów i nauczycieli);
- ✓ zachęcano rodziców do wspólnego czytania z dziećmi w domu;
- ✓ urządzono w bibliotece kameralne miejsce (w kąciu za regałami) dla czytelników ze spektrum autyzmu oraz osób potrzebujących izolacji i wyciszenia; stworzono w bibliotekach miejsca sprzyjające czytelnikom z dysfunkcjami;
- ✓ zakupiono niższe i głębsze regały, które ułatwiają dostęp do księgozbioru osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi (np. na wózkach inwalidzkich);
- ✓ działania realizowane w ramach projektu były dostępne dla osób z niepełnosprawnościami: realizowane w przestrzeniach dostępnych architektonicznie (parter lub winda), materiały informacyjne i promocyjne przygotowano w sposób czytelny i zrozumiały (prosty język, odpowiednia wielkość czcionki), uczestnicy mieli możliwość zgłaszania indywidualnych potrzeb związanych z dostępnością.

Podczas realizacji Priorytetu 3 NPRCz beneficjenci uwzględniali kwestie odnoszące się do poszanowania i ochrony środowiska naturalnego:

W Kierunku interwencji 3.1.:

- Zakup książek i materiałów z uwzględniające aspekty ekologiczne

- ✓ zakupiono pozycje dotyczące ochrony środowiska, poszanowania natury i krajobrazu, kształtujące postawy odpowiedzialności za środowisko, zdrowego trybu życia, zdrowego odżywiania, aktywności fizycznej, dbania o własne samopoczucie, codziennych wyborów wpływających na planetę, ograniczania ilości odpadów, troski o naturę oraz opieki nad zwierzętami;
- ✓ zakupiono książki wykonane z materiałów recyklingowych, korzystano z ofert wydawców drukujących książki na papierze z certyfikatem FSC oraz stosujących ekologiczne farby drukarskie;

- ✓ zakupiono większą liczbę książek w twardej oprawie, wykonanych z dobrych jakościowo materiałów, solidnie wykonanych, co pozwoli na dłuższe ich użytkowanie;
 - ✓ przy dokonywaniu zakupów uwzględniano kwestie związane z poszanowaniem i ochroną środowiska naturalnego, m.in. poprzez wykorzystanie form i narzędzi internetowych oraz poczty elektronicznej;
- Racjonalne gospodarowanie zasobami
 - ✓ w racjonalny i przemyślany sposób dokonywano doboru i zakupu książek dostosowanych do realnych potrzeb dzieci, dbano o trwałość i wielokrotne wykorzystanie zakupionych materiałów czytelniczych, kształtowano u dzieci szacunek do książek jako wspólnego dobra, ograniczano zużycie materiałów jednorazowych poprzez korzystanie z zasobów bibliotecznych oraz kształtowano nawyk dbania o książki;
 - ✓ organizowano wymianę książek między grupami, wspólne czytanie oraz akcje „Drugie życie książki”, podczas których dzieci mogły przynieść i odłożyć na półkę książki, których już nie używają w domu, a w zamian wziąć inne; zorganizowano również kiermasz książki przeczytanej pod hasłem „Podziel się literaturą”;
 - Działania edukacyjne i ekologiczne
 - ✓ podczas lekcji bibliotecznych i spotkań wielokrotnie poruszano tematykę ekologii i zrównoważonego rozwoju;
 - ✓ przeprowadzano zajęcia poświęcone zagrożeniom wynikającym z braku poszanowania środowiska naturalnego, wykorzystywano zakupione książki o tematyce ekologiczno-przyrodniczej, zwracano uwagę na zachowanie różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie zasobów przyrody, przywracanie i utrwalanie ładu przestrzennego oraz ochronę obszarów cennych przyrodniczo;
 - ✓ organizowano konkursy recytatorskie dotyczące przyrody i jej ochrony;
 - ✓ zorganizowano spotkania dotyczące żywności ekologicznej i hodowli pszczoł;
 - ✓ przedszkolaki uczestniczyły w akcjach ekologicznych, m.in. „Jesienni eko bohaterowie”, warsztatach ekologicznych, akcji „Sprzątanie Świata”, „Święto Drzewa” oraz „Dzień Ziemi”; uświadamiano dzieci na potrzeby zwierząt, organizowano karmnik dla ptaków, wspólnie z rodzicami tworzone ekologiczne domki dla zwierząt, zbierano wodę deszczową do podlewania kwiatów i warzyw; realizowano także inicjatywy „Wędrujący plecak”, „Maraton czytelniczy” oraz „Szukamy Książkowego Skarbu”, ograniczające konieczność zakupu nowych materiałów.

W Kierunku interwencji 3.2.:

- Zakup książek i materiałów uwzględniających aspekty ekologiczne

- ✓ zakupiono książki o tematyce poświęconej przyrodzie, ekologii, ochronie środowiska, odnawialnym źródłom energii, terenom zielonym i czystemu powietrzu;
- ✓ zakupiono książki wykonane z dobrych jakościowo materiałów (np. twarde oprawy), aby były trwałe, odporne na zniszczenia i mogły służyć uczniom przez wiele lat;
- ✓ w miarę możliwości zamawiano książki wydrukowane na papierze z certyfikatem FSC; wybrano tytuły promujące różnorodność kulturową, językową i społeczną;
- ✓ dostawa książek została skumulowana w jak najmniejszej liczbie transportów, a opakowania kartonowe po rozpakowaniu przekazano na makulaturę;

- Działania proekologiczne i gospodarowanie zasobami

- ✓ w codziennym funkcjonowaniu bibliotek wykorzystywano metody i pracy niemające negatywnego wpływu na środowisko (ograniczanie ilości odpadów, oszczędność papieru, nieużywanie plastiku, promowanie działań proekologicznych, wyposażenie bibliotek w energooszczędne oświetlenie i sprzęt);
- ✓ w szkole używane były naturalne materiały,
- ✓ w pracach plastycznych wykorzystywano materiały wtórne;
- ✓ podczas zajęć bibliotecznych wykorzystywano materiały z recyklingu: szary papier, rolki po papierze, kartki zadrukowane jednostronnie, pudełka po lekach oraz usunięte z księgozbioru książki do wykonania ozdób choinkowych metodą origami book;
- ✓ przeprowadzając akcje czytelnicze i konkursy, zwracano uwagę na wykorzystanie materiałów ekologicznych;
- ✓ w ramach organizacji konkursów ograniczono zużycie papieru oraz wprowadzono pismo ręczne zamiast wydruków;
- ✓ organizowano zbiórki makulatury i jej sprzedaż na cele biblioteki, kiermasze książek oraz akcję „Daj książce drugie życie”, polegającą na wymianie przeczytanych prywatnych książek uczniów; prowadzono także bookcrossing;

- Działania edukacyjne i promujące postawy ekologiczne

- ✓ ramach akcji promujących czytelnictwo organizowano zajęcia dotyczące ochrony środowiska i zmian klimatycznych;

- ✓ organizowano akcje, konkursy i zajęcia biblioteczne, m.in. „Październik Miesiącem Dobroci dla Zwierząt”, konkursy plastyczne „Zwierzęta naszych lasów”, „Zwierzęta lubię, szanuję i dbam”, konkursy poetyckie podkreślające piękno przyrody oraz zajęcia biblioteczne „Zwierzęta nasi przyjaciele”;
- ✓ prowadzono działania dotyczące odpowiedzialnej konsumpcji i recyklingu papieru, organizowano wyjazdy do schronisk dla zwierząt oraz spotkania z pracownikami schronisk dla zwierząt.

6.5 Kierunek interwencji 4.1. BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność.

Beneficjenci Kierunku interwencji 4.1. spełniali polityki horyzontalne w obszarze zapewniania dostępu dla osób z niepełnosprawnościami oraz w obszarze zrównoważonego rozwoju, co zostało opisane w swoich sprawozdaniach. Z roku na rok widoczna była coraz większa świadomość odpowiedniego przystosowania projektów w tym zakresie, a beneficjenci wdrażają coraz więcej rozwiązań oraz realizują działania na coraz większą skalę.

Zdaniem Operatora Priorytetu 4 zidentyfikowane działania wskazują na trafne rozpoznanie potrzeb lokalnej społeczności oraz ich adekwatne przełożenie na program inicjatywy. Szczególnie istotne jest uwzględnienie komponentu edukacyjnego, realizowanego *poprzez pogadanki i warsztaty dotyczące ekologii oraz zrównoważonej konsumpcji*, co wpisuje się w cele rozwijania kompetencji mieszkańców i świadomego uczestnictwa w kulturze.

Projekty posiadały wyraźny wymiar animacyjny i integracyjny. Organizacja wydarzeń lokalnych oraz działań międzypokoleniowych sprzyjała budowaniu relacji społecznych, wzmacnianiu więzi oraz aktywizacji różnych grup odbiorców. Na szczególne podkreślenie zasługuje włączenie elementów dziedzictwa lokalnego oraz tworzenia nowych praktyk kulturowych, co świadczy o świadomym kształtowaniu tożsamości lokalnej.

Pozytywnie należy ocenić również komponent rozwojowy projektu tj. udział w szkoleniach przeznaczonych dla społeczności lokalnej, który przyczynił się do podniesienia kompetencji osób zaangażowanych w realizację inicjatywy, co jest zgodne z założeniami programu w zakresie budowania trwałego potencjału środowisk lokalnych.

Całościowo inicjatywy, nadzorowane i organizowane przez beneficjenta BLISKO, a realizowane przez poszczególne grupy społeczne, spełniały kryteria działania oddolnego: zostały oparte na realnych potrzebach społeczności, miały charakter partycypacyjny, angażowały mieszkańców oraz prowadziły do wzmocnienia kapitału społecznego i kulturowego.

Zrealizowane inicjatywy oddolne koncentrowały się wokół pięciu głównych obszarów: *edukacji ekologicznej, integracji społecznej, dostępności i inkluzywności*

oraz rozwoju partnerstw lokalnych. Projekty miały charakter kompleksowy, łącząc działania edukacyjne, animacyjne i społeczne, a ich wspólnym mianownikiem było aktywne zaangażowanie mieszkańców oraz wykorzystanie lokalnego potencjału. Stanowią one przykłady działań skutecznie wzmacniających kapitał społeczny, dostępność kultury oraz rolę biblioteki jako centrum lokalnej aktywności.

6.6 Kierunek interwencji 4.2. Kampania społeczno-informacyjna.

Jednym z elementów promocji NPRCz 2.0 jest produkcja materiałów promocyjnych, przy projektowaniu nowych gadżetów została zachowana dbałość o ekologiczny rodzaj materiału.

7. Informacja o wykonaniu planu finansowego Programu w 2025 r.

Budżet Programu opierał się na środkach budżetu państwa, przy jednoczesnym zaangażowaniu środków z budżetów JST albo z innych źródeł (np. środki własne beneficjentów) w postaci wkładów własnych do projektów, na które zostało udzielone dofinansowanie w ramach NPRCz 2.0. Wysokość wymaganego wkładu własnego mogła być różna, tak w odniesieniu do poszczególnych Priorytetów Programu, jak i w odniesieniu do poszczególnych kategorii beneficjentów w danym Kierunku Interwencji (co szczegółowo zostało przedstawione w ich opisie).

W zależności od Priorytetu wydatki ponoszone w ramach Programu były wydatkami inwestycyjnymi albo wydatkami bieżącymi (łączenie dwóch rodzajów wydatków w obrębie jednego Kierunku interwencji nie było dozwolone).

Środki na realizację zadań Programu były przyznawane Operatorom Priorytetów w formie dotacji celowych, w wysokości wynikającej z zakończonej procedury wyboru projektów (szczegółowo określonej w regulaminach Kierunków interwencji), w miarę postępu realizacji zadania. W odniesieniu do Kierunku interwencji 1.2. oraz do Kierunku interwencji 4.2., wysokość dotacji celowej w danym roku budżetowym, była ustalana na podstawie kwot określonych w Programie.

W ramach Programu – na poziomie beneficjentów – funkcjonował mechanizm środków wygasających z upływem roku budżetowego. W przypadku projektów realizowanych przez okres dłuższy niż jeden rok środki finansowe przekazywano zgodnie z harmonogramem i zakresem rzeczowo-finansowym określonym w umowie o dofinansowanie. Beneficjenci otrzymywali finansowanie odpowiadające rocznemu zapotrzebowaniu, a w kolejnych latach realizacji projektu – następne transze środków.

Tabela 3 Procentowy rozkład zaangażowania środków Programu w poszczególnych latach

Wyszczególnienie	w tysiącach					
	2021	2022	2023	2024	2025	RAZEM lata 2021–2025
Razem środki z budżetu państwa (w zł)	70 000,0 zł	152 082,5 zł	150 412, 5 zł	150 392, 5 zł	112 112, 5 zł	635 000,0 zł
<i>Udział w danym roku (w %)</i>	11,02%	23,95%	23,69%	23,68%	17,66%	100,00%
Razem wkład własny beneficjentów (w zł)	60 248,0 zł	102 090,0 zł	100 330,0 zł	98 380,5 zł	83 627,5 zł	444 676,0 zł
<i>Udział w danym roku (w %)</i>	13,55%	22,96%	22,56%	22,12%	18,81%	100,00%
Łącznie finansowanie Programu (w zł)	130 248,0 zł	254 172, 5 zł	250 742, 5 zł	248 773,0 zł	195 740,0 zł	1 079 676,0 zł
<i>Udział w danym roku (w %)</i>	12,06%	23,54%	23,22%	23,04%	18,13%	100,00%

Na realizację NPRCz 2.0 w 2025 r. zaplanowano kwotę 112.113 tys. zł, wydatkowano zaś 99.902 tys. zł. Stopień finansowania Programu wyniósł 89,1 % planu. W roku 2025 z powodu niewydatkowania środków w budżecie Priorytetu 2 dokonano ich blokady w wysokości 10 094 tys. zł Szczegółowe zestawienie danych przedstawia tabela poniżej:

Tabela 4 Informacja o wykonaniu planu finansowego NPRCz za 2025 r. - stan na dzień 31.12.2025 z uwzględnieniem okresu przejściowego

w tys. zł

Wyszczególnienie		Środki budżetu państwa					Wkład własny beneficjentów		Stopień realizacji 4/3 (w%)
		Plan		Wykonanie					
		wg uchwały RM	po zmianie	ogółem	z tego:				
					wydatki bieżące	wydatki majątkowe	Plan (wg uchwały RM)	Wykonanie	
1		2	3	4	5	6	7	8	9
RAZEM		112 113	112 113	99 902	83 550	16 352	83 628	125 230	89,1
Priorytet 1	K.I. 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych	33 000	33 000	32 905	32 905	0	64 568	69 347	99,7
	K.I. 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek	10 000	10 000	10 000	10 000	0	0	0	100
Priorytet 2	K.I. 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021-2025	28 000	28 000	16 352	0	16 352	11 396	48 127	58,4
Priorytet 3	K.I. 3.1. Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego	8 830	4 692*	4 586	4 586	0	2 208	1 176	97,7
	K.I. 3.2. Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych	20 600	24 738*	24 738	24 738	0	5 150	6 259	100

w tys. zł

Wyszczególnienie		Środki budżetu państwa					Wkład własny beneficjentów		Stopień realizacji 4/3 (w%)
		Plan		Wykonanie					
		wg uchwały RM	po zmianie	ogółem	z tego:		Plan (wg uchwały RM)	Wykonanie	
1		2	3	4	5	6	7	8	9
Priorytet 4	K.I. 4.1. BLISKO – Biblioteka Lokalność Inicjatywy Społeczność Kooperacja Oddolność	3 100	3 100	3 087	3 087	0	306	321	99,6
	K.I. 4.2.Kampania społeczno-informacyjna	5 950	5 950	5 710	5 710	0	0	0	96,0
Monitoring i ewaluacja		683	683	662	662	0	0	0	96,9
Koszty obsługi cz. 24 budżetu państwa		1 800	1 800	1 732	1 732	0	0	0	96,2
Koszty obsługi Priorytetu 3		150	150	130	130	0	0	0	86,7

Opracowane własne na podstawie sprawozdań Operatorów

- W 2025 roku dokonano następującego przesunięcia środków finansowych:

Kwotę w wysokości 2 500 tys. zł z umowy nr 259/DF-VII/2021 „Działania promocyjno – informacyjne, w ramach PW NPRCz. 2.0, Priorytet 4., Kierunek Interwencji 4.2.” (z 4 120 tys. zł do 1 620 tys. zł) do umowy nr 258/DF-VII/2021 „Działania społeczno – wizerunkowe, w ramach PW Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025, Priorytet 4., Kierunek Interwencji 4.2.” (z 1 830 tys. zł do 4 330 tys. zł).

Zgodnie z przepisami w uchwale RM 69/2021, każdy z Operatorów Priorytetów 1, 2 i 4 (Biblioteka Narodowa, Instytut Książki, Narodowe Centrum Kultury) miał zapewnione środki w wysokości 600 000 zł na obsługę poszczególnych Priorytetów w 2025 roku. Natomiast zgodnie z założeniami Priorytetu 3 NPRCz 2.0, w każdym roku realizacji programu wojewodowie otrzymują środki na obsługę Priorytetu 3 (w wysokości do 0,5% środków przeznaczonych w danym roku budżetowym na realizację zadań).

** Zgodnie z założeniami realizacyjnymi Priorytetu 3 NPRCz 2.0 - określonymi w Uchwale nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” – nie mniej niż 30% wnioskowanej kwoty wsparcia mogło zostać przeznaczone na potrzeby placówek wychowania przedszkolnego. Jeśli kwota wnioskowana przez organy prowadzące placówki wychowania przedszkolnego była niższa od kwoty środków budżetu państwa przeznaczonej w danym roku budżetowym na wsparcie placówek wychowania przedszkolnego, zespół oceniający wnioski kwalifikował do objęcia wsparciem szkoły lub biblioteki pedagogiczne wnioskujące o udział w programie. Jeśli kwota wnioskowana przez organy prowadzące szkoły lub biblioteki pedagogiczne była niższa od kwoty środków budżetu państwa przeznaczonej w danym roku budżetowym na wsparcie szkół i bibliotek pedagogicznych, zespół oceniający wnioski kwalifikował do objęcia wsparciem placówki wychowania przedszkolnego wnioskujące o udział w programie.*

Dokonywanie przesunięć pomiędzy kierunkami działania z zachowaniem wysokości środków z budżetu państwa alokowanych w Priorytecie 3 na dany rok budżetowy – do wysokości 70% środków alokowanych na Kierunek interwencji 3.1. lub Kierunek interwencji 3.2. – było możliwe po akceptacji ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, bez konieczności aktualizacji Programu. Taka akceptacja została wyrażona. Pismo - sygn. nr DKO-WPP.4087.18.2024.BS z dnia 13 lutego 2025 r. z informacją na ten temat zostało przekazane do koordynatorów wojewódzkich Priorytetu 3 NPRCz 2.0. W związku z tym, przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu wsparcia finansowego poszczególnym wnioskodawcom, możliwe było dokonywanie przesunięć finansowych w obrębie Priorytetu 3.

- Wprowadzone blokady środków

W okresie od czerwca do grudnia 2025 r. na wniosek resortu kultury na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1483) Minister Finansów dokonał blokady środków niewykorzystanych w 2025 r. w Narodowym Programie Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025 w wysokości : 55 000 zł – środki bieżące oraz 10 039 492 zł – środki inwestycyjne, razem **10094 492 zł** przeznaczonych na realizację Priorytetu 2– Kierunek Interwencji 2.1 Infrastruktura bibliotek 2021–2025 i finansowanie kosztów obsługi Priorytetu 2.

Przyczyną wprowadzonych blokad było niewykorzystanie środków spowodowane m.in. rezygnacjami beneficjentów z dofinansowania. Operator Priorytetu 2 Instytut Książki wskazywał, że powodem zwrotów dotacji były w szczególności : opóźnienia w realizacji zadań i niemożność ich wykonania wiązały się przede wszystkim ze zmianami na poziomie władz samorządowych, brakiem możliwości wyasygnowania środków na realizację zadania, brakiem możliwości przesunięcia środków z dofinansowania pomiędzy latami budżetowymi, brakiem możliwości realizacji zadania ze względu na znaczący wzrost kosztów inwestycji, opóźnienia w przygotowaniu dokumentacji przetargowej, długotrwałe decyzje i zgody konserwatorskie, brak środków finansowych na realizację zadania, wynikający z ofert przetargowych przekraczających budżet zadania oraz trudności z dotrzymaniem terminu realizacji zadania.

8. Informacja o wykonaniu wskaźników Programu.

Na potrzeby wdrażania *Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025* przyjęto, iż kluczowe znaczenie ma prowadzenie polityki publicznej w oparciu o zgromadzone dane, wnioski, rekomendacje, analizy oraz ocenę efektywności i skuteczności prowadzonych działań. Służyć temu będą informacje otrzymywane w ramach bieżącego monitoringu, badań i ewaluacji prowadzonych na potrzeby NPRCz 2.0.

W treści NPRCz 2.0 (rozdział X) określono sposób i zasady gromadzenia danych. Wskazano, iż wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu bezpośredniego zostały określone na poziomie projektu, przy czym wskaźniki produktu są powiązane wprost z wydatkami ponoszonymi w projekcie, a wskaźniki rezultatu bezpośredniego odnoszą się do bezpośrednich efektów projektu, których realizacja jest wynikiem projektu, ale mogą mieć na nią wpływ także inne czynniki zewnętrzne. Przedstawiono także założenia dotyczące wskaźników dla NPRCz 2.0 oraz zasady szacowania ich wartości pośrednich i docelowych.

Dodatkowo na potrzeby NPRCz 2.0 stworzono wykaz monitorowanych wskaźników, dla których nie szacowano wartości, dla których jednak dane będą gromadzone wraz z postępowaniem realizacji Programu.

Jednocześnie w treści NPRCz 2.0 zaznaczono, iż dla oceny postępów w osiągnięciu celu głównego i celów szczegółowych przypisanych poszczególnym priorytetom stosuje się

przyporządkowane do nich wskaźniki, obrazujące pożądaną zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej.

8.1 Informacja o beneficjentach NPRCz 2.0 w 2025 r.

Z analizy tabel monitoringowych (załączonych do sprawozdań przez Operatorów Priorytetów 1, 2 i 4 NPRCz 2.0) wynika, iż w 2025 r. ze wsparcia Programu skorzystało 2 147 niepowtarzających się bibliotek publicznych⁴.

Ponadto spośród wskazanych powyżej, niepowtarzających się bibliotek publicznych, 1 instytucja brała udział w czterech kierunkach interwencji, 5 brało udział w trzech kierunkach interwencji, kolejnych 60 w dwóch kierunkach interwencji, a 2 081 w jednym kierunku interwencji.

Z analizy sprawozdania Operatora Priorytetu 3, uzupełnionej analizą tabel monitoringowych (załączonych do sprawozdań przez Operatora Priorytetu 3 NPRCz 2.0) wynika, iż w 2025 r. ze wsparcia Programu skorzystało 4 535 placówek wychowania przedszkolnego oraz bibliotek szkolnych i pedagogicznych⁵.

8.2 Wykonanie wskaźników NPRCz 2.0⁶

✓ **Poziom czytelnictwa (czytanie przynajmniej jednej książki w ciągu roku)**

Wskaźnik CG_R_1 Poziom czytelnictwa, jest obliczany na podstawie sondażowego badania czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Jest to odsetek osób w wieku 15 i więcej lat, które zadeklarowały, że w ciągu roku poprzedzającego moment badania czytały co najmniej 1 książkę (w tradycyjnej formie papierowej lub jako e-book). Celem NPRCz 2.0. jest wzrost wskaźnika poziom czytelnictwa w kolejnych latach trwania Programu, przy czym wskaźnik jest wrażliwy na zachodzące procesy cywilizacyjne, w szczególności konkurencję innych mediów i sposobów dostępu do treści⁷.

⁴ Wartości wskaźników monitorowanych nie były dublowane, w sytuacji gdy dana biblioteka otrzymała dofinansowanie dwa lub trzy razy, w ramach poszczególnych Kierunków interwencji NPRCz 2.0, jej wskaźniki były włączone do sumy tylko raz. W obliczeniach wskaźnika CG_P_2 uwzględniono niepowtarzające się biblioteki publiczne, niezależnie od etapu realizacji projektu tzn. uwzględniono projekty niezakończone, które są realizowane w okresie dłuższym niż jeden rok sprawozdawczy (co jest zasadniczą różnicą w stosunku do wskaźnika CG_P_1).

⁵ Operator Priorytetu 3 w przekazanym sprawozdaniu za 2025 r. wskazał 4 691 unikalnych placówek wychowania przedszkolnego i bibliotek szkolnych i pedagogicznych. Rozłącznie traktował filie bibliotek pedagogicznych, a także podwójnie zliczał jednostki, które brały udział w obydwu Kierunkach interwencji Priorytetu 3. W analizie zagregowanych tabel monitoringowych, dla utrzymania spójności w monitorowaniu wszystkich Priorytetów, filie placówek potraktowano jako jeden podmiot, pojedynczo zliczano także podmioty biorące udział w obu Kierunkach interwencji 3.1 i 3.2.

⁶ Opis i dane przygotowano na podstawie informacji przedstawionych przez Operatorów Priorytetów, zebranych na podstawie sprawozdań beneficjentów Programu.

⁷ por. Załącznik do uchwały nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r., s. 195 oraz załącznik do uchwały nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”, s.194.

Wykonanie wskaźnika w 2025 r.

W 2025 r. Biblioteka Narodowa przeprowadziła badanie poziomu czytelnictwa książek. Sondaż został zrealizowany metodą CAPI (Computer Assisted Personal Interview) na ogólnopolskiej próbie reprezentatywnej Polek i Polaków w wieku co najmniej 15 lat. Próba ta liczyła 2005 osób.

W 2025 r. wskaźnik *Poziomu czytelnictwa (czytanie przynajmniej jednej książki w ciągu roku)* został zrealizowany na poziomie 41%, a więc dokładnie na poziomie przyjętych założeń (100,00% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego). Odsetek osób, które czytały siedem lub więcej książek w ciągu roku, wyniósł 7%.

Niezależnie od interpretacji wskaźnika mówiącego o czytaniu co najmniej jednej książki w ciągu roku (ważnego, ale jednego z wielu), społeczne uwarunkowania badanego zjawiska nie zmieniły się. Wprawdzie w żadnej grupie lektura książek nie jest powszechną praktyką, czytają przede wszystkim osoby uczące się i studiujące (64%), przy czym odsetek czytelników co najmniej 7 książek jest wyższy niż w całej populacji (11%). Podstawowe znaczenie ma w tym przypadku obowiązek lekturowy wynikający z pobierania nauki w szkole lub na uczelni – jego wypełnianie zwiększa szanse na sukces edukacyjny, a w dalszej perspektywie na atrakcyjny status społeczny.

Podstawową zmienną różnicującą stosunek do czytania książek jest wykształcenie. Lekturę książek w grupie z wyższym wykształceniem deklaruje 54% badanych. W tym kontekście nie są zaskakujące różnice między postawami kobiet i mężczyzn. Kobiety, które statystycznie więcej lat spędzają na zdobywaniu wykształcenia, a więc dłużej podlegają oddziaływaniu instytucji edukacyjnych, częściej czytają książki niż mężczyźni (odpowiednio 47% i 34%). Można przypuszczać, że z wyżej wymienionych powodów kobiety mają lepiej zinternalizowane potrzeby czytelnicze (kobiety rzadziej niż mężczyźni deklarują, że przestały czytać wraz z zakończeniem nauki, przy czym dotyczy to także osób posiadających dyplomy wyższych uczelni).

Osobę czytającą książki najłatwiej spotkać w miastach liczących co najmniej 200 tys. mieszkańców. Wynika to z charakterystycznego dla tych ośrodków względnie wysokiego odsetka osób z wyższym wykształceniem oraz typu związanej z nim pracy zawodowej. Największe miasta są też środowiskami, w których stosunkowo łatwo natknąć się na miejsca z książkami, nie tylko biblioteki czy księgarnie, ale też antykwariaty, dyskonty, stragany uliczne czy supermarkety. Ponadto obecność szkół czy uczelni sprawia, że miasta te przyciągają uczącą się i studiującą młodzież nieraz z odległych części kraju, co wpływa na atmosferę intelektualnego ożywienia, z której korzystają wielorakie instytucje kultury i która sprzyja również czytaniu. Najrzadziej książki czyta się

w małych miastach, liczących do 20 tys. mieszkańców. Na tym tle pozytywnie wyróżnia się wieś, gdzie odsetek czytelników książek jest na poziomie średniej dla całej badanej populacji.

Prawdopodobieństwo czytania książek jest odwrotnie proporcjonalne do wieku. Im starsi respondenci, tym mniej wśród nich czytelników, przy czym szczególnie wyróżniają się tu grupy usytuowane na przeciwległych krańcach tej osi – nastolatki i osoby powyżej 70 roku życia.

W 2025 r. lekturę co najmniej jednej książki w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie zadeklarowało 33% respondentów i respondentek w grupie wiekowej 60-70 lat, a grupie 70 lat i więcej 28%. Czytelnicy i czytelniczki powyżej 60 r.ż. w swoich wyborach lekturowych częściej korzystają z księgozbiorów domowych, a także z zasobów bibliotek publicznych, przy czym ta ostatnia zależność dotyczy przede wszystkim grupy 60-70 lat. To pokazuje, że sieć bibliotek publicznych dobrze odpowiada na potrzeby osób starzejących się, dostarczając powodów do wyjścia z domu i podtrzymując słabnące wraz z wiekiem relacje społeczne.

✓ **Poziom wykorzystania nowości wydawniczych zakupionych do bibliotek szkolnych w ramach NPRCz 2.0**

Wskaźnik CG_R_2 Poziom wykorzystania nowości wydawniczych zakupionych do bibliotek szkolnych wspartych w ramach NPRCz 2.0 jest obliczony na podstawie informacji o liczbie szkół, które w danym roku skorzystały z dofinansowania wraz z liczbą uczniów korzystających z bibliotek szkolnych oraz wypożyczających, zakupione w ramach wsparcia, nowości wydawnicze. Wskaźnik określono jako: liczba uczniów korzystających z zakupionych nowości wydawniczych do bibliotek szkolnych / ogólna liczba uczniów w szkołach objętych programem⁸.

Wykonanie wskaźnika w 2025 r.

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Operatora Priorytetu 3 NPRCz 2.0, w 2025 r. wskaźnik ten został zrealizowany na poziomie 56,59%, wobec zakładanych 74,0%, a więc w stopniu odbiegającym od przyjętych założeń (76,47% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego).

Osiągnięcie zakładanego wskaźnika przekroczyło możliwości organizacyjne szkół. Książki zakupione w danym roku realizacji programu są udostępniane czytelnikom bibliotek szkolnych w okresie: październik - listopad i do połowy grudnia. Wynika to z: harmonogramu realizacji Priorytetu 3 NPRCz 2.0 (umowy

⁸ por. Załącznik do uchwały nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r., s. 195 oraz załącznik do uchwały nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”, s.194.

są podpisywane w okresie kwiecień - czerwiec, natomiast środki na realizację programu trafiają do organów prowadzących od wojewodów często dopiero w czerwcu, dlatego zakupy są dokonywane już w kolejnym roku szkolnym) i specyfiki pracy szkoły.

Procedura związana z zakupem książek, ich ewidencją i włączeniem do księgozbioru w cyklu roku szkolnego miała decydujący wpływ na to, że uczniowie nie mogli w 2025 r. wypożyczyć wszystkich książek zakupionych w ramach NPRCz 2.0. Również ze względu na krótki czas pomiędzy okresem sprawozdawczym, a zakupem i przygotowaniem książek do wypożyczenia w ramach programu, trudno było opracować statystykę w taki sposób, aby ukazywała rzeczywiste zainteresowanie nowościami.

Dlatego – biorąc po uwagę okres, w którym książki są udostępniane uczniom - dane nie odzwierciedlają rzeczywistego zainteresowania nowościami wydawniczymi zakupionymi w ramach Priorytetu 3 NPRCz 2.0.

✓ **Poziom społeczny oddziaływanie bibliotek**

Wskaźnik CG_R_3 Poziom społeczny oddziaływanie bibliotek jest obliczany na podstawie sondażowego badania czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Jest to łączny odsetek osób, które w badaniu BN zadeklarowały, że w ciągu roku poprzedzającego moment badania odwiedziły osobiście jakąś bibliotekę oraz/lub, że wśród wymienionych przez siebie książek czytały przynajmniej 1 książkę pochodzącą z biblioteki. Taka formuła wskaźnika pozwala uchwycić te osoby, które czytają książki z bibliotek choć nie wypożyczyły ich osobiście oraz te, które odwiedzają siedziby bibliotek niekoniecznie w celu czytania książek. Celowo zrezygnowano z rozróżniania typów bibliotek (publiczne/szkolne/itp.) ponieważ część czytelników korzysta jednocześnie/czyta książki z więcej niż jednego rodzaju bibliotek. Z tego też względu (częściowego pokrywania się grup użytkowników różnych typów bibliotek) oraz ze względu na to, że w badaniu sondażowym BN biorą udział jedynie osoby wieku 15 i więcej lat, wartości wskaźnika społecznego oddziaływanie bibliotek nie można odnosić bezpośrednio do wartości statystyk GUS. Celem NPRCz 2.0 jest wzrost wskaźnika poziom społecznego oddziaływanie bibliotek w kolejnych latach trwania Programu, przy czym wskaźnik jest wrażliwy na zachodzące procesy cywilizacyjne, w szczególności konkurencję innych mediów i sposobów dostępu do treści⁹.

Wykonanie wskaźnika w 2025 r.

Rok 2025 był kolejnym rokiem wzrostu wskaźnika społecznego oddziaływanie bibliotek. Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Bibliotekę Narodową

⁹ por. Załącznik do uchwały nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r., s. 196 oraz załącznik do uchwały nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”, s.194.

wskaźnik ten w 2025 r. został zrealizowany na poziomie 18,8%. Osiągnięta wartość ulega systematycznej poprawie, jest jednak niższa niż przyjęte założenia (94,00% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego).

W 2025 r. wzrósł sumaryczny składnik ogólny (na który składają się trzy grupy użytkowników bibliotek), jak i jego istotne składowe: grupa osób deklarujących osobiste odwiedziny w bibliotece oraz tych, którzy oprócz osobistych odwiedzin zadeklarowali również lekturę wypożyczonych z bibliotek pozycji.

Tabela 5 Wskaźnik społecznego oddziaływania bibliotek

WSKAŹNIK SPOŁECZNEGO ODDZIAŁYWANIA BIBLIOTEK	XI 2025
	18,8%
w tym liczba/odsetek osób, które:	
(I) W badanym okresie ODWIEDZIŁY bibliotekę, ale wśród przeczytanych książek NIE WYMIENIŁY książek z biblioteki	9,3%
(II) Wśród przeczytanych książek WYMIENIŁY książki z biblioteki pomimo tego, że w badanym okresie NIE ODWIEDZIŁY żadnej biblioteki	0,6%
(III) W badanym okresie ODWIEDZIŁY bibliotekę i wśród przeczytanych książek WYMIENIŁY książki z biblioteki	8,9%

Dane ze sprawozdania BN

W wynikach ogólnopolskiego badania czytelnictwa przeprowadzonego przez Bibliotekę Narodową w 2025 r. – w stosunku do 2024 r. i lat wcześniejszych – wzrosła liczba osób deklarujących osobiste odwiedziny w bibliotekach, zaś wśród czytelników książek szczegółowo charakteryzujących przeczytane przez siebie pozycje książkowe – liczba osób wskazujących biblioteki jako źródło pochodzenia wymienionych książek. Program i podejmowane w jego ramach działania odniosły pozytywny efekt, gdyż w ciągu 5 lat jego trwania wzrosło zainteresowanie i świadomość usług oferowanych przez biblioteki wśród społeczeństwa.

Należy szczególnie podkreślić wciąż rosnący udział mężczyzn w tej grupie – zarówno wśród użytkowników bibliotek publicznych jak też wszystkich typów bibliotek (włączając w to biblioteki szkolne czy uczelniane). Jest to trwający od kilku lat pozytywny trend, który jednoznacznie potwierdza słuszność założeń K.I.1.1., zgodnie z którymi biblioteki zobowiązano do otwarcia się w soboty. Publiczne instytucje kultury muszą być otwarte dla swoich użytkowników w dni wolne od pracy tj. w dni, kiedy mogą je odwiedzić osoby aktywne zawodowo.

Choć to biblioteki publiczne są głównym beneficjentem NPRCz 2.0, wsparciem objęte są także biblioteki szkolne i pedagogiczne. Z tego względu na ogólny wskaźnik społecznego oddziaływania bibliotek składają się odwiedziny w bibliotekach różnego typu oraz książki pochodzące z ze wszystkich rodzajów bibliotek (także w postaci ebooków czytanych przez kody zdalnego dostępu).

Tabela 6 Odsetek osób, które w danym roku odwiedziły bibliotekę publiczną, szkolną lub innego typu

Odsetek osób, które w danym roku odwiedziły bibliotekę publiczną, szkolną lub innego typu	2025
	18,3%
mężczyzna, 15-24 lata	36,4%
mężczyzna, 25-39 lat	12,7%
mężczyzna, 40-59 lat	10,2%
mężczyzna, 60-więcej	12,2%
mężczyźni ogółem	14,6%
kobieta, 15-24 lata	37,9%
kobieta, 25-39 lat	24,6%
kobieta, 40-59 lat	21,7%
kobieta, 60-więcej	15,1%
kobiety ogółem	21,7%

Dane ze sprawozdania BN

✓ **Liczba bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. wartość dla Priorytetów 1-4 razem**

Wskaźnik liczba bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. jest obliczany na podstawie umów podpisanych i zrealizowanych przez operatorów bezpośrednio z bibliotekami (KI 1.1, KI 1.2, KI 2.1, KI 4.1) lub w ramach umów podpisanych z innymi podmiotami na wsparcie bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego (KI 3.1 i KI 3.2). W pierwszym przypadku każda zrealizowana umowa jest równoznaczna z jedną wspartą biblioteką, w drugim przypadku liczba bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. jest ustalana na podstawie treści podpisanej umowy i sprawozdania z jej realizacji. Wskaźnik nie jest monitorowany w ramach Kierunku interwencji 4.2. Kampania społeczno-informacyjna.¹⁰

Wykonanie wskaźnika w 2025 r.

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Operatorów Priorytetów 1, 2, 3 i 4 NPRCz 2.0, w 2025 r. wskaźnik ten został zrealizowany na poziomie 6,83 tys. wobec zakładanych 7,65 tys., a więc w stopniu niższym od przyjętych założeń (89,25 % realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego).

Na osiągniętą w 2025 r. wartość wskaźnika CG_P_1, a więc liczbę bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. (wartość dla Priorytetów 1-4 razem) wpływ miało wykonanie

¹⁰ por. Załącznik do uchwały nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r., s. 196 oraz załącznik do uchwały nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”, s.195.

wskaźnika w Priorytecie 1, w Kierunku interwencji 1.1., Priorytecie 2, w Kierunku interwencji 2.1., oraz w Priorytecie 3, w Kierunku interwencji 3.1.

W 2025 r. Biblioteka Narodowa wykonała wskaźnik CG_P_1 w 82 %: spośród 2 531 uprawnionych podmiotów z całego kraju, 2051 skorzystało z możliwości dofinansowania zakupów nowości (tym samym z dofinansowania w ramach Kierunku interwencji 1.1. skorzystało 81,04% uprawnionych bibliotek). Pozostałe biblioteki, decyzję o nieprzystąpieniu w 2025 r. do udziału w tym kierunku interwencji NPRCz 2.0 tłumaczyły brakiem chęci spełnienia jednego z wymaganych warunków Programu, tj. obowiązkowego otwarcia biblioteki (lub filii) przez przynajmniej połowę sobót w roku przez przynajmniej cztery godziny. Część bibliotek zgłaszała także niemożliwe do przewidzenia wcześniej ograniczanie przez organizatorów budżetu na zakup nowości¹¹.

Na wykonanie wskaźnika CG_P_1 w 2025 r. wpływ miał także wynik osiągnięty w Priorytecie 2, w ramach którego od początku programowania do dnia 31 grudnia 2025 r. realizowano 151 zadań inwestycyjnych (z uwzględnieniem 41 umów rozwiązanych od 2021 r.). Na koniec 2025 r. w realizacji było 34 zadań¹², a wskaźnik CG_P_1 w Priorytecie 2 w 2025 r. został zrealizowany jedynie w 34%.

Ponadto w 2025 r. w ramach Kierunku interwencji 3.1. Ministerstwo Edukacji Narodowej wykazało wykonanie wskaźnika CG_P_1 na poziomie 63,86%. Wsparciem zostało objętych 1 788 placówek wychowania przedszkolnego w miejsce zakładanych 2,8 tys.

W ocenie koordynatorów wojewódzkich, którzy są w stałym kontakcie z beneficjentami, realizacja programu mogła przerosnąć możliwości niektórych placówek wychowania przedszkolnego, które nie mają doświadczenia w realizacji programów rządowych. Niskie wykonanie wskaźnika CG_P_1 w Kierunku interwencji 3.1. w 2025 r. zostało zrekompensowane wykonaniem tego wskaźnika w Kierunku interwencji 3.2., który został zrealizowany na poziomie 131,95%. Tym samym łączne wykonanie wskaźnika CG_P_1 dla Kierunków interwencji 3.1. oraz 3.2. wyniosło w 2025 r.: 93,82%¹³.

¹¹ Należy jednak zwrócić uwagę, że w Kierunku interwencji 1.1. w 2025 r. odbył się jedynie jeden nabór, a zatem grupa bibliotek, która decydowała się na wsparcie dopiero w jesiennym naborze nie skorzystała z możliwości dofinansowania. Wykonanie miernika na podobnym poziomie do lat ubiegłych w jednym naborze, a nie, jak w ubiegłych latach – w dwóch, jest niewątpliwym sukcesem Programu.

¹² W 2025 r. kontynuowano realizację 35 zadań, jednak w dniu 29 grudnia 2025 r. podpisano porozumienie o rozwiązaniu umowy z Ziembickim Centrum Kultury. Tym samym liczba realizowanych projektów zmniejszyła się o 1.

¹³ W 2025 roku w ramach Priorytetu 3 NPRCz 2.0 wsparciem zostało objętych 4 691 placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i bibliotek pedagogicznych (zakładany wskaźnik dla obydwu kierunków interwencji razem to 5 tys. podmiotów).

Szczegółowe zestawienie wykonania wskaźników NPRCz 2.0 w 2025 r.

W celu czytelnej prezentacji danych dotyczących wskaźników NPRCz 2.0 wprowadzono zaokrąglenie danych do tysięcy i milionów, z zachowaniem prezentacji danych do dwóch miejsc po przecinku. Rozwiązanie zastosowano dla tych wskaźników, w odniesieniu do których osiągnięte wartości wskazywały na zasadność takiego zaokrąglenia.

Poniżej, w tabeli w kolumnach nr 7 i 11 dane opisane jako: „% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego” oraz „% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.” przedstawiają obliczenie wartości % z zachowaniem dokładności do danych jednostkowych, które są również przywoływane w tekście sprawozdania w nawiązaniu do wybranych danych prezentowanych w tabeli. Wykazany w tabeli poniżej % realizacji wartości docelowej danego wskaźnika jest zgodny z osiągniętym, natomiast może on nieznacznie różnić się od wartości jaka wynika z obliczeń dokonanych na podstawie danych po zaokrągleniu.

Tabela 7 Szczegółowe zestawienie wykonania wskaźników NPRCz 2.0 w 2025 r.

ID ¹⁴ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika w okresie sprawozdawczym			Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu			
				Wartość docelowa dla okresu sprawozdawczego	Wartość osiągnięta	% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego	Wartość docelowa dla 2025 r.	Wartość szacowana na dzień zakończenia realizacji projektu (na podstawie wszystkich podpisanych umów)	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.
1	2	3	4	5	6	7 ¹⁵ =6/5 *100%	8	9	10	11 ¹⁶ =10/8 *100%
Cel główny										
CG_R_1	nie dotyczy	rezultat	Poziom czytelnictwa (czytanie przynajmniej jednej książki w ciągu roku)	41,0%	41,0%	100,00%	41,0%	nie dotyczy	41,00%	100,00%

¹⁴ Wyjaśnienie oznaczeń ID przyjętych dla wskaźników NPRCz 2.0: CG_R – wskaźnik rezultatu przyjęty dla celu głównego NPRCz 2.0., CG_P – wskaźnik produktu przyjęty dla celu głównego NPRCz 2.0. (monitorowany na poziomie każdego z Priorytetów), P – wskaźnik produktu, przyjęty dla danego Kierunku interwencji (ten sam wskaźnik, oznaczony tym samym numerem, może mieć zastosowanie w odniesieniu do kilku Kierunków interwencji NPRCz 2.0.); RB – wskaźnik rezultatu bezpośredniego, przyjęty dla danego Kierunku interwencji.

¹⁵ Wartość przedstawia wyniki obliczeń z zachowaniem dokładności do danych jednostkowych i może nieznacznie różnić się od wartości otrzymanej po dokonaniu obliczeń danych po zaokrągleniu.

¹⁶ Wartość przedstawia wyniki obliczeń z zachowaniem dokładności do danych jednostkowych i może nieznacznie różnić się od wartości otrzymanej po dokonaniu obliczeń danych po zaokrągleniu.

ID ¹⁴ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika w okresie sprawozdawczym			Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu			
				Wartość docelowa dla okresu sprawozdawczego	Wartość osiągnięta	% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego	Wartość docelowa dla 2025 r.	Wartość szacowana na dzień zakończenia realizacji projektu (na podstawie wszystkich podpisanych umów)	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.
1	2	3	4	5	6	$7^{15} = 6/5$ *100%	8	9	10	$11^{16} = 10/8$ *100%
CG_R_2	nie dotyczy	rezultat	Poziom wykorzystania nowości wydawniczych zakupionych do bibliotek szkolnych w ramach NPRCz 2.0.	74,0%	56,59%	76,47%	74,0%	nie dotyczy	56,59%	76,47%
CG_R_3	nie dotyczy	rezultat	Poziom społecznego oddziaływania bibliotek	20,0%	18,8%	94,00%	20,0%	nie dotyczy	18,80%	94,00%
CG_P_1	wartość dla Priorytetów 1-4 razem	produkt	Liczba bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. (w tys.)	7,65 tys. ¹⁷	6,83 tys.	89,25%	36,38 tys. ¹⁸	35,05 tys.	35,05 tys.	96,34%
Cel szczegółowy 1 / Priorytet 1										

¹⁷ W 2023 r. została przyjęta uchwała nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”. W wyniku nowelizacji (począwszy od danych dla 2023 r.) nastąpiła zmiana wartości wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2. w Priorytecie 1, a tym samym wartość wskaźnika CG_P_1 dla wszystkich czterech Priorytetów, tj. dla wskaźnika przypisanego do celu głównego Programu. Pierwotnie założoną wartość wskaźnika dla 2025 r. na poziomie celu głównego tj. 7,77 tys. zastąpiono wartością skorygowaną tj. 7,65 tys. Wykazane w sprawozdaniu za 2025 r., w kolumnie nr 7, wartości w % wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego dla wskaźnika CG_P_1 celu głównego odnoszą się do obowiązującej wartości tego wskaźnika.

¹⁸ W 2023 r. została przyjęta uchwała nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”. W wyniku nowelizacji nastąpiła zmiana wartości docelowej wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2. w Priorytecie 1, a tym samym wartość docelowa wskaźnika CG_P_1 dla wszystkich czterech Priorytetów, tj. dla wskaźnika przypisanego do celu głównego Programu. Pierwotnie założoną wartość docelową wskaźnika na poziomie celu głównego tj. 36,74 tys. zastąpiono wartością skorygowaną tj. 36,38 tys. Wykazane w sprawozdaniu za 2025 r., w kolumnie nr 11, wartości w % dla wskaźnika CG_P_1 celu głównego odnoszą się do obowiązującej wartości docelowej tego wskaźnika.

ID ¹⁴ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika w okresie sprawozdawczym			Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu			
				Wartość docelowa dla okresu sprawozdawczego	Wartość osiągnięta	% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego	Wartość docelowa dla 2025 r.	Wartość szacowana na dzień zakończenia realizacji projektu (na podstawie wszystkich podpisanych umów)	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.
1	2	3	4	5	6	$7^{15} = 6/5$ *100%	8	9	10	$11^{16} = 10/8$ *100%
CG_P_1	1.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	2,50 tys.	2,05 tys.	82,04%	12,50 tys.	11,46 tys.	11,46 tys.	91,64%
CG_P_1_a	1.1.	produkt	w tym: liczba bibliotek, które w ramach NPRCz 2.0. zakupiły usługę zdalnego dostępu do książek w formacie e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków	1,00 tys.	0,82 tys.	81,70%	4,35 tys.	3,80 tys.	3,80 tys.	87,31%
P_1	1.1.	produkt	Liczba zakupionych nowości w bibliotekach/ placówkach wychowania przedszkolnego objętych wsparciem (zakupionych z projektu)	2,21 mln	3,22 mln	145,70%	14,43 mln	16,70 mln	16,70 mln	115,73%

ID ¹⁴ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika w okresie sprawozdawczym			Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu			
				Wartość docelowa dla okresu sprawozdawczego	Wartość osiągnięta	% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego	Wartość docelowa dla 2025 r.	Wartość szacowana na dzień zakończenia realizacji projektu (na podstawie wszystkich podpisanych umów)	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.
1	2	3	4	5	6	$7^{15} = 6/5$ $*100\%$	8	9	10	$11^{16} = 10/8$ $*100\%$
CG_P_1	1.2.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	5 ¹⁹	5	100,00%	142 ²⁰	142	142	100,00%
Cel szczegółowy 2 / Priorytet 2										
CG_P_1	2.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	100 (109)	34 (35)	34% (32,11%)	164	110	110	67,07%

¹⁹ W 2023 r. została przyjęta uchwała nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”. W wyniku nowelizacji nastąpiła zmiana wartości wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2. w Priorytecie 1, począwszy od danych dla 2023 r. Pierwotnie założoną wartość wskaźnika dla 2025 r. tj. 120 zastąpiono wartością skorygowaną tj. 5. Wykazane w kolumnie nr 7 w sprawozdaniu za 2025 r. wartości w % wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego odnoszą się do nowej, obecnie obowiązującej wartości dla wskaźnika CG_P_1 w Priorytecie 1, Kierunek interwencji 1.2.

²⁰ W 2023 r. została przyjęta uchwała nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”. W wyniku nowelizacji nastąpiła zmiana wartości docelowej wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2. w Priorytecie 1. Pierwotnie założoną wartość docelową wskaźnika: 496 zastąpiono wartością skorygowaną tj. 142, wynikającą z wdrażania K.I.1.2. Wykazane w sprawozdaniu za 2025 r. wartości w % dla K.I.1.2. odnoszą się do nowej, obecnie obowiązującej wartości docelowej wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2.

ID ¹⁴ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika w okresie sprawozdawczym			Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu			
				Wartość docelowa dla okresu sprawozdawczego	Wartość osiągnięta	% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego	Wartość docelowa dla 2025 r.	Wartość szacowana na dzień zakończenia realizacji projektu (na podstawie wszystkich podpisanych umów)	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.
1	2	3	4	5	6	$7^{15} = 6/5$ *100%	8	9	10	$11^{16} = 10/8$ *100%
P_4	2.1.	produkt	Liczba bibliotek objętych wsparciem, które w wyniku projektu dostosowano do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	57	20	35,09%	93	78	78	83,87%
Cel szczegółowy 3 / Priorytet 3										
CG_P_1	K.I. 3.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	2,80 tys.	1,79 tys.	63,86%	13,10 tys.	9,86 tys.	9,86 tys.	75,23%
P_1	K.I. 3.1	produkt	Liczba zakupionych nowości w bibliotekach/ placówkach wychowania przedszkolnego objętych wsparciem (zakupionych z projektu)	367,00 tys.	229,84 tys.	62,63%	1,70 mln	1,56 mln	1,56 mln	91,94%
CG_P_1	K.I. 3.2	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	2,20 tys.	2,90 tys.	131,95%	10,30 tys.	13,30 tys.	13,30 tys.	129,16%

ID ¹⁴ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika w okresie sprawozdawczym			Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu			
				Wartość docelowa dla okresu sprawozdawczego	Wartość osiągnięta	% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego	Wartość docelowa dla 2025 r.	Wartość szacowana na dzień zakończenia realizacji projektu (na podstawie wszystkich podpisanych umów)	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.
1	2	3	4	5	6	$7^{15} = 6/5$ $*100\%$	8	9	10	$11^{16} = 10/8$ $*100\%$
P_1	K.I. 3.2.	produkt	Liczba zakupionych nowości w bibliotekach/ placówkach wychowania przedszkolnego objętych wsparciem (zakupionych z projektu)	0,53 mln	0,85 mln	161,02%	2,40 mln	4,20 mln	4,20 mln	175,01%
Cel szczegółowy 4 / Priorytet 4										
CG_P_1	K.I. 4.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	45(45)	47(47)	104,44% (104,44%)	180	189	189	105,00%
RB_7	K.I. 4.1.	rezultat bezpośredni	Liczba zrealizowanych projektów edukacyjno-animacyjnych w ramach partnerstw	180	402 ²¹	223,33%	1 395	1 820 ²²	2 609 ²³	187,03%

²¹ Wartość stanowi sumę liczb projektów sprawozdanych przez 47 beneficjentów za rok 2025.

²² Wartość stanowi sumę skumulowaną z lat 2021-2025 projektów zadeklarowanych we wnioskach beneficjentów BLISKO do realizacji.

²³ Wartość stanowi sumę skumulowaną z lat 2021-2025 (projekty zrealizowane w poszczególnych latach).

ID ¹⁴ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika w okresie sprawozdawczym			Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu			
				Wartość docelowa dla okresu sprawozdawczego	Wartość osiągnięta	% realizacji wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego	Wartość docelowa dla 2025 r.	Wartość szacowana na dzień zakończenia realizacji projektu (na podstawie wszystkich podpisanych umów)	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej dla 2025 r.
1	2	3	4	5	6	$7^{15} = 6/5$ *100%	8	9	10	$11^{16} = 10/8$ *100%
P_9	K.I. 4.2.	produkt	Zasięg kampanii, rozumiany jako liczba osób, które zetknęły się z komunikatami informacyjnymi NPRCz 2.0. przynajmniej jeden raz w trakcie trwania kampanii	13,80 mln	31,00 mln ²⁴	224,64%	96,80 mln	nie dotyczy	123,80 mln ²⁵	127,89%
P_10	K.I. 4.2.	produkt	Liczba wejść na stronę www NPRCz 2.0	65,00 tys.	1,40 mln ²⁶	2153,85%	280,00 tys.	nie dotyczy	1,86 mln	662,71%

³² W okresie sprawozdawczym suma zasięgów w internecie, radiu i telewizji wynosiła: 39 245 756. Wskaźnik rozpoznawalności kampanii: 10%. Zatem $39\,245\,756 \times 0,10 = 3\,924\,575$. Dodając zasięgi outdoor 27 000 000 otrzymaliśmy wskaźnik $30\,924\,575 \sim 31,0$ mln.

²⁵ Dla wskaźnika P_9 wykazana w kolumnie nr 10 wartość osiągnięta od początku realizacji Programu, podana z uwzględnieniem zaokrągleń wykazanych w sprawozdaniach cząstkowych za lata 2021-2025, wyniosłaby 124 mln.

²⁶ Osiągnięty w 2025 r. skokowy wzrost wartości wskaźnika P_10 względem lat poprzednich wynika z realizowanych kampanii, które skutecznie kierowały odbiorców na stronę nprcz.pl

8.3 Informacja o wskaźnikach monitorowanych dla NPRCz 2.0.

Opis sporządzono na podstawie informacji przedstawionych przez Operatorów Priorytetów, przygotowanych na podstawie danych sprawozdawanych przez beneficjentów Programu oraz z uwzględnieniem analiz przeprowadzonych przez Jednostkę Ewaluacji i Monitoringu Programu. W odniesieniu do wskaźników monitorowanych nie szacowano ich wartości, dane są gromadzone wraz z postępem realizacji Programu.

✓ **Informacja o wskaźnikach monitorowanych dla NPRCz 2.0 w 2025 r.:**

Z przedstawionych poniżej danych, zgromadzonych na podstawie wskaźników monitorowanych dla NPRCz 2.0 w 2025 r., wynika, iż w 28,6% spośród unikalnych bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. uruchomiono koła lub kluby czytelnicze. Ponadto, w przypadku 19,6% unikalnych beneficjentów uruchomiono koła lub kluby inne niż czytelnicze.

O aktywności podmiotów skutecznie ubiegających się o wsparcie z NPRCz 2.0 świadczy fakt, iż 33,5% z nich zostało objęte wsparciem, także w innych (poza NPRCz 2.0) programach wspierających czytelnictwo. Można więc przyjąć, iż ci beneficjenci NPRCz 2.0 reprezentują instytucje mocno zaangażowane w świadczenie jak najlepszych usług dla swoich odbiorców, które jednocześnie są otwarte na zmiany i nowe wyzwania (jakimi jest realizacja projektów finansowanych z zewnętrznych źródeł).

Tabela 8 Szczegółowe zestawienie wskaźników monitorowanych NPRCz 2.0 za 2025 r.

ID wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	WARTOŚĆ w 2025 r.
Cel główny					
CG_P_2	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.) / PII / P III (K.I.3.1. / K.I.3.2) / P IV (K.I. 4.1.)	produkt	Liczba unikalnych bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	sprawozdania beneficjentów	6,68 tys. ²⁷

²⁷ W obliczeniach wskaźnika CG_P_2 uwzględniono niepowtarzające się biblioteki publiczne, niepowtarzające się placówki wychowania przedszkolnego oraz niepowtarzające się biblioteki szkolne i pedagogiczne niezależnie od etapu realizacji projektu tzn. uwzględniono projekty niezakończone, które są realizowane w okresie dłuższym niż jeden rok sprawozdawczy (co jest zasadniczą różnicą w stosunku do wskaźnika CG_P_1).

ID wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	WARTOŚĆ w 2025 r.
RB_1	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba użytkowników zarejestrowanych w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	sprawozdania beneficjentów	7,66 mln
RB_2	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba czytelników (użytkowników aktywnie wypożyczających) w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	sprawozdania beneficjentów	6,13 mln
RB_3	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba wypożyczeń na zewnątrz w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	sprawozdania beneficjentów	104,54 mln
RB_4	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba zorganizowanych konkursów, imprez, lekcji bibliotecznych itp. wydarzeń w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	sprawozdania beneficjentów	497,47 tys.
RB_ dodatkowy_1	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba uczestników zorganizowanych konkursów, imprez, lekcji bibliotecznych itp. wydarzeń w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	sprawozdania beneficjentów	12,11 mln
RB_ dodatkowy_2	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba bibliotek objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0., w których uruchomiono koła lub kluby czytelnicze	sprawozdania beneficjentów	1,91 tys.
RB_ dodatkowy_3	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba bibliotek objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0., w których uruchomiono koła lub kluby inne niż czytelnicze	sprawozdania beneficjentów	1,31 tys.

ID wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	WARTOŚĆ w 2025 r.	
RB_dodatkowy_4	PI (K.I. 1.1. / K.I.1.2.)/ PII/ P III(K.I.3.1. / K.I.3.2)/ P IV (K.I. 4.1.)	rezultat bezpośredni	Udział biblioteki objętej wsparciem w innych (poza NPRCz 2.0.) programach wspierających czytelnictwo	sprawozdania beneficjentów	2,24 tys.	
Cel szczegółowy 1 / Priorytet 1						
K_1	PI (K.I. 1.1.)	kontekst	łączny wolumen publikacji w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. (z wyłączeniem podręczników)	sprawozdania beneficjentów	116,89 mln	
P_2	PI (K.I.1.1.)	produkt	Liczba ograniczonych czasowo (miesięcznych) kodów zdalnego dostępu do e-booków/ audiobooków/ synchrobooków z komercyjnych platform internetowych zakupionych przez biblioteki w ramach NPRCz 2.0.	sprawozdania beneficjentów	171,54 tys. ²⁸	
P_3	PI (K.I.1.1.)	produkt	Liczba e-booków, audiobooków lub synchrobooków udostępnianych z platform zdalnego dostępu zakupionych przez biblioteki w ramach dotacji NPRCz 2.0. i wkładu własnego w innych modelach licencyjnych niż miesięczne kody zdalnego dostępu.	sprawozdania beneficjentów	kody	60,74 tys.
					strony	109,75 mln
					publikacje	0,69 mln

²⁸ We wskaźniku P_2 wykazano wyłącznie liczbę zakupionych miesięcznych kodów zdalnego dostępu. We wskaźniku P_3 wskazano liczbę pozostałych typów zakupionych kodów, tj. dwu- i trzymiesięcznych.

ID wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	WARTOŚĆ w 2025 r.
RB_5	P I (K.I.1.2.)	rezultat bezpośredni	Liczba operacji wykonanych w zintegrowanym systemie zarządzania zasobami bibliotek przez jego użytkowników.	sprawozdania beneficjentów	2,60 mln
Cel szczegółowy 2 / Priorytet 2					
P_6	P II (K.I.2.1.)	produkt	Liczba energooszczędnych obiektów bibliotecznych (o wartości zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną EP=45 kWh/m2/rok) powstałych w ramach projektu.	sprawozdania beneficjentów	17
P_7	P II (K.I.2.1.)	produkt	Liczba bibliotek, które w wyniku projektu poprawiły poziom dostosowania obiektu do osób ze szczególnymi potrzebami.	sprawozdania beneficjentów	13
P_8	P II (K.I.2.1.)	produkt	Liczba bibliotek, które w wyniku projektu przystosowały wyraźnie oznakowane pomieszczenie przeznaczone do aktywnej pracy z seniorami (osobami starszymi), z wyposażeniem dostosowanym do tej grupy wiekowej.	sprawozdania beneficjentów	33
Cel szczegółowy 3 / Priorytet 3					

ID wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	WARTOŚĆ w 2025 r.
K_1	P III (K.I.3.2)	kontekst	Łączny wolumen publikacji w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. (z wyłączeniem podręczników).	sprawozdania beneficjentów	26,52 mln
Cel szczegółowy 4 / Priorytet 4					
RB_6	P IV (K.I.4.2.)	rezultat bezpośredni	Liczba wskazań w mediach.	sprawozdanie operatora	14,78 tys.
RB_8	P IV (K.I.4.1.)	rezultat bezpośredni	Liczba bezpośrednich odbiorców/ uczestników projektów edukacyjno-animacyjnych zrealizowanych w ramach partnerstw.	sprawozdania beneficjentów	41,37 tys.

Na podstawie sprawozdań operatorów oraz z uwzględnieniem analiz przeprowadzonych przez Jednostkę Ewaluacji i Monitoringu Programu

8.4 Informacja o wskaźnikach monitorowanych dla NPRCz 2.0 w 2025 r. w okresie trwałości:

Jednym z założeń realizacji NPRCz 2.0 jest tworzenie warunków dla rozwoju czytelnictwa, w tym także poprzez zapewnienie środków finansowych na realizację określonych inicjatyw. Efekty poszczególnych przedsięwzięć mogą (i powinny) być obserwowane również po zakończeniu realizacji danego projektu.

Do opisu tych zjawisk w formie skwantyfikowanej wybrano wskaźniki monitorowane w okresie trwałości projektu tj. po zakończeniu jego realizacji. Zostały one wskazane w Planie Ewaluacji i Monitoringu Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025. Wskaźniki monitorowane w okresie trwałości projektu zostały wyselekcjonowane spośród wskaźników monitorowanych dla NPRCz 2.0, z zachowaniem podziału i sposobu ich przypisania do poszczególnych Kierunków interwencji Programu²⁹.

²⁹ Z uwagi na fakt, iż pierwsze, jednoroczne projekty dofinansowane ze środków NPRCz 2.0 zostały zakończone w 2021 r. (tj. w pierwszym roku realizacji Programu) wskaźniki monitorowane w okresie trwałości projektu zostały wykazane po raz pierwszy w sprawozdaniu za 2022 r. Jednocześnie dla Kierunków interwencji, w których realizowane są projekty w okresie dłuższym niż jeden rok, dane dotyczące wskaźników monitorowanych w okresie trwałości projektów są wykazywane począwszy od sprawozdania za 2023 r.

Tabela 9 Szczegółowe zestawienie wskaźników monitorowanych NPRCz 2.0 w okresie trwałości projektu za 2025 r.

Priorytet	K.I.	Okres pozyskiwania wskaźników	Numer wskaźnika	Nazwa wskaźnika	WARTOŚĆ w 2025 r.
Cel szczegółowy 1 / Priorytet 1					
P I	1.1.	1 rok po zakończeniu zadania/projektu	RB_2	Liczba czytelników (użytkowników aktywnie wypożyczających) w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	5,02 mln
	1.1.	1 rok po zakończeniu zadania/projektu	RB_3	Liczba wypożyczeń na zewnątrz w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	95,60 mln
	1.2.	1 rok po zakończeniu zadania/projektu	RB_5	Liczba operacji wykonanych w zintegrowanym systemie zarządzania zasobami bibliotek przez jego użytkowników.	2,46 mln
Cel szczegółowy 2 / Priorytet 1					
P II	2.1	10 lat po zakończeniu zadania/projektu	RB_1	Liczba użytkowników zarejestrowanych w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	139,65 tys.
	2.1.	10 lat po zakończeniu zadania/projektu	RB_2	Liczba czytelników (użytkowników aktywnie wypożyczających) w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	106,47 tys.
	2.1.	10 lat po zakończeniu zadania/projektu	RB_3	Liczba wypożyczeń na zewnątrz w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	2,23 mln
	2.1	10 lat po zakończeniu zadania/projektu	RB_4	Liczba zorganizowanych konkursów, imprez, lekcji bibliotecznych itp. wydarzeń w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	10,89 tys.
Cel szczegółowy 3 / Priorytet 3					
P III	3.2.	1 rok po zakończeniu zadania/projektu	RB_2	Liczba czytelników (użytkowników aktywnie wypożyczających) w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	827,38 tys. ³⁰
	3.2.	1 rok po zakończeniu zadania/projektu	RB_3	Liczba wypożyczeń na zewnątrz w bibliotekach objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	4,53 mln ³¹
Cel szczegółowy 4 / Priorytet 4					

³⁰ Liczba uczniów aktywnie wypożyczających z bibliotek szkolnych objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0 w 2024 roku, którzy wypożyczyli książki w 2025 roku

³¹ Liczba wypożyczeń w 2025 roku z bibliotek szkolnych objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. w 2024 roku.

Priorytet	K.I.	Okres pozyskiwania wskaźników	Numer wskaźnika	Nazwa wskaźnika	WARTOŚĆ w 2025 r.
P IV	4.1.	1 rok po zakończeniu zadania/projektu	RB_7	Liczba zrealizowanych projektów edukacyjno-animacyjnych w ramach partnerstw	3,51 tys. ³²
	4.1	1 rok po zakończeniu zadania/projektu	RB_8	Liczba bezpośrednich odbiorców/uczestników projektów edukacyjno-animacyjnych zrealizowanych w ramach partnerstw	112,32 tys.

Na podstawie sprawozdań Operatorów Priorytetów

³² W roku sprawozdawczym 2025 monitoringiem trwałości objęty był trzeci nabór BLISKO (2023-2024). W 2025 r. w okres trwałości weszło 47 zadań z Kierunku interwencji 4.1. zakończonych w 2024 r. Dane monitoringowe dotyczące okresu trwałości w PR4 K.I. 4.1. są danymi uzyskanymi od tych 47 podmiotów.

II. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA NPRCz 2.0 ZA 2025 ROK

1. PRIORYTET 1: POPRAWA OFERTY BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

1.1. Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych.

Wszelkie działania prowadzone były w oparciu o zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dniu 27 marca 2023 roku *Regulamin konkursów na lata 2023-2025 w ramach Priorytetu 1 Poprawa Oferty bibliotek publicznych. Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych.*

1.1.1 Postęp rzeczowy realizacji Kierunku interwencji 1.1

Od rozpoczęcia realizacji NPRCz 2.0. w ramach Kierunku interwencji 1.1 - uruchomiono osiem naborów i podpisano 11.455 umów o łącznej wartości 148,2 mln zł (środki z budżetu państwa).

W 2025 roku w ramach Kierunku interwencji 1.1. uruchomiono jeden nabór wniosków na łączną kwotę 33 mln zł. W ramach naborów złożono 2052 poprawnych formalnie wniosków. W wyniku przeprowadzonej oceny formalnoprawnej udzielono 2052 dofinansowań bibliotekom publicznym. W trakcie podpisywania umów 1 biblioteka zrezygnowała z przyznanych środków. Ostatecznie podpisano 2 051 umów na łączną kwotę 32,9 mln zł ze środków budżetu państwa – stanowi to 81% uprawionych beneficjentów.

1.1.2 Wdrażanie Kierunku interwencji 1.1

Na podstawie zaakceptowanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Regulaminu konkursu w ramach Priorytetu 1 Poprawa oferty bibliotek Publicznych Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych* oraz uchwalonych przez Zespół Sterujący - *Kryteriów i zasad rozdziału dotacji w roku 2025*³³, biblioteki wojewódzkie dokonały podziału środków w ramach województw.

Dwie biblioteki wojewódzkie zgłosiły, że nie wykorzystają pełnej kwoty przyznanej na województwo, a pozostałe 16 rozdzieliło pełne kwoty. 15 z 16 wyraziło chęć

³³ Wskaźnik zamożności w 2025 r został obliczony na podstawie obowiązującej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

przyjęcia wyższych środków, niż wynika to z przyjętych kryteriów na łączną kwotę prawie 5,7 mln zł, jedna biblioteka pozostała przy zaproponowanym limicie.

Zespół Sterujący uchwalił korektę Kryteriów i zasad podziału dotacji, która została przesłana do akceptacji przez Ministrę Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Następnie, dokument został zatwierdzony 7 lipca 2025 roku i na jego podstawie udzielono dofinansowań na kwotę w wysokości 33 mln zł.

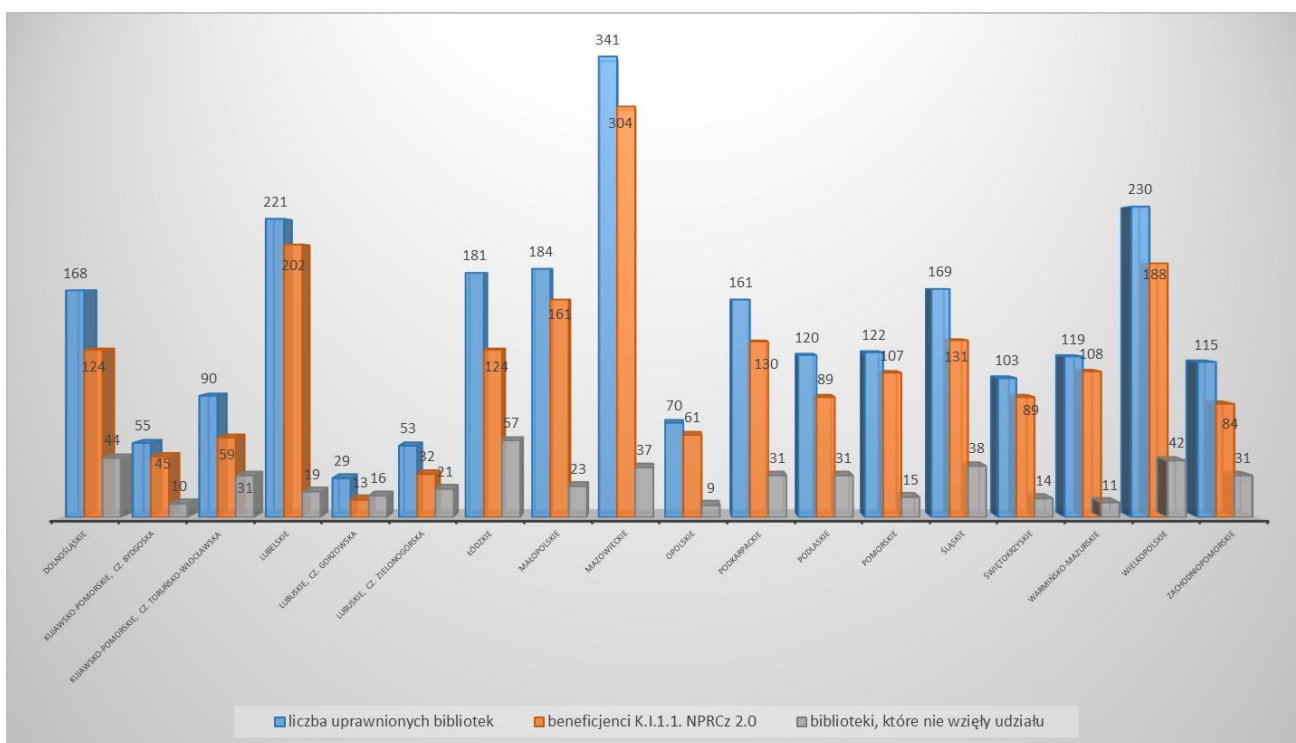
Od 10 do 23 lipca 2025 r. przeprowadzono nabór w ramach Kierunku interwencji 1.1. W jego trakcie kilka bibliotek wojewódzkich zwróciło się do Biblioteki Narodowej z prośbą o zmianę wcześniej zaproponowanego podziału środków. Operator Priorytetu zaakceptował propozycje dotyczące rozdysponowania niewykorzystanych środków pomiędzy biblioteki spełniające kryteria w danym województwie. Korekt dokonało 5 województw: kujawsko-pomorskie (część toruńsko-włocławska), lubelskie, podkarpackie, małopolskie i świętokrzyskie. Zmiany nie wpłynęły na wysokość dofinansowania przyznanego poszczególnym województwom ani na poziom wykorzystania środków. Do zakończenia naboru wnioski złożyło **2057** instytucji.

W wyniku oceny formalnoprawnej zidentyfikowano błędy w pięciu bibliotekach (nie zostały one poprawione przez wnioskodawców). Po wprowadzeniu zmian lista rankingowa została przesłana do zatwierdzenia przez MKiDN (2052 wnioskodawców zostało ocenionych pozytywnie oraz 5 negatywnie).

Na podstawie zaakceptowanej listy rankingowej sporządzono umowy, na podstawie których wypłacono środki dla **2051** bibliotek publicznych (1 biblioteka zrezygnowała z otrzymania dofinansowania) w wysokości prawie 32,9 mln zł.

W 2025 roku podpisano 12 aneksów z beneficjentami obejmujące m.in. zmniejszenie zakresu rzeczowego zadania z powodu ograniczenia środków na wkład własny przez organizatora, zmianę adresu siedziby, nazwy beneficjenta czy zmianę funkcji lub osób upoważnionych do reprezentowania beneficjenta.

Wykres 1 Liczba uprawnionych bibliotek i udzielonych dofinansowań z podziałem na województwa w 2025 r.

Dane na podstawie sprawozdania Operatora Priorytetu 1

1.1.3 Kwestie mające wpływ na wykonanie Kierunku interwencji 1.1

W czerwcu i grudniu 2025 roku przeprowadzono kontrole prawidłowości wykonywania zadań przez biblioteki, które otrzymały dofinansowanie w ramach K.I.1.1. NPRCz 2.0 w 2024 roku.

Kontrole przeprowadzono w następujących **10** bibliotekach publicznych: Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Włochy m.st. Warszawy, Gminna Biblioteka Publiczna w Pniewach, Gminna Biblioteka Publiczna w Siennicy, Książnica Pruszkowska im. Henryka Sienkiewicza, Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Żoliborz m.st. Warszawy, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełty w Bydgoszczy, Gminna Biblioteka Publiczna w Bądkowie, Miejska Biblioteka Publiczna w Pionkach, Miejska Biblioteka Publiczna w Kamiennej Górze, Legnicka Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Gumińskiego w Legnicy.

Zakres przedmiotowy kontroli obejmował m.in.: zgodność wydatkowania środków finansowych przyznanych w ramach Kierunku interwencji 1.1, prawidłowość prowadzenia dokumentacji finansowo-księgowej pod względem rzeczowym i finansowym oraz realizacja obowiązków beneficjenta, w szczególności dotyczących zamieszczania wymaganych informacji, logotypów i oznaczeń NPRCz 2.0, MKiDN i BN oraz stosowania odpowiednich stempli na dofinansowanych

publikacjach czy spełnienie pozostałych zobowiązań wynikających z umowy o dofinansowanie.

W 2025 roku spośród 2 531 uprawnionych podmiotów z całego kraju, 480 nie wzięło udziału w ubieganiu się o dofinansowanie z powodu braku możliwości spełnienia jednego z wymaganych warunków Programu, tj. obowiązkowego otwarcia biblioteki (lub filii) przez przynajmniej połowę sobót w roku przez przynajmniej cztery godziny. Część bibliotek zgłaszała także trudne do przewidzenia wcześniej ograniczanie przez organizatorów budżetu na zakup nowości wydawniczych. Należy jednocześnie zauważyć, że w 2025 roku odbył się tylko jeden nabór, podczas gdy w latach poprzednich realizowano dwa nabory w ciągu roku, co oznacza, że biblioteki planujące ubieganie się o wsparcie w naborze jesiennym nie miały już takiej możliwości.

1.1.4 Analiza informacji w odniesieniu do Kierunku interwencji 1.1

Celem Priorytetu 1 realizowanego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025 było wzmocnienie potencjału bibliotek w środowiskach lokalnych poprzez wzrost atrakcyjności i dostępności ich zbiorów. Grupą odbiorców docelowych tego Kierunku interwencji są czytelnicy i użytkownicy wszystkich bibliotek publicznych z całego kraju, którzy w ramach Programu mogli skorzystać z oferty bibliotek publicznych systematycznie uzupełnianej o nowości wydawnicze, również w formach zdalnych dostępów do książek w formatach e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków, dostępnych także poza godzinami otwarcia placówek bibliotecznych, księgozbiory bibliotek.

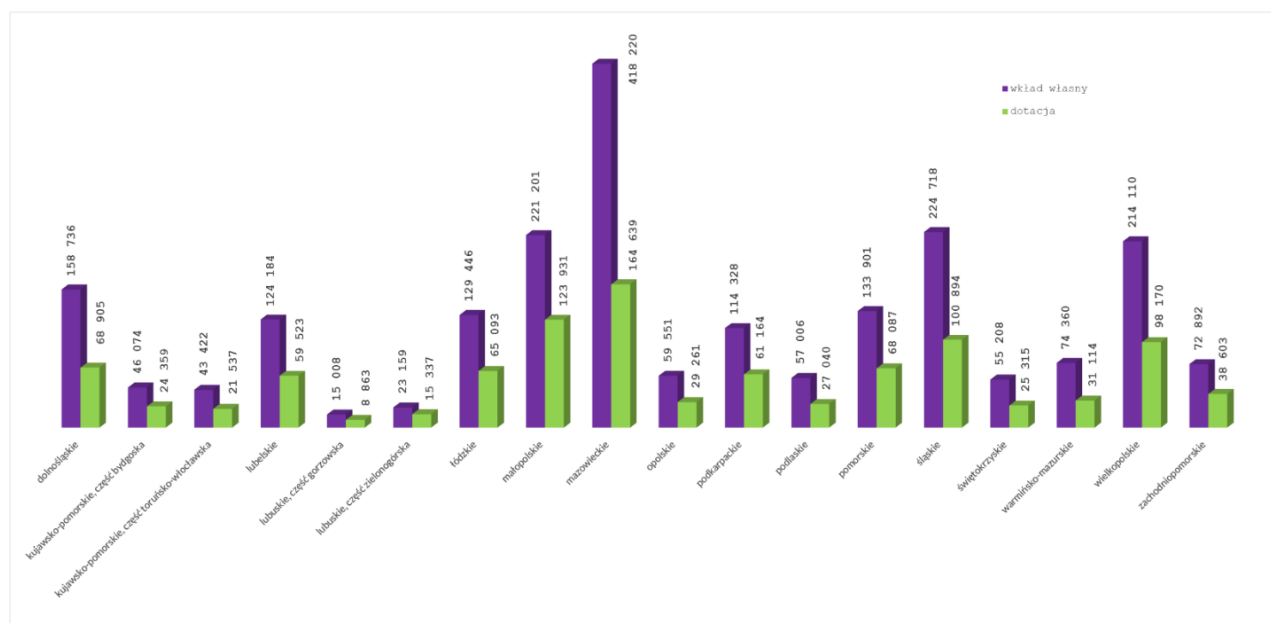
W ramach Kierunku interwencji 1.1 dofinansowanie otrzymało łącznie **2.051** (81% uprawnionych) bibliotek publicznych, w tym:

- ✓ 1.084 biblioteki gmin wiejskich,
- ✓ 594 biblioteki gmin miejsko-wiejskich,
- ✓ 232 biblioteki gmin miejskich,
- ✓ 76 bibliotek z miast na prawach powiatu,
- ✓ 43 biblioteki powiatowe,
- ✓ 18 bibliotek wojewódzkich,
- ✓ 4 bibliotek innych typów

Najliczniejszą grupę beneficjentów stanowiły biblioteki gmin wiejskich, które odpowiadały za ponad połowę wszystkich dofinansowanych placówek. Znaczący udział miały również biblioteki gmin miejsko-wiejskich i miejskich.

W 2025 r. w ramach K.I.1.1. zakupiono ponad **3,22** mln nowości wydawniczych (co stanowi 145,7% zakładanego planu na 2025 rok), w tym: ponad 3,15 mln książek drukowanych, ponad 54 tys. audiobooków i ponad 6,2 tys. ebooków, ponad 5,6 tys. zeszytów czasopism, 431 nut i map oraz 18 książek pisanych alfabetem Braille’a.

Wykres 2 Liczba zakupionych książek w 2025 r. razem (dotacja i wkład własny)

Opracowanie BN

W 2025 roku beneficjenci zakupili usługi zdalnego dostępu w tym: 171 tys. kodów miesięcznych, 60,7 tys. kodów innych niż miesięczne oraz wykupili dostęp do 109,7 mln stron i 690 tys. publikacji od dostawców takich jak: Legimi, EmpikGo, IBUK libra, PWN itp.

Zgodnie z zasadami Programu biblioteki samodzielnie decydują, czy i jaką część dotacji przeznaczą na zakup zdalnych dostępów do publikacji.

Rok 2025 był również trzecim rokiem obowiązywania warunku, zgodnie z którym biblioteki ubiegające się o dofinansowanie deklarowały otwarcie przez co najmniej ½ sobót w roku przez minimum 4 godziny. Pomimo wcześniejszych wątpliwości zgłaszanych przez część instytucji, ponad 81% (2 051 bibliotek – beneficjentów K.I.1.1.) zdecydowało się na otwarcie placówki w soboty, czyli w dni wolne od pracy, co sprzyja zwiększeniu dostępności usług dla osób pracujących. W związku z tym zasadne jest kontynuowanie działań informacyjnych i wspierających skierowanych do bibliotekarzy i organizatorów w tym zakresie.

1.1.5 Postęp finansowy z realizacji Kierunku 1.1

W 2025 roku na zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych w ramach dofinansowania NPRCz 2.0 z zaplanowanej kwoty w wysokości 33 mln zł, dofinansowano 2 051 beneficjentów, którzy wydali 32,9 mln zł na zakup nowości wydawniczych, co stanowi 99,7% j kwoty przeznaczonej na 2025 rok. Tak wysoki poziom realizacji potwierdza bardzo efektywne wykorzystanie dostępnych środków oraz duże zapotrzebowanie bibliotek na zakup nowości wydawniczych i usługi zdalnego dostępu.

Biblioteki w celu otrzymania dofinansowania były zobowiązane do wniesieniu wkładu własnego w wysokości 50%, 65% lub 80% w zależności od grupy zamożności, do ustalenia której zastosowano procentowe odniesienie wielkości dochodów podatkowych jednostki do średnich dochodów podatkowych obliczonych odpowiednio dla gmin, powiatów i województw podawanych przez Ministerstwo Finansów. Wydatkowane w 2025 roku przez biblioteki publiczne środki w ramach wkładu własnego były wyższe o ponad 6 mln zł od środków planowanych wnioskami uchwale. Dzięki temu wzrostowi biblioteki mogły przeznaczyć na zakup i zdalny dostęp do nowości, łącznie ze środkami z budżetu państwa ponad 102,2 mln zł. Wskazana wartość jest o ponad 2 miliony zł większa niż w roku 2024 i jest potwierdzeniem, że aktywne biblioteki i ich organizatorzy zwiększyli środki przeznaczone na zakup nowości, co jest jednym z celów Priorytetu 1.

Należy zauważyć, że we wszystkich grupach zamożności wystąpiło zdecydowanie wyższe niż w poprzednich latach wydatkowanie wkładu własnego. W grupie zamożności obejmującej najuboższe gminy wydatkowano wkład własny w **134,96%** w stosunku do kwoty minimalnej wg przyznanej dotacji, w II grupie w 111,76%, a w najbogatszej w 108,47%. Ogółem kwota wkładu własnego w 2025 roku została wydatkowana przez beneficjentów w 114,85% w stosunku do kwoty minimalnej. Na szczególną uwagę zasługuje rekordowo wysokie wydatkowanie wkładu własnego w gminach najuboższych.

Zdecydowana większość beneficjentów, którzy wzięli udział w K.I. wykonała zadanie w całości. Tylko w nielicznych przypadkach zadanie zakończyło się częściowym zwrotem niewykorzystanych środków spowodowanym najczęściej opłaceniem faktury za zakup nowości po okresie kwalifikowalności środków, tj. po 30 listopada 2025 r.

1.2 Kierunek interwencji 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek

Wszelkie działania prowadzone były w oparciu o zatwierdzony 22 grudnia 2021 roku i 18 maja 2023 roku przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego listy rankingowe bibliotek, w których zostanie wdrożony darmowy system Alma i wyszukiwarka Primo.

1.2.1 Postęp rzeczowy realizacji Kierunku interwencji 1.2

Celem Kierunku interwencji 1.2 było wdrożenie jednolitego systemu działającego w modelu chmurowym (SaaS) oraz finansowanie utrzymania ZSZZB w 146 bibliotekach: 4 już zintegrowanych, 28 dużych bibliotekach publicznych i innych bibliotekach zaliczonych do OSB oraz 114 bibliotekach publicznych z województw świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego.

Od rozpoczęcia realizacji NPRCz 2.0. w ramach K.I. 1.2, uruchomiono dwa nabory wniosków, w wyniku których podpisano 142 umowy na przyłączenie do zintegrowanego systemu zarządzania zasobami bibliotek.

W ramach Programu umowy o przyłączenie do ZSZZB podpisały:

72 biblioteki gmin wiejskich,
17 bibliotek z gmin miejsko-wiejskich,
16 bibliotek gmin miejskich,
9 bibliotek z miast na prawach powiatu,
6 bibliotek powiatowych,
5 bibliotek wojewódzkich,
17 bibliotek innego typu.

W 2025 roku w K.I.1.2. NPRCz 2.0 zakończono etap IV zadania. W ramach zadania przyłączono do systemu 5 bibliotek tj. Bibliotekę Miejską w Łodzi, Bibliotekę Raczyńskich w Poznaniu, Bibliotekę Uniwersytecką we Wrocławiu, Bibliotekę Główną Politechniki Warszawskiej oraz Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu.

1.2.2 Wdrażanie Kierunku interwencji 1.2

W ramach przygotowań do wdrożenia oraz współpracy z dostawcą systemu ZSZZB odbyło się 27 spotkań. Proces wdrożenia wyżej wymienionych 5 bibliotek przebiegał zgodnie z założonym harmonogramem.

Zorganizowano 205 spotkań koordynacyjnych dla wszystkich wdrażanych bibliotek, podczas których omawiano kluczowe etapy i działania związane z procesem wdrożenia. Realizacja projektu trwała od początku roku do września 2025 roku.

Najważniejsze działania zespołu wdrożeniowego Biblioteki Narodowej obejmowały: szkolenia i spotkania wdrożeniowe, przekazanie danych z dotychczasowych systemów bibliotek na serwer FTP BN, przygotowanie i realizację migracji testowych wraz z procesem deduplikacji oraz weryfikacją danych i konfiguracji systemu, a także wykonanie migracji ostatecznej wraz z końcową deduplikacją i ładowaniem danych. W ramach prac przeprowadzono również konfigurację wyszukiwarki Primo, zakończono proces wdrożenia i rozpoczęto etap wsparcia, a następnie uruchomiono system dla użytkowników bibliotek.

Łącznie w ramach zadania wykonano migrację 3.581.502 rekordów bibliograficznych oraz wytypowano do merytorycznej deduplikacji 174.639 rekordy bibliograficzne.

Regularnie organizowano szkolenia dla beneficjentów, także tych, którzy dołączyli do ZSZZB w poprzednich latach. Dotyczyły one obsługi systemu Alma i wyszukiwarki Primo, stosowania Deskryptorów Biblioteki Narodowej oraz zasad katalogowania BN.

Biblioteka Narodowa przekazała beneficjentom dostęp do materiałów szkoleniowych (63 nagrania i 63 prezentacje) obejmujących m.in.: przepisy katalogowania BN, zasady stosowania Deskryptorów BN, katalogowanie publikacji z różnych dziedzin nauki i sztuki, klasyfikację publikacji z wykorzystaniem Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej.

Dodatkowo beneficjenci mogli korzystać z codziennych konsultacji online prowadzonych przez specjalistów Biblioteki Narodowej. Wszystkie materiały szkoleniowe i metodyczne udostępniono w serwisie *Przepisy katalogowania Biblioteki Narodowej* pod adresem www.przepisy.bn.org.pl. Możliwe były także konsultacje dotyczące katalogowania konkretnych typów publikacji z bibliotekarzami dziedzinowymi z zakładów merytorycznych Biblioteki Narodowej odpowiedzialnych za gromadzenie poszczególnych typów zbiorów.

W okresie sprawozdawczym zapewniano również utrzymanie zintegrowanego systemu zarządzania zasobami bibliotek w placówkach, które już z niego korzystały.

1.2.3 Kwestie mające wpływ na wykonanie Kierunku interwencji 1.2

W okresie sprawozdawczym wdrożono ZSZZB we wszystkich przewidzianych na ten rok bibliotekach.

1.2.4 Analiza informacji w odniesieniu do Kierunku interwencji 1.2

Działania prowadzone w ramach Kierunku interwencji 1.2 znacząco zwiększają zakres podmiotowości bibliotek publicznych oraz wyposażają je w odpowiednie narzędzia (ZSZZB) potrzebne do realizacji postawionych przed nimi zadań. ZSZZB będąc zaawansowaną technologicznie platformą informatyczną, która umożliwia włączonym w nią bibliotekom efektywną obsługę procesów i funkcji bibliotecznych, lepsze rozpoznanie potrzeb i zainteresowań czytelniczych użytkowników bibliotek oraz ekonomizację i optymalizację w obszarze katalogowania i ewidencjonowania zakupionych w ramach wsparcia NPRCz 2.0 i środków własnych JST materiałów bibliotecznych, pozwoli na szybsze, dokładniejsze i efektywniejsze realizowanie zadań, zdefiniowanych w *ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*. Największą zaletą integracji bibliotek w ramach ZSZZB jest możliwość współkatalogowania w czasie rzeczywistym w jednym systemie informatycznym, co bezpośrednio wpływa na minimalizację kosztów ponoszonych przez biblioteki.

1.2.5 Postęp finansowy z realizacji Kierunku 1.2

W 2025 r. koszt utrzymania ZSZZB w bibliotekach już go posiadających (Bibliotece Narodowej, Bibliotece Jagiellońskiej, Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Kielcach i Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Lublinie i 137 bibliotekach, w których wdrożono ZSZZB w latach 2022-2024) w 2025 roku wyniósł 9 534 tys. Zł, a koszty wdrożenia ZSZZB w 5 bibliotekach wyniosły 466 tys. zł.

Łącznie na realizację K.I.1.2. wydatkowano 9,999 mln zł, co stanowi niemalże 100% przyznanej na 2025 rok kwoty. Wszystkie zadania dotyczące utrzymania systemu i wdrożenia go w nowych bibliotekach zaplanowane na 2025 rok zostały wykonane.

2. Priorytet 2 - Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych

2.1 Kierunek interwencji 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021-2025

Wszystkie działania Operatora prowadzone były w oparciu o zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dniu 8 sierpnia 2023 roku Regulamin konkursu w ramach Kierunku interwencji 2.1. „Infrastruktura bibliotek 2021-2025”.

2.2 Postęp rzeczowy realizacji Kierunku interwencji 2.1

Od początku realizacji NPRCz 2.0 w Priorytecie 2 przeprowadzono trzy nabory wniosków: **pierwszy** zakończony w 2021 r., **drugi** ogłoszony w grudniu 2021 r. i

zakończony w lutym 2023 r., oraz **trzeci** ogłoszony w sierpniu 2023 r., zakończony w październiku 2023 r. (wyniki ogłoszono w styczniu 2024 r.).

W całej edycji programu **151** beneficjentów otrzymało dofinansowanie. W momencie sporządzania sprawozdania zrealizowano **110** zadań obejmujących 110 obiektów bibliotecznych. Umowy rozwiązano z **41** beneficjentami.

W 2025 r. nie ogłoszono naboru wniosków, ponieważ środki pozostające w budżecie Priorytetu były niewystarczające. W ostatnim roku realizacji kontynuowano projekty rozpoczęte w latach 2021–2024. Zadania były realizowane przez **34** beneficjentów (1 z I naboru, 8 z II naboru i 25 z III naboru).

Tabela 10 Wykaz beneficjentów, którzy zakończyli realizację swoich zadań w 2025 r.

Lp.	Beneficjent	Nabór	Rodzaj zadania
1	Gminna Biblioteka Publiczna Gminy Leżajsk z siedzibą w Giedlarowej	II	budowa
2	Gminne Centrum Kultury i Sztuki w Trzebnicy	II	budowa
3	Gminna Biblioteka Publiczna w Wojcieszkowie	II	budowa
4	Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłoni	III	budowa
5	Książnica Cieszyńska	II	modernizacja
6	Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa Wybickiego w Sopocie	III	adaptacja
7	Gminna Biblioteka Publiczna im. ks. Józefa Sadzika w Sułkowicach	III	modernizacja
8	Miejska Biblioteka Publiczna w Nowogardzie	I	budowa
9	Miejska Biblioteka Publiczna w Wołominie	II	adaptacja
10	Biblioteka Publiczna Gminy Halinów	II	budowa
11	Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Tuliszkowie	III	adaptacja
12	Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie	III	przebudowa
13	Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Złotowie	III	przebudowa
14	Gminne Centrum Kultury i Bibliotek w Skrzyszowie	III	budowa
15	Gminna Biblioteka Publiczna w Haczowie	III	adaptacja
16	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Polanowie	III	budowa
17	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Żerków	III	adaptacja
18	Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna w Gniewie	II	modernizacja
19	Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki	III	budowa
20	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Drezdenku	II	przebudowa
21	Gminna Biblioteka Publiczna w Czarni	III	budowa
22	Gminna Biblioteka Publiczna w Adamowie	III	adaptacja
23	Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima w Głogowie	III	przebudowa
24	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myśliborzu	III	modernizacja
25	Biblioteka Publiczna im. Stefana Rowińskiego w Ostrowie Wielkopolskim	III	przebudowa

26	Miejska Biblioteka Publiczna w Nisku	III	przebudowa
27	Miejska Biblioteka Publiczna w Jaśle	III	przebudowa
28	Miejska Biblioteka Publiczna w Szprotawie	III	modernizacja
29	Biblioteka–Centrum Kultury im. Jana Raka w Lubsku	III	modernizacja
30	Białogardzka Biblioteka Publiczna im. Karola Estreichera	III	modernizacja
31	Miejska Biblioteka Publiczna w Pyskowicach	III	modernizacja
32	Miejska Biblioteka Publiczna im. ks. Bernarda Sychty w Starogardzie Gdańskim	III	modernizacja
33	Biblioteka Publiczna Gminy Mińsk Mazowiecki z siedzibą w Stojadłach	III	adaptacja
34	Miejska Biblioteka w Pieniężnie	III	modernizacja

Opracowanie Instytut Książki

Wśród 34 zakończonych w 2025 r. zadań - 10 dotyczyło budowy, 10 modernizacji, 7 adaptacji oraz 7 przebudowy.

W 2025 roku nie zawarto nowych umów. Podpisano natomiast 34 aneksy (5 z beneficjentami II naboru i 29 z III naboru). Dotyczyły one głównie zmiany terminu wypłaty transzy lub wydłużenia terminu realizacji zadań. Z realizacji zadania w tym roku zrezygnowało 9 bibliotek. Były to:

- ✓ Gminna Biblioteka Publiczna im. Ambrożego Grabowskiego w Kętach,
- ✓ Miejską Biblioteką Publiczną w Ostrołęce;
- ✓ Gminna Biblioteka Publiczna w Raciążku.
- ✓ Gminna Biblioteką Publiczną w Czerwinie.
- ✓ Gminna Biblioteką Publiczną w Niemcach.
- ✓ Biblioteka Publiczna w Piasecznie.
- ✓ Biblioteka Publiczna Gminy Lipno z siedzibą w Radomicach.
- ✓ Gminna Biblioteka Publiczna Gminy Podgórzyn z siedzibą w Podgórzynie
- ✓ Ziębickie Centrum Kultury³⁴.

2.3 Kwestie mające wpływ na wykonanie Kierunku interwencji 2.1

Podobnie jak w latach ubiegłych również i w 2025 r. beneficjenci napotkali trudności podczas realizacji zadań, głównie związane z opóźnieniami w przetargach, problemami formalno-prawnymi oraz wzrostem cen na rynku budowlanym. W wielu przypadkach skutkowało to wydłużeniem terminów realizacji do końca 2025 r., a w 9 przypadkach – rezygnacją z realizacji inwestycji (w tym 5 spraw było procedowanych od grudnia 2024 r.).

³⁴ Z uwagi na zawarcie porozumienia 29 grudnia 2025 r. oraz zakończenie edycji NPRCz 2.0 Ziębickie Centrum Kultury nie zostało ujęte w żadnym z aneksów zawartych z MKiDN.

Wszystkie zadania były rozpoczęte w latach 2021–2024 i były już w zaawansowanej fazie – obejmowały m.in. poniesione nakłady finansowe, przeprowadzone postępowania przetargowe, uzyskane pozwolenia oraz rozpoczęte prace budowlane. Z tego względu decyzja o rozwiązaniu umowy miała charakter ostateczny.

W 2025 r. odnotowano stabilizację sytuacji rynkowej – wolniejszy wzrost cen materiałów budowlanych, większą dostępność wykonawców oraz poprawę łańcuchów dostaw. Część beneficjentów wprowadziła zmiany w zakresie rzeczowym zgodnie z regulaminem (§ 4 ust. 20), a także zwiększyła wkład własny lub dostosowała projekty do wymagań konserwatorskich. W roku sprawozdawczym podpisano 34 aneksy, dotyczące głównie przesunięć terminów wypłat i realizacji zadań.

Podjęto również działania wspierające beneficjentów w rozliczeniach. Przeprowadzono szkolenia dotyczące raportów częściowych, końcowych oraz sprawozdań rocznych, a materiały szkoleniowe udostępniano online (na stronie Operatora) lub na wniosek beneficjentów. W 2025 r. odbyły się 2 szkolenia dotyczące sporządzania raportów częściowych i końcowych oraz jedno dodatkowe szkolenie z zakresu sprawozdawczości.

Ponadto zawarto umowę z ekspertem zewnętrznym, w ramach której przeprowadzono 6 kontroli na miejscu. Dodatkowo 15 beneficjentów objęto kontrolą finansową przy rozliczeniach częściowych lub końcowych.

2.4 Analiza informacji w odniesieniu do Kierunku interwencji 2.1

W ramach Priorytetu 2 - *Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych* uruchomiony został Kierunek interwencji 2.1. „Infrastruktura bibliotek 2021–2025”, który służył: dostosowaniu bazy infrastrukturalnej gminnych bibliotek publicznych do współczesnych standardów obiektów użyteczności publicznej; stworzeniu warunków lokalowo-technicznych do rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców, w tym służących podnoszeniu ich kompetencji czytelniczych; zwiększeniu poziomu atrakcyjności świadczonych usług bibliotecznych, w szczególności poprzez odpowiednią aranżację przestrzeni i wyposażenie bibliotek.

W ramach konkursów ogłaszanych dla Kierunku interwencji 2.1, możliwe było uzyskanie dofinansowania na projekty obejmujące budowę, przebudowę, rekonstrukcję, adaptację lub modernizację obiektów bibliotecznych wraz z ich wyposażeniem oraz zagospodarowaniem terenu wokół bibliotek. Wysokość dofinansowania wynosiła od 500 000 zł do 2 250 000 zł.

łącznie od początku programowania do 31 grudnia 2025 r., realizowanych było 151 zadań (z uwzględnieniem 41 umów rozwiązanych od 2021 r.).

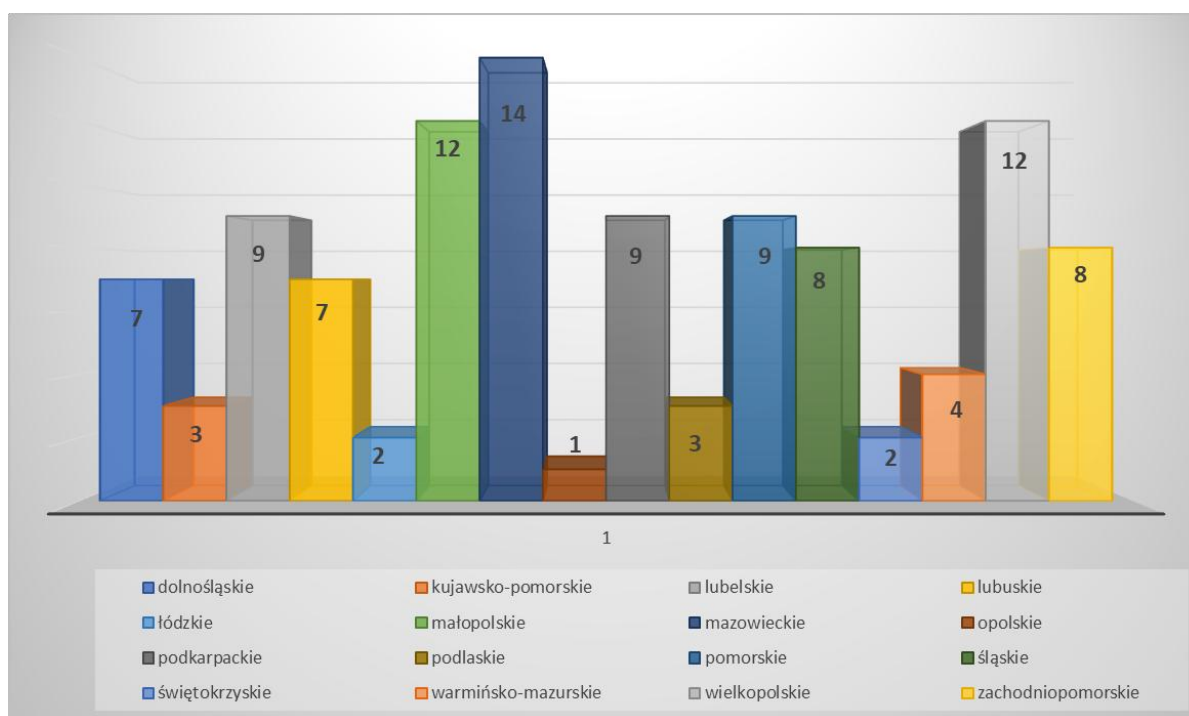
Wśród 34 zakończonych w 2025 r. zadań znalazło się 29 bibliotek publicznych działających jako samodzielne instytucje oraz 5 bibliotek znajdujących się w strukturach innych instytucji kultury.

Wśród beneficjentów, którzy zakończyli zadanie w 2025 r. znajdują się beneficjenci z następujących województw: 2 z woj. dolnośląskiego, 3 z woj. lubuskiego, 3 woj. lubelskiego, 2 z woj. małopolskiego; 5 z woj. mazowieckiego; 4 z woj. podkarpackiego; 3 z woj. pomorskiego; 2 z woj. śląskiego; 1 z woj. warmińsko-mazurskiego; 5 z woj. wielkopolskiego oraz 4 z woj. zachodniopomorskiego.

Dzięki środkom przekazywanym w ramach Priorytetu 2 w całej Polsce powstały nowoczesne, dostępne architektonicznie obiekty, odpowiadające na potrzeby i oczekiwania lokalnych społeczności. Od początku realizacji NPRCz 2.0 dofinansowanie trafiało zarówno do niewielkich gmin wiejskich – takich jak Sułów na Zamojszczyźnie, Czosnów na Mazowszu czy Zabór w województwie lubuskim – jak i do większych miast, m.in. Piotrkowa Trybunalskiego, Jaworzna oraz Czeladzi.

Wsparciem obejmowane były również inwestycje realizowane w obiektach zabytkowych m.in. adaptacje budynku dawnej stacji kolejowej w Targowiskach w gminie Miejsce Piastowe na Podkarpaciu czy modernizację zabytkowej siedziby Biblioteki Publicznej Gminy Kozienice na Mazowszu.

Wykres 3 Wykaz dofinansowanych inwestycji z podziałem na województwa w latach 2021-2025

Dane ze sprawozdania Instytutu Książki

2.5 Postęp finansowy z realizacji Kierunku 2.1

Środki budżetu państwa zaplanowane na realizację Kierunku interwencji 2.1. w roku 2025 wyniosły 28 mln. zł., wydatkowanie zaś (bez kosztów na obsługę priorytetu) wyniosło 16 352 tys. zł (58,4% planu).

Uprawnieni wnioskodawcy, to samorządowe instytucje kultury, gminne biblioteki publiczne będące samodzielными instytucjami kultury oraz gminne instytucje kultury dla których organem założycielskim jest odpowiednio: gmina wiejska i gmina miejsko-wiejska bez ograniczenia liczby mieszkańców oraz gmina miejska do 100 tys. mieszkańców.

W 2025 r. nie przeprowadzono kolejnego naboru z powodu niewystarczających środków w budżecie tego Kierunku interwencji.

Łącznie od początku programowania do 31 grudnia 2025 r., realizowanych było 151 zadań (z uwzględnieniem 41 umów rozwiązanych od 2021 r.), z tego w 2025 r. swoje inwestycje kończyły 34 biblioteki.

Wykorzystanie środków z budżetu Priorytetu 2 w latach 2021–2025 wyniosło 173 054 tys. zł, co stanowi 75,73 % całego budżetu (przyjęty budżet na całą edycję to 228 500 tys. zł)

Zaobserwowano znacząco wyższe niż szacowane na poziomie zapisów Uchwały RM nr 69/2021, realne zaangażowanie wkładów własnych (wg raportów rozliczeniowych, częściowych i końcowych – dane dot. 2025 r.) - beneficjenci wykazali łącznie ponad 48,1 mln zł, co stanowi wartość ponad 422% planu z uchwały (11,4 mln zł). Na zaobserwowany trend wpływ miał znaczący wzrost całkowitych kosztów realizowanych inwestycji

W ramach procedury kontrolnej w 2025 r. przeprowadzono **21** działań sprawdzających. Kontrolą na miejscu objęto **6** podmiotów, natomiast **15** kolejnych zostało wytypowanych do kontroli finansowej realizowanych zadań. Kontrolą finansową, prowadzoną w ramach weryfikacji raportów rozliczeniowych, objęto następujące podmioty:

- ✓ Miejską Bibliotekę Publiczną Pelplin, realizującą zadanie pn. „Przebudowa dawnego zabytkowego wydawnictwa Pielgrzym pod nową Filię Miejskiej Biblioteki Publicznej w Pelplinie”;
- ✓ Miejską Bibliotekę Publiczną w Nowogardzie, realizującą zadanie pn. „Rewitalizacja – modernizacja budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Stefana Żeromskiego w Nowogardzie”;
- ✓ Bibliotekę Publiczną Gminy Halinów, realizującą zadanie pn. „Budowa gmachu Biblioteki Publicznej w Halinowie”;
- ✓ Gminne Centrum Kultury i Sportu w Wieniawie, realizujące zadanie pn. „Modernizacja Filii Gminnej Biblioteki Publicznej w miejscowości Skrzynno”;

- ✓ Bibliotekę Publiczną w Chodowie, realizującą zadanie pn. „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania pomieszczeń Szkoły w Bibliotekę Publiczną w Chodowie”
- ✓ Miejską i Powiatową Bibliotekę Publiczną w Będzinie, realizującą zadanie pn. „Modernizacja i rozwój biblioteki”

Przeprowadzone kontrole w wyżej wymienionych obiektach dotyczyły sprawdzenia realizacji zapisów umowy oraz wybranych standardów obowiązkowych i preferowanych w tym dotyczących zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami czy bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

Pozostałe biblioteki wytypowane do kontroli :

- ✓ Gminne Centrum Kultury i Bibliotek w Skrzyszowie, realizujące zadanie pn. „Nowoczesna biblioteka w Skrzyszowie”;
- ✓ Miejska Biblioteka Publiczna w Jaśle, realizująca zadanie pn. „Przebudowa i rozbudowa budynku przy ul. Kopernika dla potrzeb Filii nr 2 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaśle”;
- ✓ Miejska Biblioteka Publiczna im. Ks. Bernarda Sychty w Starogardzie Gdańskim, realizująca zadanie pn. „Moje miejsce w bibliotece – Starogard Gdański”;
- ✓ Białogardzka Biblioteka Publiczna im. Karola Estreichera, realizująca zadanie pn. „Modernizacja siedziby głównej Białogardzkiej Biblioteki Publicznej im. Karola Estreichera”;
- ✓ Biblioteka Publiczna Gminy Mińsk Mazowiecki z siedzibą w Stojadłach, realizująca zadanie pn. „Adaptacja istniejącego obiektu budowlanego usytuowanego w miejscowości Targówka z przeznaczeniem na bibliotekę gminną”
- ✓ Biblioteka – Centrum Kultury im. Jana Raka w Lubsku, realizująca zadanie pn. „Biblioteka malowana głosami serc – modernizacja budynku Biblioteki i Centrum Kultury im. Jana Raka w Lubsku wraz z częściowym zagospodarowaniem terenu przyległego oraz zakupem wyposażenia”;
- ✓ Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Tuliszkowie, realizująca zadanie pn. „Adaptacja budynku Szkoły Podstawowej w Smaszewie na potrzeby utworzenia Filii Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Tuliszkowie wraz z zagospodarowaniem terenu”;
- ✓ Miejska Biblioteka Publiczna w Nisku, realizująca zadanie pn. „Przebudowa i rozbudowa budynku przy ul. 3-go Maja 10 w Nisku na potrzeby Miejskiej Biblioteki Publicznej”;
- ✓ Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myśliborzu, realizująca zadanie pn. „Modernizacja budynku głównego Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Myśliborzu” na podstawie umowy o dofinansowanie 13/3/2024/NPRCz/IB/IK;

- ✓ Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Złotowie, realizująca zadanie pn. „Rozbudowa i modernizacja Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Złotowie”;
- ✓ Gminna Biblioteka Publiczna w Czarni, realizująca zadanie pn. „Budowa Biblioteki – Filii w Surowem”;
- ✓ Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie, realizująca zadanie pn. „Otwarcie Czytelni Letniej – Zmiana sposobu użytkowania dachu Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lesznie na potrzeby powierzchni rekreacyjnej wraz z zagospodarowaniem części ogrodowej”;
- ✓ Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima w Głogowie, realizująca zadanie pn. „Przebudowa budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Galla Anonima w Głogowie”;
- ✓ Biblioteka Publiczna Gminy Grodzisk Mazowiecki, realizująca zadanie pn. „Budowa i wyposażenie filii nr 2 w Grodzisku Mazowieckim”;
- ✓ Gminna Biblioteka Publiczna w Haczowie, realizująca zadanie pn. „Adaptacja poddasza Gminnej Biblioteki Publicznej w Haczowie z zakupem wyposażenia służącego aktywizacji i integracji społecznej”.

Wnioski z przeprowadzonych kontroli na miejscu zostały zawarte w protokołach i są dostępne w siedzibie Operatora oraz MKiDN.

3. Priorytet 3 - Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych

3.1 Kierunek interwencji 3.1 i 3.2

Wszystkie działania operatora prowadzone były w oparciu o zasady dotyczące realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” wynikają z obowiązujących w tym zakresie aktów prawnych takich jak:

- ✓ rozporządzenia wydane na podstawie art. 90u ust. 4 pkt 6 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881 z późn. zm.),
- ✓ art. 154 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych – Dz. U. z 2025 r. poz. 1483 t.j.
- ✓ uchwały nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego "Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025" z późn.zm.,
- ✓ rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 "Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025" (Dz.U. z 2023 r. poz. 2682 t.j.) oraz

- ✓ Zarządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 26 stycznia 2022 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw oceny wniosków o udzielenie wsparcia finansowego w odniesieniu do szkół polskich oraz szkół i zespołów szkół w Polsce oraz przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, działających w ramach Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą, realizowanego w ramach Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025”.

3.1.1 Kierunek interwencji 3.1. Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego

W ramach Kierunku interwencji 3.1. organy prowadzące placówki wychowania przedszkolnego: jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne mogły ubiegać się o dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych dla dzieci w wieku 3-6 lat, w tym książek opublikowanych drukiem lub na innym nośniku (w tym książki obrazkowe, mówione i elektroniczne) oraz wsparcie realizacji działań promujących czytelnictwo w oddziałach przedszkolnych w szkołach i w przedszkolach.

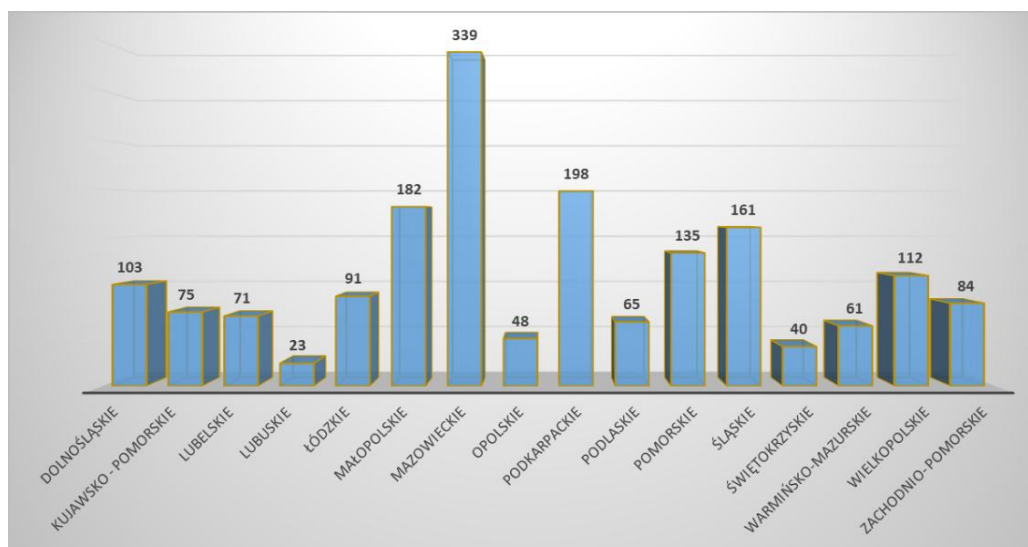
3.1.2 Postęp rzeczowy realizacji Kierunku interwencji 3.1

W 2025 roku w ramach Kierunku interwencji 3.1 złożono 2204 wniosków do organów prowadzących na ogólną kwotę wnioskowaną w wysokości 5,6 mln zł, zaś ze wsparcia skorzystało **1 788** placówek wychowania przedszkolnego, w tym **664** oddziały przedszkolne w szkołach, **1 083** przedszkola – zarówno publiczne, jak i niepubliczne – oraz **41** innych form wychowania przedszkolnego, obejmujących punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego³⁵.

Poniżej szczegółowe zestawienie z podziałem na województwa.

³⁵ Inne formy wychowania przedszkolnego po raz pierwszy wzięły udział w programie w 2024 roku. By objąć wsparciem te placówki, w 2023 roku zostało wydane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lutego 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” (Dz.U. poz. 441).

Wykres 4 Liczba placówek wychowania przedszkolnego, które skorzystały z dofinansowania w ramach K.I.3.1 – w podziale na województwa

Dane ze sprawozdania MEN

Do placówek wychowania przedszkolnego zostało zakupionych **229 841** książek (w tym 227 510 książek papierowych, 1 687 audiobooków i 644 książki elektroniczne). Poniżej zestawienie z podziałem na województwa.

Tabela 11 Liczba nowości wydawniczych zakupionych przez placówki wychowania przedszkolnego w 2025 r.

Lp.	Wnioskodawcy (województwa)	Liczba nowości wydawniczych zakupionych przez placówki wychowania przedszkolnego			
		książek papierowych	audiobooków	książek elektronicznych	ogółem
1	Dolnośląskie	13 652	111	36	13 799
2	Kujawsko - pomorskie	3 574	34	0	3 608
3	Lubelskie	9 785	22	1	9 808
4	Lubuskie	3 105	34	0	3 139
5	Łódzkie	11 960	106	42	12 108
6	Małopolskie	24 801	65	23	24 889
7	Mazowieckie	42 338	446	77	42 861
8	Opolskie	6 040	41	9	6 090
9	Podkarpackie	28 252	125	123	28 500
10	Podlaskie	8 882	64	237	9 183
11	Pomorskie	16 527	63	31	16 621
12	Śląskie	23 018	148	23	23 189
13	Świętokrzyskie	5 263	41	2	5 306
14	Warmińsko-mazurskie	7 244	260	9	7 513
15	Wielkopolskie	12 176	97	24	12 297
16	Zachodniopomorskie	10 893	30	7	10 930
	Razem	227 510	1 687	644	229 841

Dane ze sprawozdania MEN

Ze względu na brak odrębnych pomieszczeń przeznaczonych do gromadzenia zbiorów bibliotecznych w placówkach wychowania przedszkolnego, zakupione książki były udostępniane dzieciom w specjalnie przygotowanych przestrzeniach na terenie placówek. Tworzono m.in. wydzielone półki (np. w holach przedszkolnych), kąci biblioteczne i czytelnicze w salach zabaw, strefach relaksu, pokojach zajęć dodatkowych, salach sensorycznych oraz gabinetach logopedycznych. Książki umieszczano na wysokości umożliwiającej dzieciom swobodny i samodzielny dostęp do nowości wydawniczych. W niektórych placówkach zbiory eksponowano również w przedsionkach i szatniach, angażując tym samym rodziców i opiekunów w działania związane z realizacją Programu.

W szkołach prowadzących oddziały przedszkolne biblioteki szkolne tworzyły wyodrębnione działy książek przeznaczonych dla najmłodszych dzieci. Część placówek utworzyła także niewielkie, samodzielne biblioteczki przedszkolne.

Placówki wychowania przedszkolnego realizowały szereg działań wynikających z przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025”.

- ✓ **Podejmowano współpracę z bibliotekami publicznymi i pedagogicznymi**, obejmującą m.in. konsultacje dotyczące zakupu książek, organizację wizyt dzieci w bibliotekach oraz zapoznanie z ich działalnością i pracą bibliotekarzy. Realizowano również konkursy i zajęcia biblioteczne, wystawy prac plastycznych dzieci, wydarzenia promujące czytelnictwo (w tym obchody Dnia Bibliotekarza), warsztaty biblioteczne, spotkania autorskie, przedstawienia i teatryki. Bibliotekarze byli zapraszani do przedszkoli, organizowano pasowanie przedszkolaków na czytelnika oraz cykliczne wystawy prac i konkursy na najaktywniejszego czytelnika. Współpraca obejmowała także wymianę informacji o wydarzeniach czytelniczych, zbiorach oraz wykorzystanie literatury pedagogicznej i metodycznej dostępnej w bibliotekach.
- ✓ **Przygotowywano we współpracy z bibliotekami publicznymi programy artystyczne o charakterze okolicznościowym**, takie jak Dzień Babci i Dziadka, Dzień Mamy i Taty czy uroczyste pożegnanie przedszkolaków, wykorzystujące elementy literatury dziecięcej, w tym inscenizacje słowno-muzyczne.
- ✓ **Organizowano co najmniej jedno wydarzenie promujące czytelnictwo w roku szkolnym**, w tym spotkania z twórcami literatury dziecięcej oraz różnorodne działania czytelnicze, takie jak warsztaty, bale i dni tematyczne (np. Dzień Postaci z Bajek, Dzień Pluszowego Misia), akcje czytelnicze („Cała Polska czyta dzieciom”, „Narodowe Czytanie”, „Czytanie na dywanie”), cykliczne inicjatywy (np. „czytające poniedziałki”), spotkania z rodzicami i dziadkami, a także projekty edukacyjne, przedstawienia teatralne, inscenizacje bajek,

kiermasze książek, konkursy recytatorskie i plastyczne oraz działania takie jak „wędrująca książka” czy warsztaty literackie. Realizowano również spotkania autorskie, m.in. z Aliną Michalak, Magdaleną Schatt-Skotak i Marcinem Koziołem, a także działania integrujące społeczność szkolną, takie jak „Starsi – Młodszym” czy quizy czytelnicze.

- ✓ **Uwzględniano tematykę znaczenia czytania w rozwoju dziecka podczas spotkań z rodzicami**, w tym rodzinne spotkania czytelnicze oraz zebrania, podczas których omawiano współpracę z bibliotekami i działania na rzecz promocji czytelnictwa. Przekazywano również informacje o roli książki w rozwoju dziecka, m.in. pod hasłem „Książka najlepszym prezentem dla przedszkolaka”.
- ✓ **Realizowano zajęcia edukacyjne z wykorzystaniem zakupionych książek, obejmujące** m.in. zajęcia tematyczne, bajkoterapię, inscenizacje i teatryki (w tym teatryk kukiełkowy i Kamishibai), zajęcia logopedyczne, terapeutyczne, przyrodnicze oraz relaksacyjne. Wykorzystywano literaturę dziecięcą do pracy nad emocjami („Hotel dla uczuć”, „Jestem wściekły”), zachowaniami społecznymi („Alfabet dobrych manier”), zdrowiem („Tosia i Julek idą do lekarza”), kulturą i tradycją oraz edukacją przyrodniczą. Realizowano także innowacje pedagogiczne, m.in. „Dlaczego warto czytać książki”.
- ✓ **Organizowano zabawy tematyczne**, takie jak „W bibliotece” czy „Idziemy do księgarni”.
- ✓ **Tworzono w salach specjalne przestrzenie czytelnicze**, w tym kąciki książki, np. „magiczny namiot czytelniczy”, sprzyjające kontaktowi dzieci z literaturą w formie zabawy i relaksu.

3.2 Kierunek interwencji 3.2. Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

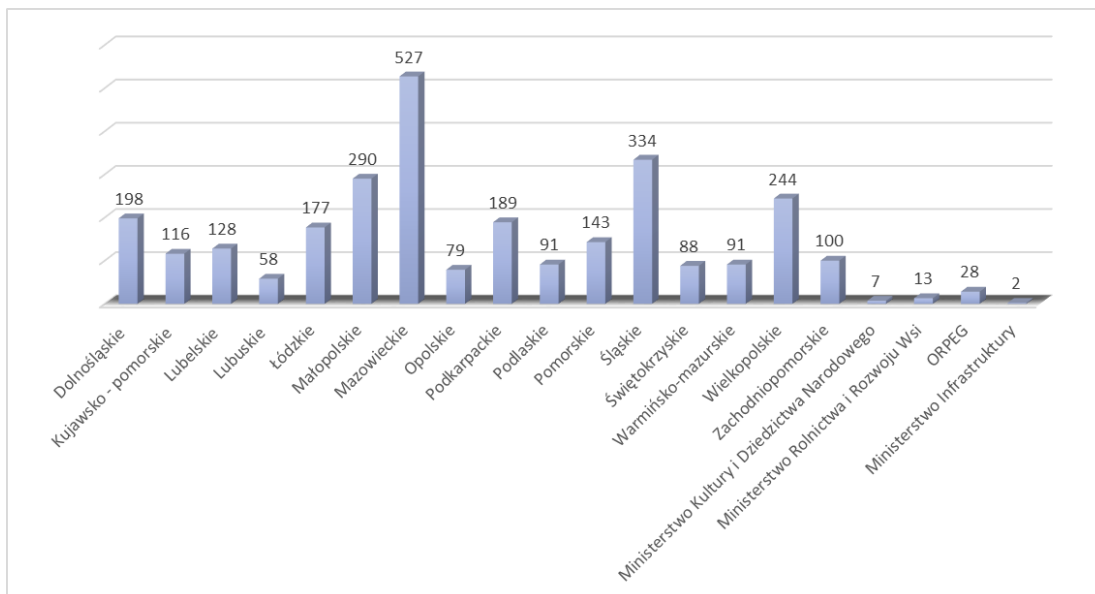
W ramach Kierunku interwencji 3.2. o wsparcie z budżetu państwa w 2025 roku ubiegały się organy prowadzące szkoły podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkoły artystyczne realizujące kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej lub liceum ogólnokształcącego: jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne oraz ministrowie: właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, właściwy do spraw rolnictwa, właściwy do spraw klimatu, właściwy do spraw gospodarki morskiej, właściwy do spraw żeglugi śródlądowej oraz Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą (ORPEG).

3.2.1 Postęp rzeczowy realizacji Kierunku interwencji 3.2

W 2025 r. w ramach Kierunku interwencji 3.2. szkoły i biblioteki pedagogiczne złożyły **4 864** wnioski, natomiast ze wsparcia skorzystały **2 864** biblioteki szkolne oraz **39** bibliotek pedagogicznych (łącznie **2 903** biblioteki).

W programie wzięło udział 2198 szkół podstawowych i 690 ponadpodstawowych razem **2888³⁶** szkół.

Wykres 5 Liczba bibliotek szkolnych i pedagogicznych, które skorzystały z dofinansowania NPRCz 2.0. w 2025 (ogółem)

Dane ze sprawozdania MEN

Zgodnie z założeniami Priorytetu 3 NPRCz 2.0, organ prowadzący, który otrzymał wsparcie finansowe, był zobowiązany przeznaczyć nie mniej niż 50% kwoty wsparcia otrzymanego w odniesieniu do danej szkoły lub biblioteki pedagogicznej na zakup książek. Ogółem do bibliotek szkolnych i pedagogicznych zostało zakupionych **845 357** nowości wydawniczych.

Tabela 12 Liczba zakupionych książek – ogółem

Lp.	Wnioskodawcy (województwa i ministerstwa)	Liczba zakupionych książek		
		biblioteki szkolne	biblioteki pedagogicznych	ogółem
1	Dolnośląskie	56 310	157	56 467
2	Kujawsko - pomorskie	23 065	150	23 215
3	Lubelskie	36 325	0	36 325
4	Lubuskie	16 780	110	16 890
5	Łódzkie	50 171	0	50 171

³⁶ Rozbieżność między liczbą bibliotek szkolnych (2864) a liczbą szkół, które wzięły udział w programie (2888), wynika z faktu, że w zespołach szkół funkcjonuje jedna biblioteka dla wszystkich szkół wchodzących w ich skład.

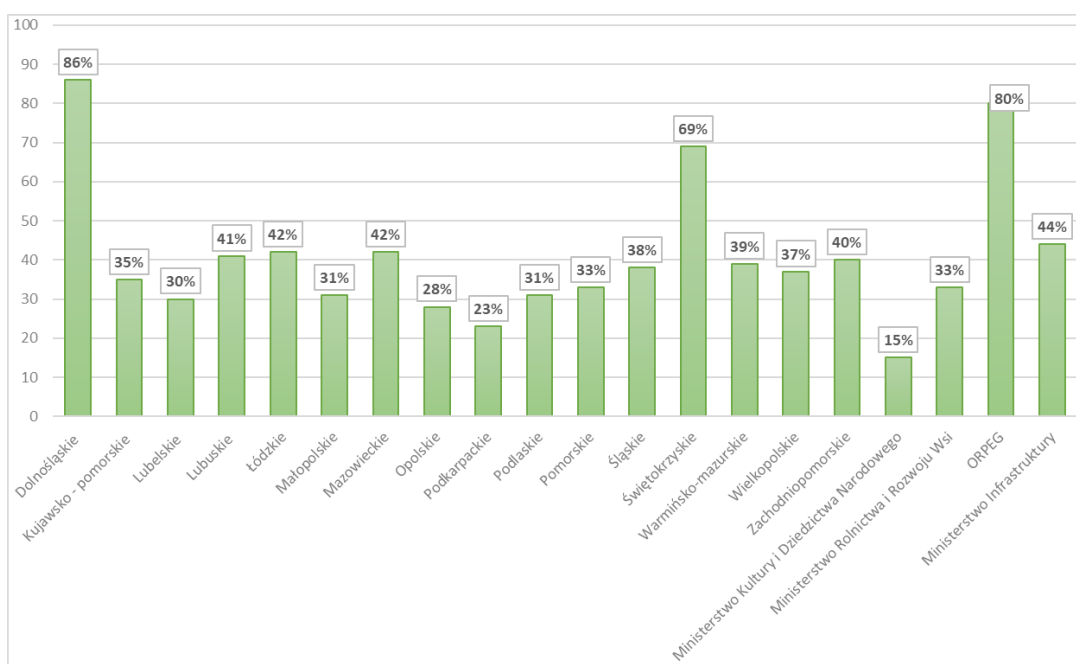
6	Małopolskie	85 190	75	85 265
7	Mazowieckie	162 306	0	162 306
8	Opolskie	21 850	0	21 850
9	Podkarpackie	53 147	0	53 147
10	Podlaskie	27 551	274	27 825
11	Pomorskie	38 766	75	38 841
12	Śląskie	107 717	1219	108 936
13	Świętokrzyskie	23 777	123	23 900
14	Warmińsko-mazurskie	24 538	157	24 695
15	Wielkopolskie	76 182	1 067	77 249
16	Zachodniopomorskie	30 476	0	30 476
17	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	737	0	737
18	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	3 018	0	3 018
19	Ministerstwo Infrastruktury	393	0	393
20	ORPEG	3 651	0	3 651
	Razem	841 950	3 407	845 357

Dane ze sprawozdania MEN

Do wszystkich szkół objętych wsparciem uczęszcza **942 887 uczniów**. Spośród nich 698 845 aktywnie korzysta z biblioteki szkolnej, wypożyczając książki, natomiast 395 545 uczniów miało już możliwość skorzystania z publikacji zakupionych w 2025 roku w ramach programu.

Lektury szkolne stanowią 41% wszystkich pozycji zakupionych do bibliotek szkolnych. Najwyższy udział lektur odnotowano w szkołach z województwa dolnośląskiego (86%) oraz w szkołach działających w ramach ORPEG (80%). Najniższy odsetek wystąpił natomiast w szkołach prowadzonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (15%), a także w szkołach z województw podkarpackiego (23%) i opolskiego (28%).”

Wykres 6 Odsetek zakupionych do bibliotek szkolnych - lektur szkolnych

Dane ze sprawozdania MEN

Szkoły podejmowały szereg działań upowszechniających czytelnictwo wśród dzieci i młodzieży, do których realizacji zostały zobowiązane przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025”, w szczególności:

- ✓ **Podejmowano współpracę z bibliotekami publicznymi i pedagogicznymi, obejmującą m.in.:**
 - konsultacje dotyczące zakupu nowych pozycji książkowych oraz wspólne planowanie zakupów umożliwiające optymalne wykorzystanie zasobów bibliotek szkolnych, publicznych i pedagogicznych;
 - wymianę informacji o wydarzeniach promujących czytelnictwo organizowanych w regionie;
 - udział w szkoleniach, konferencjach, loteriach czytelniczych;
 - udział uczniów w spotkaniach autorskich, konkursach, warsztatach tematycznych oraz lekcjach muzealnych;
 - prowadzenie sieci współpracy nauczycieli bibliotekarzy;
 - wspólną organizację warsztatów piśmienniczych, akcji „Narodowe Czytanie”, „Noc Bibliotek” oraz uroczystości patriotycznych i rocznicowych.
- ✓ **Organizowano wydarzenia promujące czytelnictwo**, w tym co najmniej jedno wydarzenie w roku szkolnym, np. spotkania autorskie z twórcami literatury dziecięcej i młodzieżowej (m.in. z Mateuszem Cetnarskim, Aleksandrą Śmigielską, Marcinem Koziołem, Katarzyną Ceklarz, Wiesławem Drabikiem, Teresą Kozłowską, Władysławą Jamróż, Ewą Ogorzelec).

- ✓ **Organizowano:** wystawy prac plastycznych i nowości wydawniczych, akcje czytelnicze, konkursy plastyczne, literackie, fotograficzne i recytatorskie, kiermasze książek, wycieczki do bibliotek publicznych, na wystawy i targi książki, wybory „czytelnika miesiąca”. Uczniowie uczestniczyli także m.in. w akcjach „Narodowe Czytanie”, „Cała Polska Czyta Dzieciom”, „Przerwa na czytanie” oraz obchodach Ogólnopolskiego Dnia Biblioterapii.
- ✓ **Prowadzono działania i akcje czytelnicze, m.in.:** „Bookcrossing – uwolnij książkę”, „Zostań recenzentem”, „Literackie echo – głośne czytanie ulubionych utworów”, Klub Czytających Rodzin „ŁowiCzytanka” XXIV Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom.
Organizowano również działania towarzyszące, takie jak tworzenie lapbooków, interpretacji plastycznych utworów literackich, czytanie w lokalnym radiu, wizyty w przedszkolach i szkołach oraz prowadzenie ściennych gazetek bibliotecznych.
- ✓ **Uczestniczono w projektach i akcjach ogólnopolskich, m.in.:** „Akcja Żonkil”, „Przerwa na czytanie”, „Czytanie na Polanie”, „Dzień Głośnego Czytania”, „Warto czytać – fantastyka przygodowa”, „Czytanie na dywanie”.
- ✓ **Realizowano projekty edukacyjne i biblioteczne, m.in.:** „Kuchnie świata”; „Biesiada czytelnicza”, „Koniecznie przeczytaj”, „Książkowy ekspert”, „Czas na książkę” oraz działania promujące książkę w przestrzeni szkolnej i mediach społecznościowych.
- ✓ **Uwzględniano tematykę wpływu czytania na rozwój dzieci podczas spotkań z rodzicami.**
- ✓ **Realizowano projekty edukacyjne z wykorzystaniem księgozbioru biblioteki szkolnej, m.in.:** „Z wizytą w staropolskim dworze, szlacheckim zaścianku i na magnackim dworze”, „Jan Kochanowski – wybitny poeta z Czarnolasu”, „Sposób na Elfa”; „Mikołaj Kopernik – wybitny polski uczonec”, „Książka uczy, bawi, wychowuje”, „To musisz przeczytać”, „Nad nami Orzeł Biały. Książki o historii Polski”, „Prus Challenge”, „Z wizytą u Bolesława Chrobrego – w tysięczną rocznicę koronacji”, „Współczesne pismo obrazkowe”, „Gdyby na świecie było 100 ludzi”, „Historia Polski XX wieku w literaturze faktu”; „Komiks – rysowany świat”, „Alicja w krainie przyszłości – poznajemy sztuczną inteligencję”, „Czytamy z sercem”, „Biblioteka – dobre miejsce dla człowieka”, „Zakodowany Kochanowski”, „Zostań detektywem”, „Czytamy, opowiadamy i piszemy historię”, projekt „Harry Potter”.

Projekty obejmowały m.in. pracę z literaturą, działania plastyczne, konkursy, quizy, tworzenie prezentacji multimedialnych, lapbooków, komiksów, makiet, map myśli, pracę metodą projektu, gry edukacyjne, elementy edukacji filmowej, ekologicznej i historycznej oraz działania rozwijające kompetencje czytelnicze, społeczne i cyfrowe.

Biblioteki szkolne i pedagogiczne, które przystąpiły do programu, miały również możliwość przeznaczenia środków na zakup elementów wyposażenia służących zmianie organizacji przestrzeni bibliotecznej oraz tworzeniu miejsc bardziej przyjaznych i funkcjonalnych dla uczniów.

Jak wynika ze sprawozdań, pomieszczenia biblioteczne wyposażono m.in. w: regały biblioteczne (w tym regały dwustronne i ekspozycyjne), biblioteczki mobilne, półki wiszące, komody, stojaki na książki, tablice wystawowe, pojemniki na karty biblioteczne, drabinki i stopnie biblioteczne, stoliki, krzesła, lampki biurkowe, rolety, żaluzje, przekładki alfabetyczne i działowe, podpórki do książek, rozdzielacze alfabetyczne, wózki biblioteczne do przewożenia książek, szafki na dokumenty biblioteczne, gabloty informacyjne, lampy sufitowe i stojące, oświetlenie regałów, teatrzyki kamishibai, a także elementy wyposażenia stref czytelniczych, takie jak kanapy, fotele, pufy, siedziska oraz wykładziny.

Dokonano również zakupu sprzętu służącego utworzeniu lub unowocześnieniu stanowisk pracy nauczycieli bibliotekarzy. Zakupiono m.in.: lamy biblioteczne, sprzęt komputerowy, czytniki kodów kreskowych, drukarki kodów kreskowych, biblioteczne programy komputerowe oraz czytniki e-booków.

3.2.2 Kwestie mające wpływ na wykonanie Priorytetu 3 (wspólna dla K.I. 3.1 i K.I. 3.2)

Wdrażanie Priorytetu 3 NPRCz 2.0 jest procesem wymagającym ze względu na jego wielostopniową strukturę oraz dużą liczbę wnioskodawców i beneficjentów. Zarówno Ministerstwo Edukacji Narodowej, jak i wojewodowie oraz kuratorzy oświaty otrzymywali liczne zapytania – kierowane drogą elektroniczną i telefoniczną – dotyczące zasad realizacji programu, zakresu kwalifikowalności wydatków, kwestii finansowych, a także obowiązków związanych ze sprawozdawczością i monitoringiem.

Operatorzy Priorytetu 3 na poziomie wojewódzkim oraz beneficjenci wskazywali na następujące trudności i wyzwania związane z realizacją programu:

✓ **Problemy organizacyjne i proceduralne:**

- rozbudowana sprawozdawczość i monitoring programu oraz potrzeba wydłużenia terminów składania sprawozdań merytorycznych i finansowych;
- krótki czas przeznaczony na realizację działań, w tym zakupów, projektów edukacyjnych oraz przedsięwzięć promujących czytelnictwo;
- niewystarczający okres pomiędzy zakupem książek a ich opracowaniem, udostępnieniem czytelnikom oraz zebraniem danych statystycznych niezbędnych do sprawozdawczości;

- konieczność wprowadzenia w krótkim czasie dużej liczby nowych książek do inwentarza biblioteki;
 - trudności związane z pogodzeniem obowiązków wynikających z realizacji Programu z bieżącą działalnością biblioteki szkolnej;
 - brak czasu na realizację projektów edukacyjnych, wymagających ścisłej współpracy z nauczycielami języka polskiego oraz edukacji wczesnoszkolnej.
- ✓ **Problemy związane z zakupami i dostępnością zasobów:**
- krótki czas przeznaczony na realizację zakupów, szczególnie w zakresie nowości wydawniczych, których nakład bywa ograniczony;
 - wysokie ceny książek, wyposażenia bibliotek oraz sprzętu;
 - wzrost kosztów organizacji spotkań autorskich;
 - trudności w oszacowaniu kosztów wydarzeń autorskich na etapie planowania;
 - długi czas oczekiwania na realizację zamówień, dotyczących zarówno książek, jak i wyposażenia bibliotek;
 - ograniczona dostępność niektórych pozycji książkowych wskazywanych przez uczniów i nauczycieli;
 - trudności z dopasowaniem oferty wydawniczej do wieku, potrzeb i zróżnicowanych zainteresowań czytelniczych uczniów.
- ✓ **Problemy kadrowe i organizacja pracy szkoły:**
- problemy kadrowe ograniczające możliwość pełnej realizacji działań programowych;
- ✓ **Wyzwania związane z promocją czytelnictwa i aktywnością uczniów:**
- niski poziom motywacji części uczniów, szczególnie starszych, do korzystania z oferty czytelniczej;
 - trudności w angażowaniu uczniów do udziału w działaniach i wydarzeniach promujących czytelnictwo;
 - brak nawyku systematycznego czytania oraz ograniczone zainteresowanie książkami spoza obowiązkowego kanonu lektur;
 - konieczność stosowania zróżnicowanych metod pracy oraz indywidualnego podejścia do uczniów o różnych potrzebach i poziomie zaangażowania;
 - trudności w dostosowaniu działań promujących czytelnictwo do zróżnicowanych zainteresowań uczniów;
 - potrzeba zwiększenia środków przeznaczonych na promocję czytelnictwa.

✓ **Współpraca z rodzicami i środowiskiem domowym:**

- niewystarczająca świadomość części rodziców dotycząca znaczenia rozwijania zainteresowań czytelniczych w życiu dziecka;
- niska aktywność części rodziców, mająca wpływ na poziom aktywności czytelniczej dzieci.

3.2.3 Analiza informacji w odniesieniu do Priorytetu 3 (wspólna dla K.I 3.1. i 3.2.)

Niższe niż zakładane wartości w Kierunku interwencji 3.1. mogą wynikać z faktu, że dla placówek wychowania przedszkolnego Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 jest nowym programem rządowym. Część placówek mogła nie posiadać wiedzy na temat jego realizacji, a część mogła obawiać się trudności związanych z ubieganiem się o wsparcie oraz późniejszą realizacją programu, sprawozdawczością i monitoringiem. W ocenie koordynatorów wojewódzkich Priorytetu 3 NPRCz 2.0 wpływ na sytuację mogły mieć również niewielkie doświadczenie placówek w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz rozbudowany monitoring, który zniechęcał część podmiotów do ponownego składania wniosków.

W Kierunku interwencji 3.1. istotnym efektem programu było wzbogacenie księgozbiorów o nowości wydawnicze oraz książki wykorzystywane przez nauczycieli podczas realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego, co wpłynęło na atrakcyjność prowadzonych zajęć. Dzięki programowi placówki nawiązały także współpracę z wydawnictwami specjalizującymi się w literaturze dla najmłodszych oraz uzyskały możliwość realizacji innowacyjnych działań.

W Kierunku interwencji 3.2. zakup nowych książek stworzył możliwości organizacji nowych działań w bibliotekach i szkołach. Nauczyciele bibliotekarze wskazywali na wzrost liczby wypożyczeń oraz poprawę komfortu pracy, a szkoły zgłaszały zapotrzebowanie na organizację zajęć czytelniczych dla dzieci i młodzieży.

Pozytywnie oceniono również możliwość przeznaczenia środków programu na unowocześnienie stanowiska pracy nauczyciela bibliotekarza, zwłaszcza zakup komputerów oraz programów komputerowych do obsługi biblioteki. Zakupione wyposażenie przyczyniło się także do poprawy warunków lokalowych bibliotek i stworzenia bardziej przyjaznej przestrzeni dla uczniów. W wielu przypadkach odnowienie wnętrza czytelni wpłynęło na częstsze korzystanie z nich przez uczniów podczas przerw.

Wykorzystanie środków oraz osiągnięcie wskaźników w Kierunku interwencji 3.2. można uznać za zadowalające. Pomimo krótkiego czasu przeznaczonego na realizację programu beneficjenci Priorytetu 3 zrealizowali zakupy oraz większość działań promujących czytelnictwo.

3.2.4 Postęp finansowy z realizacji Priorytetu 3 (wspólny dla K.I 3.1 i 3.2)

Zgodnie z założeniami realizacyjnymi Priorytetu 3 NPRCz 2.0, „co najmniej 30% wnioskowanej kwoty wsparcia przeznaczono na potrzeby placówek wychowania przedszkolnego.

W przypadku gdy łączna kwota wnioskowana przez organy prowadzące placówki wychowania przedszkolnego była niższa niż wysokość środków budżetu państwa zaplanowanych na ten cel w danym roku budżetowym, zespół oceniający wnioski mógł zakwalifikować do objęcia wsparciem szkoły lub biblioteki pedagogiczne ubiegające się o udział w Programie. Analogicznie, jeśli kwota wnioskowana przez organy prowadzące szkoły lub biblioteki pedagogiczne nie wyczerpała środków przeznaczonych na ten obszar, możliwe było objęcie wsparciem placówek wychowania przedszkolnego.

Jednocześnie Program przewidywał możliwość dokonywania przesunięć środków finansowych pomiędzy kierunkami interwencji, przy zachowaniu całkowitej wysokości środków budżetu państwa alokowanych w Priorytecie 3 na dany rok budżetowy. Przesunięcia te mogły wynieść do 70% środków przewidzianych na Kierunek interwencji 3.1 lub Kierunek interwencji 3.2., pod warunkiem uzyskania zgody ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, bez konieczności aktualizacji Programu.

Stosowna zgoda została wyrażona. Informacja w tej sprawie została przekazana koordynatorom wojewódzkim Priorytetu 3 NPRCz 2.0 pismem z dnia 13 lutego 2025 r. (sygn. DKO-WPP.4087.18.2024.BS). Umożliwiło to dokonywanie przesunięć finansowych w obrębie Priorytetu 3 podczas podejmowania decyzji dotyczących przyznawania wsparcia poszczególnym wnioskodawcom.

Środki budżetu państwa przeznaczone na realizację Priorytetu 3 w 2025 r. zostały podzielone pomiędzy wojewodów oraz ministrów prowadzących szkoły proporcjonalnie do wysokości środków wnioskowanych przez organy prowadzące placówki wychowania przedszkolnego, szkoły oraz biblioteki pedagogiczne.

W związku z realizacją Programu Minister Edukacji pismem z dnia 7 lutego 2025 r. (sygn. DBF-WKP.3132.12.2025.JS) wystąpił do Ministra Finansów o uruchomienie środków z rezerwy celowej budżetu państwa w łącznej wysokości 29 575 707 zł, w

tym 29 430 000 zł na realizację zadania oraz 145 707 zł na jego obsługę przez wojewodów. Środki pochodziły z rezerwy celowej budżetu państwa (poz. 26) przeznaczonej m.in. na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, realizację programów rządowych w obszarze oświaty oraz Priorytetu 3 Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa.

Przyznane środki zostały przeznaczone na wsparcie organów prowadzących poprzez dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych dla placówek wychowania przedszkolnego oraz zakupu nowości wydawniczych i elementów wyposażenia bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Po zakończeniu procesu oceny wniosków wojewodowie podpisali 1 640 umów z organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego, szkoły i biblioteki pedagogiczne, reprezentującymi jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne.

W większości przypadków z organami prowadzącymi zawierano jedną umowę, obejmującą oba kierunki interwencji. W sytuacjach, gdy beneficjent był jednocześnie organem prowadzącym placówkę wychowania przedszkolnego (Kierunek interwencji 3.1) oraz szkołę (Kierunek interwencji 3.2), w ramach jednej umowy wyodrębniano część dotyczącą każdego z kierunków.

Problemy związane z realizacją umów wystąpiły w kilku województwach:

- Województwo wielkopolskie – jedna ze szkół nie zrealizowała zadania z powodu przedłużającej się nieobecności nauczyciela bibliotekarza pełniącego funkcję koordynatora Programu. Organ prowadzący nie zgłaszał wcześniej trudności ani nie wystąpił o rozwiązanie umowy. Niewykorzystane środki zostały zwrócone w terminie;
- Województwo łódzkie – Miasto Radomsko zwróciło przyznaną dotację w związku z nieutworzeniem oddziału przedszkolnego w Publicznej Szkole Podstawowej nr 1 w roku szkolnym 2025/2026. Z kolei Gmina Lutomiersk odwołała się od kary nałożonej za nieterminowe złożenie sprawozdania, jednak kara została utrzymana.
- Województwo lubuskie – odnotowano przypadki zwrotu dotacji wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, wynikające z realizacji zakupów nieuwzględnionych we wnioskach lub samowolnej zmiany ich zakresu.
- Województwo dolnośląskie – jedno z przedszkoli prowadzonych przez fundację nie wykorzystało przyznaných środków na zakup książek, uzasadniając zwrot brakiem możliwości dokonania zakupów przed końcem roku budżetowego. Wystąpiły również zwroty wynikające z niewykorzystania pełnej kwoty wsparcia.
- Województwo mazowieckie – udziału w Programie nie zrealizowały dwie placówki wychowania przedszkolnego oraz dwie szkoły. Przyczynami były:

likwidacja oddziału przedszkolnego, likwidacja szkoły, niewykorzystanie środków finansowych skutkujące zwrotem dotacji.

- Województwo podlaskie – organ prowadzący niepubliczną placówkę zwrócił 29 grudnia 2025 r. całość niewykorzystanego wsparcia finansowego.

Na realizację Priorytetu 3 NPRCz 2.0 w 2025 r. z budżetu państwa przeznaczono kwotę w wysokości 29 575 707 zł (w tym na realizację programu przez beneficjentów – 29 430 000 zł i na obsługę zadania przez wojewodów – 145 707 zł), wydatkowano łącznie ze wszystkich części budżetowych 29 453 951 zł (99,59 %).

W Kierunku interwencji 3.1. wykorzystana kwota wsparcia wyniosła 4 585 872 zł (zakładana 8 830 000 zł), w Kierunku interwencji 3.2 – 24 738 167 zł (zakładana 20 600 000 zł), natomiast wykorzystana kwota na obsługę wyniosła 129 912 zł. Wkład własny organów prowadzących wyniósł ogółem 7 434 540 zł (zakładany – 7 357 500 zł), w Kierunku interwencji 3.1 – 1 175 621 zł (zakładany 2 207 500 zł), a w Kierunku interwencji 3.2. – 6 258 919 zł (zakładany – 5 150 000 zł). Takie wykorzystanie środków (wyższe w KI 3.2 i niższe w KI 3.1.) wynika z faktu, że w 2025 roku w ramach KI 3.1. zapotrzebowanie na środki było niższe niż w KI 3.2.

Ogółem w Priorytecie 3 NPRCz 2.0, na podstawie wysokości wnioskowanych kwot wsparcia na kolejne lata, można było zaobserwować spadek zainteresowania programem ze strony placówek wychowania przedszkolnego, szkół i bibliotek pedagogicznych. Wnioskowana kwota wsparcia wyniosła: na 2021 r. – 34 029 561 zł, na 2022 r. – 73 340 608 zł, na 2023 r. – 57 318 911 zł, na 2024 r. – 50 295 768 zł, natomiast na 2025 r. – 46 366 845 zł.

4. Priorytet 4 - Program dotacyjny dla bibliotek oraz promocja czytelnictwa

4.1. Kierunek interwencji 4.1. BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność

Wszelkie działania Operatora były prowadzone w oparciu o zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dniu 28 marca 2023 r. Regulamin konkursu w ramach kierunku interwencji 4.1. BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność.

4.2 Postęp rzeczowy realizacji Kierunku interwencji 4.1

Od rozpoczęcia realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025, w ramach Kierunku interwencji 4.1 uruchomiono 4 nabory wniosków w konkursie realizowanym w ramach Kierunku interwencji 4.1 „BLISKO – Biblioteka

| Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność”, na łączną kwotę 22mln zł.

W roku sprawozdawczym działania w ramach BLISKO realizowało 47 beneficjentów wyłonionych w czwartym naborze programu, rozstrzygniętym w 2024 r. W 2025 roku nie ogłoszono nowego naboru – kontynuowano wyłącznie działania, które uzyskały dofinansowanie w 2024 r. Podpisano 40 umów z bibliotekami publicznymi będącymi samodzielnymi samorządowymi instytucjami kultury oraz 7 umów z samorządowymi instytucjami kultury, w skład których wchodziły wyodrębnione organizacyjnie biblioteki publiczne.

W 2025 roku dofinansowane zadania realizowane były od 1 stycznia do 31 października i obejmowały:

- ✓ podnoszenie kompetencji pracowników bibliotek, w szczególności związanych z rozpoznawaniem potrzeb lokalnych społeczności oraz potencjału kulturowego mieszkańców;
- ✓ budowanie i wzmacnianie lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju czytelnictwa poprzez: organizację warsztatów i szkoleń, prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych, organizację konferencji, spotkań, w tym wymiany doświadczeń liderów lokalnych;
- ✓ wymianę doświadczeń z innymi beneficjentami w skali kraju np. wizyty studyjne, spotkania regionalne;
- ✓ opracowanie i realizację ścieżki rozwoju biblioteki jako „trzeciego miejsca”;
- ✓ realizację wraz z partnerami 2-6 projektów edukacyjno-animacyjnych rocznie (w II roku realizacji zadania beneficjent zobowiązany był do realizacji: 1-3 projektów edukacyjno-animacyjnych inicjowanych i przygotowanych przez partnerstwo oraz 1-3 projektów edukacyjno-animacyjnych, wykorzystujących potencjał kulturowy mieszkańców, inicjowanych przez przedstawicieli społeczności lokalnej, wyłanianych z zachowaniem procedury konkursowej wypracowanej w I roku realizacji zadania).

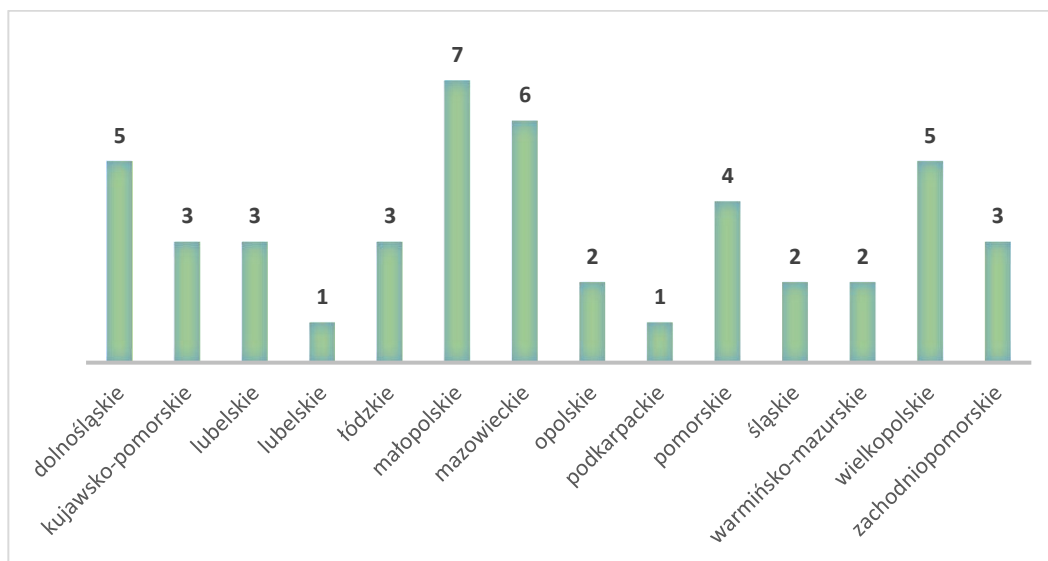
W 2025 roku, zgodnie z umową nr 251/DF-VII/2021, realizowano pozostałe działania w ramach Kierunku interwencji 4.1, obejmujące wsparcie szkoleniowe dla 47 beneficjentów, których celem było podnoszenie kompetencji pracowników bibliotek, związanych z rozpoznawaniem potrzeb lokalnych społeczności, budowania i wzmacniania lokalnych partnerstw, potencjału kulturowego mieszkańców oraz inne działania związane z koordynacją i organizacją realizacji Programu.

4.3 Wdrażanie Kierunku interwencji 4.1

W roku sprawozdawczym we wszystkich województwach realizowane były działania w ramach Kierunku interwencji 4.1. przez biblioteki publiczne oraz

biblioteki wchodzące w skład innych instytucji kultury, wyłonione w ostatnim naborze wniosków.

Wykres 7 Wykaz udzielonych dofinansowań w czwartym naborze z podziałem na województwa

Dane ze sprawozdania NCK

Działania Kierunku interwencji 4.1. zostały zaprojektowane z myślą o pełnym wykorzystaniu funkcji, jakie w życiu społeczności lokalnych pełnią lub mogą pełnić biblioteki publiczne w gminach wiejskich, gminach miejsko-wiejskich oraz gminach miejskich (w tym w miastach na prawach powiatu) do 100 tys. mieszkańców. Celem realizacji zadań w ramach KI 4.1. był również rozwój czytelnictwa, wzmocnienie roli bibliotek jako „trzeciego miejsca” jednoczącego społeczność lokalną działaniami kulturalnymi, które przyczyniło się do rozwoju aktywnego czytelnictwa i uczestnictwa w kulturze. Ponadto, w ramach realizacji kompleksowego zadania nawiązano partnerstwa, w których wiodącym podmiotem była biblioteka jako przestrzeń do spotkań, wspólnej pracy, działalności twórczej, promowania aktywności czytelniczej oraz odpoczynku i integracji społeczności.

W 2025 roku beneficjenci programu BLISKO (2024–2025) nawiązali współpracę z 378 partnerami. W działaniach służących podnoszeniu kompetencji związanych z rozpoznawaniem potrzeb lokalnych społeczności oraz potencjału kulturowego uczestniczyło 1 378 osób. Ponadto zrealizowano 209 działań ukierunkowanych na budowanie i wzmacnianie lokalnych partnerstw.

Natomiast w aktywizujących działaniach skierowanych do społeczności lokalnych uczestniczyło 41 367 odbiorców bezpośrednich. Do znaczącej wartości liczby odbiorców bezpośrednich mogła przyczynić się realizacja 197 projektów oddolnych, wyłonionych w trybie konkursowym i realizowanych przez beneficjentów wspólnie z przedstawicielami społeczności lokalnej.

W ramach wsparcia szkoleniowego dla 47 beneficjentów BLISKO Narodowe Centrum Kultury zrealizowało:

- ✓ 470 h wsparcia tutorskiego online dla beneficjentów BLISKO 2024-2025, w tym 188 h wsparcia grupowego oraz 282 h wsparcia indywidualnego,
- ✓ 5 szkoleń e-learningowych o tematyce: Rozpoznawanie potrzeb społeczności lokalnej (diagnoza lokalna); Współpraca ze społecznością lokalną; Przygotowanie i realizacja projektów edukacyjno-animacyjnych skierowanych do społeczności lokalnej; Budowanie i wzmacnianie partnerstw lokalnych; Przygotowanie i realizacja procedury konkursowej na inicjatywy lokalne.
- ✓ szkolenie podsumowujące dla beneficjentów BLISKO 2024-2025 – 13-15.11.2025 r., Dom Pracy Twórczej w Radziejowicach, zakres tematyczny: podsumowanie działań podejmowanych przez w BLISKO, sieciowanie i wymiana doświadczeń Beneficjentów, określenie możliwości zapewnienia trwałości BLISKO po jego zakończeniu, wskazówki dotyczące sporządzania raportu z realizacji BLISKO.
- ✓ szkolenie podsumowujące dla tutorów i pracowników NCK realizujących wsparcia dotacyjno-szkoleniowe dla beneficjentów BLISKO – 27-28.11.2025 r. miało na celu podsumować wsparcie szkoleniowe dla Beneficjentów BLISKO realizowane w latach 2021-2025, co pozwoliłoby na wypracowanie rekomendacji w zakresie metod i form prowadzenia działań szkoleniowych, a także sposobów ich dostosowania do zróżnicowanych potrzeb odbiorców. Rekomendacje miały stanowić podstawę do zaplanowania bardziej spójnych i adekwatnych działań szkoleniowych i dla Beneficjentów NPRCz 3.0, uwzględniających dotychczasowe doświadczenia oraz dobre praktyki zrealizowane w ramach BLISKO.

4.4 Kwestie mające wpływ na wykonanie Kierunku interwencji 4.1

W 2025 roku nie odnotowano odchylenia od planowanej wartości miernika przyjętego w ustawie budżetowej dla programu-

Wszystkie wskazane wskaźniki zostały osiągnięte na wyższym poziomie niż beneficjenci zakładali. Planowane przez beneficjentów wartości wskaźników w zestawieniu z wartościami ich wykonania zdają się mieć charakter asekuracyjny. Mogło to wynikać z faktu, że wielu beneficjentów nie miało wcześniej doświadczenia w realizacji projektów o tak wysokim udziale zewnętrznego wsparcia finansowego. Ostrożny charakter planowanych wartości wskaźników mógł wynikać również z sygnalizowanej przez przedstawicieli bibliotek zaangażowanych w realizację programu BLISKO niepewności co do własnych kompetencji w zakresie skutecznej realizacji zaplanowanych działań. Zmianie w tym zakresie służył m.in. szereg dedykowanych im szkoleń organizowanych przez NCK oraz realizowanych w

ramach dofinansowania przez beneficjentów. Dodatkowym czynnikiem mogącym mieć wpływ na wyższe wykonanie wskaźników było sieciowanie bibliotek, które stanowiło narzędzie wzajemnego wsparcia oraz budowanie pozycji „trzeciego miejsca” na rynku lokalnym, poprzez zapraszanie do udziału w warsztatach i szkoleniach podnoszących kompetencje liczną grupę bibliotekarzy, pracowników bibliotek z regionu.

4.5 Postęp finansowy z realizacji Kierunku 4.1

Od rozpoczęcia realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025 w ramach Priorytetu 4 uruchomiono cztery nabory wniosków w konkursie w ramach Kierunku interwencji 4.1. BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność na łączną kwotę 22 mln zł.

W roku sprawozdawczym nie rozwiązano żadnej umowy, ani nie zrezygnowano z możliwości podpisania umowy.

W 2025 roku na realizację Kierunku interwencji 4.1 zaplanowano kwotę 3.100 tys. zł. Wykorzystanie środków (bez kosztów na obsługę priorytetu) na realizację działań K.I.4.1 wyniosło 3 087 tys. zł, co stanowi 99,6% planu.

4.6 Kierunek interwencji 4.2. Kampania społeczno-informacyjna.

Wszystkie działania Operatora prowadzone były w oparciu o zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Plan Promocji NPRCz 2.0 na lata 2021 – 2025* oraz Strategię Komunikacji z Mediami stanowiący załącznik do planu promocji, który zawierał założenia dla kampanii społeczno-informacyjnej oraz szczegółowe zadania dotyczące promocji NPRCz 2.0.

W 2025 roku odbyły się 2 spotkania grupy roboczej ds. promocji, działającej w oparciu o zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wyżej wymieniony plan promocji.

4.7 Postęp rzeczowy realizacji Kierunku interwencji 4.2

W okresie sprawozdawczym w ramach Kierunku interwencji 4.2 realizowano kampanię społeczno-informacyjną z podziałem na **kampanię promocyjno-informacyjną** oraz **społeczno-wizerunkową**.

Kampania promocyjno-informacyjna miała na celu promocję głównych założeń NPRCz 2.0, promocję działań realizowanych przez operatorów, zwiększenie wiedzy opinii publicznej o osiągniętych rezultatach oraz promowanie podejmowanych przez biblioteki aktywności dla czytelników.

Zadania podjęte w 2025 r., które zapewniły realizację wymienionych celów obejmowały przede wszystkim:

- ✓ bieżącą obsługę i aktualizację strony internetowej <https://nprcz.pl/> - publikację treści informacyjnych i materiałów programowych, ponad 30 artykułów, 4 nowe podstrony poświęcone realizowanym kampaniom i konferencji podsumowującej NPRCz 2.0,
- ✓ obsługę profili NPRCz 2.0 w mediach społecznościowych - przygotowanie i publikację treści tekstowych, graficznych i audiowizualnych,
- ✓ zapewnienie widoczności Programu poprzez systematyczne działania informacyjne i promocyjne w kanałach online oraz mediach zewnętrznych,
- ✓ pozyskanie i wykorzystanie materiałów graficznych, animacji oraz krótkich form wideo zgodnych z identyfikacją wizualną NPRCz 2.0,
- ✓ zapewnienie niezbędnych licencji oraz praw autorskich do materiałów wykorzystywanych w komunikacji i promocji Programu.

Bardzo ważnym elementem kampanii promocyjno-informacyjnej była organizacja *Kongresu podsumowującego Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. pn. „Czytanie ma tylko dobre strony”* z udziałem operatorów, beneficjentów, ambasadorów, ekspertów, bibliotekarzy oraz przedstawicieli środowisk związanych z promocją z czytelnictwa. Jego celem było, nie tylko podsumowanie działań prowadzonych w latach 2021-2025 i osiągniętych rezultatów, lecz także wypracowanie wniosków oraz wskazanie kierunków dalszego rozwoju polityki wspierającej czytelnictwo i biblioteki w Polsce. Wydarzenie objęło m.in. prezentację efektów programu w formie materiałów wideo i graficznych, organizację paneli dyskusyjnych z udziałem zaproszonych ekspertów, działania sieciujące, a także przygotowanie profesjonalnej oprawy technicznej, obsługi wydarzenia i zaplecza cateringowego. Wszystkie panele dyskusyjne oraz wykłady inspirujące były na żywo transmitowane na stronie [Nprcz.pl](https://nprcz.pl/) i kanale Programu na YouTube, a następnie jako zarejestrowane materiały z napisami zostały opublikowane w serwisie YouTube.

W ramach realizacji kampanii promocyjno-informacyjnej NPRCz 2.0 w 2025 r. podjęto współpracę na wielu płaszczyznach, do których należą: Koordinacja, komunikacja i wsparcie organizacyjne w zakresie przygotowania i realizacji działań komunikacyjnych, analitycznych i promocyjnych NPRCz 2.0, weryfikacji projektów graficznych pod kątem poprawności stosowania identyfikacji wizualnej NPRCz 2.0, koordynacji harmonogramu i udziału gości w cyklu rozmów „Dobrze się czyta”, w zakresie wsparcia graficznego, promocyjno-organizacyjnego oraz technicznego podczas wydarzeń i konferencji.

- ✓ Produkcja materiałów promocyjnych i identyfikacja wizualna w zakresie opracowywania materiałów graficznych i animacji promujących NPRCz 2.0, przygotowania projektów graficznych i animacji zgodnych z key visuałem kampanii „Czytanie buduje więź na całe życie”, produkcji materiałów i

gadżetów promocyjnych, m.in. plakatów, broszur, identyfikatorów i materiałów ekspozycyjnych;

- ✓ Kampanie reklamowe i działania marketingowe w zakresie realizacji kampanii outdoorowych „Złap książkę, złap reset” oraz „Czytanie buduje więź na całe życie”, a także kampanii internetowych w mediach społecznościowych, produkcji spotu reklamowego NPRCz 2.0 przeznaczonego do emisji kinowej, emisji spotu „Czytanie to też ja” w kinach oraz podczas 50. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych oraz w zakresie produkcji materiałów promujących czytelnictwo do emisji w mediach społecznościowych;
- ✓ Współpraca medialna i redakcyjna w zakresie przygotowania tekstów promujących działania i wydarzenia realizowane w ramach kampanii, produkcji i emisji reportażu z wydarzenia Europejska Noc Literatury, promocji NPRCz 2.0 poprzez publikację materiałów redakcyjnych i wywiadu z przedstawicielem NCK, współpracy redakcyjnej wokół konferencji „Czytanie ma tylko dobre strony”, realizacji materiałów redakcyjnych i wideo związanych z kampanią „Książkowy NPC” oraz publikacji artykułów merytorycznych, opracowania tekstów edukacyjno-informacyjnych promujących czytelnictwo z wykorzystaniem odniesień do kultury filmowej i popkultury, oraz z Polskim Radiem Wrocław – w zakresie produkcji i emisji spotu radiowego promującego NPRCz 2.0.
- ✓ Produkcja treści multimedialnych i internetowych w zakresie produkcji materiałów wideo programu „Dobre Strony” przeznaczonych do publikacji w mediach społecznościowych, modernizacji strony internetowej nprcz.pl.
- ✓ Działania promujące wydarzenia i czytelnictwo z Fundacją Czas Dzieci – w zakresie promocji pikniku rodzinnego „Podróż w inne strony” realizowanego we współpracy z Programem Trzecim Polskiego Radia.

Kampania społeczno-wizerunkowa realizowana w 2025 r. miała na celu promocję postaw proczytelniczych, ukazanie czytania jako czynności, która daje reset, rozwój i przyjemność, a także dzięki której buduje się więzi z najbliższymi, popularyzację książek w przestrzeni publicznej oraz prezentację bibliotek jako atrakcyjnych miejsc dla ludzi w każdym wieku. Kampania opierała się na spotach telewizyjnych i radiowych, reklamach w prasie, organizacji działań ambientowych i współpracy z influencerami w następujących kategoriach: Bohaterowie marki, Influencer marketing oraz Ambient.

W ramach kategorii Bohaterowie marki kontynuowana była promocja czytania wśród dzieci i rodziców wykorzystująca wizerunek Moli książkowych w przestrzeni

internetowej i prasowej. Zrealizowana kampania „**Czytanie buduje więź na całe życie**” przypominała, że kilka minut dziennie spędzonych z dzieckiem przy książce może mieć ogromne znaczenie – nie tylko dla rozwoju dziecka, ale przede wszystkim dla relacji między rodzicem a dzieckiem. Kampania miała charakter edukacyjny i wspierający, przygotowana była z myślą o rodzicach, którzy chcieliby włączyć czytanie w codzienny rytym, ale często brakuje im czasu lub pomysłów, od czego zacząć. Tymczasem nie potrzeba wiele – wystarczy chęć, książka i kilka minut dziennie. Na specjalnie przygotowanej podstronie internetowej zostały zebrane artykuły, porady i inspiracje, które pomagały odnaleźć radość we wspólnym czytaniu. Znalazły się tam zarówno praktyczne wskazówki, jak i ciepłe, motywujące teksty o tym, jak książka może stać się częścią codzienności – w kuchni, w drodze do szkoły, czy tuż przed snem.

Działania i współprace podjęte w celu realizacji kampanii „Czytanie buduje więź na całe życie” obejmowały m.in.

- pracowanie koncepcji kreatywnej i produkcję materiałów kampanijnych obejmującej przygotowanie hasła głównego i key visualu kampanii, produkcję sześciu autorskich filmów z elementami animacyjnymi, sesję zdjęciową, opracowanie materiałów archiwalnych „Mole książkowe” oraz przygotowanie grafik, bannerów, plansz internetowych i layoutów prasowych.
- Kampanie medialne promujące czytelnictwo wśród rodziców i dzieci, obejmującej emisję materiałów graficznych oraz krótkich form wideo, oraz prasowa „Czytanie buduje więź na całe życie”.
- Opracowanie materiałów edukacyjnych i eksperckich poprzez przygotowanie dwunastu autorskich tekstów edukacyjno-promocyjnych dotyczących wspólnego czytania, budowania więzi rodzinnych oraz wpływu czytania na koncentrację, uważność i funkcjonowanie w świecie nadmiaru treści, opracowanie trzynastu materiałów eksperckich z zakresu edukacji czytelniczej, pedagogiki i komunikacji społecznej promujących czytelnictwo rodzinne oraz ośmiu autorskich materiałów edukacyjno-informacyjnych dotyczących m.in. rytuałów czytelniczych, rozwoju emocjonalnego dzieci oraz roli rodzica jako wzoru czytelniczego.

Głównymi elementami kategorii **Influencer marketing** były: realizacja kampanii „Złap książkę. Złap reset” skierowanej do mężczyzn w wieku 25-40 lat, w tym produkcja i emisja spotów telewizyjnych i radiowych, realizacja kampanii „Nie bądź jak NPC” skierowanej do młodzieży, a także reportaże wyprodukowane we współpracy z TVP i produkcja audycji radiowej „Dobrze się czyta”.

„**Nie bądź jak NPC**” – w ramach kampanii promującej czytelnictwo wśród młodzieży, a przede wszystkim chłopców, stworzono koncept, który połączył popkulturę, gaming i storytelling w jednym, angażującym przekazie. Punktem wyjścia stał się skrót NPC znany z gier komputerowych jako „Non-Player Character”, czyli postać o ograniczonych możliwościach, powtarzająca te same kwestie. W kampanii NPC zyskał nowe znaczenie:

jako metafora osoby, która nie czyta i przez to traci dostęp do wiedzy, języka i kreatywności. „NPC” zostało uznane za Młodzieżowe Słowo Roku, a jego zbieżność z akronimem Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa dał dodatkowe dopasowanie kontekstowe. Działania pokazały, że książki to narzędzie rozwoju, pozwalające myśleć nieszablonowo, budujące zasób słów i dające przewagę w świecie, który wymaga refleksji, wyboru i kompetencji, a czytający stał się „grywalną postacią”, czyli kimś, kto ma wpływ na własną historię. Do współpracy zaproszono twórców, którzy potrafią skutecznie przyciągnąć uwagę nastolatków:

- Toffiecrisp – obserwowany przez ponad milion osób na TikToku. W swoich materiałach łączy humor i edukację, tworząc treści oparte na aktualnych trendach, które młodzi chętnie oglądają i komentują.
- Lachu – jedna z największych postaci polskiej sceny EA Sports FC. Od lat buduje lojalną społeczność chłopców zainteresowanych grami sportowymi i jest kimś, od kogo młodzi realnie biorą przykład.
- Piter+ – twórca związany ze światem Minecrafta, przyciągający setki tysięcy młodszych nastolatków przystępną i kreatywną narracją.
- Baniak Baniaka – najbardziej rozpoznawalny polski twórca sesji RPG, autor licznych projektów narracyjnych i prowadzący jedną z najbardziej zaangażowanych społeczności w internecie.

W ich kanałach pojawiły się treści bezpośrednio odnoszące się do idei kampanii oraz do stworzonego na potrzeby kampanii key visuala. Kulminacyjnym momentem kampanii była prowadzona na Twitchu na żywo sesja RPG. Mistrz gry – Baniak, zaprosił do udziału jednego ze wspomnianych twórców – Lacha i w klimatach powieści o Sherlocku Holmesie poprowadził swoich uczestników przez ciekawą przygodę, w której wielokrotnie musieli oni posługiwać się umiejętnościami i wiedzą zyskaną dzięki czytaniu. Nagranie z całej sesji pojawiło się później na YouTube oraz na popularnych platformach streamingowych (Spotify, Soundcloud).

Kampania „Złap książkę. Złap reset” była skierowana przede wszystkim do mężczyzn w wieku 25-40 lat, którzy – jak pokazały badania Biblioteki Narodowej – stanowią jedną z najmniej czytających grup w Polsce. Zwracając uwagę na ten trend, zastosowano zupełnie inne spojrzenie na czytanie: nie jako obowiązek, lecz jako formę odpoczynku i wytchnienia. W świecie przeładowanym bodźcami, dźwiękami i presją bycia ciągle „na bieżąco”, kampania zaproponowała coś prostego: zatrzymaj się i sięgnij po książkę, daj mózgowi chwilę oddechu. „Złap książkę. Złap reset” pokazało, że książka może być narzędziem regeneracji, resetu od nadmiaru informacji, tłoku i zgiełku, takim samym jak sport, spacer, muzyka czy weekend bez telefonu. Wyprodukowano 30-sekundowe spoty do emisji w telewizji oraz radiu, a także do publikacji w mediach społecznościowych NPRCz 2.0. Przygotowano formaty do kampanii outdoorowej.

Celem działań ambientowych było wzmocnienie obecności Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 w przestrzeni publicznej oraz bezpośredni kontakt z

odbiorcami podczas ogólnopolskich wydarzeń kulturalnych. Działania realizowane były poprzez współorganizację wydarzeń, tworzenie autorskich przestrzeni komunikacyjnych, produkcję materiałów multimedialnych. Zgodnie z założeniami w 2025 roku zrealizowano kompleksową kampanię obecności NPRCz 2.0 w przestrzeni publicznej, działania te pozwoliły na bezpośrednie dotarcie do kluczowych grup odbiorców oraz wzmocnienie świadomości Programu jako mecenasa nowoczesnego czytelnictwa.

✓ Obecność na festiwalach i wydarzeniach kulturalnych

- Trasa Męskie Granie – „Dobre Strony”: W okresie od 27 czerwca do 23 sierpnia zorganizowano wydarzenie na trasie festiwalu w siedmiu miastach: Żywiec, Szczecin, Poznań, Wrocław, Kraków, Gdańsk i Warszawa. Działania realizowane we współpracy z Agencją Live oraz Radiem 357 przyciągnęły liczną publiczność oraz gości, wśród których znaleźli się: Grzegorz Turnau, Elżbieta Zapendowska, Spięty, Stanisław Sojka, Błażej Król, Krzysztof Ostrowski, Sandra Drzymalska, Daria ze Śląska, Maciej Stuhr, Bartosz Bielenia, Kaśka Sochacka, Bartek Królik, Michał Sikorski, Tomasz Lipiński, Wojtek Mazolewski, Sebastian Stankiewicz i Artur Andrus, Maria Peszek, Jan Peszek, Miuosh, Michał Wiraszko, Aneta Korycińska, Tomasz Organek, Natalia Przybysz i Adam Woronowicz.
- Festiwale „Wschód Kultury”: Program NPRCz 2.0 zaznaczył swoją obecność podczas dwóch edycji festiwalu: w Lublinie (3-6 lipca, „Inne Brzmienia”), gdzie przygotowano autorską przestrzeń relaksu czytelniczego z biblioteczką, leżakami i zorganizowano akcję Silent reading oraz w Białymstoku (12 lipca, „Inny Wymiar”), gdzie zorganizowano strefę rekreacyjno-promocyjną.
- Narodowe Czytanie: W dniu 6 września w Ogrodzie Saskim w Warszawie działało stoisko NPRCz 2.0 ze strefą edukacyjno-czytelniczą. Zorganizowano warsztaty z robienia kolaży, prowadzone przez Marynę Siliakovą oraz finał Narodowego Czytania z koncertem pieśni Jana Kochanowskiego.
- Wydarzenia rodzinne i lokalne: 19 października współorganizowano z fundacją Czas Dzieci piknik rodzinny „Podróż w inne strony” w Studio Koncertowym im. Agnieszki Osieckiej i ogrodzie radiowej Trójki. Ponadto, 23 sierpnia zapewniono obsługę fotograficzną wydarzenia „Europejska Noc Literatury 2025: Impuls notowania” we Wrocławiu.
- Open Eyes Economy Summit (OEEs): W dniach 18–19 listopada w Krakowie zorganizowano rozbudowaną strefę promocyjną z biblioteką, serwisem napojów oraz sekcją poświęconą kampanii „Złap książkę. Złap reset”. Zapewniono pełną obsługę techniczną, personalną i fotograficzną.

✓ Obecność na konferencjach i szkoleniach oraz działania eksperckie

- Wydarzenia merytoryczne: 17 czerwca 2025 r. współorganizowano konferencję „Literacy for Democracy and Security” w Pałacu Rzeczypospolitej w Warszawie, której tematy dotyczyły roli czytania w kształtowaniu liderów,

przeciwdziałaniu dezinformacji, rozwoju kompetencji i budowaniu społecznej odporności na kryzysy. 18 listopada, podczas Open Eyes Economy Summit w Krakowie, zorganizowano panel dyskusyjny pt. „Czytelnictwo a dobrobyt. Czy wspieranie rozwoju kultury czytania wpisuje się w ekonomię wartości?” z udziałem Joanny Gierak-Onoszko oraz Bartosza Sadulskiego.

- Wsparcie bibliotekarzy i beneficjentów: 11–12 września Program był obecny na 17. Forum Młodych Bibliotekarzy w ramach świadczeń promocyjnych. W dniach 14–15 października w Radziejowicach przeprowadzono spotkanie podsumowujące dla beneficjentów programu BLISKO (Kierunek Interwencji 4.1), połączone z dokumentacją fotograficzną.

✓ Produkcja materiałów multimedialnych, telewizyjnych i audio

- Zrealizowano drugi sezon programu „Dobre Strony” – wyprodukowano 6 odcinków z udziałem gości: Robert Więckiewicz, Juliusz Machulski, Kasia Lins, Piotr Domalewski, Mery Spolsky, Andrzej Chyra, Serhij Żadan, Andrzej Stasiuk, Jerzy Owsiak, Areta Szpura, Bartłomiej Topa i Katarzyna Herman. Materiały zostały wyemitowane na antenie Telewizji Polskiej oraz udostępnione na kanale YouTube NPRCz 2.0.
- 25 października wspólnie z TVP wyprodukowano audycję podczas Festiwalu Conrada w Krakowie. Była to rozmowa z noblistą Abdulrazakiem Gurnahem, która następnie została wyemitowana na antenie Telewizji Polskiej.
- Z Fundacją *Tygodnika Powszechnego* podczas Festiwalu Conrada wyprodukowano pasmo „Dobre Strony Czytania” – cykl rozmów poświęconych czytelnictwu i literaturze. Pasma miało na celu popularyzację czytelnictwa oraz udokumentowanie udziału NPRCz 2.0 w Festiwalu Conrada w mediach tradycyjnych i cyfrowych. Wyprodukowane materiały zostały wyemitowane na antenie Radia Kraków oraz opublikowane na kanale NPRCz 2.0 na YouTube.
- Zrealizowano cykl 14 autorskich spotów wideo (15–60 sek.) opartych na rozmowach artystów Męskiego Grania z dziennikarzami Radia 357. Prace objęły montaż, animację, udźwiękowienie i nadzór artystyczny.
- Zrealizowano 5 materiałów audio (relacje i wywiady) z „Festiwalu Początek Sezonu” w Bydgoszczy.
- Podczas Festiwalu Stolica Języka Polskiego w Szczepleszynie (3–9 sierpnia) wyprodukowano 3 materiały audio oraz pakiet multimedialny (teasery, nagrania rozmów, transkrypcje). O czytaniu opowiedzieli: Jacek Cygan, Łukasz Orbitowski, Jolanta Nietrzpiela-Banach, Maja Komorowska i Maria Topczewska.
- Zrealizowano we współpracy z Radiem dla Ciebie 47 audycji upowszechniających czytelnictwo i NPRCz 2.0 pt. „Czytaj z nami”, która w każdą sobotę była emitowana na antenie Radia dla Ciebie. W ramach cyklu rozmów prezentowane były biblioteki z całej Polski - beneficjenci NPRCz 2.0, ich inicjatywy zorientowane na integrację lokalnych społeczności, działania

operatorów NPRCz 2.0, korzystnym wpływie czytania oraz ciekawe inicjatywy proczytelnicze podejmowane w całej Polsce. Cykl był promowany w kanałach komunikacji NPRCz 2.0 i NCK.

- Przygotowano materiały poświęcone NPRCz do audycji Spacer z Kulturą realizowanej we współpracy NCK i radiowej Jedynki, emitowanej w cyklu miesięcznym na antenie PR1 (w każdą ostatnią niedzielę miesiąca).
- Opracowano i opublikowano informacje nt. NPRCz w 27 cotygodniowych newsletterach NCK oraz w 9 newsletterach dedykowanych.

4.8 Kwestie mające wpływ na wykonanie Kierunku interwencji

W okresie sprawozdawczym w ramach Kierunku interwencji 4.2 realizowano kampanię społeczno-informacyjną z podziałem na kampanię promocyjno-informacyjną oraz społeczno-wizerunkową.

W 2025 roku realizacja celów Priorytetu 4.2 przebiegała zgodnie z planem. Kampania społeczno-wizerunkowa, zarówno na poziomie ogólnopolskim, jak i regionalnym, osiągnęła zasięg, który wykraczał ponad zaplanowane cele.

Przekroczenie wskaźników było wspierane przez kilka kluczowych działań. Kampania telewizyjna, radiowa, internetowa i prasowa dotarła do ponad 41 mln osób. Kampania outdoorowa, obejmująca nośniki citylight i plakaty w 12 miastach poprawiła widoczność kampanii na poziomie lokalnym. Dodatkowo, akcje ambientowe takie jak „Dobre Strony” na Festiwalu Męskie Granie czy strefy relaksu czytelniczego podczas wydarzeń kulturalnych umożliwiły bezpośredni kontakt z adresatami działań, szczególnie z mężczyznami, młodzieżą i rodzicami. Organizacja Kongresu podsumowującego NPRCz 2.0 oraz związana z nim intensywna obecność w internecie – zarówno w mediach społecznościowych, jak i na stronie NPRCz 2.0 – przyczyniła się do dużego ruchu online i zwiększonego zaangażowania.

Dzięki tym działaniom udało się zrealizować ponad 100% wartości docelowej dla okresu sprawozdawczego.

W 2025 roku zanotowano pozytywne odchylenie od planowanej wartości miernika przyjętego w ustawie budżetowej dla programu wieloletniego.

Kampania promocyjno-informacyjna miała na celu promocję głównych założeń NPRCz 2.0, promocję działań realizowanych przez operatorów, zwiększenie wiedzy opinii publicznej o osiągniętych rezultatach oraz promowanie podejmowanych przez biblioteki aktywności dla czytelników.

Podjęte w 2025 r. działania promocyjno-informacyjne przyczyniły się do realizacji założonych celów programu. W ich wyniku strona internetowa www.nprcz.pl odnotowała około 1,4 mln wejść, liczba fanów na Facebooku przyciągnęła 18 076 obserwujących, a kampania outdoorowa zrealizowana w 12 miastach osiągnęła zasięg około 27 mln odbiorców. Dodatkowo przygotowano i dystrybuowano

materiały promocyjne z logotypem NPRCz 2.0, w tym 800 bluz oraz 800 butelek termicznych.

Bardzo ważnym elementem kampanii promocyjno-informacyjnej była organizacja wspomnianego Kongresu podsumowującego Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. pn. „Czytanie ma tylko dobre strony” z udziałem operatorów, beneficjentów, ambasadorów, ekspertów, bibliotekarzy oraz przedstawicieli środowisk związanych z promocją z czytelnictwa. Wydarzenie zostało zorganizowane w Ursynowskim Centrum Kultury „Alternatywy”.

Wydarzenie zgromadziła 280 uczestników i obejmowało 11 paneli z udziałem 48 ekspertów oraz ponad 20 godzin debat i dyskusji. Na potrzeby kongresu przygotowano gadżety promocyjne zgodne z identyfikacją wizualną Programu (notesy, długopisy, nasiona kwiatów, torby, skarpety).

Monitoring i analiza mediów za okres 1.01–31.12.2025 wykazały 14 784 publikacje dotyczące Programu w prasie, radiu, telewizji, Internecie i mediach społecznościowych. Łączny zasięg przekazu wyniósł ponad 34,3 mln kontaktów, a wartość ekwiwalentu reklamowego (AVE) przekroczyła 15,1 mln zł.

Kampania społeczno-wizerunkowa w 2025 r. miała na celu promocję postaw proczytelniczych, ukazanie czytania jako czynności, która daje reset, rozwój i przyjemność, popularyzację książek w przestrzeni publicznej oraz prezentację bibliotek jako atrakcyjnych miejsc dla ludzi w każdym wieku. Kampania opierała się na spotach telewizyjnych i radiowych, organizacji działań ambientowych, kampanii z bohaterami marki i współpracy z influencerami.

W ramach kampanii zrealizowano m.in. działania „Czytanie buduje więź na całe życie” oraz „Nie bądź jak NPC”, wyprodukowano 10-odcinkową audycję radiową „Dobrze się czyta” emitowaną w Programie Trzecim Polskiego Radia, trzy autorskie materiały do emisji w Radiu Rzeszów oraz jedno wideo z cyklu „Dobre Strony – Podcasterzy”. Ponadto, we współpracy z TVP, powstały cztery reportaże telewizyjne z wydarzeń literackich: Festiwalu Góry Literatury, Festiwalu Stolica Języka Polskiego w Szczepieszynie, Festiwalu Literacki Sopot oraz Festiwalu Conrada. Realizowano również działania ambientowe i obecność w przestrzeni publicznej, m.in. podczas trasy Męskie Granie – „Dobre Strony” oraz festiwalu „Wschód Kultury” w Lublinie i innych miastach.

W ramach wspomnianych kampanii społeczno-wizerunkowej osiągnięto zasięg kampanii internetowej na poziomie 24,8 mln odbiorców, telewizyjnej – 8,6 mln, radiowej – 5,8 mln oraz prasowej – 1,8 mln odbiorców.

4.9 Postęp finansowy z realizacji Kierunku interwencji 4.2

W ramach Kierunku interwencji 4.2 w roku 2025 zaplanowano kwotę w wysokości 5 950 tys. zł (plan po zmianie – bez środków na obsługę), wydatkowano zaś 5.710 tys. zł - co stanowi 96% planu.

5. Ewaluacja i Monitoring NPRCz 2.0

Podstawą wszelkich działań realizowanych w zakresie ewaluacji i monitoringu NPRCz 2.0 był „Plan Ewaluacji i Monitoringu Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025”, który zawiera założenia badawcze, szczegółowy opis zaplanowanych badań ewaluacyjnych oraz monitoringowych, a także założenia metodologiczne oraz organizacyjne prowadzonych badań.

Plan był trzykrotnie aktualizowany, z czego dwie pierwsze wersje w 2024 r., a ostatnia – w styczniu 2025 r. i obejmowały zmianę podejścia badawczego w ewaluacji podsumowującej NPRCz 2.0 w 2025 r., polegającej na rezygnacji z analiz kontrfaktycznych ze względu na brak możliwości zastosowania tej metody do jednakowej oceny wszystkich Kierunków interwencji Programu.

5.1 Postęp rzeczowy realizacji zadań związanych z ewaluacją i monitoringiem Programu.

Zgodnie z zapisami NPRCz 2.0 głównymi celami ewaluacji Programu są poprawa i doskonalenie procesów wdrażania oraz rzetelna ocena uzyskiwanych efektów, również na tle szerszych procesów społecznych, ekonomicznych i kulturowych, które mają związek z kształtowaniem się postaw czytelniczych Polaków. Natomiast system monitoringu ma zapewnić systematyczne monitorowanie postępu realizacji oraz stopnia osiągania celów Programu. Powyższe procesy opisuje i porządkuje Plan Ewaluacji i Monitoringu, za wdrażanie którego odpowiedzialny jest Dział Badań i Analiz NCK we współpracy z MKiDN oraz Operatorami. NCK przypisano funkcję Jednostki Ewaluacji i Monitoringu Programu (JEMP).

Zgodnie z założeniami Planu Ewaluacji i Monitoringu w roku sprawozdawczym realizowano następujące projekty badawcze dotyczące NPRCz 2.0:

- ✓ Ewaluacja podsumowująca efekty realizacji Programu NPRCz 2.0.(NCK)
- ✓ Badanie dotyczące kampanii promocyjnej (NCK)
- ✓ Stan czytelnictwa w Polsce (badanie naukowe BN)

W 2025 r. badania naukowe i ewaluacje, realizowane na potrzeby NPRCz 2.0, były prowadzone przez Bibliotekę Narodową (Operatora Priorytetu 1) oraz przez Narodowe Centrum Kultury (Operatora Priorytetu 4 oraz Jednostkę Ewaluacji i Monitoringu Programu).

Ponadto w roku sprawozdawczym odbyło się 9 spotkań grupy roboczej ds. monitoringu i ewaluacji, w skład której wchodził przedstawicieli Operatorów Programu oraz przedstawicieli MKiDN.

5.2. Badania naukowe i ewaluacje przeprowadzone w 2025 r.

✓ Ewaluacja podsumowująca efekty realizacji Programu NPRCz 2.0.

Głównym zamierzeniem badania ewaluacyjnego była ocena stopnia realizacji celów NPRCz 2.0, w tym weryfikacja trafności i aktualności jego teorii interwencji (bazowej, wdrażania i zmiany) oraz aktualności wniosków z wcześniejszej ewaluacji mid-term. Służyło to podsumowaniu efektów realizacji NPRCz 2.0, w tym ocenie jego skuteczności, trwałości, efektywności, użyteczności i wstępnego oddziaływania wsparcia. Ponadto, ocenie podlegały również działania promocyjno-informacyjne.

Badanie ewaluacyjne zrealizowano w drugiej połowie 2025 r., a jego zakres czasowy objął lata 2020-2024, z czego rok 2020 został potraktowany jako "rok bazowy" poprzedzający rozpoczęcie realizacji Programu, a rok 2024 był ostatnim rokiem, za który w momencie przeprowadzania badania zgromadzono dane sprawozdawcze dotyczące projektów dofinansowanych z NPRCz 2.0. Zamierzenia badania zrealizowano z wykorzystaniem takich metod badawczych, jak m.in. analiza danych sprawozdawczych, ankieta CAWI/CATI z beneficjentami, nieskutecznymi wnioskodawcami i podmiotami nieaplikującymi o dofinansowanie, panel ekspercki, wywiady pogłębione z beneficjentami bezpośrednimi i pośrednimi, a także przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację NPRCz 2.0.

Wyniki badania ewaluacyjnego zaprezentowano w raporcie końcowym oraz aneksie. W raporcie zawarto wnioski oraz listę 18 rekomendacji wraz ze wskazaniem adresata i proponowanego sposobu wdrożenia podczas ewentualnej kontynuacji podobnej interwencji w przyszłości. Wśród rekomendacji znalazły się sugestie dotyczące m.in. *kontynuacji mechanizmów doradczych i wsparcia technicznego dla małych bibliotek realizujących inwestycje infrastrukturalne, wprowadzenie osobnego Kierunku interwencji poświęconego mniejszym inwestycjom* (np. prostych adaptacji, remontów, zakupu wyposażenia),

zmniejszenia minimalnej kwoty dofinansowania w Kierunku interwencji 4.1. i podniesienie maksymalności wartości projektu (co pozwoli dopasować działania do zróżnicowanych potencjałów beneficjentów), upowszechnienia wśród beneficjentów Kierunku interwencji 4.1 BLISKO informacji o możliwościach programu Kultura-Interwencje, opracowania centralnego systemu informatycznego do gromadzenia danych sprawozdawczych w ramach Priorytetu 3 (który zminimalizowałby ryzyko błędów występujących w dotychczasowych arkuszach kalkulacyjnych), podniesienia kwoty dofinansowania dla bibliotek pedagogicznych, opracowania listy wydatków kwalifikowalnych, opracowania dwóch osobnych planów dotyczących promocji Programu dla beneficjentów oraz dla odbiorców kampanii społecznych, opracowania długofalowej strategii działań informacyjno-promocyjnych, przeprowadzenia badania efektywności kampanii promocyjnej po zakończeniu całego rocznego cyklu kampanii oraz wzmocnienie działania Grupy Roboczej ds. promocji NPRCz 2.0.

Drugi element ewaluacji podsumowującej efekty realizacji NPRCz 2.0 na lata 2021-2025 polegał na przeprowadzeniu procesu projektowego z wykorzystaniem metodyki *design thinking*. Zespół składający się z osób reprezentujących MKiDN i Operatorów podczas warsztatów i spotkań roboczych wypracował wyzwanie projektowe oraz prototyp jego rozwiązania. Na dalszym etapie podlegało ono wstępnemu testowaniu wśród potencjalnych odbiorców. Efektem zrealizowanego procesu projektowego stała się propozycja (rekomendacja) wdrożenia modelu wsparcia bibliotek i budowania lokalnych koalicji (mających na celu wzmocnienie współpracy bibliotek z jednostkami bibliotek wojewódzkich, przez powiatowe, aż po gminne.

✓ **Badanie efektywności kampanii promocyjnej NPRCz 2.0**

Celem badania było uzyskanie informacji na temat odbioru kampanii promocyjnej NPRCz 2.0 zrealizowanej w 2025 r., w tym poziomu jej rozpoznawalności, kanałów i źródeł, za pośrednictwem których respondenci czerpią wiedzę na temat NPRCz 2.0, oraz atrakcyjności czytania i korzystania z bibliotek. Była to ostatnia edycja cyklicznego badania efektywności kampanii promocyjnej NPRCz 2.0.

W edycję badania zrealizowano w ramach sondażu wielotematycznego OMNIBUS w dniach 13-20 listopada 2025 r. na reprezentatywnej próbie dla ogółu ludności Polski w wieku 15+ (N=1006). Próba miała charakter kwotowo-losowy. Wykorzystano metodę wywiadu bezpośredniego wspomaganego komputerowo z użyciem komputerów (CAPI).

Efektem badania było sformułowanie wniosków i rekomendacji dotyczących m.in. koncentracji w NPRCz także na innych krótszych formach czytelnictwa niż samo czytanie książek (np. czytaniu artykułów), zwiększenia nacisku na komunikację działalności bibliotek w obszarach mniej oczywistych dla użytkowników w celu

podkreślenia różnorodności ich oferty, docierania do osób nieczytających poprzez inne kanały niż internetowe oraz wykorzystywania znanych osób (sportowców, muzyków, gwiazd estrady) do promowania czytelnictwa wśród najmłodszych osób oraz wykorzystania poważanych osób publicznych (polityków, docenianych aktorów) w przypadku materiałów skierowanych do najstarszej grupy wiekowej.

✓ Stan czytelnictwa w Polsce.

Biblioteka Narodowa prowadzi systematyczne badania czytelnictwa książek już od przeszło trzech dekad, jednym z nich było zbadanie i analiza stanu czytelnictwa w Polsce w 2025 roku.

W związku z dynamicznie zmieniającymi się preferencjami czytelnictwymi oraz rozwojem nowych mediów (w szczególności elektronicznych) sytuacja czytelnictwa wymaga nieustannego monitorowania i dostosowywania działań do bieżących okoliczności.

Tak jak w poprzednich latach, również w 2025 roku sondaż został zrealizowany metodą CAPI (*Computer Assisted Personal Interview*) na ogólnopolskiej próbie reprezentatywnej Polek i Polaków w wieku co najmniej 15 lat. Próba ta liczyła 2005 osób.

W 2025 roku lekturę co najmniej jednej książki w ciągu dwunastu miesięcy poprzedzających badanie zadeklarowało 41% respondentów, a więc dokładnie tyle samo co przed rokiem. Biorąc pod uwagę dopuszczalny błąd statystyczny pomiaru, to wynik na poziomie odnotowanym w roku 2023. Zatem czytelnictwo książek ustabilizowało się na poziomie wyraźnie wyższym niż przed 2023 rokiem, przy czym dysponując nieco dłuższym szeregiem czasowym można tę tezę formułować z większą pewnością. Odsetek osób czytających książki w sposób systematyczny (siedem i więcej w ciągu roku) także jest stabilny, chociaż niski – wynosi 7%.

Wyniki badań prezentowane są w formie raportów zawierających zestawienia porównawcze pozwalające na ocenę zmiany podstawowych wskaźników czytelnictwa, zestawienia tabelaryczne oraz pogłębione studia i analizy dotyczące społecznych aspektów czytelnictwa. Każdy raport przedstawia też listę autorów oraz tytułów książek najczęściej wymienianych jako czytane w ciągu ostatniego roku.

Dokument dostępny jest na stronie internetowej Biblioteki Narodowej –link do strony : <https://www.bn.org.pl/download/document/1775495746.pdf>

5.2 Postęp finansowy realizacji zadań związanych z ewaluacją i monitoringiem Programu.

Tabela 13 Postęp finansowy realizacji zadań związanych z ewaluacją i monitoringiem Programu – wartości w tys.

Lp.	Nazwa ewaluacji / badania	Plan (wg uchwały RM)	Plan po zmianie	Wykonanie	Stopień realizacji (w%) 4/3
	1	2	3	4	5
1	Zadania realizowane przez NCK w ramach Planu Ewaluacji i Monitoringu Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025	452 500	452 500	432 093	95,5%
2	Stan czytelnictwa w Polsce (badanie naukowe BN)	230 000	230 000	230 000	100%
RAZEM		682 500	682 500	662 093	97,0%

Opracowanie na podstawie danych przesłanych przez Operatorów

6. Obsługa Priorytetów NPRCz 2.0

6.1. Informacja o wykorzystaniu środków na obsługę Priorytetu

Operatorzy w ramach powierzonych Priorytetów odpowiadali m.in. za przygotowanie, wdrażanie i aktualizację procedur niezbędnych do realizacji Priorytetu, a także realizację zadań obejmujących ogłaszanie naborów, prowadzenie procedur konkursowych, ocenę wniosków, zawieranie umów, obsługę płatności, rozliczanie raportów oraz kontrolę projektów. Do ich zadań należało również upowszechnianie informacji o Programie, w tym organizacja szkoleń dla beneficjentów, prowadzenie sprawozdawczości, monitoringu i ewaluacji, współpraca z innymi podmiotami i zespołami eksperckimi oraz działania informacyjne i promocyjne.

Środki na obsługę Programu były przyznawane Operatorom Priorytetu 1, 2 i 4 w wysokości 600 tys. zł, wynikającej z podziału kwoty określonej w Programie na to zadanie. W ramach środków na obsługę Priorytetów finansowano również wynagrodzenia. Natomiast środki na obsługę Priorytetu 3 stanowiły uzupełnienie kwot wsparcia finansowego przydzielonych poszczególnym wojewodom i były przyznawane w wysokości 0,5% środków przeznaczonych w danym roku budżetowym na realizację zadań. Do kosztów obsługi realizacji zadań przez wojewodów, mogły być zaliczane wyłącznie wydatki rzeczowe związane bezpośrednio z obsługą zespołów oceniających wnioski.

Tabela 14 Finansowanie kosztów przeznaczonych na obsługę Priorytetów w roku 2025

	ŚRODKI BUDŻETU PAŃSTWA			Stopień realizacji (w%) 4/3
	Plan		Wykonanie	
	wg uchwały RM	po zmianie	ogółem	
1	2	3	4	5
Priorytet 1	600,00	600,00	594,92	99,15%
Priorytet 2	600,00	600,00	540,44	90,07%
Priorytet 3	150,00	150,00	129,91	86,61%
Priorytet 4	600,00	600,00	596,86	99,48%
RAZEM	1 950,00	1 950,00	1 862,13	95,49%

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Operatorów

SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI PROGRAMU

I. WPROWADZENIE

Rok 2025 był ostatnim rokiem realizacji programu wieloletniego pn. Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa ustanowionym na podstawie Uchwały nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025” (z późn. zm.)³⁷.

Za realizację NPRCz 2.0 odpowiadał Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (w zakresie Priorytetów 1, 2 i 4), we współpracy z Ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania (wdrażanie Priorytetu 3).

Zadaniem Programu było stworzenie warunków dla realizacji działań proczytelniczych na poziomie społeczności lokalnych. Grupą odbiorców docelowych NPRCz 2.0 byli czytelnicy i użytkownicy wszystkich typów bibliotek publicznych z całego kraju, a także dzieci, młodzież i osoby dorosłe korzystające z bibliotek szkolnych i pedagogicznych oraz dzieci z placówek wychowania przedszkolnego.

Program został podzielony na **cztery** Priorytety, do których przypisano Kierunki interwencji.

1. Priorytet 1. Poprawa oferty bibliotek publicznych - w tym kierunki interwencji:

- Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych
- Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek

2. Priorytet 2. Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych - w tym kierunek interwencji:

- Infrastruktura bibliotek 2021-2025,

³⁷ W pierwszym roku realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0., okazało się konieczne dokonanie niezbędnych zmian w Uchwale nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025” polegających na usprawnieniu procedur i uaktualnieniu harmonogramów, ujednoliceniu terminologii oraz wyeliminowaniu niejasności interpretacyjnych, które pojawiły się w trakcie stosowania przepisów uchwały. Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów Uchwałą nr 23/2023 z dnia 14 lutego 2023 r.

3. Priorytet 3. Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych, w tym kierunki interwencji:

- Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego;
- Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych

4. Priorytet 4. Program dotacyjny dla bibliotek oraz promocja czytelnictwa, w tym kierunki interwencji:

- BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność,
- Kampania społeczno-informacyjna.
-

II. FINANSOWANIE PROGRAMU

Budżet Programu opierał się na środkach budżetu państwa, przy jednoczesnym zaangażowaniu środków z budżetów JST oraz innych źródeł (w tym środków własnych beneficjentów) w postaci wkładów własnych do projektów, na które zostało udzielone dofinansowanie w ramach NPRCz 2.0. Wysokość wymaganego wkładu własnego mogła być różna, tak w odniesieniu do poszczególnych Priorytetów Programu, jak i w odniesieniu do poszczególnych kategorii beneficjentów w danym Kierunku Interwencji. W zależności od Priorytetu, wydatki ponoszone w ramach Programu były wydatkami inwestycyjnymi albo wydatkami bieżącymi (nie przewidziano możliwości łączenia dwóch rodzajów wydatków w obrębie jednego Kierunku interwencji).

Środki na realizację zadań Programu były przyznawane Operatorom Priorytetów w formie dotacji celowych, w wysokości wynikającej z zakończonej procedury wyboru projektów (szczegółowo określonej w regulaminach Kierunków interwencji), w miarę postępu realizacji zadania. W odniesieniu do Kierunku interwencji 1.2. oraz do Kierunku interwencji 4.2. wysokość dotacji celowej w danym roku budżetowym była ustalana na podstawie kwot określonych w Programie.

W ramach Programu – na poziomie beneficjentów – funkcjonował mechanizm środków wygasających z upływem roku budżetowego. W przypadku projektów realizowanych przez okres dłuższy niż jeden rok środki finansowe przekazywano zgodnie z harmonogramem i zakresem rzeczowo-finansowym określonym w umowie o dofinansowanie. Beneficjenci otrzymywali finansowanie odpowiadające rocznemu zapotrzebowaniu, a w kolejnych latach realizacji projektu – następne transze środków.

Tabela 15 Procentowy rozkład zaangażowania środków Programu w poszczególnych latach

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024	2025	RAZEM lata 2021– 2025
Razem środki z budżetu państwa (w zł)	70 000,0 zł	152 082,5 zł	150 412, 5 zł	150 392, 5 zł	112 112, 5 zł	635 000,0 zł
Udział w danym roku (w %)	11,02%	23,95%	23,69%	23,68%	17,66%	100,00%
Razem wkład własny beneficjentów (w zł)	60 248,0 zł	102 090,0 zł	100 330,0 zł	98 380,5 zł	83 627,5 zł	444 676,0 zł
Udział w danym roku (w %)	13,55%	22,96%	22,56%	22,12%	18,81%	100,00%
Łącznie finansowanie Programu (w zł)	130 248,0 zł	254 172, 5 zł	250 742, 5 zł	248 773,0 zł	195 740,0 zł	1 079 676,0 zł
Udział w danym roku (w %)	12,06%	23,54%	23,22%	23,04%	18,13%	100,00%

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Operatorów

Na realizację NPRCz 2.0 w latach 2021-2025 r. zaplanowano kwotę 635 000 tys. zł (środki z budżetu państwa), wydatkowano zaś 567 527 tys. zł. Stopień finansowania Programu wyniósł 89,4 % planu. Szczegółowe zestawienie danych przedstawia tabela poniżej:

Tabela 16 Informacja o wykonaniu planu finansowego NPRCz 2.0 w latach 2021-2025 - stan na dzień 31.12.2025 z uwzględnieniem okresu przejściowego

w tys. zł

Wyszczególnienie		Środki budżetu państwa					Wkład własny beneficjentów		Stopień realizacji 4/3 (w%)
		Plan		Wykonanie					
		wg uchwały RM	po zmianie	ogółem	z tego:		Plan (wg uchwały RM)	Wykonanie	
1		2	3	4	5	6	7	8	9
RAZEM		635 000	635 000	567 527	394 473	173 054	444 676	508 799	89,4
Priorytet 1	K.I. 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych	160 900	155 773	147 963	147 963	0	314 818	321 270	95,0
	K.I. 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek	41 200	46 379	46 330	46 330	0	0	0	99,9
Priorytet 2	K.I. 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021-2025	228 500	228 500	173 054	0	173 054	92 998	149 816	75,7
Priorytet 3	K.I. 3.1. Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego	41 260	26 388*	24 977	24 977	0	10 315	6 417	94,7

w tys. zł

Wyszczególnienie		Środki budżetu państwa					Wkład własny beneficjentów		Stopień realizacji 4/3 (w%)
		Plan		Wykonanie					
		wg uchwały RM	po zmianie	ogółem	z tego:				
					wydatki bieżące	wydatki majątkowe	Plan (wg uchwały RM)	Wykonanie	
1		2	3	4	5	6	7	8	9
	K.I. 3.2. Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych	96 400	111 272*	111 272	111 272	0	24 100	28 366	100
Priorytet 4	K.I. 4.1. BLISKO – Biblioteka Lokalność Inicjatywy Społeczność Kooperacja Oddolność	24 500	25 060	24 771	24 771	0	2 445	2 930	98,8
	K.I. 4.2.Kampania społeczno-informacyjna	29 955	29 235	27 706**	27 706	0	0	0	94,8
Monitoring i ewaluacja		2 535	2 956	2 794**	2 794	0	0	0	94,5
Koszty obsługi cz. 24 budżetu państwa		9 000	8 687	8 062	8 062	0	0	0	92,8
Koszty obsługi Priorytetu 3		750	750	598	598	0	0	0	79,7

Opracowane własne na podstawie sprawozdań Operatorów

Zgodnie z przepisami w uchwale RM 69/2021, każdy z Operatorów Priorytetów 1, 2 i 4 (Biblioteka Narodowa, Instytut Książki, Narodowe Centrum Kultury) miał zapewnione środki w łącznej wysokości 3 000 tys. zł na obsługę poszczególnych Priorytetów w latach 2021-2025. Natomiast zgodnie z założeniami Priorytetu 3 NPRCz 2.0, w każdym roku realizacji programu wojewodowie otrzymywali środki na obsługę Priorytetu 3 (w wysokości do 0,5% środków przeznaczonych w danym roku budżetowym na realizację zadań).

* Zgodnie z założeniami realizacyjnymi Priorytetu 3 NPRCz 2.0 - określonymi w Uchwale nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” – nie mniej niż 30% wnioskowanej kwoty wsparcia jest przeznaczona na potrzeby placówek wychowania przedszkolnego. Jeśli kwota wnioskowana przez organy prowadzące placówki wychowania przedszkolnego jest niższa od kwoty środków budżetu państwa przeznaczonej w danym roku budżetowym na wsparcie placówek wychowania przedszkolnego, zespół oceniający wnioski kwalifikuje do objęcia wsparciem szkoły lub biblioteki pedagogiczne wnioskujące o udział w programie. Jeśli kwota wnioskowana przez organy prowadzące szkoły lub biblioteki pedagogiczne jest niższa od kwoty środków budżetu państwa przeznaczonej w danym roku budżetowym na wsparcie szkół i bibliotek pedagogicznych, zespół oceniający wnioski kwalifikuje do objęcia wsparciem placówki wychowania przedszkolnego wnioskujące o udział w programie.

Dokonywanie przesunięć pomiędzy kierunkami działania z zachowaniem wysokości środków z budżetu państwa alokowanych w Priorytecie 3 na dany rok budżetowy – do wysokości 70% środków alokowanych na Kierunek interwencji 3.1. lub Kierunek interwencji 3.2. – jest możliwe po akceptacji ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, bez konieczności aktualizacji Programu. Takie akceptacje corocznie były wyrażane. W związku z tym, przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu wsparcia finansowego poszczególnym wnioskodawcom, możliwe było dokonywanie przesunięć finansowych w obrębie Priorytetu 3.

**Wykonanie w Priorytecie 4, K.I. 4.2. oraz Monitoringu i ewaluacji zostało skorygowane (zwiększone) o wykorzystane w 2022 roku środki niewygasające (środki ujęte w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego) w wysokości 399 956,64 zł (umowa nr 259/DF-VII/2021) oraz 238 927,50 zł (umowa nr 339/DF-VII/2021).

- Wprowadzone blokady środków

W okresie od grudnia 2022 r. do grudnia 2025 r. Minister Finansów dokonał blokady środków niewykorzystanych w Narodowym Programie Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025 w łącznej wysokości 45 078 267 zł (7 723 920 zł - środki bieżące oraz 37 354 347 zł - środki inwestycyjne).

Blokada środków bieżących dotyczyła w zasadniczej części budżetu Priorytetu 1, Kierunek Interwencji 1.1. w ramach którego nie rozdysponowano kwoty w wysokości 6 391 623 zł (2022 r.). Powodem było m.in.: niezłożenie wniosków przez 12 bibliotek publicznych wskazanych wcześniej przez wojewódzkie biblioteki publiczne do wzięcia udziału w naborze - jako powód rezygnacji bibliotek wskazano zmniejszenie budżetu przez organizatorów w ostatniej chwili. Inną przyczyną zaistniałej sytuacji była rezygnacja części bibliotek publicznych z udziału w naborze do K.I. 1.1. wynikająca z braku środków na wkład własny z powodu zwiększonych kosztów energii elektrycznej i ogrzewania (trudnymi do przewidzenia przy planowaniu budżetu na 2022 r.) czy w związku z rosnącą inflacją (zwiększone koszty zakupów wszystkich materiałów i usług). Natomiast blokady środków inwestycyjnych dotyczyły Priorytetu 2, Kierunku Interwencji 2.1. - w poszczególnych latach środki zgłoszone do blokady wynosiły: w 2022 r. - 7 290,3 tys. zł, w 2023 r. - 11 668,1 tys. zł, w 2024 r. - 8 356,5 tys. zł, w 2025 r. - 10 039,5 tys. zł. Głównymi powodami niewykorzystania powyższych kwot przez beneficjentów programu Infrastruktura bibliotek 2021-2025 były: trudności z rozstrzygnięciem procedury przetargowej i wyłonieniem wykonawcy, przedłużające się procedury formalne i prawne, inflacja odnotowywana w cenach usług branży budowlanej i pokrewnych (niemożność wygospodarowania dodatkowych środków na realizację zadania w budżecie beneficjenta/organizatora beneficjenta).

III. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA 2.0

1. Poprawa oferty bibliotek publicznych

W zakończonej edycji programu zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych pozostał kwestią kluczową, dodatkowo w ramach priorytetu możliwy był zakup usług zdalnego dostępu do książek w formatach e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków. Ponadto elementem składowym działań ujętych w Priorytecie 1 była rozbudowa zintegrowanego systemu zarządzania zasobami bibliotek publicznych

✓ 1.1 Kierunek interwencji - Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych

- **Operator** – Biblioteka Narodowa
- **Budżet K.I. 1.1** w latach 2021-2025
160 900 000 zł(środki budżetu państwa) 314 818 000 zł (minimalny wkład własny)
- **Założenia finansowe**
 - min. kwota dofinansowania - 1 500 zł; max nie jest określona jako stała, wynika z podziału środków dla poszczególnych bibliotek w ramach województw, dokonywanego corocznie przez Operatora we współpracy z bibliotekami wojewódzkimi.
 - Wkład własny wysokość wymaganego wkładu własnego uzależniona była od zamożności gminy w podziale na 3 grupy: w I gr. - 50% , II gr. 65% w III gr - 80%.
Wnioskodawcę zalicza się do właściwej grupy na podstawie stosunku wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, do wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin, opublikowanych przez Ministerstwo Finansów.
- **Adresaci** - wszystkie biblioteki publiczne spełniające wymogi ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. *o bibliotekach*, zorganizowane w formie samorządowej instytucji kultury oraz inne samorządowe instytucje kultury posiadające w swojej strukturze biblioteki publiczne, pod warunkiem, że korzystają z przynajmniej jednego terminalu cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej Academica oraz od 2022 roku wymogiem koniecznym było otwarcie bibliotek przez co najmniej ¼ sobót w roku przez przynajmniej 4 godziny, a od 2023 roku otwarcie bibliotek co najmniej połowę sobót roku przez przynajmniej 4 godziny.
- **Założenia realizacyjne** – dofinansowaniem objęto zakup publikacji w formie książek, które ukazały się drukiem lub na innym nośniku (książki mówione, pisane alfabetem Braille'a, książki elektroniczne), multimediiów, publikacji

nutowych i kartograficznych, które są dostępne na rynku księgarskim, niezależnie, czy jest to pierwsze wydanie czy wznowienie, drukowanych czasopism kulturalnych i społeczno-kulturalnych, o charakterze ogólnopolskim o częstotliwości ukazywania się od miesięcznika do rocznika. Usługi zdalnego dostępu do książek w formacie e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków.

✓ **1.2 Kierunek interwencji - Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek**

- **Operator** – Biblioteka Narodowa
- **Budżet K.I.1.2** (w latach 2021-2025)
 - 41 200 000 zł (środki budżetu państwa) (wkład własny nie był wymagany)
- **Założenia finansowe**

Koszt przyłączenia bibliotek do ZSZZB oraz utrzymania ZSZZB dla 146 bibliotek pokrywa Operator Priorytetu 1, ze środków z budżetu państwa w kwocie ustalonej na dany rok w Programie dla tego Kierunku interwencji
- **Adresaci** - wszystkie biblioteki publiczne spełniające wymogi ustawy z dnia 27 czerwca *o bibliotekach*, zorganizowane w formie samorządowej instytucji kultury oraz inne samorządowe instytucje kultury posiadające w swojej strukturze biblioteki publiczne oraz inne zaliczone przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Konieczne jest spełnienie następujących kryteriów.

W K.I.1.2. rozróżnia się dwa typy bibliotek publicznych lub zaliczonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej:

 - duże biblioteki publiczne oraz inne zaliczone przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do OSB o księgozbiorach liczących powyżej 50 tys. jednostek zbiorów;
 - biblioteki publiczne województw świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego.
- **Założenia realizacyjne** do ZSZZB zostało przyłączonych do platformy 4 wielkich bibliotek, 28 dużych bibliotek publicznych oraz innych zaliczonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do OSB o księgozbiorach liczących pow. 50 tys. jednostek z terenu całego kraju oraz 114 bibliotek publicznych zlokalizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego.

2. Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych

Zasadniczą funkcją priorytetu 2 było przekształcenie bibliotek publicznych oraz bibliotek publicznych wchodzących w skład innej instytucji kultury, dla których organem założycielskim jest gmina (wiejska, miejsko-wiejska oraz miejska do 100 tys. mieszkańców), w nowoczesne centra dostępu do wiedzy, kultury oraz ośrodki życia społecznego poprzez budowę, modernizację, adaptację .bazy infrastrukturalnej gminnych bibliotek publicznych.

✓ 2.1. Kierunek interwencji Infrastruktura Bibliotek

- **Operator** – Instytut Książki
- **Budżet K.I. 2.1** (w latach 2021-2025)
 - 228 500 000 zł (środki budżetu państwa) 92 998 000 zł (minimalny wkład własny)
- **Założenia finansowe (wydatki majątkowe)** –
 - min. kwota dofinansowania 500 000 zł- max do 2 250 000 zł.
 - Wkład własny I gr.- 15% kosztów całkowitych zadania, II gr.- 25% a III gr.- 35% Wnioskodawcę zalicza się do właściwej grupy na podstawie stosunku wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, do wskaźnika dochodów podatkowych dla wszystkich gmin, opublikowanych przez Ministerstwo Finansów.
- **Adresaci**

Samorządowe instytucje kultury (dla których organem założycielskim jest odpowiednio: gmina wiejska i gmina miejsko-wiejska bez ograniczenia liczby mieszkańców oraz gmina miejska do 100 tys. mieszkańców) – gminne biblioteki publiczne będące samodzielnymi instytucjami kultury oraz gminne instytucje kultury, w skład których wchodzi wyodrębnione organizacyjnie biblioteki publiczne.
- **Założenia realizacyjne**

budowa, przebudowa, rekonstrukcja, adaptacja lub modernizacja bibliotecznego obiektu budowlanego wraz z jego wyposażeniem.

3. Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych

Priorytet 3 miał na celu rozwijanie kompetencji czytelniczych dzieci i młodzieży poprzez wsparcie przedszkoli, bibliotek szkolnych i pedagogicznych w zakresie zakupu nowości wydawniczych, wyposażenia bibliotek czy realizacji działań promujących kulturę czytelniczą. Priorytet obejmował dwa kierunki interwencji:

✓ **3.1 Kierunek interwencji Zakup nowości do placówek wychowania przedszkolnego**

- **Operator** – Ministerstwo Edukacji Narodowej
- **Budżet K.I. 3.1 w latach 2021-2025**
 - 41 260 000 zł (środki budżetu państwa) 10 315 000 zł (minimalny wkład własny)
- **Założenia finansowe**

Wkład finansowy w wysokości co najmniej 20% kwoty kosztów realizacji zadania.

Maksymalną wysokość wsparcia finansowego obliczono w stosunku do liczby dzieci, uczęszczających do danej placówki wychowania przedszkolnego.

Wysokość maksymalnego wsparcia finansowego wynosi: dla placówek do których uczęszcza do 25 dzieci – 1 500 zł, do 75 dzieci – 2 500 zł oraz od 76 dzieci – 3 000 zł.
- **Adresaci**

organy prowadzące placówki wychowania przedszkolnego: jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby fizyczne mogły ubiegać się o dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych dla dzieci w wieku 3-6 lat.
- **Założenia realizacyjne**

dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych dla dzieci w wieku 3–6 lat, w tym książek opublikowanych drukiem lub na innym nośniku (w tym książki obrazkowe, mówione i elektronicznych) Wspierana jest również realizacja działań promujących czytelnictwo, w tym: zakup nagród książkowych dla dzieci z placówek wychowania przedszkolnego biorących udział w akcjach promujących czytelnictwo, organizacja spotkań autorskich, wystaw, konkursów.

✓ **3.2 Kierunek interwencji - Zakup nowości wydawniczych do bibliotek szkolnych i pedagogicznych**

- **Operator** – Ministerstwo Edukacji Narodowej
- **Budżet K.I. 3.2 w latach 2021-2025**
 - 96.400.000 zł (środki budżetu państwa) 24 100 000 zł (minimalny wkład własny)
- **Założenia finansowe**

wkład własny - 20% kwoty kosztów realizacji zadania

wysokość maksymalnego wsparcia finansowego wynosi:

 - dla szkół i szkół w ORPEG, w których liczba uczniów wynosi do 70, z wyjątkiem szkół polskich – 3 000 zł;
 - dla szkół i szkół w ORPEG, w których liczba uczniów wynosi od 71 do 170, z wyjątkiem szkół polskich – 4 000 zł;

- dla szkół i szkół w ORPEG, w których liczba uczniów wynosi więcej niż 170, z wyjątkiem szkół polskich – 12 000 zł;
- dla bibliotek pedagogicznych – 3 000 zł;
- dla szkół polskich, w których liczba uczniów wynosi: do 70 – 2 500 zł, od 71 do 170 – 3 000 zł, więcej niż 170 – 4 500 zł.
- **Adresaci**
 - Publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe i ponadpodstawowe prowadzone przez: jednostki samorządu terytorialnego; osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, oraz ministrów: właściwego do spraw oświaty i wychowania, właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, właściwego do spraw rolnictwa, właściwego do spraw środowiska, właściwego do spraw gospodarki morskiej, właściwego do spraw żeglugi śródlądowej, właściwego do spraw rybołówstwa, właściwego do spraw wewnętrznych, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Obrony Narodowej, i innych ministrów właściwych do spraw zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, o których mowa w art. 8 ust. 14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe,
 - biblioteki pedagogiczne
- **Założenia realizacyjne** – w ramach działania przewidziano możliwość dofinansowania zakupu:
 - nowości wydawniczych (książek niebędących podręcznikami), w szczególności książek historycznych poświęconych, m.in. historii Polski XX wieku, oraz lektur szkolnych do bibliotek szkolnych. W ramach otrzymanego wsparcia finansowego szkoły będą nabywać książki, które ukazały się drukiem lub na innym nośniku (w tym książki obrazkowe, mówione i elektroniczne), które są dostępne na rynku księgarskim, niezależnie, czy jest to pierwsze wydanie czy wznowienie.
 - nowości wydawniczych, literatury pedagogicznej i metodycznej do bibliotek pedagogicznych. W ramach dotacji biblioteki pedagogiczne będą nabywać książki, które ukazały się drukiem lub na innym nośniku (w tym książki obrazkowe, mówione i elektroniczne), które są dostępne na rynku księgarskim, niezależnie, czy jest to pierwsze wydanie czy wznowienie;
 - nowych elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych (na kwotę nie większą niż 50% otrzymanego wsparcia), w tym: sprzętu komputerowego do wykorzystania przez nauczyciela bibliotekarza oraz oprogramowania dla bibliotek oraz czytników e-booków, elementów wyposażenia wnętrza biblioteki, w tym np.: biurko, fotel, regał, półka na książki, elementy oświetlenia.
 - działań promujących czytelnictwo, w tym: zakup nagród książkowych dla uczniów szkół biorących udział w akcjach promujących czytelnictwo, organizacja spotkań autorskich, wystaw, konkursów.

4. Program dotacyjny dla bibliotek oraz promocja czytelnictwa

Priorytet koncentrował się na wspieraniu rozwoju czytelnictwa poprzez wzmacnianie potencjału bibliotek jako nowoczesnych centrów życia społecznego i kulturalnego. Komponent zakładał realizację działań edukacyjnych, animacyjnych i promujących książkę, a także rozwijanie kompetencji bibliotekarzy w zakresie diagnozowania potrzeb lokalnych społeczności. Istotnym elementem priorytetu było również budowanie i wzmacnianie partnerstw lokalnych, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu mieszkańców w kulturze oraz tworzeniu trwałych warunków dla rozwoju nawyków czytelniczych.

✓ 4.1 Kierunek interwencji - BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność

- **Operator** – Narodowe Centrum Kultury
- **Budżet K.I. 4.1** w latach 2021-2025
 - 24 500 000 zł (środki budżetu państwa) 2 445 000 zł (minimalny wkład własny)
- **Założenia finansowe**
 - Min. kwota dofinansowania - 100 000 zł - max. 140 000 zł.
 - Kwota dofinansowania jest podzielona na dwa lata realizacji projektu i wynosi od 50 000 zł do 70 000 zł rocznie.
 - Dofinansowanie może wynosić do 90% budżetu zadania.
- **Adresaci**
 - samorządowe instytucje kultury (dla których organem założycielskim jest odpowiednio: gmina wiejska i gmina miejsko-wiejska bez ograniczenia liczby mieszkańców oraz gmina miejska lub miasto na prawach powiatu do 100 tys. mieszkańców): biblioteki publiczne będące samodzielnymi instytucjami kultury oraz instytucje kultury, w skład których wchodzi wyodrębnione organizacyjnie biblioteki publiczne.
- **Założenia realizacyjne**
 - podnoszenie kompetencji pracowników bibliotek, związanych z rozpoznawaniem potrzeb lokalnych społeczności oraz potencjału kulturowego mieszkańców;
 - budowanie i wzmacnianie lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju czytelnictwa poprzez organizację warsztatów i szkoleń, prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych, organizację konferencji, spotkań, w tym wymiany doświadczeń liderów lokalnych;
 - wymianę doświadczeń z innymi beneficjentami w skali kraju.

✓ **4.2 Kierunek interwencji - Kampania społeczno-informacyjna**

- **Operator-** Narodowe Centrum Kultury
- **Budżet K.I. 4.2** (w latach 2021-2025)
– 29 955 000 zł (środki budżetu państwa) (wkład własny nie był wymagany)
- **Założenia realizacyjne**

Kampania społeczno-informacyjna miała na celu promocję głównych założeń NPRCz 2.0, promocję działań realizowanych przez poszczególnych Operatorów, zwiększenie wiedzy opinii publicznej o osiągniętych rezultatach oraz promowanie podejmowanych przez biblioteki aktywności dla czytelników. Realizowana poprzez następujące działania: kampanię promocyjną w mediach społecznościowych i Internecie, programy telewizyjne, rozbudowę strony internetowej, produkcję gadżetów, kampanię w prasie, zapewnienie foto- i wideorelacji, przygotowanie i dystrybucję promocyjnych materiałów graficznych, stworzenie promocyjnych materiałów wideo oraz współpracy redakcyjne.

W ramach zadania realizowano Kampanię społeczno-wizerunkową NPRCz 2.0, która koncentrowała się na poprawie nastawienia wobec czytelnictwa, promocji postaw proczytelniczych oraz pozycjonowaniu bibliotek jako miejsc atrakcyjnych dla różnych grup wiekowych i była prowadzona przede wszystkim w oparciu o spoty telewizyjne oraz radiowe, organizację działań ambientowych, animację z bohaterami marki oraz współpracę z influencerami.

IV. EFEKTY DZIAŁAŃ PODJĘTYCH W RAMACH NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA

1. Priorytet - Poprawa oferty bibliotek publicznych

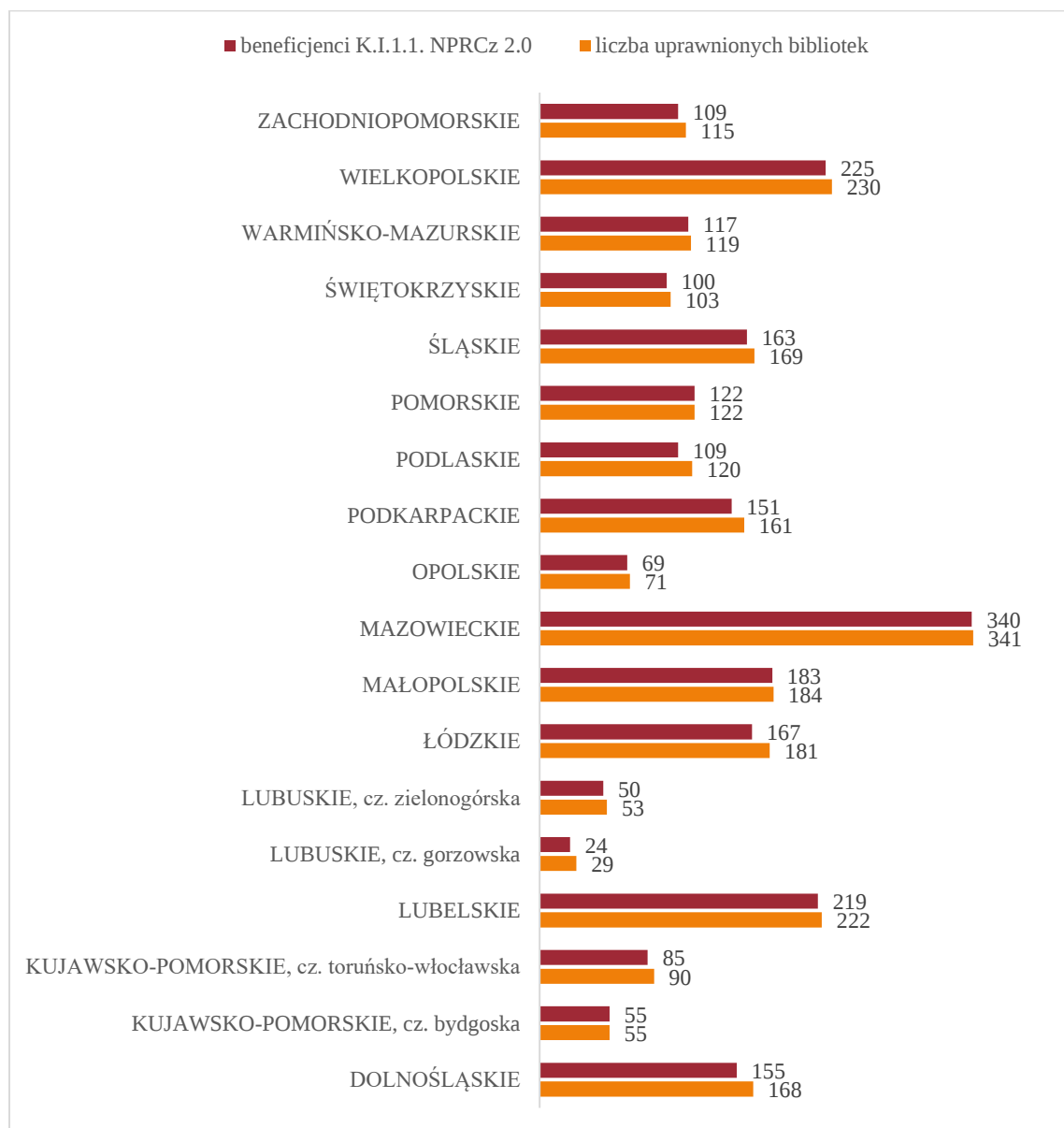
1.1 Kierunek interwencji - Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych

W latach 2021-2025 w ramach K.I. 1.1 uruchomiono 8 naborów na łączną kwotę 156 261 tys. zł. W ich wyniku podpisano 11 455 umów o łącznej wartości 148 204 612 zł (95,14% alokacji przeznaczonej na kierunek interwencji w latach 2021-2025). Z dofinansowania skorzystały **2 443** bibliotek publicznych (96% uprawnionych).

Największa liczba bibliotek skorzystała z możliwości oferowanych przez K.I.1.1. pięciokrotnie, (co oznacza, że uczestniczyły one w pięciu naborach.) Bibliotekom tym przyznano łącznie 1490 dofinansowań. Można zatem przyjąć, że najliczniejsza grupa beneficjentów K.I.1.1. brała udział w naborach organizowanych w każdym roku realizacji Programu. Z kolei bibliotekom, które uczestniczyły we wszystkich ośmiu naborach, przyznano łącznie

48 dofinansowań. Na szczególną uwagę zasługuje województwo podkarpackie, w którym udzielono aż 9 spośród tych dofinansowań.

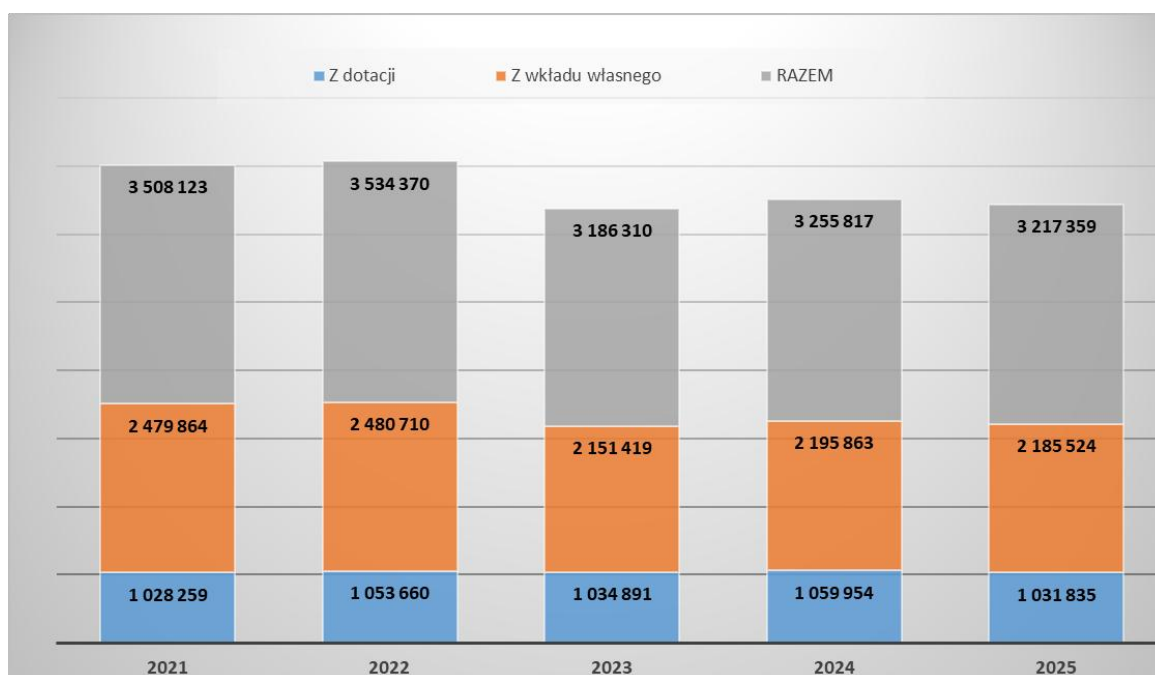
Wykres 8 Liczba beneficjentów, którzy wzięli udział w K.I.1.1. w stosunku do liczby uprawnionych instytucji

Opracowanie BN

W latach 2021-2025 beneficjenci wydali łącznie na zakup nowości 469,2 mln zł. Uwagę zwraca rok 2025, w którym 2 051 beneficjentów wydatkowało łącznie rekordową w historii Programu kwotę 102, 2 mln zł na zakup zbiorów. Jest to prawie 99% zakładanego uchwałą planu. Beneficjenci dzięki wsparciu z budżetu państwa w latach 2021-2025 zakupili **16,7 mln** nowości wydawniczych różnego typu. Stanowi to 115% zakładanego w NPRCz 2.0 planu.

Wykres 9 Liczba zakupionych publikacji w latach 2021-2025

Opracowanie na podstawie danych BN

Na zakup usługi zdalnego dostępu do nowości wydawniczych przeznaczono środki pochodzące z **3811** dofinansowań, co stanowi 87% zakładanego planu.

Beneficjenci zakupili łącznie **753 tys. kodów miesięcznych**, **1,585 mln kodów innych niż miesięczne** oraz wykupili dostęp do **2,626 mln stron** i **5,751 mln publikacji** od dostawców takich jak: Legimi, EmpikGo, IBUK libra, PWN itp.

Biblioteki same decydowały, czy i jaką część dotacji chcą przeznaczyć na zakup zdalnych dostępów do publikacji.

Wyniki te potwierdzają zasadność objęcia dofinansowaniem w ramach NPRCz 2.0 również usług zdalnego dostępu do nowości wydawniczych. Utrzymujące się zainteresowanie tego typu ofertą wskazuje na jej istotne znaczenie dla bibliotek oraz ich użytkowników. Dzięki możliwości finansowania dostępu do zasobów elektronicznych - biblioteki mogły poszerzyć swoją ofertę, a także dotrzeć do nowych grup odbiorców preferujących korzystanie z publikacji w formie cyfrowej.

1.2 Kierunek interwencji - Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek

W ramach realizacji K.I.1.2. przewidziano przyłączenie do ZSZZB 142 bibliotek: 28 dużych bibliotek publicznych oraz innych zaliczonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do

OSB o księgozbiorach liczących powyżej 50 tys. jednostek zbiorów i 114 bibliotek publicznych województw świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego. Od rozpoczęcia realizacji NPRCz 2.0. w ramach Kierunku interwencji 1.2 uruchomiono jeden nabór oraz jeden nabór uzupełniający. W jego wyniku podpisano **142** umowy na przyłączenie do zintegrowanego systemu zarządzania zasobami bibliotek.

W trakcie programu zrealizowano wszystkie założenia K.I.1.2. Proces wdrażania bibliotek trwał od stycznia 2022 roku do września 2025 roku. Najważniejsze prace wykonane przez zespół wdrożeniowy Biblioteki Narodowej to:

- szkolenia i spotkania wdrożeniowe (w okresie całego wdrożenia),
- przekazanie danych w formacie wymiennym z obecnego systemu biblioteki na FTP BN,
- spotkanie inicjujące dla zespołu wdrożeniowego w bibliotece,
- dostarczenie danych bibliotek do pierwszej testowej migracji,
- przeprowadzenie procesu deduplikacji,
- weryfikacja migracji danych i konfiguracji systemu,
- dostarczenie danych bibliotek do drugiej testowej migracji,
- przeprowadzenie procesu deduplikacji,
- weryfikacja migracji danych i konfiguracji systemu,
- eksport danych i migracja do ostatecznego ładowania danych,
- ostateczna deduplikacja danych,
- ostateczne ładowanie danych,
- konfiguracja wyszukiwarki Primo
- zakończenie wdrożenia i przejście do wsparcia,
- uruchomienie systemu w bibliotece dla użytkowników.

Kierunek interwencji 1.2 znacząco zwiększa zakres podmiotowości bibliotek publicznych oraz wyposaża je w odpowiednie narzędzia (ZSZZB) potrzebne do realizacji postawionych przed nimi zadań. ZSZZB będąc zaawansowaną technologicznie platformą informatyczną, która umożliwia włączonym w nią bibliotekom efektywną obsługę procesów i funkcji bibliotecznych, lepsze rozpoznanie potrzeb i zainteresowań czytelniczych użytkowników bibliotek oraz ekonomizację i optymalizację w obszarze katalogowania i ewidencjonowania zakupionych w ramach wsparcia NPRCz 2.0 i środków własnych JST materiałów bibliotecznych, pozwala na szybsze, dokładniejsze i efektywniejsze realizowanie zadań, zdefiniowanych w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Największą zaletą integracji bibliotek w ramach ZSZZB była możliwość współkatalogowania w czasie rzeczywistym w jednym systemie informatycznym, co bezpośrednio wpływało na minimalizację kosztów ponoszonych przez biblioteki. Znacząco zwiększyła

się także liczba bibliotek z dostępem do nowoczesnego katalogu on-line, co wpłynęło na zwiększenie dostępności informacji o zbiorach dla czytelników.

2. Priorytet 2 Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych

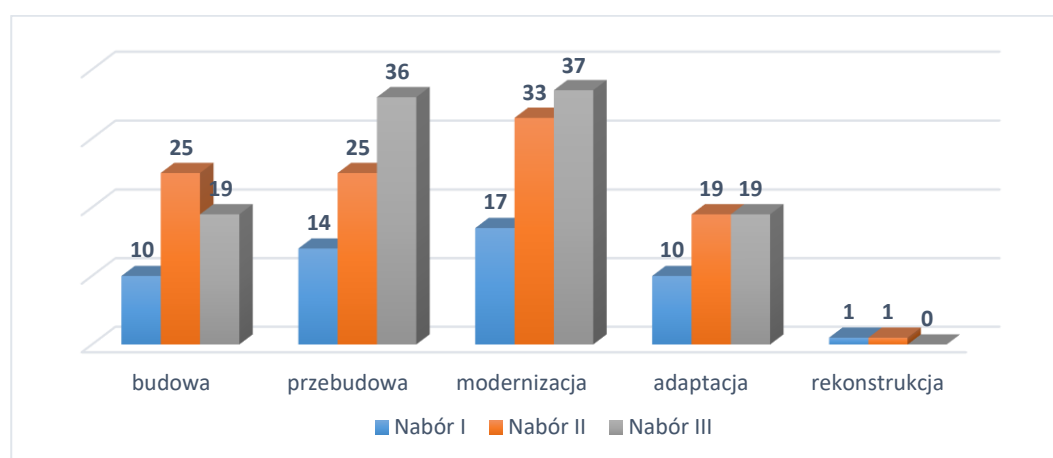
2.1 Kierunek interwencji Infrastruktura bibliotek 2021-2025

W okresie realizacji programu w ramach K.I. 2.1 przeprowadzono **3** nabory, do których złożono 266 wniosków poprawnych formalnie, na łączną kwotę oczekiwanego dofinansowania wynoszącą ponad 390 mln zł.

Wśród wnioskodawców składających wnioski znalazło się: **215** bibliotek będących samodzielnymi instytucjami kultury a **51** instytucji kultury w skład których wchodziły biblioteki publiczne.

Beneficjenci złożyli wnioski z których **194** dotyczyło zadań, które miały być realizowane w bibliotekach głównych a **72** w filiach bibliotecznych. Ze względu na rodzaj zadań **87** wniosków dotyczyło **modernizacji** obiektów, **75** przebudowy, **54** budowy, **48** adaptacji, **2** rekonstrukcji.

Wykres 10 Rodzaje zadań zgłoszone w trzech naborach- w ramach K.I. 2.1 .

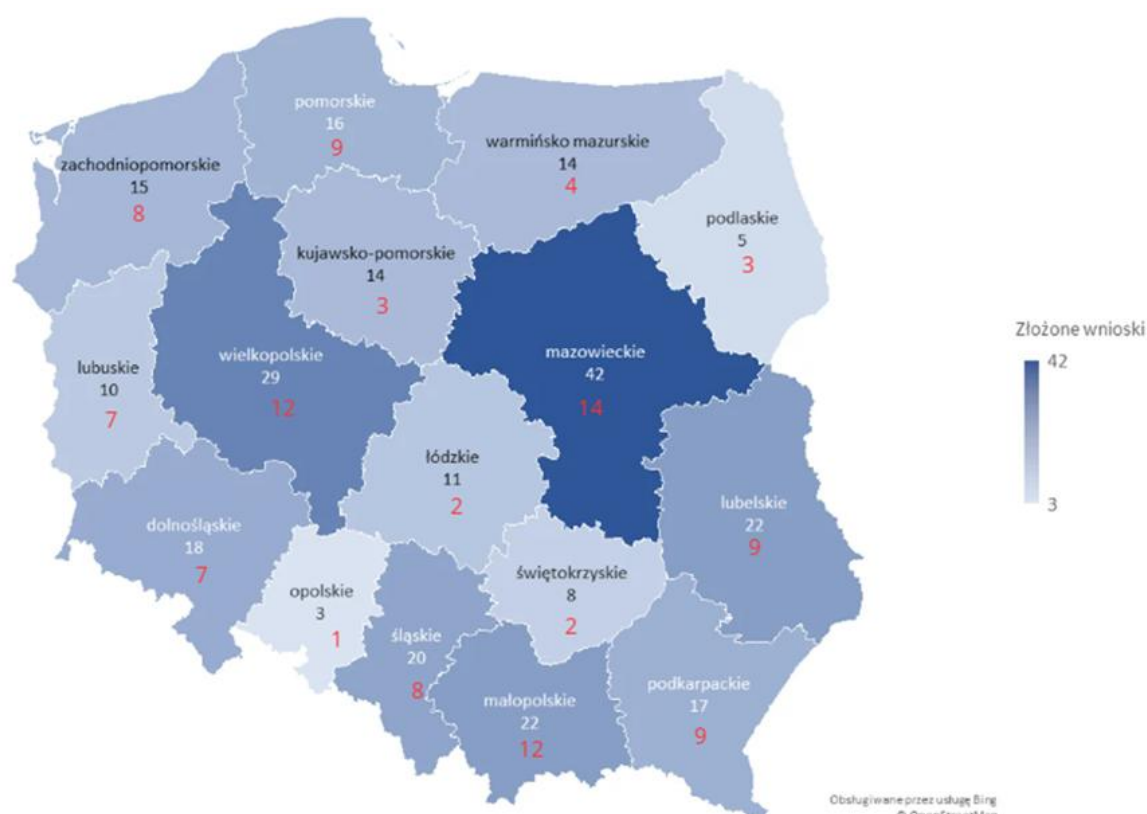
Opracowanie IK

W wyniku przeprowadzonych 3 naboru do K.I. 2.1 i oceny merytorycznej wniosków, przyznano **151** dofinansowań na łączną kwotę 251, 7 mln zł ze środków budżetu państwa. W całej edycji podpisano 138 umów oraz 371 aneksów (z 13 beneficjentami nie zawarto umowy, ponieważ zrezygnowali oni z realizacji zadania przed jej podpisaniem). Z przyznanego dofinansowania w okresie realizacji programu zrezygnowało łącznie **41** beneficjentów (27% wszystkich przyznanых dofinansowań).

Ostatecznie w latach 2021–2025 zrealizowano 110 inwestycji zlokalizowanych na terenie całego kraju, z czego:

- ✓ wybudowano **23** nowe biblioteki;
- ✓ zmodernizowano **37** obiektów;
- ✓ **25** inwestycji dotyczyło przebudowy;
- ✓ **23** obiekty poddano adaptacji, dostosowując ich przestrzeń do nowych funkcji;
- ✓ **2** inwestycje obejmowały rekonstrukcję zabytkowych bibliotek.

Wykres 11 Liczba bibliotek publicznych z podziałem na województwa – złożone i dofinansowywane wnioski w ramach K.I.2.1

Opracowanie IK

Mapa prezentuje liczbę złożonych poprawnych formalnie wniosków oraz liczbę zakończonych zadań z podziałem na województwa. Na mapie – kolorem białym /czarnym zaznaczono liczbę złożonych wniosków zaś kolorem czerwony liczbę zakończonych zadań.

Przykłady inwestycji, zrealizowanych dzięki wsparciu finansowemu z NPRCz 2.0 Priorytet 2 – Kierunek interwencji 2.1 -Infrastruktura bibliotek 2021-2026

1. Gminna Biblioteka Publiczna w Klembowie

Kwota dofinansowania: 2 250 000 zł

fot. Gminna Biblioteka Publiczna Klembowie

Inwestycja pn. *Budowa nowego budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Klembowie* zakładała powstanie nowoczesnego obiektu bibliotecznego, zaprojektowanego jako przestrzeń funkcjonalną, estetyczną i w pełni dostępną dla wszystkich użytkowników. Budynek pozbawiony jest barier architektonicznych, co zapewnia komfort korzystania osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami oraz seniorom. Nowa siedziba biblioteki została zaprojektowana jako obiekt wielofunkcyjny, łączący tradycyjne funkcje biblieczne z rolą centrum życia społecznego i kulturalnego. Przestrzenie wewnętrzne umożliwiają użytkownikom zarówno swobodny dostęp do księgozbioru, jak i organizację wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, warsztatów oraz spotkań integrujących lokalną społeczność. Istotnym elementem inwestycji jest zastosowanie rozwiązań ekologicznych i energooszczędnych, które pozwalają na ograniczenie kosztów eksploatacji obiektu oraz zwiększenie jego efektywności energetycznej. Dzięki temu budynek jest nie tylko nowoczesny, ale również przyjazny środowisku i ekonomicznie zrównoważony w utrzymaniu. Realizacja zadania przyczyniła się do stworzenia atrakcyjnej i otwartej przestrzeni publicznej, odpowiadającej na potrzeby różnych grup użytkowników, tj. dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami.

2. Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie

Kwota dofinansowania: 1 952 719 zł

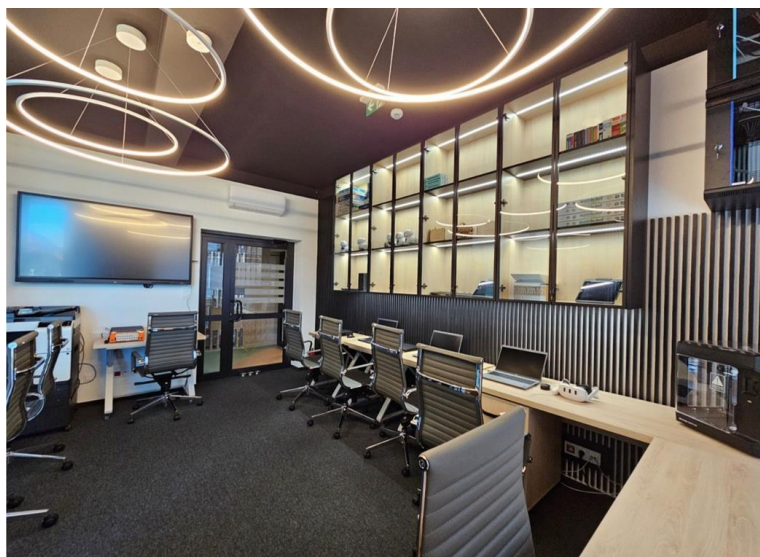

fot. Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie

Przedmiotem zadania pn *Biblioteka innowacji – przyjazne miejsce blisko mieszkańców. Modernizacja Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaworznie* była modernizacja budynku i wyposażenie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaworznie, ukierunkowane na poprawę dostępności obiektu, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, oraz rozwój nowoczesnych usług bibliotecznych. Duży nacisk położono tu na unowocześnienie i doposażenie pracowni komputerowej, która została wyposażona w nowoczesny sprzęt informatyczny, w tym komputery, serwery, oprogramowanie oraz urządzenia wspierające digitalizację zbiorów. Biblioteka została wzbogacona o rozwiązania technologiczne i systemy ułatwiające dostęp do zasobów, a także sprzęt wspierający osoby z dysfunkcjami wzroku. Dzięki realizacji zadania pracownia komputerowa stała się nowoczesną przestrzenią edukacyjną i informatyczną, umożliwiającą rozwój kompetencji cyfrowych użytkowników oraz prowadzenie działań związanych z digitalizacją i udostępnianiem zasobów w formie elektronicznej.

3. Biblioteka Publiczna w Tuchowie

Kwota dofinansowania: 2 250 000,00 zł

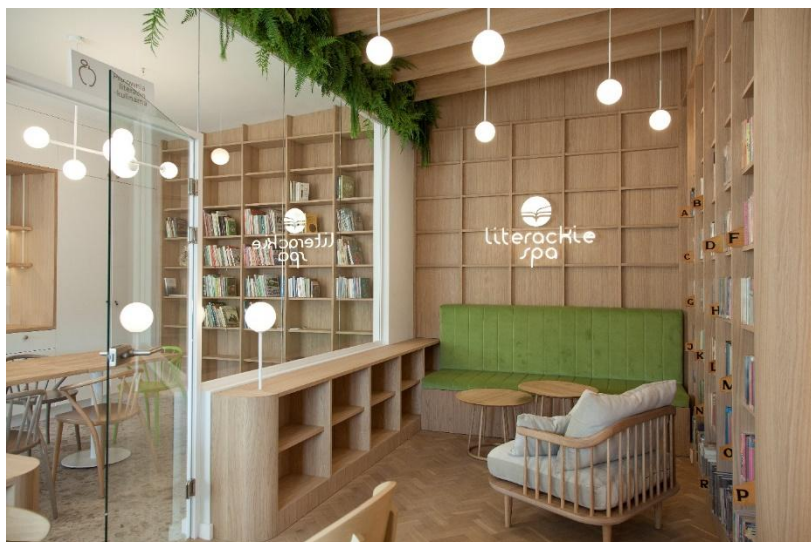

fot. Biblioteka Publiczna w Tuchowie

Przedmiotem zadania pn *Biblioteka – dostępna przestrzeń dla ludzi i książek* była przebudowa Biblioteki Publicznej w Tuchowie poprzez dobudowę nowego skrzydła oraz modernizację istniejących pomieszczeń wraz z zakupem wyposażenia, w tym sprzętu komputerowego i multimedialnego. Kluczowym elementem inwestycji było utworzenie nowoczesnej pracowni komputerowej, wyposażonej w sprzęt IT oraz narzędzia do wspierające rozwój kompetencji cyfrowych i digitalizację zbiorów. Nowa przestrzeń biblioteczna została dostosowana do potrzeb różnych grup użytkowników, w tym osób ze szczególnymi potrzebami, poprzez zapewnienie im dostępności architektonicznej (m.in. winda, oznakowanie) oraz funkcjonalnej. Pracownia komputerowa umożliwia prowadzenie zajęć z zakresu kompetencji cyfrowych, programowania oraz korzystania z zasobów cyfrowych i platform edukacyjnych. Realizacja zadania pozwoliła na stworzenie nowoczesnej, wielofunkcyjnej biblioteki, w której pracownia komputerowa stała się ważnym centrum edukacji cyfrowej, wspierającym rozwój mieszkańców oraz poszerzanie oferty kulturalno-edukacyjnej instytucji.

4. Miejska Biblioteka Publiczna w Bychawie

Kwota dofinansowania: 1 890 000 zł

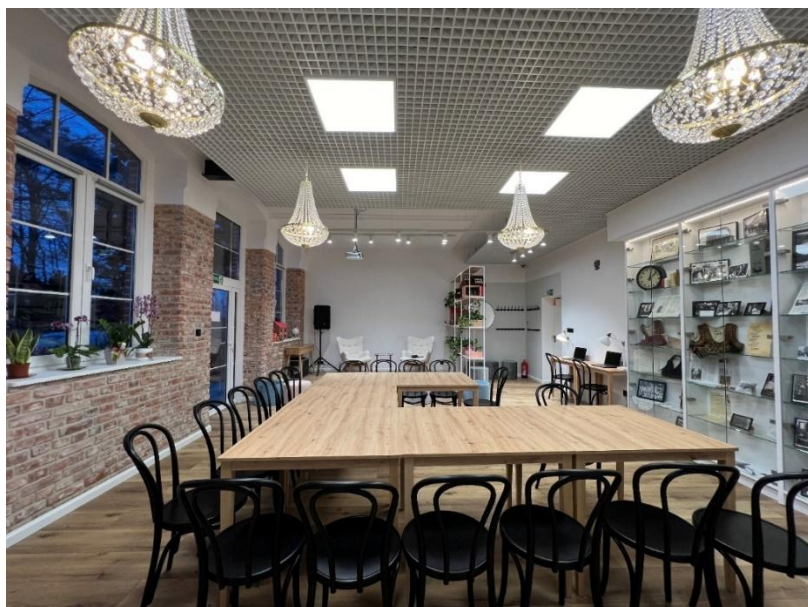

fot. Miejska Biblioteka Publiczna w Bychawie

Realizacja zadania pn: *Literackie SPA*. Modernizacja Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bychawie polegała na modernizacji biblioteki w celu stworzenia nowoczesnej, wielofunkcyjnej przestrzeni czytelniczo-kulturalnej. Obiekt został przebudowany i wyposażony tak, aby zapewnić komfort, dostępność oraz różnorodne formy pracy z literaturą, edukacją i kulturą. Szczególny nacisk położono na strefę dla seniorów „Żyj kolorowo”, która jest bezpieczną i komfortową przestrzenią dostosowaną do potrzeb czytelników tej grupy. Strefa ta została wyposażona w ergonomiczne meble, wygodne miejsca do odpoczynku i lektury, sprzęt ułatwiający korzystanie z multimediiów (m.in. audiobooków), a także stanowiska komputerowe dostosowane do osób starszych i z niepełnosprawnościami (np. duże klawiatury, łatwe w obsłudze oprogramowanie). Strefa wspiera aktywizację seniorów, przeciwdziała ich wykluczeniu cyfrowemu i umożliwia im udział w zajęciach edukacyjnych oraz kulturalnych. W ramach projektu powstały także inne zmodernizowane strefy (relaksu, komputerowa i dla dzieci), a całość uzupełnia nowoczesna aranżacja wnętrza, klimatyzacja, lepsze oświetlenie. Stworzono przestrzeń sprzyjającą integracji mieszkańców i rozwojowi czytelnictwa.

5. Biblioteka Publiczna Gminy Nowe Miasto nad Wartą

Kwota dofinansowania: 1 100 000 zł

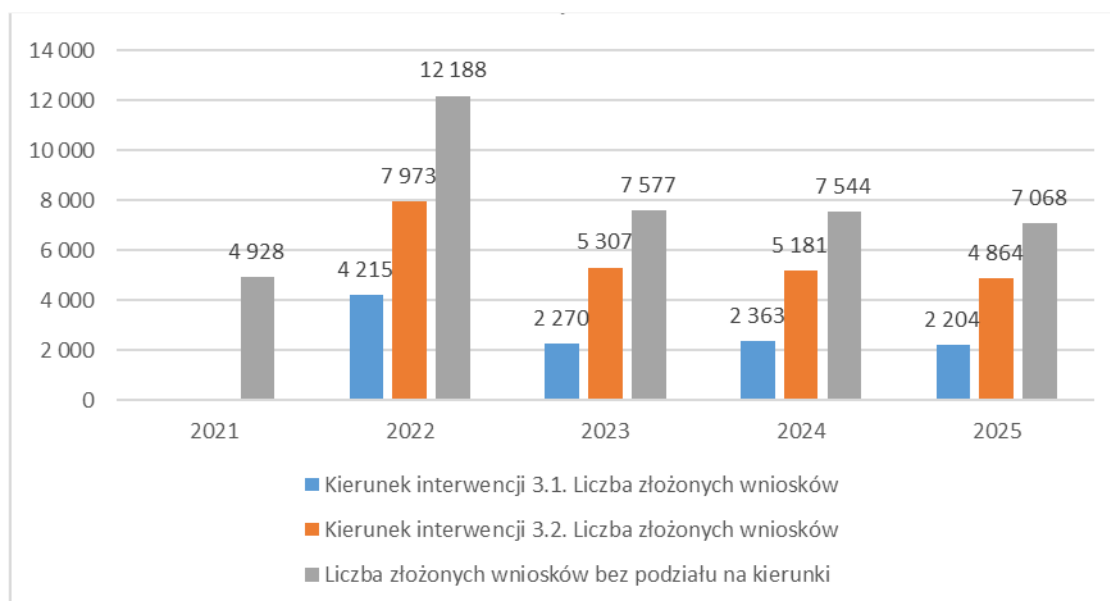
fot. Biblioteka Publiczna Gminy Nowe Miasto nad Wartą

Realizacja zadania pn: *Retro zmiana – adaptacja zabytkowego budynku poszkolnego na filię biblioteczną w Chociczy*, polegała na adaptacji ponad stuletniego budynku dawnej szkoły na nowoczesną bibliotekę, która stała się centrum życia kulturalnego i społecznego sołectwa. Przebudowa obejmowała pełne dostosowanie obiektu (instalacje, podziały funkcjonalne, wykończenie, wyposażenie) oraz stworzenie przestrzeni dla różnych grup użytkowników. Szczególne znaczenie ma miała strefa dla seniorów, zlokalizowana w dużej sali spotkań. Została ona zaprojektowana jako komfortowa i przyjazna przestrzeń sprzyjająca aktywizacji osób starszych. Jest wyposażona w wygodne, ergonomiczne meble, znajdują się tu miejsca do spotkań i odpoczynku, zapewniony jest dostęp do prasy, literatury dużym drukiem oraz sprzętu wspierającego korzystanie z technologii (komputery dostosowane do potrzeb seniorów, proste w obsłudze urządzenia), jest także możliwość udziału w kursach cyfrowych. Strefa jest miejscem spotkań, warsztatów rękodzielniczych, kulinarnych i edukacyjnych, a także integracji międzypokoleniowej. Nowa biblioteka oferuje także przestrzeń dla dzieci, młodzieży i dorosłych, salę spotkań, pracownię komputerową oraz taras i teren do działań plenerowych. Dzięki temu obiekt jest wielofunkcyjnym centrum kultury, integrującym mieszkańców i przeciwdziałającym wykluczeniu społecznemu, szczególnie seniorów.

3. Priorytet - Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych

W okresie realizacji programu w ramach Priorytetu 3 przeprowadzono 5 naborów, do których złożono 34.377 wniosków poprawnych formalnie. Największą liczbę wniosków złożono w 2022 r. – 12 188, z czego 4 215 dotyczyło kierunku interwencji 3.1, a 7 973 kierunku interwencji 3.2.

Wykres 12 Liczba złożonych wniosków do Priorytetu 3 w latach 2021-2025

Opracowanie MEN

W roku 2021 w ogólnej liczbie złożonych wniosków nie wyszczególniono liczby wniosków złożonych dla kierunku interwencji 3.1. i 3.2., dlatego podano łączną liczbę złożonych wniosków dla obu kierunków interwencji

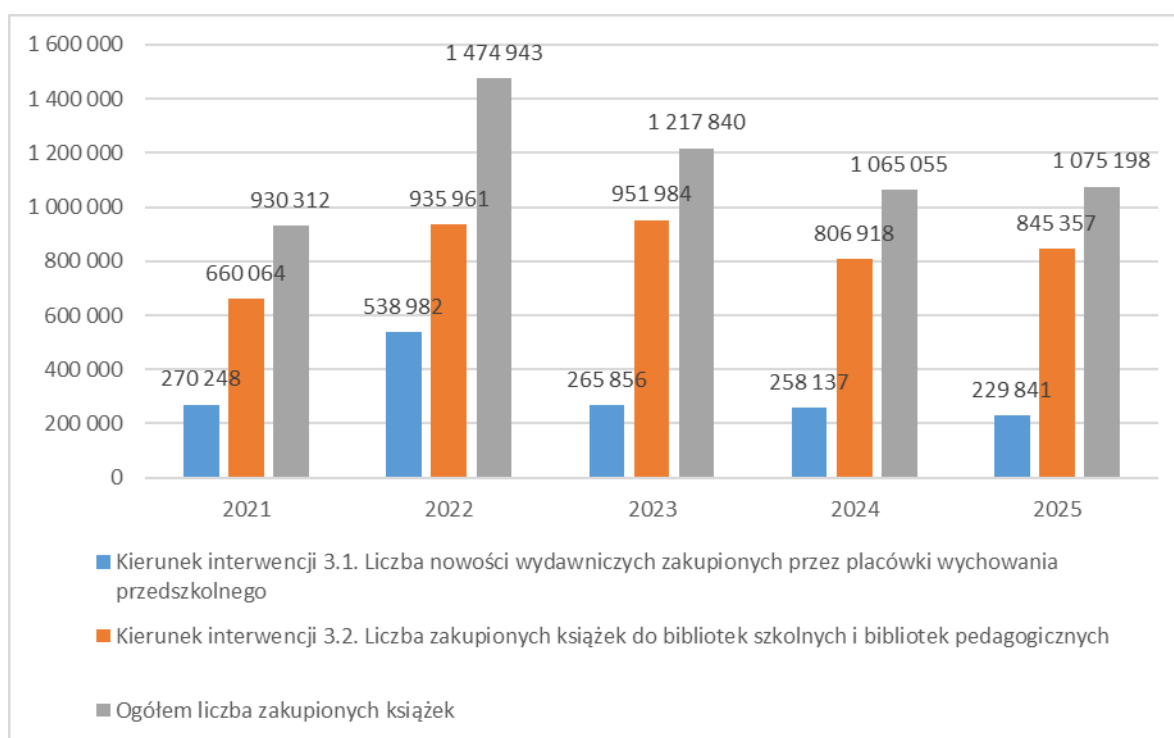
Po dokonaniu ocen wniosków, wojewodowie podpisywali umowy z organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego, szkoły i biblioteki pedagogiczne – jednostkami samorządu terytorialnego, osobami prawnymi innymi niż jednostki samorządu terytorialnego oraz osobami fizycznymi. Wojewodowie podpisywali z organami prowadzącymi jedną umowę, bez podziału na kierunki interwencji. W przypadku, gdy dany beneficjent był jednocześnie organem prowadzącym placówkę wychowania przedszkolnego (Kierunek interwencji 3.1.) oraz szkołę (Kierunek interwencji 3.2.), w ramach danej umowy była wydzielona część odnosząca się do Kierunku interwencji 3.1. i 3.2.

W latach 2021–2025 podpisano łącznie **8 449** umów z organami prowadzącymi. Najmniej umów zawarto w 2021 r. – 1 143, co było związane z początkowym etapem realizacji programu. W 2022 r. liczba podpisanych umów znacząco wzrosła do 1 885, czyli o 742 umowy więcej niż rok wcześniej.

Zaplanowany budżet Priorytetu 3 NPRCz 2.0 na lata 2021-2025 wyniósł 172 825 000 zł, z czego 138 410 000 zł (w tym 750 000 zł na obsługę Priorytetu), pochodziło z budżetu państwa, a 34 415 000 zł miał stanowić wkład własny organów prowadzących placówki wychowania przedszkolnego, szkoły i biblioteki pedagogiczne. Ostatecznie wydatkowano, z uwzględnieniem środków na obsługę Priorytetu, 171 629 747 zł (99,30%).

Z otrzymanego dofinansowania, beneficjenci K.I. 3.1 w latach 2021-2025 zakupili nowości wydawnicze do placówek wychowania przedszkolnego w ilości 1 563 064 sztuk, zaś beneficjenci K.I.3.2 do bibliotek szkolnych i pedagogicznych zakupili w sumie 4.200.284 książki - razem 5.763.348

Wykres 13 Liczba nowości wydawniczych w latach 2021-2025

Opracowanie MEN

W latach 2021–2025 z dofinansowania w ramach K.I. 3.1 skorzystało łącznie 9 855 placówek wychowania przedszkolnego.

Tabela 17 Liczba placówek wychowania przedszkolnego w latach 2021-2025 z podziałem na rodzaj placówki

	Liczba placówek wychowania przedszkolnego, które skorzystały z dofinansowania z NPRCz 2.0 z podziałem na:			Liczba placówek wychowania przedszkolnego, które skorzystały z dofinansowania z NPRCz 2.0 (ogółem)
	oddział przedszkolny w szkole podstawowej	przedszkole	inna forma wychowania przedszkolnego	
2021	337	1 106	-	1 443
2022	1 856	1 996	-	2 943
2023	712	1 083	-	1 795
2024	689	1 159	38	1 886
2025	664	1 083	41	1 788
RAZEM	4 258	6 427	79	9 855

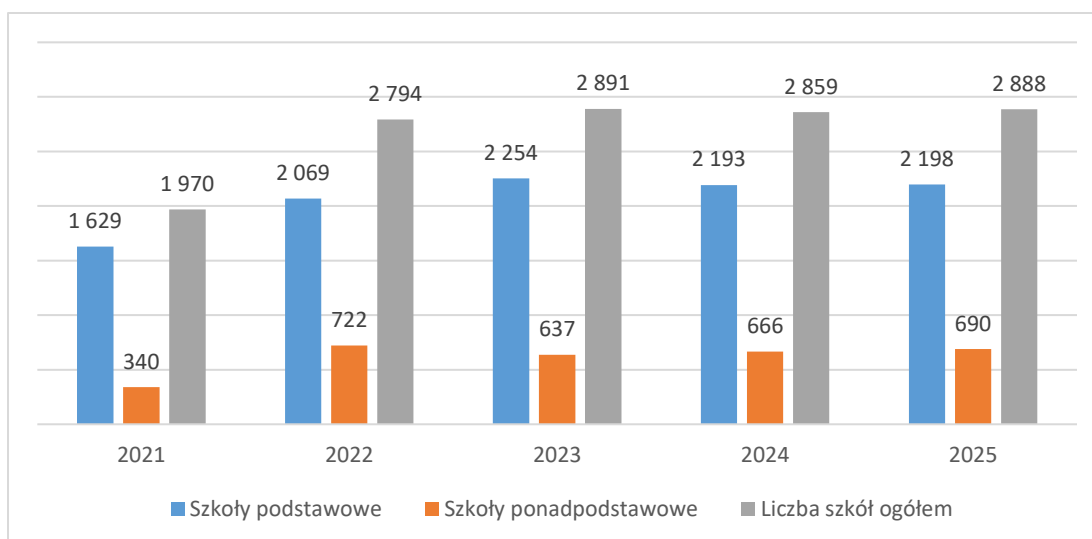
Opracowanie MEN

W 2023 r. znowelizowano rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”. Celem nowelizacji było rozszerzenie wsparcia w ramach Kierunku interwencji 3.1. nie tylko na przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, ale również na inne formy wychowania przedszkolnego, tj. punkty przedszkolne oraz zespoły wychowania przedszkolnego - rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lutego 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” (Dz.U. poz. 441).

Rozporządzenie zmieniające objęło wsparciem także inne formy wychowania przedszkolnego, których organy prowadzące mogły ubiegać się o dofinansowanie w ramach Programu NPRCz 2.0. W konsekwencji dane dotyczące liczby innych form wychowania przedszkolnego zostały uwzględnione w zestawieniach począwszy od 2024 roku

W latach 2021–2025 w kierunku interwencji 3.2 udział wzięły łącznie **13 402** szkoły.

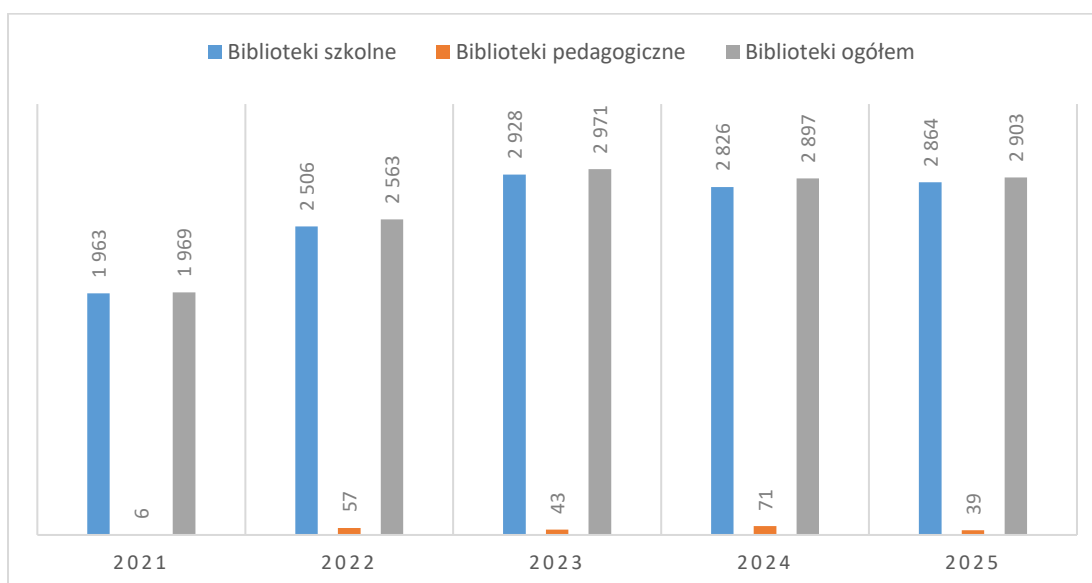
Wykres 14 Liczba szkół biorących udział w Programie w latach 2021-2025

Opracowanie MEN

Natomiast w ramach kierunku interwencji 3.2 łącznie skorzystały **13 303** biblioteki szkolne i pedagogiczne.

Wykres 15 Liczba bibliotek szkolnych i pedagogicznych, które skorzystały z dofinansowania w latach 2021-2025

Opracowanie MEN

W 2021 roku, będącym pierwszym rokiem realizacji Programu, odnotowano najniższe wartości we wszystkich analizowanych wskaźnikach, takich jak liczba złożonych wniosków, podpisanych umów z organami prowadzącymi, zakupionych nowości wydawniczych oraz liczba placówek wychowania przedszkolnego, szkół, bibliotek szkolnych i pedagogicznych objętych wsparciem NPRCz 2.0. Sytuacja ta wynikała przede wszystkim z krótkiego czasu przeznaczonego na wdrożenie Programu, obowiązujących obostrzeń sanitarnych związanych z pandemią COVID-

19, a także prowadzenia nauczania w trybie zdalnym i hybrydowym. Widoczne jest także mniejsze zainteresowanie Programem ze strony placówek wychowania przedszkolnego, co może wynikać z faktu, że dla placówek wychowania przedszkolnego NPRCz 2.0 było nowym programem rządowym.

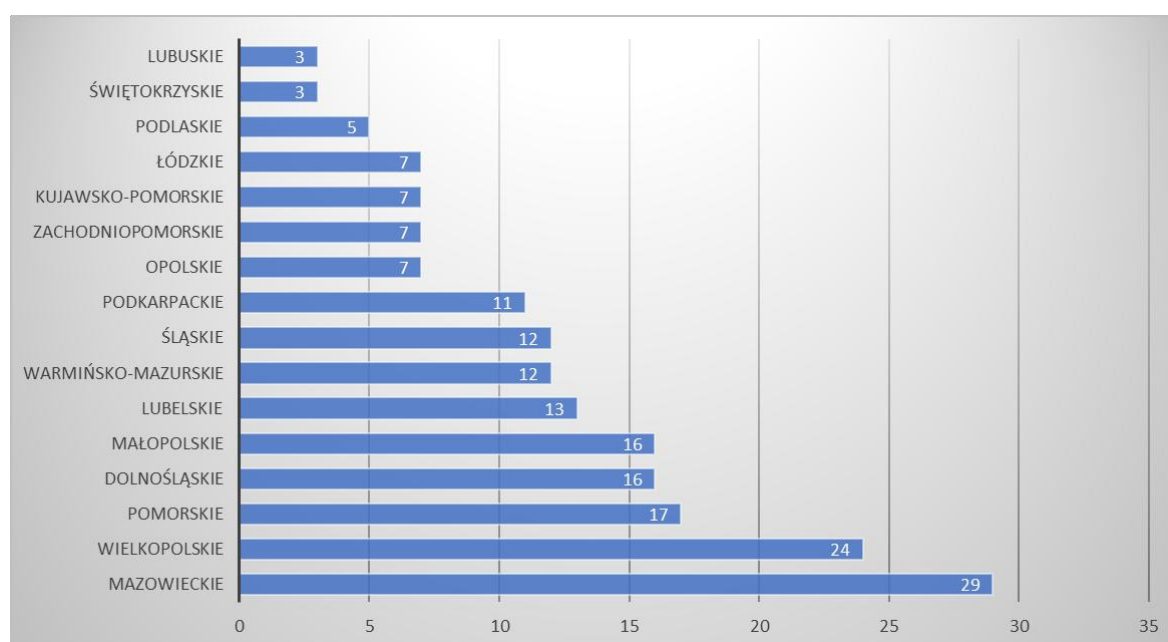
4. Priorytet - Program dotacyjny dla bibliotek oraz promocja czytelnictwa

Kierunek interwencji 4.1

W okresie realizacji programu w ramach K.I.4.1 przeprowadzono 4 nabory, do których złożono **412** wniosków poprawnych formalnie z czego : 69 wniosków w roku 2021, 130 w roku 2022, rok później 104 wnioski oraz 113 w 2024 roku.

W wyniku rozstrzygniętych naborów dofinansowanie otrzymało **189** podmiotów. Beneficjenci wyłonieni w konkursie realizowali swoje działania w trybie dwuletnim.

Wykres 16 Liczba dofinansowanych beneficjentów w ramach K.I. 4.1 w latach 2021-2025 z podziałem na województwa

Opracowane na podstawie danych NCK

Zadania dofinansowane w ramach K.I. 4.1 obejmowały:

- ✓ podnoszenie kompetencji pracowników bibliotek;
- ✓ budowanie i wzmacnianie lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju czytelnictwa poprzez: organizację warsztatów i szkoleń, prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych, organizację konferencji, spotkań, w tym wymiany doświadczeń liderów lokalnych; wymianę doświadczeń z innymi beneficjentami w skali kraju;

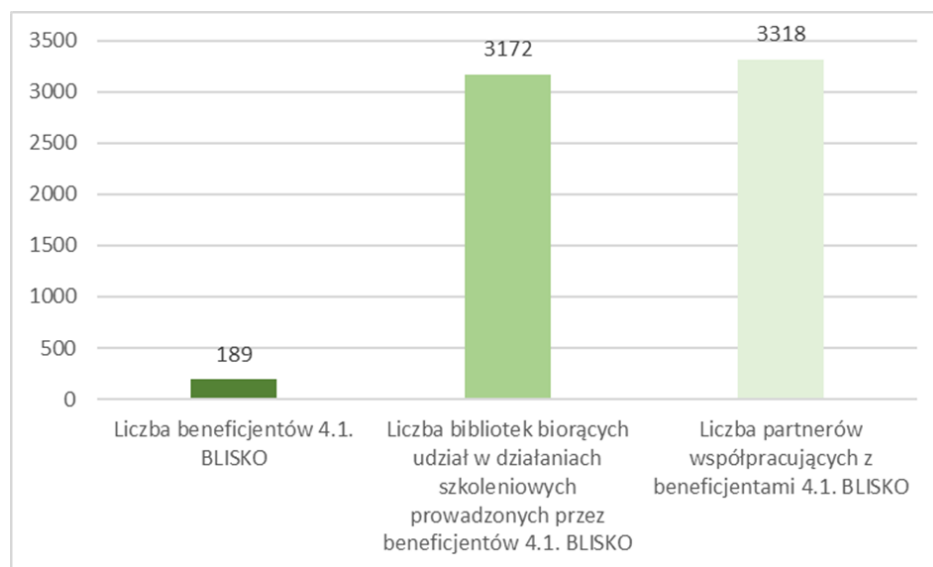
- ✓ realizację wraz z partnerami 2-6 projektów edukacyjno-animacyjnych rocznie
 - w I roku realizacji zadania preferowane były działania dla społeczności lokalnej realizowane z inicjatywy i siłami partnerstwa,
 - w II roku realizacji zadania beneficjent zobowiązany był do realizacji: 1-3 projektów edukacyjno-animacyjnych inicjowanych i przygotowanych przez partnerstwo oraz 1-3 projektów edukacyjno-animacyjnych, wykorzystujących potencjał kulturowy mieszkańców, inicjowanych przez przedstawicieli społeczności lokalnej, wyłanianych z zachowaniem procedury konkursowej wypracowanej w I roku realizacji zadania).

Poza 189 bezpośrednimi beneficjentami Kierunku interwencji 4.1. BLISKO z efektów realizowanych działań skorzystało zdecydowanie więcej podmiotów. W szkoleniach wzięli udział przedstawiciele 3172 biblioteki spoza programu, w tym 6 931 pracowników tych bibliotek oraz 5 362 pracowników beneficjentów i przedstawicieli pozostałych partnerstw - łącznie przeszkolono 12 293 osoby (nie wliczono 2021 roku).

Projekty wdrażane w ramach dofinansowania zrealizowano przy udziale łącznie 3318 partnerów. Natomiast aktywizujących działaniach skierowanych do społeczności lokalnych udział wzięło 266 845 odbiorców bezpośrednich.

Oznacza to, że liczba realnych beneficjentów działań BLISKO znacznie wykracza poza 189 bibliotek publicznych.

Wykres 17 Liczba beneficjentów bezpośrednich i pośrednich K.I. 4.1

Opracowanie NCK

W ramach działań szkoleniowych dla beneficjentów BLISKO Narodowe Centrum Kultury w latach 2021-2025 r. zrealizowało: 3620 h wsparcia tutorskiego online, 3

konferencji online on-line (318 uczestników), 3 konferencje stacjonarne (295 uczestników), 5 szkoleń elearningowych (577 uczestników), 3 szkolenia online oraz 8 warsztatów online w ramach konferencji online (196 uczestników), 6 webinarów (561 uczestników), 6 szkoleń stacjonarnych wprowadzających i podsumowujących (278 uczestników), 60 dobrych praktyk.

W całej edycji Programu 189 beneficjentów K.I. 4.1 zrealizowało łącznie 2609 projektów edukacyjno-animacyjnych w ramach partnerstw. Poniżej przedstawiono przykłady niektórych z nich:

1. *Operetka pod dachem prowincjonalnym* - inicjatywa zrealizowana w ramach zadania pn. "Kultura zbliża...zwłaszcza w bibliotece" Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej im. Marii Konopnickiej w Lubaniu polegała na organizacji koncertu gwiazd sceny operetkowej. Występujący w Lubaniu artyści to reprezentanci Stowarzyszenia Operetka Wrocławska. W klimatycznej auli Szkoły Muzycznej artyści zaśpiewali wielkie operetkowe hity porywając lubańską publiczność do wspólnego śpiewania. Występ uświetniły tancerki Teatru Scena Kamienica.
2. *Poznajmy historię miejsca, w którym mieszkamy* - projekt realizowany był w partnerstwie z Gminą Ostrów Mazowiecka w ramach zadania „Misja Biblioteka!” prowadzonego przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Ostrowi Mazowieckiej z siedzibą w Nagoszewie. W jego ramach zorganizowano warsztaty „Jak powstaje książka?” dla pięciu grup dzieci, podczas których uczestnicy poznawali proces tworzenia książki, historię pisma oraz samodzielnie wykonywali gliniane tabliczki z pismem klinowym. Odbłyły się także zajęcia poświęcone historii i dziedzictwu gminy Ostrów Mazowiecka, połączone z pracami plastycznymi. Projekt obejmował również spotkanie autorskie, warsztaty literackie oraz konkurs „Tu jest moje miejsce na ziemi”. Sześć najlepszych prac konkursowych zostało opublikowanych w książce „Dawno temu w Puszczy Białej”.
3. *Noc Agentów* to inicjatywa zrealizowana w ramach projektu „Moja – Twoja – Nasza Biblioteka” Gminnej Biblioteki Publicznej w Krościenku Wyżnym. Pomysłodawcą była młodzież działająca jako Nieziemski Wydział Specjalny. W ramach przedsięwzięcia odbyło się spotkanie z pisarzem Krzysztofem Petkiem oraz gra terenowa inspirowana jego twórczością. Uczestnicy rozwiązywali zadania ukryte w różnych miejscach Krościenka Wyżnego, wykazując się wiedzą, sprytem i kreatywnością. Dodatkową atrakcją była fotobudka, w której można było wykonać pamiątkowe zdjęcie w formie zakładki.
4. *Legenda o dziewczynie stąd – Poddąbie* to inicjatywa grupy „Przyjaciele Poddąbia”, zrealizowana w ramach projektu „Biblioteka BLISKO Działań Kreatywnych” Centrum Kultury Gminy Ustka. W jej ramach odsłonięto mural autorstwa Ewy Grużewskiej oraz promowano książkę Danuty Sroki „Legenda o dziewczynie stąd – Poddąbie”, nawiązującą do muralu. Wydarzeniu towarzyszyła oprawa muzyczna oraz spotkanie integrujące mieszkańców wokół rozmów o kulturze, literaturze i dziedzictwie regionu. W biesiadzie uczestniczyło około 50 osób.

5. *Moda na Czytanie – naturalnie* to inicjatywa zrealizowana w ramach projektu „PO TRZECIE – BIBLIOTEKA” Gminnej Biblioteki Publicznej im. Ambrożego Grabowskiego w Kętach. Cykl międzypokoleniowych warsztatów inspirowanych książką „Historia naturalna wrózek” Emily Hawkins obejmował tworzenie ilustracji z wykorzystaniem roślin, zdobienie ekologicznych toreb oraz projektowanie oryginalnych strojów. Finałem przedsięwzięcia był pokaz bajkowej mody w bibliotecznym ogrodzie, którego fotorelację zaprezentowano w bibliotece.
6. Paszport młodości to inicjatywa harcerzy z 6 DH „Andromeda” i 16 DH „Celestials” z Brzeszcz, zrealizowana w ramach projektu „Biblioteka – tu czytamy, tworzymy, przeżywamy, doświadczamy” Ośrodka Kultury w Brzeszczach. Jej celem było inspirowanie młodzieży do rozwijania pasji oraz promowanie odpowiedzialnej opieki nad zwierzętami. W ramach przedsięwzięcia odbyły się spotkania z popularyzatorem astronomii Karolem Wójcickim oraz zoopsychologiem Jerzym Hermą. W wydarzeniu uczestniczył także pies ratowniczy Gary, który był atrakcją części edukacyjnej poświęconej pracy ze zwierzętami.

Kierunek interwencji 4.2

W latach 2021-2025 w ramach Kierunku interwencji 4.2 realizowano kampanię społeczno-informacyjną z podziałem na kampanię promocyjno-informacyjną oraz społeczno-wizerunkową. Głównymi celami kampanii społeczno-informacyjnej było:

- ✓ wzmocnienie postaw proczytelniczych i zwiększenie świadomości o korzyściach płynących z czytania książek,
- ✓ promocja działań realizowanych przez poszczególnych operatorów: Bibliotekę Narodową, Instytut Książki, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Narodowe Centrum Kultury,
- ✓ promocja NPRCz 2.0,
- ✓ promocja bibliotek jako miejsc atrakcyjnych dla różnych grup wiekowych.

Działania realizowane były w kilku obszarach: Internet i social media, influencer marketing, kampania telewizyjna i radiowa, kampania prasowa, kampania outdoorowa, akcje ambientowe i produkcje brandingowe.

W pierwszym roku realizacji NPRCz 2.0 działania w ramach KI 4.2 koncentrowały się na uruchomieniu spójnej komunikacji Programu oraz budowaniu jego rozpoznawalności, poprzez:

- ✓ przygotowanie identyfikacji wizualnej i komunikacyjnej NPRCz 2.0, zapewniającej jednolite oznaczanie działań Programu, w tym opracowanie logotypu, księgi znaku, belek logotypowych, szablonów materiałów graficznych,

- ✓ uruchomienie strony Nprcz.pl, systematycznie rozbudowywanej o treści, która stanowiła bazę wiedzy o Programie, operatorach i realizowanych działaniach,
- ✓ uruchomienie profili NPRCz 2.0 w mediach społecznościowych: Facebooku, Instagramie, YouTube,
- ✓ rozpoczęcie ogólnopolskiej kampanii informacyjnej promującej cele NPRCz 2.0, w tym rolę bibliotek w rozwoju czytelnictwa,
- ✓ zapewnienie obecności NPRCz 2.0 w mediach ogólnopolskich i branżowych, w szczególności w kontekście inauguracji Programu.

W kolejnych latach działania promocyjne towarzyszyły intensywnemu wdrażaniu Programu, wzmacnianiu przekazu oraz obecności w wybranych mediach. Przeprowadzono m.in. następujące działania:

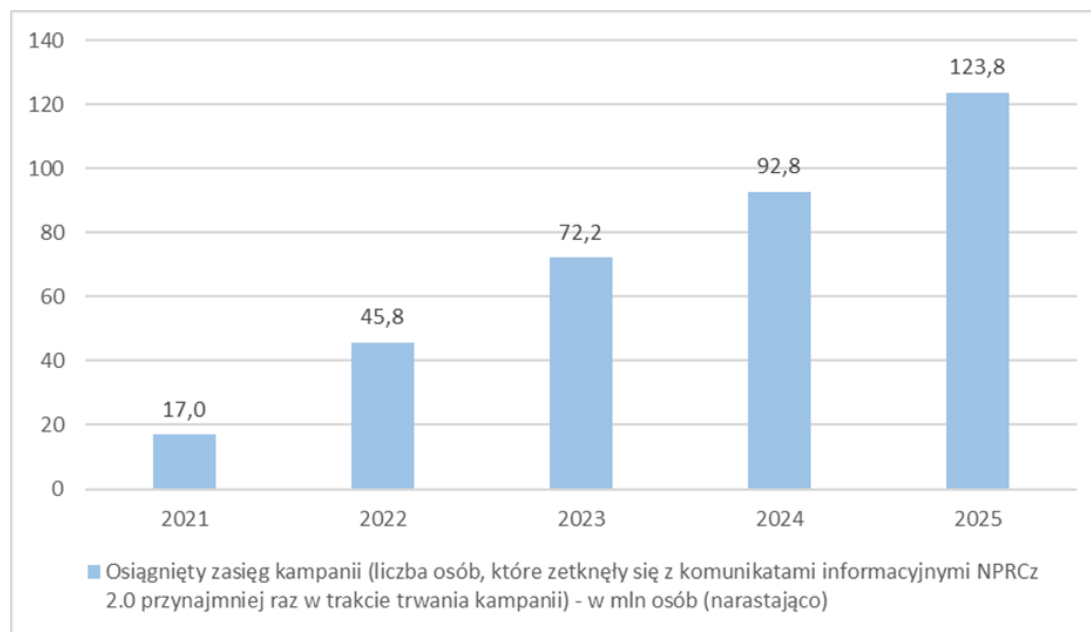
- ✓ ogólnopolskie kampanie promujące czytelnictwo i Program: „Czy czytasz? Czytam! A Ty?“, „Czy to czas, by razem czytać?“, „Czytaj i wejdź do gry“, „Czytanie ma tylko dobre strony“, „Nie bądź jak NPC“, „Złap książkę. Złap reset“,
- ✓ animacje z „Molami książkowymi“, którym głosów użyczyli m.in. Małgorzata Kożuchowska, Cezary Żak, Ewa Szykulska, Natalia Kukulska, Reni Jusis, Karol Kłós, a także kampania „Czytanie buduje więź na całe życie“,
- ✓ zrealizowano programy telewizyjne: „Do dzieła“, „Wielki Test o Książkach – nie tylko na Święta“, seria „Eureka Biblioteka!“ obejmująca 16 reportaży z bibliotek, po jednym z każdego województwa, prezentujące zakres szerokiego wsparcia i rozwoju, jakie otrzymują biblioteki dzięki NPRCz 2.0 oraz ukazujące różnorodność bibliotek wszystkich priorytetów NPRCz 2.0, reportaże z najważniejszych festiwali literackich w Polsce: Festiwalu Góry Literatury, Festiwalu Literacki Sopot, Festiwalu Conrada, Festiwalu Stolica Języka Polskiego w Szczecinie, 13 odcinków cyklu „Dobre Strony“ – seria rozmów o książkach i czytaniu z udziałem polskich artystów: Tomasza Kota, Margaret, Sarsy, Pablopavo, Natalii Przybysz, Damiana Kocura, Małgorzaty Szumowskiej, Krzysztofa Zalewskiego, Organka, Andrzeja Seweryny, Miuosha i Krzysztofa Zanussi, Michała Sikorskiego, Bovskiej, Roberta Więckiewicza, Juliusza Machulskiego, Kasi Lins, Piotra Domalewskiego, Mery Spolsky, Andrzeja Chyry, Serhija Żadana, Andrzeja Stasiuka, Jerzego Owsiaaka, Arety Szpury, Bartłomieja Topy i Katarzyny Herman,
- ✓ zrealizowano audycje radiowe: cykl 12 materiałów promujących biblioteki i czytelnictwo wyemitowanych w Klubie Trójki, Zapraszamy do Trójki, Reportaż w Trójce, w radiowej Jedynce: Cztery Pory Roku i Jedne takie Miejsce, a także wątek biblioteczo-czytelniczy w słuchowisku „W Jezioranach“, cykl pn. „Dobrze się czyta“ składającego się z dziesięciu rozmów o czytaniu książek z mężczyznami rozpoznawalnymi w mediach, kulturze, sporcie, nowych technologiach,

- ✓ zrealizowano akcje ambientowe: Czytanie na trawie, Pociąg do czytania, Rozgrzewka z książką, podczas których w strefach NPRCz 2.0 realizowane były zabawy, warsztaty, aktywności proczytelnicze, często z udziałem lokalnych bibliotek, a także Sportowcy w bibliotekach – spotkania ze sportowcami w bibliotekach,
- ✓ 3 edycje „Książkowego Niekalendarza” – projekt z wyzwaniami czytelniczymi na każdy miesiąc danego roku,
- ✓ format „Dobre Strony w trasie” – cykl rozmów o książkach i czytaniu zrealizowany podczas wydarzeń kulturalnych: Festiwalu Męskie Granie (cała trasa), Festiwalu Stolica Języka Polskiego w Szczepieszynie, Europejskiej Nocy Literatury we Wrocławiu, konkursu „Podcast Roku” w Rzeszowie. Gośćmi byli: Grzegorz Turnau, Elżbieta Zapendowska, Spięty, Stanisław Sojka, Błażej Król, Krzysztof Ostrowski, Sandra Drzymalska, Daria ze Śląska, Maciej Stuhr, Bartosz Bielenia, Kaśka Sochacka, Bartek Królik, Michał Sikorski, Tomasz Lipiński, Wojtek Mazolewski, Sebastian Stankiewicz i Artur Andrus, Maria Peszek, Jan Peszek, Miuosh, Michał Wiraszko, Aneta Korycińska, Tomasz Organek, Natalia Przybysz, Adam Woronowicz, Jacek Cygan, Łukasz Orbitowski, Jolanta Nietrzpiela-Banach, Maja Komorowska, Maria Topczewska, Adam Cywka, Twoja Stara, Karolina Sulej, Renata Dancewicz, Justyna Dźbik-Kluge, Łukasz Wojtusik, Agata Kasprolewicz,
- ✓ kampanie outdoorowe w dużych miastach (np. Toruniu, Wrocławiu, Lublinie, Łodzi, Krakowie, Warszawie, Rzeszowie, Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Poznaniu i Szczecinie) oraz w mniejszych miastach (np. Bytomiu, Chorzowie, Sosnowcu, Częstochowie, Radomiu, Kielcach, Gliwicach, Olsztynie, Bielsku-Białej, Zabrzu, Zielonej Górze, Rybniku, Gorzowie Wielkopolskim, Płocku, Siedlcach, Zamościu, Chełmie, Przemyślu, Gostyniu, Lubartowie, Gryfinie, Rawiczu, Lubaniu, Kole, Konstantynowie Łódzkim, Pułtusku, Hajnówce, Prudniku, Opocznie, Sokołowie Podlaskim, Andrychowie, Łomiankach, Szamotułach, Chełmnie, Tomaszowie Lubelskim, Myślenicach, Łańcucie, Pisz, Łęcznej, Kostrzynie nad Odrą, Chodzieży, Pyskowicach, Wadowicach, Kamiennej Górze, Sokółce, Nakle nad Notecią).

Na zakończenie działań związanych z realizacją NPRCz 2.0 zorganizowano konferencję podsumowującą Program pn. „Czytanie ma tylko dobre strony”. W dniach 23-34 września 2025 w Warszawie uczestnicy mieli okazję podsumować pięć lat funkcjonowania NPRCz 2.0, wymienić doświadczenia oraz przedyskutować nowe wyzwania stojące przed bibliotekami i czytelnikami. Konferencja była także przestrzenią prezentacji dobrych praktyk i innowacyjnych rozwiązań w zakresie promocji czytelnictwa – zarówno w Polsce, jak i w innych krajach europejskich. W wydarzeniu wzięło udział 280 osób, które miały okazję wysłuchać 11 dyskusji panelowych, w których wystąpiło 48 panelistek i panelistów.

W Kierunku interwencji 4.2. w wyniku realizowanych działań promocyjno - informacyjnych osiągnięto wysokie wartości wskaźników zasięgu medialnego, potwierdzające skuteczność podejmowanych działań oraz ich szeroki odbiór społeczny. Działania komunikacyjne prowadzone w ramach kampanii promocyjnej NPRCz 2.0 w całym okresie realizacji NPRCz 2.0 trafiły do ponad 123 mln odbiorców.

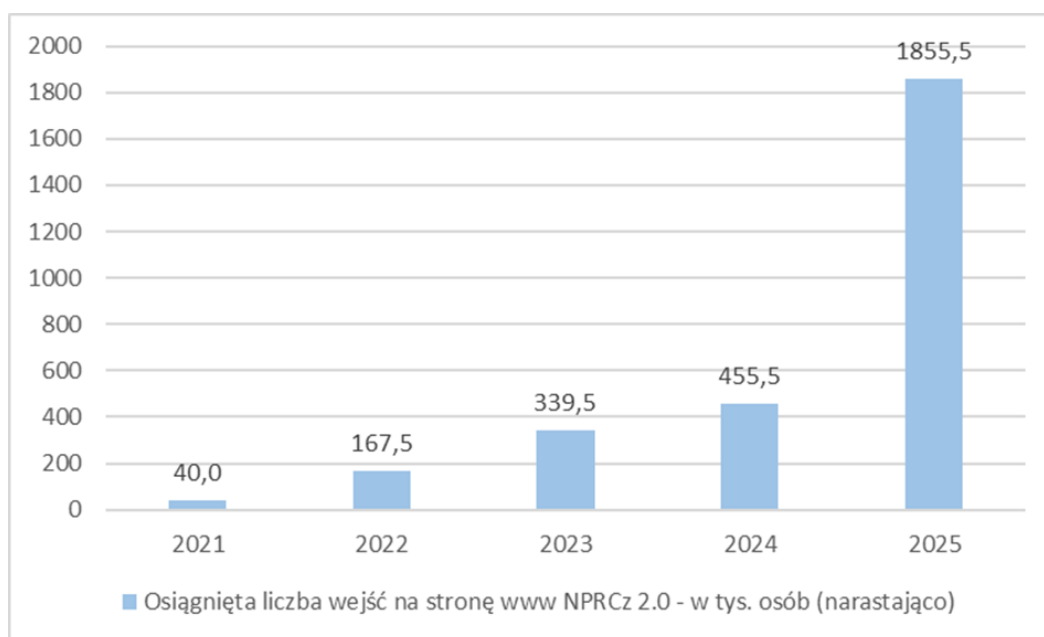
Wykres 18 Zasięg kampanii promocyjnej NPRCz 2.0 (narastająco w całym okresie realizacji NPRCz 2.0)

Opracowanie NCK

Liczba wejść na stronę na koniec realizacji Programu przekroczyła 1,8 mln. Wzrosła ona szczególnie w ostatnim roku wdrażania NPRCz 2.0 m.in. ze względu na prowadzone równoległe 3 kampanie oraz działania związane z organizacją konferencji podsumowującej NPRCz 2.0, w tym komunikaty oraz transmisje z wydarzeń.

Wykres 19 Liczba wejść na stronę www NPRCz 2.0 (narastająco)

Opracowanie NCK

V. EWALUACJA I MONITORING

W latach 2021-2025 przeprowadzono wszystkie badania przewidziane w ramach Planu Ewaluacji i Monitoringu Programu przypisane do realizacji przez Jednostkę Ewaluacji i Monitoringu Programu funkcjonującą w NCK, w tym:

- ✓ Ewaluację wstępną NPRCz 2.0 z modułem oceny efektów poprzedniej edycji Programu (2021),
- ✓ Ewaluację systemu wdrażania, obciążeń oraz barier po stronie Operatorów i beneficjentów NPRCz 2.0 w pierwszym roku wdrażania (2022),
- ✓ Ewaluację mid-term wraz z diagnozą społeczną, gospodarczą i przestrzenną dla projektu kolejnej edycji Programu (2023),
- ✓ Ewaluację tematyczną pt. „Uwarunkowania realizacji celów NPRCz 2.0 na poziomie beneficjentów” (2024),
- ✓ Dwuczęściową ewaluację podsumowującą efekty realizacji NPRCz 2.0 (2025): 1) badanie ewaluacyjne, 2) badanie w formie procesu projektowego z wykorzystaniem metodyki design thinking,
- ✓ 5 edycji cyklicznego badania efektywności kampanii promocyjnej NPRCz 2.0 (2021-2025).

Realizację wszystkich powyższych badań zlecono niezależnym, wyspecjalizowanym firmom badawczym, co sprzyjało uzyskaniu obiektywnych i rzetelnych rezultatów. Badania ewaluacyjne poświęcono przede wszystkim ocenie efektywności,

skuteczności, użyteczności, trwałości i oddziaływania wsparcia finansowego w ramach NPRCz 2.0. Kluczowym elementem każdego badania ewaluacyjnego był wykaz wniosków i rekomendacji służących udoskonaleniu dalszego wdrażania Programu. Możliwość ich przyjęcia podlegała szczegółowej dyskusji podczas spotkań Grupy Roboczej ds. monitoringu i ewaluacji NPRCz 2.0 z udziałem przedstawicieli MKiDN i wszystkich Operatorów. Po jakimś czasie w ramach Grupy Roboczej ds. monitoringu i ewaluacji NPRCz 2.0 następował etap weryfikacji stanu wdrażania przyjętych rekomendacji (w tym przyjętych częściowo) w instytucjach, do których zostały one zaadresowane. Raporty ze wszystkich ewaluacji zostały opublikowane na stronie internetowej NPRCz 2.0.

Cykliczne badanie efektywności kampanii promocyjnej NPRCz 2.0 posłużyło natomiast corocznej ocenie działań promocyjnych skierowanych do ogółu społeczeństwa. Raporty z ilościowych badań realizowanych techniką CAPI/TAPI na reprezentatywnej próbie ponad 1000 osób w wieku 15+ zawierały m.in. ocenę spotów promocyjnych dotyczących czytelnictwa i NPRCz 2.0, informacje o poziomie rozpoznawalności kampanii i znajomości NPRCz 2.0, a także dodatkowo informacje odnoszące się do aktywności czytelniczej ankietowanych, postrzegania bibliotek i czytania oraz elementów potencjalnie wspomagających przekaz o czytelnictwie. Rezultaty tych badań również podlegały omówieniu na spotkaniach Grupy Roboczej ds. monitoringu i ewaluacji NPRCz 2.0. Szczególnie przydatne były dla zespołu ds. promocji NPRCz 2.0 funkcjonującym w NCK. Posłużyły głównie udoskonaleniu dalszych działań promocyjnych. Raporty opracowano na wewnętrzny użytek MKiDN i Operatorów.

Realizację przewidzianego w Planie Ewaluacji i Monitoringu Programu corocznego **badania czytelnictwa w latach 2021-2025** koordynowała Biblioteka Narodowa. Ich wyniki każdego roku także podlegały omówieniu podczas spotkań Grupy Roboczej ds. monitoringu i ewaluacji NPRCz 2.0 i są dostępne na stronie internetowej BN pod linkiem <https://www.bn.org.pl/raporty-bn/stan-czytelnictwa-w-polsce/stan-czytelnictwa-w-polsce-w-2025/> zaś **raporty ewaluacyjne dostępne są na stronie dedykowanej NPRCz 2.0** pod linkiem <https://nprcz.pl/raporty-ewaluacyjne/>

VI. PODSUMOWANIE WSKAŹNIKÓW CELU GŁÓWNEGO I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Na potrzeby wdrażania Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025 przyjęto, iż kluczowe znaczenie ma prowadzenie polityki publicznej w oparciu o zgromadzone dane, wnioski, rekomendacje, analizy oraz ocenę efektywności i skuteczności prowadzonych działań. Ocena stopnia realizacji celu głównego i celów szczegółowych Programu realizowana była za pomocą trzech

typów wskaźników: produktu, rezultatu bezpośredniego i rezultatu (ostatni z typów wskaźników przypisany był wyłącznie do celu głównego). Sprawozdawczość z wykonania wskaźników Programu stanowiła z kolei jeden z elementów corocznych sprawozdań z realizacji NPRCz 2.0. Na tej podstawie uzyskano wartości wskaźników osiągnięte od początku realizacji Programu, za wyjątkiem wskaźników rezultatu, których wartość dla lat 2021-2025 odnosi się do danych z ostatniego ich pomiaru, który przeprowadzono w 2025 r.³⁸

Analizując stopień wykonania wskaźników celu głównego oraz celów szczegółowych Programu można stwierdzić, iż przyjęte założenia zostały zrealizowane w znacznym stopniu. Przede wszystkim wskaźnik CG_R_1: *Poziom czytelnictwa (czytanie przynajmniej jednej książki w ciągu roku)* został zrealizowany całkowicie tzn. na poziomie 100%. Jednocześnie w okresie wdrażania Programu, tj. w latach 2021-2025, czynnikami o dużym stopniu oddziaływania na osiągnięte efekty Programu były: pandemia Covid-19, znaczący wzrost cen usług i towarów konsumpcyjnych (inflacja) oraz pełnoskalowa wojna w Ukrainie (sprzyjające pogorszeniu nastrojów społecznych). Kwestie te w żadnym stopniu nie zależały od działań podejmowanych przez Instytucję Zarządzającą Programem (tj. MKiDN), Operatorów Priorytetów oraz beneficjentów NPRCz 2.0.

W odniesieniu do wskaźnika CG_R_2: *Poziom wykorzystania nowości wydawniczych zakupionych do bibliotek szkolnych w ramach NPRCz 2.0* należy wskazać, iż poziom jego wykonania (tj. 76,47%) wynika ze specyfiki pracy szkoły i organizacji roku szkolnego (który nie pokrywa się z rokiem kalendarzowym, w oparciu o który realizowane były wymogi sprawozdawczości na potrzeby NPRCz 2.0). Z tego powodu sprawozdawane wartości nie odzwierciedlały rzeczywistego zainteresowania nowościami wydawniczymi zakupionymi w ramach Priorytetu 3 NPRCz 2.0. W kolejnej edycji Programu planowane jest monitorowanie tego wskaźnika w okresie trwałości, tj. w kolejnym roku kalendarzowym względem otrzymanego wsparcia, co pozwoli ocenić poziom wykorzystania nowości wydawniczych zakupionych do bibliotek szkolnych w racjonalnym okresie czasu.

W ocenie Instytucji Zarządzającej Programem wykonanie wskaźnika CG_R_3: *Poziom społeczne oddziaływanie bibliotek* na poziomie 94,00% można uznać za satysfakcjonujące. Warto zauważyć, iż wartość wykonania tego wskaźnika systematycznie rosła w trakcie wdrażania Programu, co potwierdza trafność założonej logiki interwencji.

³⁸ W treści załącznika do uchwały rady ministrów, w tabeli nr 27 „Wykaz wskaźników przyjętych dla NPRCz 2.0” w kolumnie „Wartość docelowa” wskazano rok 2026, co odnosi się do określonego w tym dokumencie terminu złożenia sprawozdania końcowego z realizacji Programu. por. Załącznik do uchwały nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r., s. 186 oraz załącznik do uchwały nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”, s.185.

Wykonanie wskaźnika CG_P_1 na poziomie poszczególnych Kierunków interwencji zostało omówione w sprawozdaniach rocznych. Łączne wykonanie tego wskaźnika w latach 2021-2025 dla całego Programu na poziomie 96,34% należy przyjąć za jak najbardziej satysfakcjonujące.

Szczegółowe zestawienie wykonania wskaźników szacowanych NPRCz 2.0 w latach 2021-2025³⁹

Tabela 18 Szczegółowe zestawienie wykonania wskaźników szacowanych NPRCz 2.0 w latach 2021-2025

ID ⁴⁰ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu		
				Wartość docelowa	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej
1	2	3	4	5	6	$7^{41} = 6/5 * 100\%$
Cel główny						
CG_R_1 ⁴²	nie dotyczy	rezultat	Poziom czytelnictwa (czytanie przynajmniej jednej książki w ciągu roku)	41,0%	41,00%	100,00%
CG_R_2 ⁴³	nie dotyczy	rezultat	Poziom wykorzystania nowości wydawniczych zakupionych do bibliotek szkolnych w ramach NPRCz 2.0.	74,0%	56,59%	76,47%⁴⁴

³⁹ W celu czytelnej prezentacji danych dotyczących wskaźników NPRCz 2.0 wprowadzono zaokrąglenie danych do tysięcy i milionów, z zachowaniem prezentacji danych do dwóch miejsc po przecinku. Rozwiązanie zastosowano dla tych wskaźników, w odniesieniu do których osiągnięte wartości wskazywały na zasadność takiego zaokrąglenia.

⁴⁰ Wyjaśnienie oznaczeń ID przyjętych dla wskaźników NPRCz 2.0: CG_R – wskaźnik rezultatu przyjęty dla celu głównego NPRCz 2.0., CG_P – wskaźnik produktu przyjęty dla celu głównego NPRCz 2.0. (monitorowany na poziomie każdego z Priorytetów), P – wskaźnik produktu, przyjęty dla danego Kierunku interwencji (ten sam wskaźnik, oznaczony tym samym numerem, może mieć zastosowanie w odniesieniu do kilku Kierunków interwencji NPRCz 2.0.); RB – wskaźnik rezultatu bezpośredniego, przyjęty dla danego Kierunku interwencji. Wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu bezpośredniego zostały określone na poziomie projektu, przy czym wskaźniki produktu są powiązane wprost z wydatkami ponoszonymi w projekcie, a wskaźniki rezultatu bezpośredniego odnoszą się do bezpośrednich efektów projektu, których realizacja jest wynikiem projektu, ale mogą mieć na nią wpływ także inne czynniki zewnętrzne.

⁴¹ W tabeli, w kolumnie nr 7, dane opisane jako: „% realizacji wartości docelowej” przedstawiają obliczenie wartości % z zachowaniem dokładności do danych jednostkowych, które są również przywoływane w tekście sprawozdania w nawiązaniu do wybranych danych prezentowanych w tabeli. Wykazany w tabeli poniżej % realizacji wartości docelowej danego wskaźnika jest zgodny z osiągniętym, natomiast może on nieznacznie różnić się od wartości jaka wynika z obliczeń dokonanych na podstawie danych po zaokrągleniu.

⁴² Wskaźnik CG_R_1 Poziom czytelnictwa, jest obliczany na podstawie sondażowego badania czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Jest to odsetek osób w wieku 15 i więcej lat, które zadeklarowały, że w ciągu roku poprzedzającego moment badania czytały co najmniej 1 książkę (w tradycyjnej formie papierowej lub jako e-book). Celem NPRCz 2.0. jest wzrost wskaźnika poziom czytelnictwa w kolejnych latach trwania Programu, przy czym wskaźnik jest wrażliwy na zachodzące procesy cywilizacyjne, w szczególności konkurencję innych mediów i sposobów dostępu do treści

⁴³ Wskaźnik CG_R_2 Poziom wykorzystania nowości wydawniczych zakupionych do bibliotek szkolnych wspartych w ramach NPRCz 2.0 jest obliczony na podstawie informacji o liczbie szkół, które w danym roku skorzystały z dofinansowania wraz z liczbą uczniów korzystających z bibliotek szkolnych oraz wypożyczających, zakupione w ramach wsparcia, nowości wydawnicze. Wskaźnik określono jako: liczba uczniów korzystających z zakupionych nowości wydawniczych do bibliotek szkolnych / ogólna liczba uczniów w szkołach objętych Programem.

⁴⁴ Średnia arytmetyczna wartości wskaźnika CG_R_2 z lat 2021-2025 wynosi: 61,35%. Odniesienie tej wartości do szacowanej wartości docelowej tego wskaźnika tj. 74%, oznacza wykonanie wskaźnika na poziomie 82,91%. Dla zachowania spójności podejścia wobec pozostałych wskaźników rezultatu w tabeli podano wartość pomiaru z 2025 r.

ID ⁴⁰ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu		
				Wartość docelowa	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej
1	2	3	4	5	6	7 ⁴¹ =6/5*100%
CG_R_3 ⁴⁵	nie dotyczy	rezultat	Poziom społecznego oddziaływania bibliotek	20,0%	18,80%	94,00%
CG_P_1 ⁴⁶	wartość dla Priorytetów 1-4 razem	produkt	Liczba bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. (w tys.)	36,38 tys. ⁴⁷	35,05 tys.	96,34%
Cel szczegółowy 1 / Priorytet 1						
CG_P_1	1.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	12,50 tys.	11,46 tys.	91,64%
CG_P_1_a	1.1.	produkt	w tym: liczba bibliotek, które w ramach NPRCz 2.0. zakupiły usługę zdalnego dostępu do książek w formacie e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków	4,35 tys.	3,80 tys.	87,31%
P_1	1.1.	produkt	Liczba zakupionych nowości w bibliotekach/ placówkach wychowania przedszkolnego objętych wsparciem (zakupionych z projektu)	14,43 mln	16,70 mln	115,73%

⁴⁵ Wskaźnik CG_R_3 Poziom społecznego oddziaływania bibliotek – jest obliczany na podstawie sondażowego badania czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Jest to łączny odsetek osób, które w badaniu BN zadeklarowały, że w ciągu roku poprzedzającego moment badania odwiedziły osobiście jakąś bibliotekę oraz/lub, że wśród wymienionych przez siebie książek czytały przynajmniej 1 książkę pochodzącą z biblioteki. Taka formuła wskaźnika pozwala uchwycić te osoby, które czytają książki z bibliotek choć nie wypożyczyły ich osobiście oraz te, które odwiedzają siedziby bibliotek niekoniecznie w celu czytania książek. Celowo zrezygnowano z rozróżniania typów bibliotek (publiczne/szkolne/itp.) ponieważ część czytelników korzysta jednocześnie/czyta książki z więcej niż jednego rodzaju bibliotek. Z tego też względu (częściowego pokrywania się grup użytkowników różnych typów bibliotek) oraz ze względu na to, że w badaniu sondażowym BN biorą udział jedynie osoby wieku 15 i więcej lat, wartości wskaźnika społecznego oddziaływania bibliotek nie można odnosić bezpośrednio do wartości statystyk GUS. Celem NPRCz 2.0 jest wzrost wskaźnika poziom społecznego oddziaływania bibliotek w kolejnych latach trwania Programu, przy czym wskaźnik jest wrażliwy na zachodzące procesy cywilizacyjne, w szczególności konkurencję innych mediów i sposobów dostępu do treści

⁴⁶ Wskaźnik liczba bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. jest obliczany na podstawie umów podpisanych i zrealizowanych przez operatorów bezpośrednio z bibliotekami (KI 1.1, KI 1.2, KI 2.1, KI 4.1) lub w ramach umów podpisanych z innymi podmiotami na wsparcie bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego (KI 3.1 i KI 3.2). W pierwszym przypadku każda zrealizowana umowa jest równoznaczna z jedną wspartą biblioteką, w drugim przypadku liczba bibliotek i placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0. jest ustalana na podstawie treści podpisanej umowy i sprawozdania z jej realizacji. Wskaźnik nie jest monitorowany w ramach Kierunku interwencji 4.2. Kampania społeczno-informacyjna.

⁴⁷ W 2023 r. została przyjęta uchwała nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”. W wyniku nowelizacji nastąpiła zmiana wartości docelowej wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2. w Priorytecie 1, a tym samym wartość docelowa wskaźnika CG_P_1 dla wszystkich czterech Priorytetów, tj. dla wskaźnika przypisanego do celu głównego Programu. Pierwotnie założoną wartość docelową wskaźnika na poziomie celu głównego tj. 36,74 tys. zastąpiono wartością skorygowaną tj. 36,38 tys. Wykazane w sprawozdaniu za 2025 r., w kolumnie nr 11, wartości w % dla wskaźnika CG_P_1 celu głównego odnoszą się do obowiązującej wartości docelowej tego wskaźnika.

ID ⁴⁰ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu		
				Wartość docelowa	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej
1	2	3	4	5	6	7 ⁴¹ =6/5*100%
CG_P_1	1.2.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	142 ⁴⁸	142	100,00%
Cel szczegółowy 2 / Priorytet 2						
CG_P_1	2.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	164	110	67,07%
P_4	2.1.	produkt	Liczba bibliotek objętych wsparciem, które w wyniku projektu dostosowano do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	93	78	83,87%
Cel szczegółowy 3 / Priorytet 3						
CG_P_1	K.I. 3.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	13,10 tys.	9,86 tys.	75,23%
P_1	K.I. 3.1	produkt	Liczba zakupionych nowości w bibliotekach/ placówkach wychowania przedszkolnego objętych wsparciem (zakupionych z projektu)	1,70 mln	1,56 mln	91,94%
CG_P_1	K.I. 3.2	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	10,30 tys.	13,30 tys.	129,16%
P_1	K.I. 3.2.	produkt	Liczba zakupionych nowości w bibliotekach/ placówkach wychowania przedszkolnego objętych wsparciem (zakupionych z projektu)	2,40 mln	4,20 mln	175,01%
Cel szczegółowy 4 / Priorytet 4						

⁴⁸ W 2023 r. została przyjęta uchwała nr 23/2023 Rady Ministrów z dnia 14.02.2023 zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025”. W wyniku nowelizacji nastąpiła zmiana wartości docelowej wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2. w Priorytecie 1. Pierwotnie założoną wartość docelową wskaźnika: 496 zastąpiono wartością skorygowaną tj. 142, wynikającą z wdrażania K.I.1.2. Wykazane w sprawozdaniu za 2025 r. wartości w % dla K.I.1.2. odnoszą się do nowej, obecnie obowiązującej wartości docelowej wskaźnika CG_P_1 dla Kierunku interwencji 1.2.

ID ⁴⁰ wskaźnika	Kierunek Interwencji	Rodzaj wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika od początku realizacji programu		
				Wartość docelowa	Wartość osiągnięta od początku realizacji programu	% realizacji wartości docelowej
1	2	3	4	5	6	7 ⁴¹ =6/5*100%
CG_P_1	K.I. 4.1.	produkt	Liczba bibliotek (publicznych, szkolnych i pedagogicznych) oraz placówek wychowania przedszkolnego objętych wsparciem w ramach NPRCz 2.0.	180	189	105,00%
RB_7	K.I. 4.1.	rezultat bezpośredni	Liczba zrealizowanych projektów edukacyjno-animacyjnych w ramach partnerstw	1 395	2 609 ⁴⁹	187,03%
P_9	K.I. 4.2.	produkt	Zasięg kampanii, rozumiany jako liczba osób, które zetknęły się z komunikatami informacyjnymi NPRCz 2.0. przynajmniej jeden raz w trakcie trwania kampanii	96,80 mln	123,80 mln ⁵⁰	127,89%
P_10	K.I. 4.2.	produkt	Liczba wejść na stronę www NPRCz 2.0	280,00 tys.	1,86 mln	662,71%

Długofalowym celem realizacji NPRCz 2.0 (w tym wcześniejszych edycji Programu, a także potencjalnych kolejnych) jest niwelowanie dysproporcji w dostępie do kultury z uwagi na miejsce zamieszkania, wiek czy wykształcenie – a więc wzmacnianie spójności społecznej w Polsce. Poprzez swoją konstrukcję, w której wsparcie kierowane jest m.in. do bibliotek publicznych tzn. do samorządowych instytucji kultury, NPRCz 2.0 był instrumentem realizacji polityki kulturalnej państwa, który pozwalał oddziaływać na instytucje, których organizatorem są jednostki samorządu terytorialnego. Z tego względu istotnym efektem realizacji Programu w latach 2021-2025 (monitorowanym i wykazywanym na etapie sprawozdań rocznych) był poziom aktywności bibliotek – rozumiany, jako ich zaangażowanie w więcej niż jeden Kierunek interwencji NPRCz 2.0.

Dane NPRCz 2.0 z lat 2021-2025 pozwalają zauważyć, że jedynie 13,77% unikalnych bibliotek skorzystało z dwóch kierunków interwencji NPRCz 2.0. I tylko 1,36% unikalnych bibliotek skorzystało z trzech kierunków interwencji NPRCz 2.0. Jednocześnie przez cały okres wdrażania Programu zaledwie 1 biblioteka (0,04%) skorzystała z czterech kierunków interwencji. Dane te skłaniają do refleksji, iż kontynuacja zadań Programu jest ważna w kontekście wspierania interoperacyjności gminnych bibliotek publicznych, których działania wpisują się w potrzeby społeczności

⁴⁹ Wartość stanowi sumę skumulowaną z lat 2021-2025 (projekty zrealizowane w poszczególnych latach).

⁵⁰ Dla wskaźnika P_9 wykazana w kolumnie nr 10 wartość osiągnięta od początku realizacji Programu, podana z uwzględnieniem zaokrągleń wykazanych w sprawozdaniach cząstkowych za lata 2021-2025, wyniosłaby 124 mln.

lokalnych. Z uwagi na odrębny schemat wdrażania Priorytetu 3, wskazana analiza nie obejmowała bibliotek szkolnych i pedagogicznych oraz placówek wychowania przedszkolnego.

Tabela 19 Liczba beneficjentów korzystających z jednego Kierunku interwencji i więcej (dotyczy beneficjentów Priorytetów 1, 2 i 4, tj. Kierunków interwencji: 1.1, 1.2, 2.1, 4.1)

Liczba beneficjentów korzystających z jednego Kierunku interwencji i więcej (dotyczy beneficjentów Priorytetów 1, 2 i 4, tj. Kierunków interwencji: 1.1, 1.2, 2.1, 4.1)	Wartość	w %
Liczba unikalnych bibliotek korzystających z 1 Kierunku interwencji	2126	84,84%
Liczba unikalnych bibliotek korzystających z 2 Kierunków interwencji	345	13,77%
Liczba unikalnych bibliotek korzystających z 3 Kierunków interwencji	34	1,36%
Liczba unikalnych bibliotek korzystających z 4 Kierunków interwencji	1	0,04%
Liczba unikalnych bibliotek korzystających z NPRCz 2.0 (1.1, 1.2, 2.1, 4.1)	2506	100,00%

W zestawieniu unikalnych bibliotek, w tym bibliotek publicznych, za lata 2021-2025 uwzględniono niepowtarzające się biblioteki, biorące udział w Programie. Tym samym tylko raz zliczano udział danej biblioteki w jednym kierunku interwencji, nawet jeżeli biblioteka aplikowała o środki więcej niż raz. Jest to zasadnicza różnica w stosunku do wykazanej wartości wskaźnika CG_P_1.

VII. PROBLEMY I BARIERY NAPOTKANE PODCZAS REALIZACJI PROGRAMU

1. Priorytet - Poprawa oferty bibliotek publicznych

Jedną z barier była zależność realizacji Kierunku interwencji 1.1 od decyzji finansowych organizatorów bibliotek, przede wszystkim jednostek samorządu terytorialnego. W wielu przypadkach ograniczanie przez organizatorów środków przeznaczanych na wkład własny w ciągu roku powodowało konieczność zmniejszania zakresu rzeczowego zadań, aneksowania umów lub rezygnacji beneficjentów z udziału w programie. Operator Priorytetu z tego powodu prowadził dodatkowe działania związane z korektami wniosków, umów oraz rozliczeń.

Pomimo napotkanych trudności przyjęte założenia dotyczące wysokości wkładu własnego przyniosły skutek: każdego roku organizatorzy bibliotek przeznaczali na zakup nowości coraz większe środki finansowe: od 61 mln zł w 2021 roku do ponad 69 mln zł w 2025 roku. Środki budżetu państwa przeznaczone na realizację zadania zostały wydatkowane przez beneficjentów w niemal 92%. Niezbędne są dalsze

działania zmierzające ku uświadamianiu jst o konieczności przekazywania środków finansowych bibliotekom na pokrycie kosztów ich podstawowej działalności.

Kolejnym problemem dla wnioskodawców okazał się wprowadzony wymóg otwarcia bibliotek (lub jednej z filii) w przynajmniej $\frac{1}{4}$, a następnie $\frac{1}{2}$ sobót w roku przez przynajmniej 4 godziny. Pomimo obaw organizatorów 90% bibliotek – beneficjentów K.I.1.1. zdecydowało się na otwarcie swoich placówek w soboty. Zapewnienie dostępności instytucji kultury dla mieszkańców także w dni wolne od pracy powinno stanowić naturalny element realizacji ich misji publicznej, jednak część beneficjentów i organizatorów wyrażała sprzeciw wobec tego rozwiązania. Biblioteka Narodowa prowadziła intensywne działania informacyjne i wyjaśniające, wskazujące na znaczenie dostępności bibliotek dla społeczności lokalnych oraz korzyści wynikające z otwarcia placówek w soboty. Ostatecznie rozwiązanie to przyczyniło się do zwiększenia liczby odwiedzin bibliotek oraz wzmocnienia ich roli w życiu społecznym. W przypadku Kierunku interwencji 1.2 kluczową trudnością okazała się bardzo zróżnicowana jakość danych posiadanych przez biblioteki przystępujące do programu. Rekordy bibliograficzne tworzone przez lata w różnych systemach lokalnych charakteryzowały się odmiennym poziomem kompletności, zgodności ze standardami oraz jakości opracowania. W efekcie proces migracji wymagał przeprowadzenia szeroko zakrojonej melioracji danych, deduplikacji rekordów oraz ich scalania, a także zapewnienia kompatybilności pomiędzy bazami pochodzącymi z bibliotek o różnym poziomie informatyzacji i stosowanych praktykach katalogowania. Skala tych działań była znacznie większa niż pierwotnie zakładano i wymagała zaangażowania dodatkowych zasobów organizacyjnych oraz technicznych po stronie Biblioteki Narodowej.

Dodatkową barierę stanowiło ograniczone zainteresowanie udziałem w pierwszym naborze do K.I.1.2 wśród bibliotek z województw świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego, gdzie liczba złożonych wniosków była niższa od planowanej. Część uprawnionych bibliotek, mimo możliwości nieodpłatnego wdrożenia systemu Alma i wyszukiwarki Primo oraz uzyskania dostępu do najnowocześniejszego rozwiązania dostępnego na rynku, świadomie zrezygnowała z udziału w programie lub odmówiła podpisania umów. W konsekwencji konieczne było przeprowadzenie naboru uzupełniającego dla dużych bibliotek, co miało na celu umożliwienie skorzystania ze wsparcia większej liczbie bibliotek publicznych i zaliczanych do OSB z całego kraju.

2. Priorytet - Inwestycje w infrastrukturę bibliotek publicznych

Podczas realizacji zadań w ramach K.I. 2.1 41 bibliotek zgłosiło rezygnację z przyznanego dofinansowania. W trakcie realizacji programu zgłosiło ich 41 bibliotek. Jako główne przyczyny rezygnacji wskazywano m.in. wzrost kosztów realizacji inwestycji, problemy z zabezpieczeniem wkładu własnego oraz zmieniające się uwarunkowania organizacyjne i finansowe beneficjentów.

Przeprowadzony w ostatnim roku realizacji NPRCZ Raport z ewaluacji podsumowującej wskazał na następujące bariery i motywy rezygnacji:

- ✓ ryzyko inwestycyjne - inflacja skutkująca m.in. wysokimi cenami materiałów budowlanych, obsługa przetargów, jakość wykonawców, trudności ze strony konserwatorów zabytków);
- ✓ wysokość zapewnienia wkładu własnego oraz koszty utrzymania budynku zakończeniu inwestycji zakończeniu zadania;
- ✓ obciążenie administracyjne (dokumentacja techniczna, nadzór, rozliczenia etapów).

Pojawiające się bariery w dużym stopniu były powiązane z rodzajem i wielkością biblioteki. W małych, wiejskich bibliotekach najczęściej pojawiały się bariery strukturalne i organizacyjne, do których można zaliczyć brak własnych siedzib, trudności formalne (warunki zabudowy, konserwator), brak zaplecza kadrowego. W średnich miejskich bibliotekach najczęściej pojawiały się bariery administracyjne, które charakteryzowały się brakiem doświadczenia inwestycyjnego, brakiem umiejętności w planowaniu kosztów i obsłudze programów. Natomiast w dużych miejskich bibliotekach najczęściej pojawiały się bariery systemowe i finansowe, tj. wysokie koszty utrzymania obiektów, konieczność utrzymania wysokiego poziomu proponowanej oferty oraz promocji.

Konstrukcja finansowa programu, uwzględniająca zróżnicowaną kondycję ekonomiczną samorządów, w tym zastosowanie wskaźnika G oraz możliwość wniesienia wkładu własnego na poziomie minimum 15% kosztów ogółem dla wnioskodawców zaliczanych do I grupy, dla których wartość wskaźnika G wynosiła do 60% wskaźnika Gg (wskaźnik dochodów podatkowych dla wszystkich gmin). Przyczyniła się do obniżenia progu wejścia dla mniej zamożnych gmin. Dzięki temu wsparcie objęło również biblioteki funkcjonujące w środowiskach o ograniczonych możliwościach inwestycyjnych, sprzyjając wyrównywaniu dostępu do nowoczesnej infrastruktury. Jednocześnie doświadczenia z realizacji programu wskazują na występowanie szeregu barier, które ograniczały skalę i tempo podejmowanych działań inwestycyjnych oraz wpływały na poziom osiągnięcia zakładanych wskaźników. Były to bariery o charakterze systemowym i finansowym, które ograniczyły zarówno zainteresowanie naborem, jak i skuteczne wdrażanie projektów.

Po stronie barier systemowych istotnym problemem było późne ogłoszenie naboru w 2021 r. oraz brak naborów w 2024 r. i 2025 r. Późne ogłoszenie w 2021 r. wynikało bezpośrednio z terminu przyjęcia dokumentów programowych, natomiast brak naborów w latach 2024 - 2025 był konsekwencją niewystarczającej wysokości środków pozostających w budżecie PR 2. Dodatkowym utrudnieniem w 2021 r. były wymogi regulaminowe dotyczące konieczności wydatkowania

środków z dofinansowania w tym samym roku budżetowym, na które zostały przyznane. Wiązało się to z bardzo krótkim czasem na wykorzystanie dofinansowania w pierwszym roku wdrażania programu. Regulamin wymagał wnioskowania o minimum 20% dofinansowania w pierwszym roku realizacji zadania (w kolejnych latach próg ten wynosił 30%). Kolejne trudności były związane z brakiem możliwości przesuwania środków z dofinansowania między latami budżetowymi, co znacząco ograniczyło realizację inwestycji. Problemy pogłębiały także długotrwałe procedury administracyjne (m. in. decyzje konserwatorskie), trudności formalno-prawne, opóźnienia przetargowe oraz bardzo mała liczba ofert składanych w postępowaniach przetargowych.

Istotnym czynnikiem wpływającym na realizację programu był fakt, że wielu wnioskodawców ubiegało się o maksymalne możliwe dofinansowanie. Już na etapie naborów świadczyło to o rosnących potrzebach inwestycyjnych bibliotek oraz o planowaniu przedsięwzięć o coraz większej skali. Jednocześnie ograniczenia budżetowe programu powodowały konieczność selekcji projektów, co w efekcie przełożyło się na mniejszą łączną liczbę udzielonych dofinansowań i ograniczyło możliwość pełnej realizacji założonych wskaźników.

W obszarze finansowym kluczowe bariery stanowiły rosnące koszty inwestycji wynikające z inflacji oraz wzrostu cen w sektorach budowlanym i energetycznym, przy jednoczesnym braku możliwości zwiększenia wkładu własnego przez beneficjentów, wynikającym z ograniczonych środków finansowych pozostających do dyspozycji biblioteki i brakiem możliwości pozyskania dodatkowych środków od organizatora. Dodatkowo ograniczony dostęp do środków własnych oraz brak możliwości ich uzupełnienia utrudniały kontynuację projektów. W efekcie tego część beneficjentów rezygnowała z realizacji zadań. Mimo częściowej stabilizacji sytuacji gospodarczej w kolejnych latach, wskazane bariery utrzymywały się nadal, wpływając negatywnie na tempo i skuteczność realizacji programu.

Pomimo tych wyzwań, zarówno liczba zrealizowanych zadań, jak i podejmowane przez beneficjentów działania naprawcze przed ostatecznym rozwiązaniem umów o dofinansowanie świadczą o ich wysokim zaangażowaniu oraz dążeniu do efektywnego wykorzystania dostępnych środków finansowych, mimo występujących ograniczeń i trudności realizacyjnych.

3. Priorytet - Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych

Wdrażanie Priorytetu 3 NPRCz 2.0 było problematyczne ze względu na jego specyfikę: wielostopniową strukturę oraz dużą liczbę wnioskodawców i beneficjentów. Na realizację Programu w każdym roku wpływ miały zarówno uwarunkowania systemowe, organizacyjne, jak i lokalne.

- Uwarunkowania systemowe.

Inne formy wychowania przedszkolnego po raz pierwszy wzięły udział w Programie dopiero w 2024 roku. By objąć wsparciem ten typ placówek, w 2023 roku zostało wydane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lutego 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” (Dz.U. poz. 441). Zmiana rozporządzenia wynikała z konieczności uwzględnienia zmian w art. 90u ust. 1 pkt 6 i ust. 4 pkt 6 ustawy wprowadzonych ustawą z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1116). Przepis art. 90u ustawy w dotychczasowym brzmieniu wymieniał wyłącznie szkoły i placówki, zaś zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy przez „szkołę” należy rozumieć także przedszkole, więc pojęcie „szkoła” nie obejmowało swoim zakresem innych form wychowania przedszkolnego. Oznaczało to, że w ramach Kierunku interwencji 3.1. Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025”, można było udzielić wsparcia organom prowadzącym publiczne i niepubliczne przedszkola oraz oddziały przedszkolne w publicznych i niepublicznych szkołach podstawowych z pominięciem organów prowadzących publiczne i niepubliczne inne formy wychowania przedszkolnego. W związku z uzupełnieniem przepisu art. 90u ustawy o inne formy wychowania przedszkolnego należało dostosować przepisy rozporządzenia przez uwzględnienie w nich „publicznych i niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego”.

Do innych należały problemy związane z funkcjonowaniem bibliotek szkolnych w okresie pandemii Covid -19, w tym zamknięcie szkół i realizacja zajęć w trybie zdalnym lub hybrydowym.

- Uwarunkowania organizacyjne.

W 2024 roku na terenie czterech województw podczas powodzi doszło do zalania i zniszczenia wielu szkół. Dla Ministra Edukacji – jako Operatora NPRCz 2.0. – priorytetem w 2024 roku było wsparcie właśnie dla szkół dotkniętych przez powódź.

W październiku 2024 r. do wojewodów: dolnośląskiego, opolskiego, lubuskiego i śląskiego wystosowane zostało pismo (sygn. nr DKO-WPP.4087.14.2024.BS) w sprawie wsparcia placówek z terenów objętych powodzią. Ponieważ żywioł zniszczył księgozbiór i wyposażenie wielu bibliotek szkolnych Minister Edukacji poprosił kuratorów oświaty i wojewodów o zachęcenie dyrektorów do wnioskowania o finansowe wsparcie w ramach NPRCz 2.0, aby za środki pozyskane z budżetu państwa możliwe było rozpoczęcie odtwarzania księgozbioru.

Istotne było również, aby przy ocenie wniosków złożonych w ramach zarówno Kierunku interwencji 3.1., jak i Kierunku interwencji 3.2. Priorytetu 3 NPRCz 2.0

zespoły powołane przez właściwych wojewodów do oceny wniosków, uwzględniły potrzeby dotkniętych przez powódź placówek bez względu na to, czy wnioskowały one po raz pierwszy, czy w poprzednich latach otrzymały już środki na realizację Programu.

Ponadto zarówno operatorzy Priorytetu 3 w województwie, jak i beneficjenci zgłaszali problemy dotyczące:

- likwidacji szkół i placówek wychowania przedszkolnego, które otrzymały środki na realizację Programu,
- rezygnacji organu prowadzącego z wniesienia wkładu własnego,
- krótkiego czasu przeznaczonego na realizację zakupów, w szczególności w zakresie dostępu do nowości wydawniczych, których nakład jest ograniczony,
- krótkiego terminu na realizację zadań i pomysłów realizowanych w ramach Programu,
- wysokich cen książek i koszt spotkań autorskich,
- długiego czasu oczekiwania na dostawę książek,
- krótkiego czasu między zakupem książek a udostępnieniem ich czytelnikom, aby przygotować rzetelne dane statystyczne dotyczące czytelnictwa,
- krótkiego okresu na zrealizowanie wszystkich zadań (zwłaszcza opracowanie i udostępnienie nowości uczniom oraz zebranie danych związanych z promocją tych nowości do sprawozdania),
- potrzeby zapewnienia większych środków na działania związane z promocją czytelnictwa,
- wzrostu cen zarówno książek, jak i mebli oraz sprzętu do wyposażenia pomieszczenia biblioteki,
- długiego czasu oczekiwania na realizację zamówień, dotyczących zwłaszcza wyposażenia biblioteki,
- trudności z dopasowaniem oferty książek do potrzeb uczniów, wieku i zróżnicowania czytelniczego,
- braku dostępności niektórych pozycji książkowych wskazanych przez osoby zainteresowane;
- niskiego poziomu motywacji u części uczniów (zwłaszcza starszych), problemy organizacyjne, ograniczone środki finansowe oraz trudności logistyczne przy organizacji wydarzeń,
- braku świadomości niektórych rodziców co do znaczenia rozwoju zainteresowań czytelniczych w życiu dziecka oraz niechęć części uczniów do brania udziału w działaniach i imprezach czytelniczych, a także brak

nawyku systematycznego czytania i wypożyczania książek spoza kanonu lektur szkolnych;

- konieczności odwołania planowanych akcji czytelniczych ze względu na powódź;
 - trudne do wcześniejszego przewidzenia i określenia kwoty wydatków na spotkania autorskie;
 - wprowadzenia w krótkim czasie dużego zasobu książek do inwentarza biblioteki szkolnej.
- Uwarunkowania lokalne - zależne od sytuacji bezpośrednio w placówce:
 - rezygnacja z realizacji Programu po zmianie dyrektora i nauczyciela bibliotekarza,
 - długotrwała choroba osoby odpowiedzialnej za realizację Programu w szkole,
 - błędy w rozliczeniach przyznanej dotacji, w tym dokonywania niekwalifikowanych zakupów,
 - zdarzenia losowe, w tym awaria systemu ciepłowniczego, która spowodowała zniszczenie części księgozbioru
 - ograniczona obsada pracowników w bibliotece szkolnej, co uniemożliwiało pełną realizację zadań w ramach Programu.

4. Priorytet - Program dotacyjny dla bibliotek oraz promocja czytelnictwa

Priorytet 4 Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 pełnił funkcję komponentu „miękkiego” tj. odpowiadał za zmianę postaw, rozwój kompetencji i wzmacnianie praktyk czytelniczych oraz rozwój czytelnictwa poprzez:

- program dotacyjny BLISKO (budowanie lokalnych partnerstw i systemów działań, działania szkoleniowe i edukacyjno - animacyjne)
- ogólnopolską kampanię społeczno - informacyjną.

Bariery operacyjne dla KI 4.1

BLISKO zakłada budowanie lokalnych systemów współpracy, jednak ich trwałość wpływały następujące czynniki :

- ✓ finansowanie jest ograniczone czasowo,
- ✓ brak kontynuacji po zakończeniu zadania realizowanego przez beneficjentów,
- ✓ partnerstwa często mają charakter zadaniowy, nie trwały.

Występuje więc ryzyko, że po zakończeniu finansowania struktury współpracy ulegają rozpadowi. Tym bardziej, jak zauważa Operator,

biblioteki różnią się zasobami kadrowymi, doświadczeniem projektowym, zdolnością animacyjną, co w praktyce oznacza, że silniejsze instytucje maksymalizują efekty, słabsze realizują działania minimalne lub formalne. W efekcie program wzmacnia często aktywne ośrodki, w mniejszym stopniu służy wyrównywaniu szans.

Wpływ na realizację Kierunku interwencji 4.1 miały też czynniki zewnętrzne:

- ✓ wybory samorządowe przyczyniały się do zaburzeń w procesie decyzyjnym wśród wielu beneficjentów, zarówno w polu JST, jak i dyrekcji instytucji kultury,
- ✓ wojna w Ukrainie – zmusiła do reorganizacji działań część beneficjentów, szczególnie w województwach najbardziej narażonych na falę uchodźców w I fazie wojny,
- ✓ powódź w 2024 roku również spowodowała przesunięcia w harmonogramie działań i inne konsekwencje dla beneficjentów.

Bariery operacyjne dla KI 4.2 Kampania społeczno-informacyjna

Istotnym ograniczeniem był okresowy charakter prowadzonych kampanii. Działania planowane były najczęściej w cyklu rocznym, bez oparcia o spójną, długofalową strategię komunikacji w obszarze czytelnictwa – zarówno na poziomie programu, jak i szerzej, w perspektywie polityki państwa. Brak jednolitego języka komunikacji oraz wyrażnie zdefiniowanych przekazów osłabiał ich rozpoznawalność i utrudniał budowanie trwałych skojarzeń. Dodatkowo, kampanie ogólnopolskie nie zawsze znajdowały przełożenie na działania lokalne, a ich założenia nie były w pełni powiązane z zadaniami instytucji odpowiedzialnych za kulturę i infrastrukturę bibliotek.

Kolejnym wyzwaniem była ograniczona elastyczność w prowadzeniu działań w internecie. Sztywne i późno zatwierdzane budżety utrudniały szybkie reagowanie na zmieniające się formy komunikacji i preferencje odbiorców. W efekcie część działań była przygotowywana z dużym wyprzedzeniem, co obniżało ich aktualność i skuteczność w momencie realizacji.

Problemem pozostawała także zmienność w określaniu grup odbiorców. Brak spójnej, wieloletniej strategii segmentacji powodował, że komunikacja programu była co roku kierowana do innych grup. Utrudniało to budowanie trwałych postaw czytelniczych i osłabiało ciągłość oddziaływania programu.

W tym kontekście szczególne znaczenie ma Priorytet 4 NPRCz 2.0, który odpowiada za działania promujące czytelnictwo i ma bezpośredni wpływ na zmianę społeczną. W obecnym kształcie funkcjonuje on jednak w warunkach licznych ograniczeń systemowych, finansowych i organizacyjnych, które

znacząco zmniejszają jego potencjał. Kluczowym wyzwaniem nie jest sama realizacja działań, lecz zapewnienie ich trwałości oraz rzeczywistego wpływu na praktyki czytelnicze.

Przedstawione uwarunkowania pokazują, że model finansowania i organizacji programu w latach 2021–2025 utrudniał realizację spójnych i długofalowych działań kampanijnych. Element ten został poddany analizie w trakcie prac nad kolejną edycją Programu.

VIII. WNIOSKI I REKOMENDACJE DLA NOWEJ EDYCJI NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA

Doświadczenia z realizacji NPRCz 2.0 jednoznacznie wskazują, że dalsze wzmacnianie bibliotek publicznych jako najłatwiej i najszerzej dostępnych instytucji kultury przynosi wymierne efekty społeczne. W szczególności należy utrzymać i rozwijać rozwiązania zwiększające ofertę i dostępność bibliotek dla osób aktywnych zawodowo, w tym obowiązek otwierania placówek w soboty. Dane z badań czytelnictwa pokazują, że decyzja ta przełożyła się na wyraźny wzrost odwiedzin bibliotek, zwłaszcza wśród mężczyzn – grupy, która tradycyjnie korzysta z bibliotek rzadziej, co wskazuje, że wydłużenie dostępności instytucji skutecznie przełamuje jedną z najważniejszych barier w korzystaniu z ich oferty. Jednocześnie biblioteki publiczne zostały wskazane jako źródło pozyskiwania książek przez 19% czytelników, wobec 12% w 2022 r., co potwierdza rosnące znaczenie tych instytucji w systemie dostępu do kultury i wiedzy.

W kolejnych edycjach programu warto konsekwentnie utrzymać mechanizmy motywujące organizatorów bibliotek do zapewniania odpowiednich środków finansowych na prowadzenie działalności kulturalnej, gwarantujących możliwość dokonywania corocznych zakupów nowości wydawniczych jak również utrzymania oczekiwanych godzin otwarcia instytucji oraz traktowania dostępności usług jako jednego z podstawowych standardów funkcjonowania publicznych instytucji kultury. Wyniki programu pokazują bowiem, że nawet rozwiązania początkowo budzące opór przynoszą wymierne korzyści społeczne i prowadzą do pozyskania nowych grup użytkowników.

Ważnym elementem programu było finansowe wsparcie inwestycji w infrastrukturę bibliotek publicznych w celu wzmocnienia ich roli jako lokalnych ośrodków życia społecznego oraz centrów dostępu do kultury, wiedzy i nowoczesnych usług. Skala zainteresowania programem potwierdza zarówno znaczące potrzeby inwestycyjne sektora bibliotek publicznych, jak i trafność przyjętych założeń programowych. Osiągnięte rezultaty wskazują na wyraźną poprawę warunków funkcjonowania bibliotek, w tym dostosowanie ich przestrzeni do współczesnych standardów

technologicznych, funkcjonalnych i społecznych. Nowo powstałe oraz zmodernizowane obiekty charakteryzują się wysokim poziomem dostępności, estetyki i funkcjonalności, odpowiadając na potrzeby zróżnicowanych grup użytkowników, co przyczynia się do trwałego zwiększenia zainteresowania ich ofertą kulturalną i edukacyjną. Powstałe przestrzenie oraz wyposażenie bibliotek umożliwiają długofalową realizację różnorodnych działań sprzyjających integracji społecznej i aktywnemu uczestnictwu mieszkańców w życiu lokalnym. Biblioteki te obecnie pełnią nie tylko funkcję wypożyczalni, lecz także stały się one nowoczesnymi centrami kultury, edukacji i integracji społecznej, wspierając rozwój kompetencji mieszkańców oraz przeciwdziałając wykluczeniu, w tym wykluczeniu cyfrowemu.

Trwałość efektów programu należy ocenić jako wysoką, co wynika przede wszystkim z inwestycyjnego charakteru podejmowanych działań. Zadania zrealizowane w ramach programu obejmowały budowę nowych obiektów, przebudowę i modernizację istniejącej infrastruktury oraz rekonstrukcję i adaptację przestrzeni, co przekłada się na długofalowe korzyści dla społeczności lokalnych. Dodatkowym czynnikiem wzmacniającym trwałość efektów jest zaangażowanie jednostek samorządu terytorialnego w proces współfinansowania inwestycji, co sprzyja utrzymaniu i dalszemu rozwojowi powstałej infrastruktury po zakończeniu realizacji projektów. Ponadto trwałość zrealizowanych inwestycji oraz dążenie do wyeliminowania przypadków odbierania bibliotekom zmodernizowanych obiektów zostały wzmocnione poprzez wprowadzenie w edycji programu na lata 2021-2025 dziesięcioletniego okresu trwałości zadania. Rozwiązanie to miało na celu podkreślenie trwałego charakteru wprowadzonych zmian oraz wzmocnienie efektów realizowanych inwestycji.

Na podstawie dotychczasowych realizacji programu można wskazać szereg dobrych praktyk, które istotnie wpływają na efektywność podejmowanych działań oraz trwałość ich rezultatów. Kluczowe znaczenie miało kompleksowe podejście do inwestycji, obejmujące nie tylko modernizację obiektów, ale również ich wyposażenie oraz zagospodarowanie otoczenia, co przekładało się na zwiększenie funkcjonalności i atrakcyjności bibliotek. Istotnym aspektem było także uwzględnienie dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza projektów w obiektach zabytkowych, co sprzyjało rewitalizacji przestrzeni oraz zachowaniu ich historycznego charakteru. Równocześnie duży nacisk był położony na dostosowanie infrastruktury do potrzeb różnych grup użytkowników, w tym osób ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z zasadami dostępności i inkluzywności.

Ewaluacje NPRCz 2.0 pokazały, że realizacja K.I.2.1. przyniosła liczne pozytywne efekty wykraczające poza cele infrastrukturalne. Beneficjenci wskazali m.in. na poprawę bezpieczeństwa i dostępność bibliotek, wzrost liczby użytkowników oraz większe zainteresowanie czytelnictwem i ofertą kulturalną. Biblioteki częściej pełniły funkcję

lokalnych centrów integracji społecznej, edukacji i kultury, angażując mieszkańców oraz wzmacniając więzi społeczne. Zauważono także większe zainteresowanie władz samorządowych i lokalnych mediów, co wpłynęło na wzrost prestiżu bibliotek.

Modernizacje poprawiły jakość i funkcjonalność przestrzeni bibliotecznych, umożliwiły organizację większych wydarzeń oraz zwiększyły dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami. Inwestycje przyczyniły się również do rozwoju kompetencji kadry w zakresie zarządzania oraz, administracji obsługi nowoczesnych przestrzeni, a rola bibliotekarza coraz częściej obejmowała działania animacyjne i edukacyjne. Badania potwierdziły, że wsparcie infrastrukturalne przełożyło się na trwałe i wielowymiarowy rozwój bibliotek, wzmacniając zasadność kontynuacji programu.

Analiza dotychczasowej realizacji programu wskazuje na jego wysoką zasadność oraz potrzebę kontynuacji w kolejnej perspektywie finansowej. Pomimo szerokiego zasięgu oddziaływania, znaczna część bibliotek w Polsce nadal funkcjonuje w obiektach niedostosowanych do współczesnych standardów oraz potrzeb różnych grup użytkowników. W wielu przypadkach konieczna pozostaje zarówno modernizacja infrastruktury, jak i budowa nowych siedzib bibliotek czy lub tworzenie nowych filii. Szczególnie istotnym wyzwaniem pozostaje zapewnienie pełnej dostępności bibliotek dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami, a także dostosowanie oferty do zmieniających się uwarunkowań społecznych i demograficznych. W związku z tym zasadne jest dalsze rozwijanie programu w kierunku zwiększenia liczby nowych obiektów bibliotecznych, jak również wprowadzenia rozwiązań alternatywnych, takich jak bibliobusy.

Kontynuacja programu powinna również uwzględnić wsparcie mniejszych inwestycji, obejmujących bieżące modernizacje oraz doposażenie bibliotek, które to inwestycje często przekraczają możliwości finansowe organizatorów. Takie działania pozwolą na stopniowe dostosowanie istniejącej infrastruktury do potrzeb użytkowników oraz poprawę jakości świadczonych usług. W przypadku większych miast, w szczególności tych do 200 tys. mieszkańców (niedotowanych wcześniej), wsparcie inwestycyjne wydaje się również uzasadnione ze względu na rolę tych miejscowości jako regionalnych centrów kultury i edukacji oraz zróżnicowaną strukturę społeczną. Biblioteki w tych ośrodkach powinny odpowiadać na potrzeby różnych grup odbiorców, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i cyfrowym, mieszkańców dzielnic peryferyjnych oraz osób pracujących i uczących się w zróżnicowanych modelach.

Zasadne jest również rozwijanie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego oraz nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, co pozwoli na lepsze rozpoznanie lokalnych potrzeb oraz skuteczniejsze reagowanie na problemy społeczne. Dodatkowym elementem wzmacniającym efektywność programu powinno być łączenie inwestycji infrastrukturalnych ze szkoleniami personelu oraz rozwojem kompetencji kadry bibliotecznej.

Mając na uwadze doświadczenia z dotychczasowych edycji programu oraz utrzymujące się potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury bibliotecznej i zwiększenia dostępności usług kultury, kontynuacja programu w kolejnej odsłonie jest w pełni uzasadniona i pożądana z punktu widzenia rozwoju czytelnictwa oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Priorytet 3 NPRCz 2.0 cieszył się dużym zainteresowaniem zwłaszcza ze strony szkół i placówek wychowania przedszkolnego. Świadczy o tym duża liczba złożonych wniosków. Umożliwienie udziału w Programie zostało bardzo dobrze przyjęte zwłaszcza przez placówki wychowania przedszkolnego, które w poprzedniej edycji Programu nie były objęte wsparciem. Dla beneficjentów istotne było to, że mogli wzbogacić księgozbiór biblioteczny w nowości wydawnicze, a placówki wychowania przedszkolnego kupić książki dla dzieci, które nauczyciele wykorzystują w pracy przy realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego, dzięki czemu zajęcia stały się atrakcyjniejsze.

Bardzo dobrze ze strony szkół została odebrana możliwość przeznaczenia części środków, w ramach otrzymanego wsparcia, na zakupy elementów wyposażenia biblioteki szkolnej. Wpłynęło to na zmianę organizacji przestrzennej biblioteki i postrzeganie biblioteki, jako miejsca przyjaznego uczniom, które warto odwiedzać.

W ocenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zasadna jest kontynuacja działań adresowanych szczególnie w odniesieniu do placówek wychowania przedszkolnego, miejsc, w którym wiele dzieci zaczyna swój kontakt z książką. Dzieci kształtują też swoje nawyki czytelnicze. Sięgają po książki, żeby zaspokoić swoją ciekawość poznawczą. Dzięki pozycjom zakupionym w ramach KI 3.1. NPRCz 2.0 nauczyciele mają możliwość prowadzić interesujące zajęcia i wpływać na rozwój poznawczy i emocjonalny dzieci. Akcje organizowane w ramach programu nie tylko wprowadziły najmłodszych w świat literatury, ale też miały wpływ na rozwój wyobraźni oraz koncentracji uwagi, przyczyniły się do poszerzenia doświadczeń, wzbogacenia słownictwa oraz umiejętności wyrażenia myśli i uczuć.

Ministerstwo Edukacji Narodowej jest zainteresowane także kontynuacją działań adresowanych do szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz bibliotek pedagogicznych, które były realizowane w ramach Priorytetu 3 NPRCz 2.0. Dotychczasowe przedsięwzięcia zostały bardzo dobrze przyjęte i ocenione przez beneficjentów. Należy zauważyć, że badanie stanu czytelnictwa z 2024 roku przeprowadzone przez Bibliotekę Narodową pokazało pozytywne trendy w obszarze czytelnictwa dzieci i młodzieży. Z badań wynika, że to właśnie młodzi ludzie najwięcej czytają (54% osób w wieku 15–18 lat przeczytało co najmniej jedną książkę, w żadnej innej grupie wiekowej ten odsetek nie jest tak wysoki). Jak wynika z analizy, chłopcy rzadziej niż dziewczęta sięgają po książki w wolnym czasie, ich lektury są mniej zróżnicowane, a także częściej czytają pobieżnie, przerywają lekturę lub korzystają ze

streszczeń. Choć badania wskazały na rosnący wskaźnik czytania w grupie nastoletniej, to jest potrzeba dalszych działań w obszarze promowania literatury i czytelnictwa.

Ministerstwu Edukacji Narodowej zależy również na skoordynowaniu Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa z wdrażaniem nowej podstawy programowej do szkół podstawowych, a w kolejnych latach szkół ponadpodstawowych. MEN we współpracy z Instytutem Badań Edukacyjnych – Państwowym Instytutem Badawczym przygotowało kompleksową zmianę podstaw programowych kształcenia ogólnego na każdym etapie kształcenia, począwszy od wychowania przedszkolnego aż do kształcenia ponadpodstawowego w poszczególnych typach szkół.

W nowej podstawie programowej duży nacisk został położony na rozwój świadomego czytelnictwa wśród uczniów. Zgodnie z założeniami, w edukacji polonistycznej eksperci zaproponowali nowy dział Praktyki lekturowe, w ramach którego uczniowie będą nabywali umiejętności planowania procesu czytania i dzielenia się wrażeniami z przeczytanej książki.

Nowa podstawa programowa języka polskiego dla szkoły podstawowej wskazuje, że uczeń w szkole podstawowej w kl. IV-VIII ma do przeczytania obowiązkowo 20 książek, w tym część do wyboru z listy lektur lub spoza niej.

Realizacji tych założeń sprzyja ukierunkowanie na działania praktyczne, kształtowanie umiejętności i nawyków, w tym mówienia, pisania, słuchania i czytania.

Fundamenty edukacji w zakresie języka polskiego w klasach IV-VI są budowane przez praktykę komunikacyjną i doświadczenia czytelnicze – uczniowie poznają różnorodne teksty dostosowane do ich możliwości, co wspiera rozwój zainteresowań czytelniczych. W klasach

VII i VIII wzrasta poziom złożoności pracy z tekstami i przekazami medialnymi przy jednoczesnym wprowadzaniu elementów wiedzy teoretycznej. Uczniowie zapoznają się także z tekstami literackimi wskazanymi na liście obejmującej wybrane dzieła klasyki polskiej, które umożliwiają zaznajomienie się z różnymi zjawiskami literackimi istotnymi dla kultury narodowej. W procesie dydaktycznym ważne jest także zapewnienie nauczycielom i uczniom swobody w doborze tekstów oraz zaplanowanie wystarczającego czasu na ich pogłębioną analizę, co sprzyja rozwijaniu kreatywności, samodzielności myślenia i sprawczości oraz umożliwia dostosowanie procesu uczenia się do indywidualnych potrzeb i zainteresowań uczniów.

Nauczyciele dobierają teksty różnorodne tematycznie i gatunkowo, wykorzystując zróżnicowane formy ich odbioru: e-booki, audiobooki i zasoby cyfrowe.

Nauczyciele tworzą wspierające środowisko uczenia się na podstawie zasad projektowania uniwersalnego dla edukacji, rozwijając podmiotowość i sprawczość uczniów przez włączanie ich w podejmowanie decyzji takich jak wybór lektury.

Szkoła powinna wspierać nauczycieli w prowadzeniu procesu dydaktycznego, zapewniając odpowiednie warunki, w tym:

- dostęp do księgozbioru, z uwzględnieniem zarówno współczesnych utworów literatury dziecięcej i młodzieżowej, dostosowanych do potrzeb i zainteresowań uczniów, jak i utworów z listy lektur dla klas IV-VIII;
- sprzęt elektroniczny oraz dostęp do Internetu i różnorodnych narzędzi cyfrowych, w tym platform edukacyjnych i portali informacyjnych, wspierających realizację wymagań szczegółowych z zakresu edukacji medialnej;
- promowanie czytelnictwa przez tworzenie kącików czytelniczych w klasach lub we wspólnej przestrzeni szkolnej.

Nowa podstawa programowa z języka polskiego dla szkoły podstawowej daje nauczycielom swobodę wyboru lektur i ogranicza kanon obowiązkowy do kilku tytułów.

To zmiana, na którą od dawna czekali poloniści. Dlatego istotne jest, aby biblioteki szkolne mogły kupować książki zaproponowane przez nauczycieli i uczniów do wspólnego omawiania. Wykorzystanie nowego potencjału zależeć będzie od praktyki w szkołach.

Szkoły widzą potrzebę wykorzystania potencjału biblioteki szkolnej nie tylko jako wypożyczalni książek, ale również przestrzeni do kształtowania relacji i zapewnienia dobrostanu emocjonalnego uczniów. Zwracali na to uwagę także beneficjenci Priorytetu 3 NPRCz 2.0, którzy brali udział w badaniach ewaluacyjnych. Potrzeba wydzielenia w przestrzeni przedszkoli oraz szkół stref relaksu artykułowana jest także w nowej podstawie programowej. W opinii ekspertów pracujących nad dokumentem, wskazane jest organizowanie z dziećmi stałych i czasowych stref w budynku przedszkola i poza nim pozwalających na podejmowanie różnorodnych aktywności. Jako stałe proponuje się strefy umożliwiające: rozwijanie czytelnictwa, budowanie i konstruowanie, działania artystyczne, odpoczynek, odkrywanie świata nauki i przyrody. Strefa czytania w sali przedszkolnej powinna być przytulnym i spokojnym miejscem, dostosowanym do potrzeb wszystkich dzieci. W strefie czytania warto m.in. uwzględnić książki w różnych formatach (np. z dużą czcionką, obrazkowe, dotykowe), opowiadania dla dzieci (także w języku obcym nowożytnym).

W przeprowadzonych ewaluacjach Programu wskazywano różne rekomendacje dotyczące założeń i realizacji Priorytetu 4., które zostały przeanalizowane zarówno przez Operatora jak i MKiDN. Niektóre z nich planowane są do wdrożenia podczas przygotowywania kolejnej edycji Programu.

Najważniejsze działania obejmowały:

- ✓ wzmocnienie promocji Programu oraz lepszą współpracę Operatorów w zakresie działań informacyjnych;
- ✓ uwzględnienie organizatorów bibliotek publicznych i organów prowadzących szkoły jako ważnych grup odbiorców komunikacji;

- ✓ kontynuację i rozwój kierunku interwencji 4.1 BLISKO;
- ✓ promowanie działań skierowanych do seniorów, w tym korzystania z e-booków, audiobooków i usług cyfrowych bibliotek;
- ✓ analizę możliwości zwiększenia maksymalnej kwoty dofinansowania oraz obniżenia kwoty minimalnej w projektach BLISKO;
- ✓ analizę wydłużenia okresu ochrony poziomu finansowania beneficjentów;
- ✓ rozszerzenie grona potencjalnych wnioskodawców o biblioteki z miast powyżej 100 tys. mieszkańców;
- ✓ przygotowanie odrębnych działań promocyjnych dla beneficjentów Programu i odbiorców kampanii społecznych;
- ✓ prowadzenie badań potrzeb różnych grup odbiorców oraz wykorzystanie ich wyników do planowania działań promocyjnych;
- ✓ opracowanie długoterminowej strategii promocji czytelnictwa;
- ✓ zmianę harmonogramu badań skuteczności kampanii promocyjnych oraz lepsze wykorzystywanie ich wyników;
- ✓ wzmocnienie współpracy między NCK a Operatorami w obszarze promocji.

W ewaluacji końcowej zwrócono również uwagę na potrzebę większego zaangażowania bibliotek wojewódzkich we wspieranie bibliotek lokalnych oraz stworzenia jasnej ścieżki rozwoju bibliotek jako ważnych partnerów samorządów i społeczności lokalnych.

Na podstawie przeprowadzonych ewaluacji sformułowano następujące rekomendację dla Priorytetu 4:

- ✓ Należy rozważyć szersze niż dotychczas uwzględnienie w działaniach informacyjnopromocyjnych potencjalnych beneficjentów organizatorów bibliotek publicznych i organów prowadzących placówki oświatowe jako grup docelowych komunikacji;
- ✓ Rekomenduje się promowanie w ramach KI 4.1. projektów wspierających czytelnictwo wśród seniorów, zarówno w formie tradycyjnej, jak i cyfrowej, ze szczególnym uwzględnieniem e-booków i audiobooków. Działania powinny obejmować także szkolenia z korzystania z książek cyfrowych, platform do zdalnego wypożyczania oraz cyfrowych odtwarzaczy (proponowany sposób wdrożenia: przedstawienie beneficjentom rekomendowanych działań w materiałach informacyjnych i podczas spotkań). Należy również uwzględnić zróżnicowane potrzeby seniorów wynikające z ich wieku, poziomu aktywności, stanu zdrowia oraz kompetencji cyfrowych. Celem tych działań jest zapewnienie wszystkim grupom seniorów odpowiedniego dostępu do zasobów i oferty bibliotek, zarówno w formie tradycyjnej, jak i cyfrowej (proponowany sposób wdrożenia: uwzględnienie w kryteriach oceny projektów punktów premiujących działania dostosowane do specyficznych potrzeb poszczególnych grup seniorów,

w tym osób aktywnych i mobilnych oraz mniej aktywnych i o ograniczonej mobilności).

Poza głównym wykazem rekomendacji wykonawcy badania podczas ewaluacji tematycznej sformułowali również rekomendację dotyczącą terytorializacji: Rekomenduje się utrzymanie preferencji dla projektów w miejscowościach do 50 tys. mieszkańców, ale jednocześnie zniesienie progu wielkości miejscowości i dopuszczenie do grona potencjalnych wnioskodawców miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

- ✓ Rekomenduje się zmniejszenie minimalnej kwoty dofinansowania projektu w K.I. 4.1 i podniesienie maksymalnej wartości projektu, co pozwoli dopasować działania do różnych potencjałów beneficjentów.
- ✓ Rekomenduje się opracowanie spójnej i długofalowej (perspektywa pięcioletnia) strategii działań informacyjno-promocyjnych w zakresie kampanii społecznej promującej czytelnictwo, która jasno określi fundamentalny kierunek komunikacji oraz sposób, charakter i ton przekazu.
- ✓ Brak programowej roli dla bibliotek wojewódzkich i brak współpracy pomiędzy bibliotekami wojewódzkimi - bibliotekami lokalnymi (beneficjentami BLISKO) - Narodowym Centrum Kultury; współpraca taka jest istotna ze względu na ustawowe zobowiązania bibliotek wojewódzkich i ich rzeczniczą rolę w stosunku do bibliotek lokalnych; ponadto proces szkoleniowo-tutoringowy, będący mocną stroną BLISKO mógłby być wzmocniony poprzez ogniwo w postaci bibliotek wojewódzkich, działających jako huby regionalne.
- ✓ Brak opisanej ścieżki rozwoju bibliotek lokalnych idącej dalej poza ideę "trzeciego miejsca" - jako miejsca służącego facylitacji społeczności lokalnych i wsparciu jednostek samorządu terytorialnego w rozwiązywaniu kluczowych kwestii społecznych dla wspólnoty samorządowej, co ma znaczenie w kontekście dyskusji o rezylencji społeczności lokalnych, instytucji kultury jako narzędzi obywatelskości itp.

IV. WYKAZ SKRÓTÓW

BN	Biblioteka Narodowa
IK	Instytut Książki
K.I.	Kierunek interwencji
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
NCK	Narodowe Centrum Kultury
NPRCz 2.0.	Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025
OSB	Ogólnokrajowa sieć biblioteczna, rozumiana zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479)
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji (określone w SOR)
Program	Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
ZSZZB	Zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek